

Farstrup og Axelsons Dagbøger

Af Ignatius Becher
1813

Genudgivet af

Ole Færch

2020

Farstrup og Axelsons dagbøger

Af Ignatius Becher
1813

Genudgivet af

Ole Færch

2020

Farstrup og Axelsons Dagbøger.

Af Ignatius Becher, 1813.

Genudgivet af Ole Færch, 2020.

Forlag: Ole Færch.

ISBN: 978-87-970527-8-5.

For- og bagside: Udsnit af Østerbølle kirkebog, fødte.

Indholdsfortegnelse

Mit forord.....	7
Forerindring	10
Subskribentere.....	12
Efterretning om Hr. Mads Pedersen Farstrup.....	21
Hr. Mads Pedersen Farstrups Dagbog 1536 til 1684.....	23
Anmærkninger til Hr. Mads Pedersen Farstrups Dagbog.....	39
Optegnelse paa Præsterne i Uldbierg siden Reformationen	49
Efterretning om Hr. Lauritz Axelson	52
Hr. Lauritz Axelsons Dagbog 1681 til 1715 inclusive	55
Hr. Lauritz Axelsons Tillæg til Dagbogen.....	107
Optegnelse paa præsterne i Gislum (og Farsøe) siden Reformationen. ...	110
Aars og Haubro Sogne og Præsterne i samme siden Reformationen.....	111
Anmærkninger til Hr. Lauritz Axelsons Dagbog	112
Anmærkninger til Tillægget af	140
Hr. Lauritz Axelsons Dagbog	140
Optegnelse paa Præsterne i Vesterbølle siden Reformationen.	159
Stikordsregister	161

Mit forord

Historisk Samfund for Himmerland og Kjær Herred udgav i 1987 Farstrup og Axelsons dagbøger fra det 16., 17., og 18. århundrede, udgivet af Ignatius Becher, Aalborg, 1813. Det var som en hilsen til medlemmerne i anledning af selskabets 75 års jubilæum. Udgivelsen skete som et fotografisk optryk af et eksemplar af den trykte bog.

Dagbøgerne rummer et væld af værdifulde oplysninger om tildragelser og personer både i Danmark men også ude i Europa, men især om egnene omkring de sogne, hvor Farstrup og senere Axelson virkede som præster, Vesterbølle og Østerbølle i Rinds herred.

Originalen fra 1813 var sat med gotisk skrift, som gør bogen vanskeligere at udnytte for moderne læsere. Yderligere har bogen den svaghed, at den ikke er forsynet med et register.

Det Kongelige Bibliotek har OCR-scannet det i biblioteket beroende eksemplar, og dette danner grundlag for nærværende udgave. OCR-scanningen har genkendt en stor del af teksten, men det har været nødvendigt at foretage mængder af rettelser, hvor scanningen ikke har været korrekt eller helt har manglet.

Ved nærværende udgivelse har jeg søgt at være så tro mod Ignatius Bechers originale tekst som muligt. De fejl og tilføjelser, som Becher har anført i afsnittene Tillæg og Rettelser samt Betydeligste Trykfejl er indarbejdet i Bechers tekst, og disse afsnit er derefter udeladte. Enkelte fejl, som Becher ikke har opdaget, er rettet. Sideopsætning, skrift og orddelinger har jeg tilpasset et moderne bogformat.

Ved udarbejdelsen af registeret har jeg medtaget en del flere stikord end normalt i håb om, at registeret kunne gøre læseren interesseret i andet og mere, end hvad man lige i første omgang leder efter. Det er sket ud fra devisen, som det formuleredes af Birgit Øskov, daværende formand for Lokalhistorisk Forening for Aalborg og Omegn, at når man leder efter noget, finder man altid også noget andet.

I tilknytning til Farstrup og Axelsons dagbøger udgav Karl Nielsen i 1988 bogen ”Verden set fra Vesterbølle. Laurids Axelsen. Præst i Vesterbølle og Østerbølle 1681-1717”, som jeg kun kan anbefale.

Jeg håber at bogen vil være til glæde og gavn for alle, der har interesse for historie og ikke mindst for Himmerland og Viborgegnens historie.

Efteråret 2020

Ole Færch

D a g b o g

fra

det 16de, 17de og 18de Aarhundrede

fordum sammenskreven

af

Hr. Mads Pedersen Farstrup,
Sognepræst for Uldbierg og Lynderup Sogne

og

Hr. Lauriz Axelson,
Sognepræst for Vester- og Østerbølle Sogne og Provst
i Rinds Herred i Viborg Stift.

Fra Aar 1536 til 1715 inclusive.

Udgiven af originalt Haandskrift, og med Tillæg af
Forfatternes Biografier og Anmærkninger oplyst
af

Jgnatius Becher,
residerende Kapellan for Biørnsholm og Malle Sogne
i Viborg Stift.

Fordelen tilfalder de Qvæstede ved Anholt.

Aalborg, 1813

Trykt paa Udgiverens Forlag,
hos Albert Borch,
Eier af Aalborg Stifts Adresse-Contoir og Bogtrykkeri.

Kongen og Fædrelandet helliges denne Dagbog allerunderdanigst af
Udgiveren.

Forerindring

Skønt nærværende Dagbog, eller Samling af Danske Nationale blandede Notizer, i mange Henseender er meget ufuldkommen, dels formedelst de mange lidet betydende og korte Anmeldelser især af ældre Tildragelser, dels og formedelst de store og hastige Spring, hvormed de første 140 Aar ere giennemløbne, troer jeg dog, at den, dette uagtet, vil for flere være ligesaa underholdende, som Efterretningerne siden blive flere og mere interessante, besynderlig for den Egn og Kreds, hvori de ere skrevne. Man vil blandt andet blive bekendt med mange af hiin Tids Gejstlighed i Viborg Stift, saavelsom med mange andre baade der og andensteds, hvis Navne og Daad for længe siden have været i Forglemmelse. I Danske Magazin 3. B. S. 306 og følg. have lignende Efterretninger faaet Sted, anseete som historiske Bidrag. Jeg troer derfor og, at disse i denne enseende kunde have noget Værd, i Særdeleshed om nogen vilde hædre vort Stift med dets Gejstligheds Historie.

Ved mit langvarige Svagheds Ophold i Aalborg i Aarene 1810 og 11 har jeg faaet Manuskriptet i Hænde. Min ædle og værdige Ven, Hr. Conrector Thestrup, laante mig blandt adskillige antiqvariske Skrifter ogsaa dette, og da jeg heri fandt et og andet, som fortjente en almindeligere Kundskab, og tillige yttrede min Lyst og Hensigt ved Offentlighed at, gjøre det for flere bekendt, var han og saa god at forære mig samme. Jeg skylder ham derfor min største Tak, saa meget destomere, som han derved forundte mig et behageligt Arbejde, til Eensomheds Adspredelse. Jeg gjorde mig nu nøiere bekendt med Skriftet, ved oftere at giennemlæse og ordne det, og blev derved sat i Stand til efter min indskrænkede Stilling at give det sin nærværende Skikkelse, Jeg har intet udeladt af det, som maatte synes ubetydeligt, da muligt en anden kunde finde det erindringsværdigt, men endog søgt at indhente og give det den muligste Oplysning og Interesse. Som Indledning til enhvers Dagbog har jeg fremsat Forfatterens korte Levnetsløb, for saavidt samme har været mig muligt at samle, uden at gientage smaa Omstændigheder, som findes i Dagbogen, og hvor man baade med Manden og Skrivtet vil blive Mere bekendt. De faa Notizer i Hr. Farstrups Dagbog, der ere udmærkede med *, høre ikke Forfatteren til, men ere med Hr. Conrector Thestrups Tilladelse udskrevne af en ham tilhørende gammel Familie-Stambog, skreven paa Pergament af Rasmus Pedersen Thestrup, fordem en formuende Handelsmand i Aarhus, og Stamfader til den Thestrupske Familie, der foruden en i den Tid sielden Samling af 600 Bøger, eiede mange rare Oldsager, som den berømte Oldgrandsker Ole Worm ogsaa kiendte, men ved de Keiserliges og Svenskes Indfald og Plyndringer i Aarene 1628 og 44, bleve baade bortranede og fordærvede. Jevnfør 29 Anmærkning til Hr. L. Axelsons Dagbog. Disse Notizer har jeg her som passende indrykket, for at udfylde nogen Tomhed. Enhver, der venskabeligst har opfyldt mit Ønske med at give mig de attraaede Oplysninger, ligesom og de, der beredvilligen have fremmet Subskriptionen, modtage her min erkiendtligste Tak. I øvrigt vilde ingen miskiende Den

Hensigt, i hvilken jeg har udgivet Bogen. Jeg troede ei selv at kunde eller burde høste nogen Fordeel af et Arbeide, hvori jeg havde saa liden Deel, og hvortil jeg ved en andens Godhed saa let var kommen. Dagens Tildragelser gav mig imidlertid Vink. Jeg besluttede derfor at udgive den til Bedste for de Qvæstede ved Anholt, naar de medgaaende Udgivter bleve fraregnede, og har jeg hermed tillige selv gavnet noget da er det ligesaa meget min Pligt som Glæde.

De derfor, som nærmere have bidraget til dette Øiemeds fuldkommere Opnaaelse ved at tegne sig for Skrivtet, modtage og her et offentligt Tak. De have ei allene viist sig som forulykkede Brødres ædelmodige Velgiørere, men endog for mig lettere befordret Skriftets Offentlighed, og har jeg hermed paa nogen Maade giengieldt den Erkiendtlighed, jeg skylder enhver, der har fremmet mit Ønske, er jeg fuldkommen tilfreds. Den Langsomhed, hvormed det udkommer, og de Mangler, som deri findes, vilde man gunstigt undskylde og tilgive. De ærede Subskribenters, som hidtil ere mig tilstillede, følge hermed anførte. Efter disses Antal er Oplaget afpasset. Jeg maatte ansee det fornærmende, om jeg troede, at nogen ved denne Leilighed vilde fortryde paa, at Arket, Ifølge Pengevæsenets senere bestemte Forandring, betaales med 4 Skill. Rbpenge af dem, som uden Portoafgibt for Udgiveren afhænde Skrivtet, og med 5 Skill. Rbp. af dem, til hvilke det af Udgiveren portofrit forsendes, naar jeg erindrer, at Forsendelsen med mere allene medtager en ikke ubetydelig Udgibt. Vilde nogen med Hensyn til Gavens Anvendelse og de store fradragne Omkostninger, ædelmodigen give mere, da skal samme med største Taknemmelighed vorde modtaget, ligesom og en offentlig Bekiendtgjørelse engang skal fremvise Regnskabet for sammes Bidrag, og hvorvidt mine Bestræbelser har lykkedes.

Ranum ved Løgstøer i Februar 1813.

Udgiveren. (Ignatius Becher)

Subskribentere

Aalborg Bye.

- Hr. Akkermann, Carl, Klædehandler.
- Akkermann, Magnus, Kiøbmand.
- Akkermann, Wilh., Klædeh. 4 Expl.
- Andkier, Andr.
- Aron, Jacob, Kbmd.
- Barsøe, Hans, Bogholder ved Jeegs Tobaksfabrik.
- Bay, Hans K., Kbmd.
- Bejer, E., Handelsgartner.
- Biørn, Andr., Handelsbetjent.
- Borup, Jonas, Kbmd.
- Brasch, Kapellan ved Budolphi Kirke.
- Bregendal, Peder, Kbmd.
- Bruun, C. J. M. , Tegnemester.
- Bruusgaard, Handelsgartner.
- Brúnes, Victor Giestgiver.
- Brønnum, Michael, ved Amtstuen.
- Bønnelycke, Tobakshandler.
- Christensen, Skolelærer.
- Christensen, Anders, Værtshuusmand.
- Christensen, Lars, Kbmd.
- Claudi, Dr. Theol., Sognepræst til Budolphi Kirke.
- Clausen, Comm. Sergeant ved 4de Bataillon, 2det jydske Inf. Reg.
- Dahlin, Glarmester.
- Deichmann, Joh., Kbmd.
- Falkenberg, Ole, Kbmd.
- Galster, I. G., Kbmd.
- Giødvad, Anders, Klædeh.
- Gorgius, Distriktschirurgus.
- Green, Thore, Giestgiver.
- Gyrsting, C., Bagermester.
- v. Gortz, Capitain ved 3die jydske Inf. Reg.
- Haack, Dandselærer.
- Hansen, Jørgen, Kbmd.
- Hansen, Ole, Kbmd.
- Hass, H., Kbmd.
- Holm, Frans, Kbmd.
- Holst. C. W., Handelsbetjent.
- Johlin, Bedemand.
- Juul, Rasmus L., Kbmd.
- Jungersen, Peder, Kbmd.
- Kieldberg, Lars, Vinhandler.

- Kiellerup, Jens, Kbmnd.
- Klauen, Præst ved Hospitalet.
- Klode, Parykmagermester.
- Koefod, N. C.
- Kongersleff, Amtsbarbeer.
- Lederthoug, Kbmnd.
- Lund, H. N., Kbmnd.
- Lundt, Skolelærer.
- Mejer, F., Blikkenslager.
- Melsen, Lars, Fuldm. ved Amtstuen.
- Müller, Gottfried.
- Møller, Erich.
- Møller, G.
- Møller, Jens, Viinhandler.
- Nielsen, Joseph, Kbmnd.
- Nørbech, Chr., Kbmnd.
- Petersen, Jens, ved Amtstuen.
- Philipson & Lipmanu, Handelshuus.
- Poulsen, Skolelærer.
- Preetzmann, Justitsraad og Toldinspektur.
- v. Qvistgaard, Lieutn., til Rørdahl.
- Rosenkilde, D., Handelsbetjent.
- Saurbier, Hans Andr., Kbmnd.
- Schaltz, Jørgen, Kbmnd.
- Schierup, Spr. til Frue Kirke, Stiftsprovst.
- Schierup, N., Handelsbet.
- Schiønning, Bagermester.
- Schünemann, Jacob, Viinhandler.
- Soetmann, Bogholder ved Sukkerraffinaderiet.
- Sommerfeldt, A. R., Kbmnd.
- Springborg, Lars Chr., Grosserer.
- Sødring, Christen, Kbmnd.
- Sødring, P. H., Kbmnd.
- Tauber, Em., Rector.
- Tausen, Peter, Bagermester.
- Theit, Fuldmægtig paa Stifts-Amts-Contoiret.
- Thestrup, F ., Conrektor.
- W.....E.
- Wedel-Jarlsberg, Juliane, Comtesse.
- V. Wegener, Kammerherre, Major og Chef for det jydsk Jægerkorps.
- Wilchen, M., Skrædermester.
- Winding, Christian, Tobakshandler.
- Winkel, Søren, Kbmnd.
- Winther, Jens, Handelsbetient.
- Welter, Klædefabrikant.

- Ørn, Niels, Handelsbetjent.

Aalborg Stift.

Hr. Abel, Sognepræst til Volstrup og Hørbye, Amtsprovst.

- Albrechtsen, J. C., Spr. til Børglum ec.
- Asmussen, J. J. , Spr. til Albech og Waar.
- Balzersen, P., Skudehandl. i Kiul.
- Bech, A. F., Spr. til Alsted og Biergbye paa Mors.
- Bentzon, N. L. C., Spr. til Snedsted.
- Biørn, Christ., Spr. til Bedsted og Grurup.
- Biørn, Chr. Frid. Schnell, Spr. til Jerslev og Vesterbrøndeslev, Præp. h.
- Bonne, I. G., paa Lund i Mors.
- Brandt, P., resid. Kapell. i Thisted og Spr. til Skinnerup.
- Brasch, C. W., Spr. til Hillerslev og Kaastrup.
- Brummer, N., Sognepr. til Sønderhaae og Hørsted.
- Brønnum, til Halsladegaard, Oberkrigskommissair.
- Carstensen, J. P., Spr. til Hassing og Villerslev.
- Cortsen, P., Spr. til Aggersborg.
- Eeg, Spr. til Vester-og Østervandet, Provst.
- Fussing, L. C., Sognepræst til Horne og Asdal.
- Gierløff, Sognepr. til Hvidberg og Lyngsøe. Provst.
- Graah, K., Spr. til Visbye og Heltborg.
- Hald, Spr. til Kiettrup og Gjøttrup.
- Hall, Ole, Landmaaler i Nørre-Sundbye.
- Hasselbalch, J., Spr. til Leerup og Tranum.
- Holst. Christian, Spr. til Hiardemaal.
- Høyer, Kn. Chr., Spr. til Nors og Tved.
- Jacobsen, Apotheker i Nyekiøbing.
- Jansen, Spr. til Saltum og Huune.
- Jansen, C., Spr. til Broust og Svenstrup, Provst.
- Jelstrup, L., til Møllegaard.
- Jensen, Th., til Asdahl, befalingsmand.
- Jordhøy, L., Spr. til Understed og Karup.
- Kannevorff, S. H., Sognepr. til Aabye og Biersted.
- v. Kierulff, til Aggersborggaard, Capitain.
- Klingbye, L. Befalingsmand.
- Mahler, C. B., Spr. til Hundborg og Jannerup.
- Mathiasen, Cand. Theol, Huuslærer paa Kiersgaard.
- Mejer, C. C., Spr. til Flade og Sønder-Draabye paa Mors.
- Milling, til Schaarupgaard.
- Müller, And., paa Jegerum.
- Møller, N. W., paa Birkelse, Cancellie-Assessor.
- Mønnich, Claus, Spr. til Ruuberg, Provst.
- Nissen, Fuldmægtig paa Amtstuen i Hiøring.

- Obel, P. A., Spr. til Hals, Amtsprovst.
- Obel, Ole Frid., Spr. til Tolstrup og Steenum, Provst.
- Omann, S. J., Spr. til Vester- og Øster-Hassing.
- Ostermann, Spr. til Sondberg og Obbye.
- Pontoppidan, Børge, Sognepr. til Rhær, Handsted og Vixøe.
- Prior, D. C., Spr. til Hundstrup og Østerild.
- Rafn, Spr. til Huurup.
- Rasmussen, paa Bundgaard, Kammerraad og Overbefalingsmand.
- Ring, til Nørre-Elkiær, Befalingsmand.
- Roth, P., Spr. til Sulsted og Aistrup.
- Rostrup, Thyge, Kbmd. i Hals.
- Røst. S., Sognepr. til Aasted og Skierum, Præp. hon.
- Schiørring, til Ormholt.
- Selmer, I. , Spr. til Helligsøe og Giettrup.
- Smith, Christian Julius, Spr. til Sennels.
- Søe, N. C., Spr. til Jegindøe.
- Teilman, Jens, Spr. til Elling og Tolne.
- Thagaard, Kammerraad og Sandflugtscommissær i Thisted.
- v. Theil, T. C., Lieutn. ved 2det jyske Inf. Reg., cant. i Kiul.
- Thomsen, H. J. N., Spr. til Øland.
- Wulff, P.W., Spr. i Hiøring.

Omegn af Aalborg i Viborg Stift.

- Hr. v. Adrenstorff til Visborggaard, Kammerh.
- Almstrup, Spr. til Rold og Vebbestrup.
 - Fangel, J. , Forvalter paa Vildmosegaard.
 - Fangel, N.T., Spr. til Gudum og Lillevorde.
 - Foss, til Ovegaard.
 - Færch, S., til Vivebroegaard.
 - Glud, til Dragsgaard.
 - Hansen, Inspecteur paa Nørlund.
 - Huulegaard, til Ridemans Mølle.
 - Ibsen, N., paa Raakildegaard.
 - Juel, Baron til Refsnæs.
 - Kaas, i Bælum Nørgaard.
 - Kiær, Forvalter paa Buderupholm.
 - Larsen, til Haslevgaard, Oberkrigscommissær og Overbefalingsmand. 4.
 - Lyngbye, Forvalter paa Randrup.
 - Mortensen, N., Bogholder paa Lindenberg.
 - Mouritzen. Forvalter paa Restrup.
 - Neergaard, til Høstmark.
 - Rosenbeck, L. C., Inspecteur paa Gudumlunds Fabrik.
 - Rosencrantz, Baron til Villestrup.
 - Rosenkilde, Spr. til Astrup, Rostrup og Storarden.
 - Schmith, til Lundbyegaard.

- Spanggaard, til Villestrup Mølle, Kammerraad og Landvæsenskommissair
- Sørensen, Administrator ved Gudumlunds Fabrik.
- Testrup, M. C. til Wiffertzholm.

- Thygesen, til Randrup.
- Wassard, Sognepr. til Øls, Hørbye og Døstrup

Løgstøer og Omegn.

- Hr. Baj, S., Spr. til Farstrup og Aistrup.
- Biørn, Peder, Kbmd.
- Bojer, Jens, Skræder i Borregaard.
- Carstens, paa Gunderupgaard.
- Célius, J. C. i Stistrup Mølle.
- Christensen, J., til Ørndrup.
- Fischer, Christ., Kbmd.
- Fristrup, Hans, Kleinsmed.
- Gravlev, Christ., Kirkesanger og Skolelærer i Vindblæs.
- Hansen, til Krastrup.
- Hansen, J. M., Jomfrue paa Biørnsholm.
- Hr. Hansen, P., til Hornumbroemølle.
- Haugtorn, Mort., Kirkesanger og Skolelærer i Overlade.
- Hvass, Spr. til Vilsted og Vindblæs.
- Hvass, Christ., Kbmd.
- Jensen, Hans, Snedker i Ranum.
- Jepsen, Niels, Kbmd.
- Kierulf, til Gunderupgaard.
- Kiær, Svend Christensen, Lods.
- Krog, Niels Knudsen, Lods.
- Lassen, Mads, i Trend.
- Lund, Th., Spr. til Kornum og Løgsted.
- Lunøe, And., Kbmd.
- Lunøe, P. M., Kbmd.
- v. Lüttichau, til Vilsted Mølle, Capitain.
- Mortensen, P., i Vandsted, Medhielper.
- v. Mylius, til Biørnsholm, Capitain og Kammerjunker. 6.
- Mørch, Lars Christian, Kbmd.
- Mørch, Severin, Kbmd.
- Pedersen, Christen, Tømmermand.
- Sadolin, H. P., Sognepr. til Strandbye, Biørnsholm og Malle.
- Sand, Bertel, Kbmd.
- Scharling, Herredsfoged.
- Schougaard, R., til Gunderstedgaard.
- Siørup, A., Kirkesanger og Skolelærer i Ranum.
- Sund, Anders, Reebslager.

- Sørensen, Th., i Lundhuset.
- Thorning, Spr. til Næsborg, Oudrup og Salling.

Nibe og Omegn

- Hr. Asp, Christian, Kbmd.
- Asp, Math., Kbmd.
 - v. Balvig, Leutn. og Consumt. Inspecteur.
 - Bassenen, Cancellieraad og Byefoged.
 - Bering, Spr. til Sebberkloster og Lundbye, Amtsprovst.
 - Clemmen, Møller i Nibemølle.
 - Færch, N. A., Kbmd.
 - Færch, N. N., Kbmd.
 - Gierlev, Birkedommer i Diørup.
 - v. Glud, A., Capitain og Ridder.
 - Hinnerup, Jens, Kbmd.
 - Holm, Forvalter paa Lundbek.
 - Holm, Peder, Kbmd.
 - Hübertz, Spr. til Skivum og Giver.
 - Justesen, Degn i Nibe.
 - Kold, Forpagter paa Sebberkloster.
 - Kold, Peder, Kbmd.
 - Møller, Christ. Jensen, i Halkier Mølle.
 - Rasch, Jens And., Kbmd.
 - Strætt, Otte J. , Kbmd.
 - Troyel, til Waar.
 - Warburg, til Kyøe.

Skive og Omegn.

- Hr. Bendtsen, G., Spr. til Lime.
- Biørn, Jacob, til Grinderslevklovster.
 - v. Bülow, til gl. Skivehuus, Generalmajor.
 - Essendrop, Auditeur og Byeskriver.
 - Hiorth, C., Jomfrue hos Frøken A. de Lasson.
 - Hirschnach, Forpagter paa Eskiær.
 - Holm, Farver.
 - Junge, P. J., Spr. til Hem, Hindborg og Dølbye.
 - Kierulf, H.. Spr. til Balling og Volling.
 - de Lasson, Etatsraad.
 - de Lasson, A., Frøken.
 - de Lasson, K., Frøken.
 - Hr. Leth, Jens Høyer, Spr. til Skive og Resen, Amtsprovst.
 - Lund, L., til nye Skivehuus.
 - Mehl, Johannes, Spr. til Lem og Veibye.

- Melchior, L. M., Sognepr. til Brøndum og Hvidberg, Provst.
- Poulsen, Lars, i Gudum ved Holstebro.
- Qvistgaard, Iver, til Nørsgaard.
- Qvistgaard, Peder, til Langesgaard.
- Richter, Sognedegn til Grinderslevkloster og Grønning.

- Ring , N. R., Postexpediteur.
- Rosendahl, N.H., Sognepr. til Rødding og Kreiberg.
- Schade, J., Spr. til Oddense og Otting.
- Siemssen, Apotheker.
- Spliid, O., Spr. til Grinderslevkloster og Grønning.
- Stengel, Distriktschirurgus.
- v. Thomsen, til Østergaard, Capitain.
- Voetmann, P. M., Kbmd.
- Krum, L., Spr. til Haasum og Ramsing.

Viborg og Omegn.

- Hr. Assens, E. C., Spr. til Ørslevkloster.
- Bastrup, Sagfører.
 - Bierregaard, H., Spr. til Hiermind, Lee og Hiorthede.
 - Biørn, Forpagter til Strandet.
 - Blich, L. H., Spr. til Uldbierg og Lynderup.
 - Bloch, Dr. Tdeol., Biskop, Ridder. 2.
 - Brandt, Christian, Spr. til Bierregrav, Aalum og Torum.
 - Degen, Dr. Philos. Rector.
 - Dinesen, C., til Volstrup.
 - Dinesen, Kield, til Rørbekhovedgaard.
 - Friis, C., Landsoverrets-Assessor.
 - Giørup, Niels, Degn i Uldbierg.
 - Hansen, paa Elsborggaard, Landinspektør.
 - Holm, N. L., Spr. til Louns og Alstrup.
 - Kielsen, M., til Lerkenfeld.
 - Luplau, L., Spr. til Tostrup og Roum.
 - Lykke, Sagfører.
 - Monrad, D., Spr. til Østervelling, Helstrup og Grendsteen.
 - Munch, T., Spr. til Bering og Wammen.
 - Møller, C., Sagfører.
 - Ove, N., Spr. til Vindum.
 - Rhode, S., Spr. til Langaee, Torup og Vinge, Provst.
 - Rosendahl, Chr., Spr. til Tiele og Vinge.
 - Sadolin, N., Past. vic. til Nørbek, Sønderbek og Læsten.
 - v. Schaumburg, General-Krigskommissair
 - v. Schuchardt, til Nøragergaard, General-Krigskommissair. 4.
 - Sinding, C. L., Cand.Theol., paa Fusingøe.
 - Stabell, paa Ørregaard.

- Stiernholm, Forpagter paa Ørslev-Kloster.
- Testrup, Søren, i Vesterris, Krigs- og Landkommissair.
- Theilgaard, N., Spr. til Vinkel og Rind.
- Thierbye, Spr. til Ullitz og Foulum.
- Winther, C. H., Spr. til Giedsted og Fieldsøe.
- Winther, R. A., Spr. til Duurup og Steenild, Provst.

- Wolder, Jens, Spr. til Gislum og Testrup.
- Ørum, Jacob, Spr. til Ørum, Viskum og Veirum, Amtsprovst.

Aarhus Bye og Stift.

Hr. Aastrup, Stadshauptmand i Randers.

- Andresen, Chr., Spr. til Hylcke.
- Arntzen, S., Spr. til Søndervissing og Voerladegaard.
- Asmussen, M., Spr. til Them.
- Aspach, M., Spr. til Veilbye.
- Bagge, S., Spr. til Ousted og Taaning.
- Bastrup, A., Adjunct ved Cathedr. Skolen i Aarhus.
- Bay, Kbm. i Randers.
- Bendtsen, F. C., Spr. til Rye.
- Bloch, I. C., Spr. til Almind og Lysgaard.
- Borup, T. A., Spr. til Aale og Tørring.
- Brahm, Spr. til Giessing og Nørager
- Brøchner, Peter, Spr. til Raarup, Provst.
- Budtz, B. C., Spr. til Thorsager og Bregnet.
- Byberg, N. N., Spr. til Hornslet og Rosenholms Kapel, Provst.
- Bynch, Spr. til Tønning og Troeden.
- Clausen, C. C., Spr. til Mørke og Hvilsager.
- Elmqvist, Bogtrykker og Boghandler i Aarhus. 6.
- Groth, Lærer ved den Tydske Skole i Randers.
- Grundtvig, H. G., Spr. til Holbech og Udbye.
- Grundtvig, S. I., Spr. til Nørresnede og Eistrup.
- Gøtzsche, Spr. til Arsted og Steenalts Kapel, Amtsprovst.
- Hachenberg, Kirk. s. i Dalbyneeder
- Heegaard, Poul Henr., Spr. til Nordbye paa Samsøe.
- Hegelund, J., Spr. til Virring og Essenbek.
- Hennings, Joh., Købmd. i Randers.
- Hertel, C. W., Spr. til Østertørslev.
- Høeg, Spr. til Dalbyneder, Raabye og Sødring.
- Kruise, Spr. til Gimming og Lem, Amtsprovst.
- Lauritzen, Spr. til Seerup og Lemming.
- Lemmiche, H., Spr. til Kousted og Raasted.
- v. Lüttichau, W. C., Captain og Hoflunker, i Randers.
- Meyer, L., Spr. til Vinding, Bryrup og Vrads.
- Mikisch, Districhschirurg i Horsens.

- Ravn, Spr. til Vivild og Veilbye.
- Rhode, Kbm. i Randers.
- Rosendahl, H., Spr. til Hatting og Torsted.
- Rup, A., Spr. til Gierlev og Endslev.
- Saabye, L., Spr. til Østbirk og Yding.
- Schmidt, Kbm. i Randers.
- Schousboe, W. C., Spr. til Ring og Feuling.

- Schytte, C., Spr. til Klouborg, Tyrsting og Glæstrup, Provst.
- Secher, til Sødringholm. 4.
- Thygesen, C., Spr. til Chrstrup og Hornbek.
- Wittendorff, Spr. til Linnerup og Hammer.

Fyhns Stift.

- Hr. Boesgaard, i Longelse paa Langeland.
- Finnerup, til Søvertorp paa Langeland, Krigsraad.
 - Hempel, Boghandler i Odense. 20.
 - Mathiesen, i Lykkebye paa Langl., Telegrafinspektør.
 - v. Randa, Lieutn. i Longelse paa Langl.
 - Wilhelm, P., Spr. til Snøde og Stoense paa Langl.
 - Voigt, Spr. til Maglebye paa Langl., Provst.

Lollands og Falsters Stift.

- Hr. Boisen, P. O. Biskop, Ridder. 2.
- Dalhoff, P., Spr. til Ønslev og Eskildstrup paa Falster.
 - Grundtvig, O., Spr. til Torkilstrup og Lillebrende paa Falst. Provst.
 - Halse, J. C., Spr. til Kippinge og Brarup paa Falst.
 - Paludan, E., Spr. til Kirkebye og Sønderalslev paa Falst.
 - Pontoppidan, Spr. til Bogø.
 - Schiern, Spr. til Halsted og Aunede paa Lolland, Provst.
 - Smidt, Spr. til Aastrup paa Falster

Kiøbenhavn og Sælland.

- Hr. Engelstoft, Justitsr. og Prof. Hist. 4.
- Jensen, Christian, Cand. Theol.
 - Jensen, H., Spr. til Soderup og Eskildstrup.
 - Møller, Jens, Prof. Theol.
 - Plesner, Christian, Cand. Theol.
 - Reingaard, J., Spr. til Sønder-Jernløse og Søstrup.

Efterretning om Hr. Mads Pedersen Farstrup.

Efterretning om Hr. Mads Pedersen Farstrup, fordum Sognepræst for Uldbierg og Lynderup Sogne i Viborg Stift.

Hr. Mads Pedersen Farstrup, Forfatter til følgende korte Dagbog eller Notizer, er født i Aaret 1609 i Farstrup Præstegaard i Sletherred i Viborg Stift. Hans Fader var Hr. Peder Svendsen, den anden lutherske Sognepræst til Farstrup og Aistrup Sogne og Provst i Sletherred, der døde 1635.

1632 blev han Capellan til Domkirken i Viborg, hvorfra han 1634 blev kaldet til Sognepræst for Uldbierg og Lynderup Sogne i Rinds Herred i samme Stift. 1678 blev han valgt til Herredsprovst, men hans paafaldende Svaghed og Alderdom hindrede ham i at modtage Embedet.

Efterat han i 50 Aar havde været Præst i Uldbierg, og 2 Aar forhen i Viborg, i alt 52 Aar, bortrev Døden denne værdige Olding og Jubellærer pludselig om Aftenen den 18 April 1684, som var en almindelig Faste- og Bededag, da han nylig tilforn havde holdt sit Aftensmaaltid i hans Alders 75 Aar. Han havde ellers længe forhen været plaget af Gigt og Podagra. Den 28 April derpaa blev han begravet i Uldbierg Kirke, og Provsten i Rinds, Herred, Hr. Carsten Christensen Schytte, Sognepræst til Tostrup og Roum, prædikede over ham af Rom. 14, v. 7, 8.

Han var to Gange givt. Først med Karen Madsdatter, uden Tvivl hans Formands, Hr. Niels Mortensens efterladte Enke, der døde den 9. Juli 1665. Med hende havde han to Børn, en Søn og en Datter. Sønnen Niels Madsen blev 1671 Sognepræst for Vammen, Lindum og Bigum i Nørre-Lyngherred, men døde kort derefter 1674. I dette Aar blev Datteren Margrethe givt med Christopher Mogensen, en Broder til hendes Faders anden Hustrue, og som blev hans Eftermand i Embedet.

Siden ægtede Hr. Farstrup den 9 Juni 1667 bemeldte Christopher Mogensens Søster, Anna Mogensdatter, hvis Fader, Mogens Christophersen, boende i Sundstrup i Uldbierg Sogn, var Ridefoged eller Forvalter ved Lynderupgaard og Eskier i Salling. Hun overlevede ham uden Børn, og blev siden, 1688, givt med Hr. Lauritz Axelson i Vesterbølle, der har fortsat hans Dagbog, og hvor hun videre vil blive erindret.

Af Hr. Farstrups øvrige Fædrenefamilie er bekiendt: 1) En ældre Broder, Hr. Svend Pedersen Farstrup, Sognepræst i Vester- og Østerbølle, død 1671. En af hans Døttre, navnlig Kirsten, blev givt med Christen Basse i Vester-Aarup i Vognsild Sogn, og døde 1695. 2) En yngre Broder, Hr. Jens Pedersen Farstrup, der blev Faderens Eftermand i Farstrup, og Provst i Slet Herred, død 1678. Hans Sønner vare igien: a) Hr. Albret Jensen Farstrup, der igien fulgte efter sin Fader i Farstrup, død 1694. b) Hr. Otte Jensen Farstrup, Sognepræst til Sebber Kloster og Lundbye, død i Barmer Præstegaard 1686. c) Hr. Niels Jensen Farstrup, Sognepræst til Roslev og Ryberg og Provst i Nørre og Harreherreder i Salling, død 1727. 3. En Søster, Else Pedersdatter, givt 1656

fra Farstrup Præstegaard med Anders Mogensen i Giørup i Uldbierg Sogn. Af hendes Døttre vides 1. Kirsten, død i Viborg 1709, og havde 3 Gange været givt, a) med Jens Villadsen; b) Morten Jensen Nybro; c) Peder Olufsen Boller, alle Indvaanere i Viborg. 2) Inger, givt 1683 med Christen Sørensen i Glerup i Vesterbølle Sogn, hvorhos jeg vil erindre, at Hr. Farstrup da i sit Embeds 51 og Alders 74 Aar selv forrettede Copulationen i Uldbierg Kirke. Fra Hr. Farstrups ovenmeldte anden Kones Broder, Christen Mogensen i Giørup, nedstammer den nuværende Giørupske Familie. Hr. Farstrup var i sin Tid en vel studeret, nidkiær og agtet Embedsmand, tillige var han velhavende og derhos velgiørende, hvilket sees ei allene af de mange paabudne store Krigsudgifter og anden Hielp, som han fortrinligen ydede for hans øvrige Herredsbrødre, men endog af mange andre frivillige Gaver. Især viste han sin Godhed ved at opdrage og fremhielp sin mindre formuende Families og Venners Børn. Hvad hans efterladte lidet Skrivt angaaer, da kan det vel egentlig ei kaldes nogen Dagbog, men allene nogle blant hinanden skiødesløst henkastede Notizer, der hverken Have nogen synderlig historisk Værd, eller havt nogen cronologisk Orden. Hvad Tid han har begyndt, kan jeg ei tilfulde udlede, kun saa meget af et Par Steder, at han først i Kong Friderich den 3dies Tid har lagt Haand derpaa, med mindre disse siden ere indsatte, som er Tilfældet med saa mange flere. Hans Hensigt synes at have været, at ville fra Reformationen og fremdeles optegne de meest mærkelige Begivenheder, men det har ei lykkedes. Derimod har han i de 10 sidste Leveaar fornemmelig havt mere Hensyn paa hans oeconomiske Stilling, og derfor meest optegnet hvad betydelige Udgifter Krigen med Sverrig i Kong Christian den 5tes Tid da medførte, hvilket derfor ikke uden Interesse kan læses.

Med megen Umage har jeg stræbt at bringe disse hans i Hast slet skrevne Notizer i bedste Orden, og med indhagede Tillæg og tilføiede Anmærkninger oplyst. hvad ellers for flere maatte vare utydeligt formedelst hans korte og afbrudte Skrivemaade. Hr. Lauritz Axelson, der med større Fuldkommenhed har fortsat ham, har meget vejledet mig.

Hr. Mads Pedersen Farstrups Dagbog 1536 til 1684.

Anno 1536.

Søndagen efter Dyre Vor Frue bleve alle de 7 adelige Bisper i Danmark fangne paa én Dag, saa den ene vidste intet om den anden at sige, førend det var skeet. (1)

1537.

Den 26 August ere de 7 første evangeliske Superintendentter her udi Riget i Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn udi Kongens (Christian 3.) og Dronningens Nærværelse, ordinerede. (2)

1538.

Lod Hans Majestæt rigelig forsørge Kirker, Skoler, Hospitaler og Præster med tilbørlig Underholdning, og tilskikkede han 7 Stiftslensmænd i de 7 Bispers Sted, som de Gejstlige og deres Gods skulde have i Forsvar, (3)

Eodem Anno, (samme Aar) er den Danske (Kirke) Ordinantz udgaaet, som D. Pomeranus og de Højlærde i Kiøbenhavn have sammendraget. (4)

1542.

Blev Ordinantzen med 26 Artikler forbedret. (5)

1552.

Blev Biblen udsat paa Dansk og prentet. (6)

1554.

Blev Præsteskatten overgivet. (7)

1559.

Døde Kong Christian 3 paa Coldinghuus, Nytaars-Dag ad Aften. An. Ætat 55. imp. 24. blev begravet først i Odense, og siden ført til Roskilde. (8)

1568.

Udgik Hans Maiestæts (Kong Friderich 2) Mandat, at Kirke-Ceremonierne i Danmark skal holdes lige efter Kiøbenhavns Kirke. (9)

1569.

Udgav Hans Majestæt sit Brev, at Cleresiet er fri for al Tyngde.

Den 25 Julii blev Kiøbenhavns Communitet (Closteret) stiftet for 100 Studentere.

1574.

Udgik Hans Majestæts Brev, at Professorers og Præsters Enker frit maa bruge Kiøbmandskab, og være fri for al borgerlig og Byens Tyngde.

Confirmeret 1636. Samme Aar bevilgede Hans Majestæt, at Præster og degne maatte for en billig Afgift aarligen have og bruge Kirkens Jord og Tillæggelse.

1577.

Den 12 April er Vor Allern. H. og Konning, K. Christian 4 fød paa Friderichsborg.

1584

Blev Lutheri Bibel udsat paa Islandsk Sprog. (10)

1585.

Er Soer Skole funderet af H. Maj. Frid. 2, og var Christianus Macabæus den første Oeconomus. (11)

1588.

Den 4 April, som var en Langfredag, døde Kong Frideric 2. ætat. 54. imp. ann. 29 paa Anderskov. Symbola ejus bina. (hans tvende Valgsprog.) Mein Hoffnung zu Gott allein. Treu ist Wildpret. (12)

1609.

D. 18 Mart. er Frideric 3, nu regerendes Vor Naadigste H. og Konning fød paa Haderslebhuus. (13)

1618.

Blev Præste Calent i Danmark afskaffet. (14)

Regensen i Kiøbenhavn for Studenterne, er og bygget i dette Aar.

Ligeledes seet en stor Comet paa Himmelen med en lang Svands.

1619

D. 2 Febr. mødtes Kongerne af Danmark og Sverrig, Christianus 4 og Gustavus Adolph, tilsammen i Halmsted, og holdt venlig Conferens i nogle Dage, sluttende en evig Fred imellem begge Riger.

1623.

Blev Hans Førstelige Naade, nu regierendes Naadigste Konning i Danmark, (Frid. 3.) Biskop i Stiftet Verden.

1627.

Kom under Island 2 Tyrkiske Skibe, som bortførte meget af Landsens Folk, Mænd, Qvinder og Børn. Circa Michael. (Ved Michels Dags Tider) kom det Kejserslige Krigsfolk ind i Holsteen og Jylland, og indtog alle Provincerne der, Vensyssel med.

1628.

* Dette Aar var et bedrøveligt Aar formedelst de mange Krigsfolk og Fiender, som være Landet Mægtige. Dog var her got Kiøb Paa Korn og Fødevarer, saa at hvem, som havde Penge, kunde kjøbe 1 Skieppe Rug for 6 sk., 1 Skiep. Byg 4 sk., 1 Skp. Havre 2 sk., en Oxe for 1 Rd., en Koe 1 Rd., og ellers Heste, Svin og andet som de umilde Mennesker stjal og røvede fra fattige Folk, saa vel som Kobber, Tin, Messing og Klæder kunde Kiøbes for ringe Værd, men Pengene vare alt af Landet, og udgivne til Skat.

1629.

Circa Pentecoste (Ved Pinsdags Tider) blev sluttet Fred (til Lybek) imellem Keiseren og Kongen af Danmark. * Og droge de Keiserlige bort igien, efterat de havde været her noget nær udi 7 Fjerdings Aar, og holdt et sælsomt Hus, saa det svier til det Barn i Vuggen ligger, mens Verden staar.

1632.

Blev Gustav Adolph, Konge i Sverrig, skudt i et Feldtslag for Lytzen, 2 Mile fra Leipzig.

1634.

Blev Hertug Uldrich forrædeligen ihjelskudt. (15)
Ligeledes stod Prindsens, Christiani V, Bilager med Magdalena Sibilla, Chur-Førstens Datter af Saxen. (See Aar 1647.)

* I dette Aar var der og en stor Plage og Sygdom allevegne af Børnekopper, saa at mange Hundrede Børn af samme hidsige Sygdom bleve døde.

1635.

* I dette Aar var det en gruelig skarp Vinter og fulgte en tør Sommer derefter.

1637 .

* I dette Aar var om Sommeren en gruelig Regn og Vandløb, som gjorde stor Skade.

1638.

I April ankom til Kiøbenhavn nogle Rydske fra Rydsk Narva med en Skude, udi Hvilken ikke var Søm, Jernbolter eller Jernnagler, men den var tilsammenvunden med Vidier, og var ladt med Hør. NB. Saadanne Folk med saadan Skude vidste man ikke i Mands Minde at være kommen til Kiøbenhavn.

1640.

* Den 25. Febr. bleve 6 Qvinder hudstrøgne ved Ring Herredsting for Horerie. De 5 havde hver fanget 3 Børn, og den 6te havde fanget 4 imod Kongens Forordning.

1642.

* Den 24 Mai brændte Spiret paa Domkirken i Aarhus af Lynild, og alle Klokkerne smeltede (undtagen den mindste). (16)

1643.

Noget for Juul indfaldt de Svenske i Holsteen og Jylland ved Varde under General Leonhard Thorstensen.

1644.

* Den 10 Januar kom de til Skanderborg, den 16 til Aarhus, og hørtes allevegne fra mange bedrøvelige Tidender.

Den 20 Maj Kl. 3 Formidd. blev Anna Mogens Datter født i Sundstrup i Uldbjerg Sogn i Rinds Herred. Hendes Fader var Mogens Christophersen, Ridefoged ved Lynderupgaard og Eskier. Hendes Moder Mette Ibs Datter. (17)

1645.

Den 13 Aug. blev sluttet Fred (til Brømsebro) mellem Danmark og Sverrig, og da cederet Danmark til Sverrig Halland, Blegind og Bornholm. Victor non victus dat leges. (Overvinderen og ei den Overvundne foreskriver Love.)

1646.

* Den 7 Dec. blev en Baad fuld af Folk mellem Ring Closter og Skanderborg, hvorpaa vare 25 Personer, Karle og Qvinder, og nogle af Qvinderne vare frugtsommelige, der vare og nogle Gejstlige deriblant, og ingen Levende deraf kom til Land.

1647.

Den 2 Junii døde Vor naadigste Prins Christian 5 til Corbitz ½ Miil fra Dresden, ætat. 44 Ann. der Hans Førstelige Naade var paa hans Reise til Suuebrønden i Eger. (18)

Den 28 Febv. med 6ta pom. (Kl. 5½ Efterm.) døde naadige Herre og Konning, Konning Christian 4, i en Alder af 70 Aar og 10 Maaneder, regirede i 60 Aar, eller siden han blev kronet i 52 Aar. * Og blev der ringet med alle Klokkerne her i Landet til den 18 Nov. derpaa, da han blev begravet. (19.)

1649.

Den 9 Febr. er Kong Carolus Stuart, Konge i England, Schottland og Irland, til Lunden. (London) med en Øxe halshuggen i sin Regierings Aar 24. Natus erat Ao. 1600. 19 Novemb. Epitaphium regis Angl. á protectore Cromvel invenies. Esa. 14. v 16, 17, 18, 19. (Han var fød 1600 den 19 Nov. Hans Gravmæle af Protector Cromvel vil man finde Esa. 14, v. 16 i c.)

* Den 21 April var det en gruelig stor Storm, som gjorde stor Skade paa Bygninger og Huuse og mange Tusende Træer udi Skovene.

1650.

* Den 13 Febr. var der atter en gruelig stor Storm og Vind, meget større end den i forgangne Aar, hvis Lige ikke haver været siden Anno 1603, og var et grueligt Skovfald, og mange Huse omblæste baade udi Kiøbstæderne og paa Landet, saa vel som paa Herregaarde.

1653.

* Udi dette Aar efter forgangen dyre Tid haver den gode Gud ladet voxen en stor Velsignelse af Jorden, baade af Rug, Byg, Hvede, Havre, Ærter, ja overflødige Nødder, Hør og fortræffelige Olden baade paa Eegen og Bøgen, men hvem, som ei havde sit Korn indhøstet førend 29 August tog en stor Skade; thi da begyndte det at regne, og holdt stille ved Dag og Nat næsten udi halvfjerde Uge, 1 Mark Flesk usaltet, som tilforn havde giældt 2 sk., kiøbtes nu for 1 sk., 1 Skieppe Nødder for 10, 8 ja paa det sidste ikkun for 6 sk. Og paa Kornet var der got Kiøb frem for tilforn. (20.)

1654.

* Udi dette Aar var ogsaa god en Tid, som tilforn havde været en ond og haard Tid i mange Aar, saa at 1 Skieppe Rug, som i forrige Aaringer kostede 3 Mk. 4 sk., Kiøbtes nu til St. Olufs Dag (den 29 Juli) for 7 ja for 6 sk. 1 Skieppe; Byg tilforn 2 Mk. 4 sk., solgtes nu for 6 sk.; 1 Skieppe Havre, som tilforn giældte 1 Mk., kostede nu 3 sk.; 1 Skieppe Ærter, forhen 2 Mk., nu ikkun 12 sk., men derimod var der dyrt Kiøb paa Ved, Kul, Tømmer, fremfor der var tilforn, og besynderligt var det dyrt for Embedsfolk, (Haandværksfolk) og Tjenestefolk og dem, som tiene for Dagløn.

I Juli rejste den unge Dronning Christina af Sverrig, efter at hun havde afsagt sig Regieringen, kom igiennem Danmark til Hamborg, reiste videre i Tydskland ec.

Den 17 Sept. stod Birgitte Niels Datters Troløvelse i Holstebro med Thøger Pedersen Hvass.

1655.

Den 10 Juni, næste Søndag efter Pinsdag, stod deres Bryllups Høitid her i Uldbierg Præstegaard. (21)

1656.

Den 8 Junii stod Anders Mogensen og Else Peders Datters Bryllup i Farstrup Præstegaard. (22.)

1657.

Blev Feidebrev forsendt fra Danmark til Sverrig.

In Augusto kom Svecus ind i Holsteen og Jylland.

Om Vinteren bar Isen mellem Jylland og Fyhn, item imellem Fyen og Sælland, mellem Aarhus og Samsø, mellem Samsø og Kallundborg ec.,

hvorfra Svecus 1658 gik over med sit Krigsfolk til Fyen, Lolland, Sælland, og indtog alle Provincerne.

1658.

Den 26 Febr. blev sluttet Fred (til Roeskilde) imellem Danmark og Sverrig.

Svecus brød Freden igien, indfald i Sælland og belagde Kiøbenhavn den 9-10 Aug. NB. endog Hans Majestæt af Danmark havde cederet Skaane med sine Appertinentier, Tronhjems Lehn, og Bahus i Norge.

Hollænderne ankom med en anseelig Krigsflode, og gik per Force giennem Sundet, og fægtede feliciter (lykkeligen) mod Svenskens Flode.

De Keiserlige, Brandenborgske og Polske marscherede med en anseelig Krigs-Armee ned ad Holsteen og Jylland Danmark til Hielp. (23.)

1659.

Den 11 Febr. blev Kiøbenhavn med general Storm attacheret, Svecus mistede mange høie Officeres, og med megen Folkespilde maae vige. (24.)

1662.

Den 27 Mai blev Freden igien sluttet (til Kiøbenhavn) imellem Danmark og Sverrig.

Ulfeld, gammel Rigens Hofmester, kommer til Kiøbenhavn i Præstelig Habit bliver tagen med sin Frøken (Eleonora Christina), og ført til Bornholm, hvor de bleve arresterede.

1664.

Sidst i Nov. og først i Dec. blev seet en meget stor Comet paa Himmelen i Sydost, som er stort Riis, og vendte mod Vesten, bøiende den yderste Ende noget i Veiret.

Samme Aar for Juuleaften blev atter seet en forfærdelig stor Comet, ogsaa i Sydost. men Svandsen rakte sig i Øster.

1665.

In Martio blev seet en Comet udi Nordost, 1½ Stund for Dag, ned ved Jorden, hvis Svands var lang og smal, og rakte lige i Veiret.

Den 9 Julii døde min Sal. Hustrue Karen Mads Datter.

Den 20de derpaa blev hun begravet.

1667.

Den 4 Januarii begyndte et strængt Himmel- og Jordknog (Snefog), som uden synderlig Ophør kontinuerede indtil den 17 dito om Aftenen.

Den 6 Jan. Hellig 3 Kongers Dag, kom jeg besværlig ridendes fra Uldbierg til Lynderup Kirke.

Den 9 Jan. var Bededag i Lynderup Kirke, som med største Fare blev betjent. Folk laae mange Dage indknogne.

Den 13 Jan. om Søndagen saadant et Knog, at jeg umulig kunde komme til Lynderup Kirke; thi der skulde have været først Tieneste. Faa Folk kom til Uldbierg Kirke.

Den 17 Jan. gjorde jeg Tieneste i Lynderup Kirke.

Den 7 Febr. stod min Trolovelse med Anna Mogens Datter af Sundstrup. Benedictus benedicat amen! (Den Velsignede velsigne det, Amen!)

Den 9 Junii stod mit Bryllup med bemeldte Anna Mogensdatter i Uldbierg Præstegaard. Dominus bene vertat amen! (Herren Vende det til det Bedste, Amen!)

Den 13 Julii, en Løverdag, befandtes at være bortstiaalet af Uldbierg Kirke Messeklæder, Hagel og Særk, Voxlysene, Dreiels Alterdug, rød Kaffis (25) Kappe med Silkefryndser omkring, og er gammelt Liigklæde.

Den 14 Julii, en Søndag, befandtes at være bortstiaalet af Lynderup Kirke rød Fløiels Omhæng om Alteret og Alterdugen.

Søndagen samme Dag og 2 næstfølgende (Søndage) blev udi begge Kirkerne giort alvorlig Bøn af Prædikestolen til Gud i Himmelen, at han vilde aabenbare og straffe saadanne Kirkerøvere.

4 Advent Søndag blev atter giort Bøn til Gud, at han samme Røvere alvorligen ville straffe. Text. af Ps. 109. (26.)

1670.

Den 9 Febr. døde Kong Frederich 3.

Den 29 Mart. svor udi Viborg paa Raadstuen alle Stænderne i Viborg Stift Vor Allernaadigste Arveherre og Konge, Kong Christian den Femte, og det for 2 Kongelige Raad, nemlig Velb. Erich Krag og Christen Scheel.

Den 6 Aug. udgik Kongl. Befaling ved Missive til Biskoppen, at alle Præsterne i Danmark og Norge skulle gjøre Ansøgning i Cancelliet, enhver Sognepræst særdeles om Confirmation paa sit Præstekald, og det inden den 1 Dec. førstkommende, ved sit Kalds Fortabelse. NB. og gav hver Præst 5 Rd., desuden 2 Mk. til Rejsepenge.

1671.

Den 2 Julii stod min Søns, Hr. Niels Madsens Trolovelse med Else Jens Datter i Mammen (Præstegaard). Samme Dag sang han sin første Messe. Dominus bene vertat, amen.

Den 3 Sept. stod Hr. Niels (Jensen) Farstrups Bryllup i Roslev (Præstegaard i Salling) med Sophie Henrichsdatter. (27.)

Den 25 Oct. h. 8. antem. mortuus est frater meus carisf. Dns Sveno Petri in Vesterbølle. ætat. ann. 67. 2 mens. 3 hebdom. 5 dies, sepultus 10 Nov. dvs. begravet den 10. Nov dvs.: (Den 25 Oct. om Morgenen Kl. 8 døde min elskelige Broder, Hr. Svend Pedersen i Vesterbølle, i en Alder af 67 Aar, 2 Maaneder, 3 Uger og 5 Dage.)

1672.

D. 21 Octb. mortua est uxor ipsius Catharina Laur. filia in Bølle. sepulta 11 Nov. ætat. 64. (Den 21 Oct. døde hans Hustrue Karen Lauritzdatter i Bølle, begravet den 11 Nov., 64 Aar gammel).

Den 21 Febr. (forhen) stod min Søns, Hr. Niels Madsens Bryllup med Else Jensdatter i Vammen. Dominus benedicat ipsis amen! (Herren velsigne dem, Amen!)

1673.

Den 6 Mart. stod Peder Thommesens Trolovelse med Maren Anders Datter i Laastrup (Præstegaard.) (28).

Den 15 April blev Mag. Peder Villadsen, Biskop i Viborg, begravet. Hannem succederede Hr. Søren Sørensen Glud.

1674.

3 Søndag efter Hellig 3 Konger var min Søns, Hr. Nielses unge Søn, Mads N., som tilforn var inddøbt, til Kirke. Podagra forhindrede mig derfra. Sendt 5 Sldr.

Den 15 Febr. Søndag Septuagesima var saadant et forfærdeligt Knog (Snefog) at jeg umulig kunde komme til Lynderup Kirke, hvor der skulde have været sidst Tieneste. 13, 14 Personer vare heraf Byen i Uldbjerg Kirke. Niels Jensen Hem gjorde dog Tieneste i Lynderup Kirke, samme Dag 10 Auditores. (Tilhørere.)

Den 15 Mart. begyndte det igien at tøe. Natten mellem den 23 og 24 derpaa skiød Christen Haard sig ihjel paa Randrup ved Viborg. (29)

Den 9 April stod min Datters, Margrethe Madsdatters Trolovelse med Christopher Mogensen af Sundstrup. Dominus benedicat amen! (30.)

Den 19 Julii, som var 5 Søndag efter Trinit., stod deres Bryllups Høitid i Uldbjerg Præstegaard. Benedictus benedicat amen!

D. 19 Septembr. 11 h. antemer mortuus est filius meus unicus et carisf. Dns Nicolaus Matth. in Vammen, ætat. ann. 36. minus 8 dies.

(Den 19 Sept. Kl. 11 Formiddag døde min eneste og elskelige Søn, Hr. Niels Madsen i Vammen, i hans Alders 36 Aar mindre end 8 Dage.)

Den 8 Oct. blev han begravet i Vammen Kirke.

Den 19 dito stod der Skifte i Vammen (Præstegaard) efter Sal. Hr. Niels Madsen, og alting blev udlagt i bortskyldig Gield, saa at hans Barn Mads Nielsen slet intet bekom.

I dette Aar 1674 og følgende 75 og 76, gav hver Præst i Kobbetskatten 5 Sldr. hvert Aar. (31)

1675.

Den 24 Junii efter Kongl. Befaling skal en Stykhest udredes af hver 3 Præster. Den blev leveret af Hr. Anders i Laastrup, Hr. Carsten i Tostrup og mig. Jeg lod Hesten til, de andre gav mig hver 6 Sldr. Nu udbrød det til aabenbare Feide mellem Danmark og Kron-Sverrig. Hielpe os Gud!

Den 16 Juli førte min Kone Peter Thøgersen til Viborg og satte ham i Dansk Skole til Mouritz Trappe, og lagde ham i Hans Henrichsens Huus. Dominus bene vertat! (32)

Den 15 August kom lille Maren Haard fra Hersomgaard og forblev hos os. (See 39 Anm.).

Den 21 Oct. kom Peder Thøgersen hiem igien, og havde regnet Regnskabs Bogen igiennem.

1676.

Den 27 Januar blev paabuden Krigsstyr. Viborg Stift blev deelt udi 2793 Familier, og disse igien i 10 Classer. (33)

1 Classe deles i 25 Fam. og giver hver aarligen

		243 Rd. 2 Mk.
2 -- 37 F.	hver aarl.	182 - 3 -
3 -- 78	- -	121 - 4 -
4 -- 130	- -	92 -
5 -- 260	- -	61 -
6 -- 260	- -	45 - 3 Ort.
7 Cl. delses i 335 Fa.	hver aarl. 30½	
8 -- 412	- -	15 - 1 Ort.
9 -- 560	- -	11 - 3 Ort.
10 -- 750	- -	7 - 1½ Ort.

Udi forn. Krigsstyr ere Rinds Herreds Præster (34) taxerede saaledes som følger:

Hr. Mads i Uldbierg	45 Rd. - 3 Ort.
- Anders i Laastrup	45 Rd. - 3 Ort.
- Isaach i Hersom	45 Rd. - 3 Ort.
- Bertel i Vesterbølle	30½ Rd. - 3 Ort.
- Jens i Giedsted	30½ Rd.
- Styge i Eveldrup	30½ Rd.
- Carsten i Tostrup	15 Rd. 1 Ort
Capellanen i Hvam	4 Rd. 1½ Ort
Degnen i Vesterbølle	3 Rd. 1½ Ort
Degnen i Giedsted	3 Rd.
Er	254 Rd. 3 Ort

Den 15 Febr. (kom Kongl. Befaling, at) hver Præst (skulde levere) 3 Tønder Korn af hvert Slags i Magazin- og Militair Skat. Nok hjalp jeg efter Biskoppens Begiering Hr. Christopher i Gislum med 1 Tønde Rug og 1 Td. Byg. (35). Den 25 Febr. (derpaa) fremsendte jeg forn. 6 Tdr. Korn til Aalborg med min egen Vogn.

Michel	Christen Mogensen	}	1 Vogn
Jens	Anders Mogensen		
Jens Glerup	Christen Hofman)	}	1 Vogn
	Christen Hissels Vogne. (36)		

Rug (kostede dette Aar)	1 Td.	10 Mk.
Byg - -	1 Td.	10 Mk.
Havre - - -	1 Td.	4 Mk.8 Sk.

Den 16 Febr. kom Befaling om en Stykhest og en Kudsk. Af hver 3 Præster (leveres) Hesten. 6 Præster om Kudsken eller (og at give) 10 Rd. Hr. Jens i Giedsted, Hr. Anders i Laastrup og Jeg vare om (at levere) en Hest. Købt hertil den 26 April en blesset Fux af Borgmester og Landstingshører Mouritz Bruun i Viborg for 24 Sldr. Tilkom hver Præst af Kudskepenge at udgive 10 Mk. I alt 10 Sldr. 2 Mk.

Den 10 Mart. kom Peder Thøgersen bort efter hans Faders Skrivelse. Jeg gav ham 2 Sldr., 4 Skpr. Rug, som han solgte for 17 Sk. Skpn., min Kone gav ham 1 Mk., en Ost, Brød ec. Gud og got Folk promovere ham!

I December kom Kongl. Befaling, at Hver 2 Præster skulle udmundere en Dragon, eller give 40 Rd., alt inden Januari Maanedes Udgang 1677. Den Fattige hielpes af den Rige. Hr. Carsten i Thostrup faaer af Hr. Mads i Uldbjerg 2 Rd. Hr. Søren (Sørensen Prip) i Vesterbølle faaer 4 Rd., nemlig af Hr. Anders i Laastrup 2 Rd. og af Hr. Isaach i Hersom 2 Rd.

Den 28 Decb. blev paabuden Krigsstyr, som ved anordnede Commissarier skulde taxeres og sættes. Commissarierne vare Velb. Ebbe Gyldenstjerne, Jens Rodsteen, Hans Juul, Christen Giedde, Steen Bilde, og Biskopen (Søren Glud.)

Thøger Lassen i Aalborg til Underretning om Uldbjerg og Lynderup Sogne.

1. Et Boel i Uldbjerg skylder aarligen til Viin og Brød til forskr. Kirke Rug 10 Skiepper. Herligheden deraf er Høi-Velbaarne Hr. Peder Redzis Arvingers.
2. Ingen Annex Gaard.

Dat. Uldb. 28 Decbr. -76. M. P. F. (37)

1677.

Den 7 Jan. om Søndagen var saa stort et Himmel og Jordknog, (at det var mig) besværligt at komme til Lynderup Kirke, hvor der vare 5, 6 Lynderup Mænd. Med Fare tog jeg hjem igien til Uldbjerg Kirke, hvor alene mødte 4, 5 af Uldbjerg Bye.

Den 20 Jan. betalte jeg 30 Sldr. for Dragon-Hesten. Den 15 Febr. leveret til Hr. Jens (Provsten) i Giedsted 3 Sldr., som Hr. Carsten i Tostrup er tillagt.

Den 19-20 Febr. var Gejstligheden (i Rinds Herred) forskreven at møde i Viborg, og saa conseaventer i Stiftet. Med Provsten (Hr. Jens i Giedsted) vare

Hr. Søren Prip (i Vesterbølle) og Hr. Anders i Laastrup, som efter afsagt Eed skulde sige Sandhed om Enhvers Formue.

Udi fornævnte Krigsstyr ere Rinds Herredspræster taxerede som følger:

Hr. Mads i Uldbierg	15 Rd. 1 Ort
- Isaach i Hersom	11 -
- Anders i Laastrup	7 -
- Carsten i Tostrup	5
- Styge i Eveldrup	4 -
- Jens i Giedsted	4 -
- Søren i Bølle -	2 -
	Er 48 Rd. 1 Ort.

Den 18 Mart. kom lille Mogens Christensen, Christen Mogensens Søn (i Giørup) hid at gaae i Skole hos Christen Harbo (Degnen i Uldbierg) og ligge her i Huset til Kost. (38.)

Den 9 Juni kom Maren Christens Datter Haard til Viborg at lære at sye. (39.)

Den 29 Sept. kom hun hid igien, og gav jeg Syepigen 1 Sldr.

Den 3 Oct. fremsendt til (Hr. Jens, Provsten i) Giedsted Skat af

5 Ildstæder -	5 Sldr.
6 Heste og Hopper á 2 Mk.	3 -
4 Køer á 24 Sk. -	1 - 2 Mk.
	Er 9 Sldr. 2 Mk.

Den 11 Oct. havde Agatha Mogensdatter paa Hersomgaard Trolovelse med Vogn Jacobsen, Foged og Fuldmægtig paa Randrup. Gud give Held og Velsignelse! (40)

Den 25 Nov. stod deres Bryllup paa Hersomgaard. Fremsendt 7 Sldr.

1678.

Den 15 Januarii kom Kongl. Forordning, at enhver Gejstlig og Verdslig skulde udgive halv Krigsstyr, som er halvt saa meget, som enhver blev sat og taxeret for den 20 Febr. 1677. Derudi tilkommer mig at udgive 11 Sldr. 1 Mk. 12 Sk. udi 2 Terminer, nemlig til Martii og Junii Maanedes Udgang. Er til hver Termin 5 Sldr. 2 Mk. 14 Sk.

Den 17 Jan. kom Maren Haard igien til Viborg.

Den 2 Mart. kom Kongl. Befaling, at hver tvende Præster skulde udgive en Artilleriehest, en stærk og dygtig Vallak eller Hoppe, vel foret og ved Magt, i det mindste 14 Palm (41), ikke under 4 eller over 8 Aar gammel; den rige Præst at hielpe den fattige, og Hesten at holdes i Beredskab, at den kunde vorde leveret inden Martii Maanedes Udgang. Derpaa fulgde Bispens Skrivelse, at Provsten med en af de ældste Præster i Herredet skulde møde i

Viborg den 19 Martii Kl. 8 paa Conventhuset. Da blev jeg tillagt at hielpe 1 Sldr. til Hr. Jens i Barmer, og 1 Sldr. til Hr. Jens i Kornum.

Den 13 dito blev (foranførte Befaling) allernaadigst modereret saaledes: At 3 Præster skulde udrede forn. Artillerihest. Da blev jeg lagt udi Lag med Hr. Niels i Heilskov og Hr. Peder i Ørum, og sendte jeg 8 Sldr. til Heilskov, efter Hr. Niels's Skrivelse, til min Anpart.

Samme Dag kom Kongl. Majest. Allernaadigsste Missive om en Forstrækning paa Penge at laane, og da efter Biskoppens Befaling at møde i Viborg derpaa den 11 April, enhver at angive, hvad han kunde forstrakte, og hvor jeg angav 24 Rdlr.

Specifikation (paa Præsternes Angivelse i Rindsherred.)

Hr. Mads i Uldbierg	24 Rd.
- Isaach i Hersom	20 -
- Søren i Bølle	18 -
- Anders i Laastrup	16 -
- Christen ibidem (42)	1 -
- Styge i EVELDRUP	14 -
- Peder (Capellan) i Hvam	1 --
- Jens i Giedsted .	14 --
- Carsten i Tostrup	12 Rd.
Jacob Degn i Giedsted	1 -
Christopher Degn i V. Bølle	2 Mk.
	Er 121 Rd. 2 Mk.

Den 21 Maj Barsel paa Hersomgaard hos min Svoger, Forpagter Vogn Jacobsen med (hans Søn) Christen Vognsen Haard.

Den 6 Junii sendte Hr. Niels i Heilskov ½ Sldr. igien af de 8 Sldr. til Hesten. (See 13 Mart.)

Den 8 Juni satte jeg Mogens Christensen Giørup til Dansk Skole i Viborg til Moust (Mouritz) Trappe, og lagde ham udi Hans Henricksens Huus. Deus benedica amen!

Den 20 Junii blev jeg af Biskoppen constitueret til Provst for Rindsherred, men for min Alderdom og Svaghed blev jeg igien forlovet fra samme Provste-Embede.

Den 23 Juni døde min gode sal. Broder Hr. Jens Pedersen Farstrup. (43.)

Den 4 Julii derpaa blev han begravet.

Den 28 Julii kom lille Mads Nielsen Vammen hid til os og forblev her. (44)

Den 13 Oct. blev udgiven Kop- og Qvægskatpenge 18 Sldr. 1 Mk., nemlig for

Min Kiereste	3 Rdlr.	
Dreng 2, Pige 1, á 1 Sldr.	3 Sldr.	
Heste og Hopper 4, á Sldr.	4 Sldr.	
2 Stude i 3die Aar á 3 Mk.	1½ -	
4 Køer á 3 Mk.	3 -	
3 Ungnødder 3 á 12 sk.	2 Mk.	4 Sk.
3 Kalve á 12 Sk.	2 -	4 -
Faar og Lam 16 á 4 Sk.	1 -	
Sviin 2, á 4 Sk		8 -
Er	18 Sldr.	1 Mk.

Den 25 Octbr. kom Mogens Christensen hid hjem igien.

Den 28 Nov. blev paabuden halvt Krigsstyr ligesom tilforn udi sidste halve Krigsstyr var taxcret til den førstkommende 11 Decbr. ufejlbarlig udgives skal. NB. tilkommer mig at udgive 11 Sldr. 1 Mk. 12 Sk. vid. supr. 19, 20 Febr. 77. 15 Jan. 78.

Til Martini Provstemode blev vedtaget af Provsterne, at hver Provst skal give Bispen 1 Rdlr. in Specie for hane Reiser.

Den 8 Dec. betalte jeg 1 Rd. in Specie.

Den 11 Dec. stod Christen Ugelrises Bryllup i Viborg. Fremsendt 4 Sldr. (45)

1679.

Den 12 Jan. kom Mogens Christensen Hiem til Giørup, at skulle gaae i Skole i Fieldsøe.

Den 3 Junii stod Axel Mogensens (Skov) Bryllup i Viborg. Gav jeg 4 Sldr. (46)

Den 7 Junii kom Kongl. Brev om halv Krigsstyr. Min ordinaire Contingent er 11 Sldr. 1 Mk. 12 Sk.

Den 25 Junii kom atter Kongl. Brev, at 2 Præster skulde udrede en Artilleriehest. Hr. Jens i Giedsted og jeg lagde sammen i samme Hest, og blev jeg desuden tillagt af Bispen at give Hr. Gabriel i Blære til Hielp 1 Sldr. (47) Og gav jeg Hr. Jens i Giedsted for min Anpart i Stykhesten 10 Sldr.

Den 20 Aug. kom igien Kongl. Forordning om halv Krigsstyrs Paabud inden September Maanedes Udgang at erlægge af alle og enhver, ingen undtagen, være sig Gejstlig eller Verdslig, Høi eller Nedrig, som udi forrige Krigsstyr baade paa Landet sg ellers enten af Os Selv eller i andre Maader af Vores dertil forordnede Commissarier er sat og taxeret for, saa at enhver havende Attraae og Nidkierhed deraf kunde kiendes til at befordre alle optænkelige Midler, hvorved ovenbemeldte høie Fredsværk kunde udføres til desbedre paafølgende Ro og Sikkerhed. Betalt min ordinaire Contingent 11 Sldr. 1 Mk. 12 Sk.

Den 15 Oct. var Bryllup i Østergaard i Salling med Hr. Albret Jensen udi Farstrup og Ellene Niels Datter i Østergaard. Og gav jeg 5 Sldr. (48.)

Den 22 Oct. stod Bryllup i Giedsted (Præstegaard) med Hr. Peder Andersen Bøgvad og Bergitte Jensdatter (Brasen) og gav jeg 2 Rdlr. (49.)

Den 27 Oct. blev jeg exequeret af Casper, Lieutenam i Viborg og Gregers N. for 1 Rdlr., som var paabuden som min Contingent. Og gav jeg 3 Mk. Exeqverpenge, og laa de her i Nat over.

Den 19 Nov. blev jeg atter exeqvert for 1 Rdlr. paabuden, og gav jeg 3 Mk. Exeqvergeldt.

1680.

Den 20 Januar døde Hr. Anders (Jensen Resen) i Laastrup, og blev begravet d. 5 Febr. derpaa.

Den 28 Jan. kom lille Mads Nielsen til Skole igien til Jens Christophersen Bundgaard.

Ved samme Tid døde Hr. Jens Nielsen (Brasen, Provst) i Giedsted i hans Alders 80 Aar.

Den 8 Febr. blev jeg exeqvert for 1 Rdlr. paabuden 28 Oct. 1673, foruden 2 Mk. Exeqvergeldt.

Den 5 Sept. 13 Søndag efter Trin. bekom Peder Thommesen et Offer.

Af Uldbjerg Sogn	7 Sldr.	1 Mk.	4 Sk.
Nok af mig	1	2 Mk.	
Af Lynderup Sogn	5 Sldr.	2 Mk.	

I samme Aar blev befalet Prindsesse-Udstyr. Min Contingent (er 37 Sldr. 3 Mk. 14 Sk, som skal betales) udi 2 Terminer. I hver Termin 18 Sldr. 3 Mk. 15 Sk. af Præstetienden af Uldbjerg og Lynderup Sogne,

som er Rug 30 Tdr. 1½ Skp.

Byg 18 - 3

Havre 4 -

Er tilsammen 50 Tdr. 4½ Skpe. Hartkorn. (50.) Og er af hver Tønde Hartkorn 24 Sk. i Hver Termin.

1681

Den 10 Decbr. fremsendte jeg 2 Mk. til (Hr. Provst Carsten Schytte i) Tostrup, som Hr. Niels Riis til Rejsepenge er foræret efter Bispens Intercession.

1682

Den 13 Sept. visiterede Provsten i Uldbjerg og Lynderup Kirker.

Specifikation

paa Kop-og Qvægskat af min Familie og Qvæg til den første Termin den 1 Dec. 1682.

Min Hustrue	4½ Mk.	
1 Dreng	1 -	
1 Pige	1 -	
3 Heste á 1 Mk.	3 -	
1 Føl		8 Sk.
3 Køer á 12 Sk	2 -	4
2 Øxne fra 2 til 3 Aar á 12 Sk	1 -	8
2 Ungnøder á 3 Sk.		6
2 Kalve á 3 Sk.		6
16 Faar og Lam á 1Sk.	1 -	
2 Sviin á 1 Sk.		2
		<hr/>
	Er 3 Sldr. 3 Mk. 10 Sk.	

Substituten Christen og Hustrue 3 Mk. Anden Termin betales 11 Mart. 1682.

Specification

paa paa min Familie Consumsion, Folke- og Hestestkat, forfærdiget til den 11 Dec. 1682

For min Kiereste	1 Sldr.
1 Tjenestedreng .	1 -
1 Tjenestepige	1 -
mine 3 Heste	3 Mk.

Til Folkeskat

1 Tjenestedreng	1 Mk. 8 SK.
1 Tjenestepige	1 -
	Er 4 Sldr. 1 Mk. 8 Sk.

Den anden Termin betales til S. Hans Dag 1682. (Attest.) Degnekaldet hører til Viborg Skole, og betienes af en Substitut, navnlig Christen Christensen (Harbo), som ingen Heste haver, men han og hans Hustrus Anne Niels Datter formedelst ringe Tillæg leve armelig.

1684 den 2 Januar er lige Extract udgiven til Axel Mogensen (Skov paa Lynderupgaard.)

1683.

Blev Præstetienden af Uldbierg og Lynderup Sogne angivne for 3 næst forgangne Aar, nemlig 1680, 81, 82. saaledes:

Rug	92 Tdr.	4½ Skp.
Byg	55 -	2 -
Havre	12 -	

deraf beløber sig i de 3 Aar den 3die Deel

Rug	30 Tdr.	1½ Skp.
Byg	18 -	8 -
Havre	4 -	(51.)

Den 15 Julii gav jeg Hr. (Provst) Carsten i Tostrup 3 Mk. for Reisen, Skriven, Instrumenter at forfærdige ec.

Den 23 Aug. blev Krigsstyrs Hielp påskuden og taxeret af Amtsherren Hr. Christen Scheel, Bispen, Provsten og Herredsfogden. (Og blev Rinds Herreds Præster taxerede saaledes:)

Hr. Mads i Uldbierg	8 Rdlr.
- Styge i Eveldrup	6 -
- Isaach i Hersom	6 -
- Peder Bøgvad i Giedsted	6 -
- Carsten i Tostrup	5 -
- Christen Resen i Laastrup	5 -
- Lauritz Axelson i V. Bølle	2 -
- Peder, Capellan i Hvam	1 -
Er	39 Rdlr.

Og haver jeg Mads Pedersen (Farstrup) leveret mod Qvitering 8 Rdlr. til Krigshielp. Nok 4 Rdlr. Forhøining den 10 Mart. 1684.

I November (blev befalet) at yde halv paabuden Kop- og Qvægskat, lige ved den forrige halve Kop- og Qvægskat, nemlig af 13 Oct. 1678, saaledes:

Min Kiæreste	9 Mk.
1 Dreng	2 -
1 Pige	2 -
2 Hopper og 1 Hest 2 Mk.	6 -
1 Føl	1 -
2 Køer á 24 Sk.	4 - 8 Sk.
2 unge Stude i 3die Aar	3 -
2 Kalve á 6 Sk.	12 Sk.
20 Faar og Lam á 2 Sk.	2 Mk. 8
3 Sviin á 2 Sk.	6
1 Biestok	4
Er 8 Sldr. - Mk. 2 Sk.	

Substituten Christen Harbo og Hustru 6 Mk.

Anmærkninger til Hr. Mads Pedersen Farstrups Dagbog

(1) Efter foregaaende hemmeligholdt Raadsforsamling Løverdagen den 12 August 1536 lod Kong Christian den Tredie udføre dette mærkelige Foretagende 5te Dagen efter Marie Himmelfartsfest, nemlig Søndagen derpaa den 20 Aug. og bleve da fængslede følgende: Erkebisp i Lund i Skaane, Torben Bilde, og Bisp af Roeskilde, Joachim Rønno, som samme Dag vare nærværende i Kiøbenhavn, og havde holdt Giæstebud med hverandre; Knud Gyldenstjerne i Odense; Jørgen Friis i Viborg; Styge Krumpen i Børglum eller Aalborg; Ole Munch i Ribe, og Ove Bilde i Aarhus, som i Betragtning af hans høisie Alder og Fortjenester af Riget forskaanedes for Arrest, hvormed han dog siden blev belagt, da han ei godvillig vilde udlevere Silkeborg Slot. De bleve alle efter given Forskrivning om Statsrolighed forlehnede med adskillige Godser paa Livstid, undtagen Joachim Rønno, der paa ingen Maade vilde beqvenne sig, men hellere besluttede at ende sit Liv i Fængsel, hvor han og døde i Kiøbenhavn den 1 Mai 1544, og blev begravet i Hell. Giest. Kirke sammesteds. See Millots V. Hist. 8 D. om den danske Kirke Reform pag. 393.

(2) Denne første Ordination forrettedes af Doct. Theol. Joh. Bugenhagen, som Kong Christian 3. selv havde tilskrevet D. Luther om at sendes til Danmark. Han havde først den Ære i samme Aar 1537 den 12 August at krone Kongen og Dronningen Dorothea, i Frue Kirke i Kiøbenhavn, hvor han siden 14 Søndag efter Trinitat. eller den 26 Aug. i det Kongelige Herskabs og Rigsraadernes Nærværelse ordinerede følgende 7 første Evangeliske Bisper i Danmark, nemlig: Frands Wormsen til Lund, Petrus Palladius til Roeskilde, Jørgen Jensen Sadolin til Odense, Mathias Skade eller Lange til Aarhus, Jacob Skiønning til Viborg, Johannes Wandalin til Ribe, Jens Thomasen til Børglum eller Aalborg, og Gebelius Petri til Bergen i Norge, som allerede fire Aar forhen havde været Catholsk Biskop sammesteds. Man har om denne sidste følgende Anecdote: at da han som en formuende Mand samme Dags Aften ved en anseelig Foræring vilde erkiende den Umage, Bugenhagen havde havt, og dette heller ikke var ham uvelkommen, men dog meget paafaldende, skal Bugenhagen have spurgt Gebelius: "bleve de ikke alle 8 rensede, hvor ere da de 7?" thi Dagens Evangelium var just om om 10 Spedalske, og Gebelius var at ansee som en Fremmet.

(3) I Catholicismens Tid i Danmark havde enhver Stiftsbiskop sine 2 Officialer, der tillige med ham bestyrede Stiftets baade verdslige og geistlige Sager. Ved Reformationens Indførsel gik denne Indretning ind; dog sørgede Kong Christian 3. for, at alt kunde vedblive i den begyndte Orden, og enhver Mangel kunde afhielpes. Til den Ende befalede han, at de Lehnsmænd, der vare belehnede med de Lehne, hvori Stiftets Hovedstad var beliggende, skulde tillige med Biskopperne have Overbestyrelsen af Stiftets geistlige Sager. Til

disse Lehns mænd, der vare de egentlige Stiftslehns mænd eller Stiftsbefalingsmand, der og den Tid bleve kaldte Stiftsregenter, og til Biskopperne, havde man da at henvende sig i ethvert Tilfælde, der angik gejstlige Sager. Denne de Verdsliges Deeltagelse heri har giennem adskillige Forandringer fremdeles vedligeholdt sig. See Hertels Aarh. Domk. Beskr. 1 D. 55 Cap. Af Mangel paa bestemte Efterretninger er det ikke let at opgive, hvilke Lehnsmand paa ethvert af de i eller ved Stiftsstæderne beliggende Slotte have tillige været de første Stiftsbefalingsmænd. Dog synes følgende at have været det. I Sjællands Stift: Anders Bilde til Søeholm, residerende paa Kiøbenhavns Slot. I Fyhns Stift: Erich Krummedige, paa Odense Slot. I Aalborg Stift: Axel Juul til Villestrup og Axelvold, paa Aalborghuus Slot. I Viborg Stift: Henrich Ranzov, paa Hald Slot. I Aarhus Stift: Peder Ebbesen, paa Aarhusgaard eller Kongens Gaard i Aarhus, (de catholske Bishops Residents), i Havreballegaards Lehn. I Ribe Stift: Johan Ranzov, paa Riberhuus Slot. Og i Skaane Stift: muligen Sti Pors, som Biskop P. Palladius i Fortalen til Arvid Pedersens 3 af ham udgivne Psalmer. Kbhn. 1554, kalder Kongl. Majestæts Befalingsmand ofver Stigtens Guods i Skaane, formodentlig paa Malmøehuus Slot. Danske Magaz. 5 Deel. 346.

(4) Bemeldte Kirkeordinants udkom først paa Latin under Titel: *Ordinatio ecelesiastica regnorum Daniæ et Norvegiæ*. Hafn. 1537. Doct. Johannes Bugenhagen med Tilnavn Pomeranus (dansk Doctor Hans Pommer, da han var født paa Øen Wollin i Pomern) og Petrus Palladius have havt meest Deel i at forfatte den. Den blev derpaa sendt til Luther og af ham approberet, hvorefter den siden af P. Palladius blev oversat paa Dansk og udgive: i Roeskilde 1539 under Titel: " Den rette Ordinantz, som paa Herredagen i Ottensee blev overseet og beseget, hvorledes Kirketjenesten skal holdes udi Dannemarkes og Norges Riger og de Hertug dømmes Slesvig og Holsteen, samt indført til almindelig Bruug", og paa Rigsdagen i Odense samme Aar giort til en almindelig Kirkelov.

(5) De 26 Artikler, som siden bleve lagte til Ordinantsen, kaldes almindelig *Articuli Ripenses*, fordi de bleve forfattede paa et Kirkemøde til Ribe den i Maj 1542.

(6) Allerede fra 1534 havde man trykte danske Oversættelser af det hele Ny og nogle enkelte Bøger af det Gamle Testamente, men ikke nogen samlet Oversættelse af hele Biblen førend denne. See Kiøbh. Lærde Selsk. Skrivt. Tom. 1. Pag.1, og følg. Denne første Bibelversion blev efter Kong Christian 3. Befaling forfattet af D. P. Palladius, Biskop i Sælland, Ole Chrysostomus, Jens Sinning og Johannes Maccabæus, alle 3 Doctores Theologiæ ved Kiøbenhavns Universitet. Kongen lod den paa sin egen Bekostning trykke i Kiøbenhavn 1550 i Folio, og befalede tilmed, at enhver Landsbyekirke skulde anskaffe sig et Exemplar deraf til Præstens Tieneste. Fra den Tid har der for det meste været Bibler i Kirkerne. Olavs Chrysostomus blev 1547 Bisp i Børghlum efter Peder Thomassen der resignerede, fordi han følte sig for svag til at modstaas Munkene i Closterne, han havde at trykkes med, og levede

siden af Pension hos sin Søn, som var Præst i Haverslev i Øster-Hanherred, hvor han døde.

(7) Denne Skats Eftergivelse omtales i Krag's Christian 3. Historie, Dansk Oversætt. 1 D. S . 376 saaledes: "Kong Christian var saa naadig, at han eftergav alle Præster paa Landet den Skat, som var dem paalagt, og allerede bragt til Colding; thi han havde paalagt hver 4 Rdlr., hvilket af de fleste paa den Tid ansaaes for at være en haard Skat". Hr. Justitsraad og Professor Engelstoft i Kiøbenhavn har havt den Godhed at forskaffe og meddele mig en Gienpart af det Kongl. Rescript selv desangaaende, som findes i det Kongl. Cancellie-Archiv, og som her følger:

Christian den Tredie ec. Vor synderlige Gunst tilforn. Vild, at som Eder vel fortænker, at Vi haver ladet Vore aabne Breve udgaae til alle Sognepræster og Sognedegne over alt Vort Rige Danmark udi saa Maade, at hver Præst skal komme Os til Hielp med VI Daler og hver Degn med I Daler. Da efterdi Vi fortænker, at der er stor Armod iblandt Præster og Degne, og mange skulle storligen forarme dennem, om de skulde samme Skat udgive, ere Vi for slig Lejligheds Skyld tilfreds, og ville forskaane Sognepræster og Sognedegne for samme Skat, og have Vi ladet Vore Breve udgaae til Vore Lehns mænd, som have Befaling at oppebære samme Præsteskat, at dersom de have udgivet noget af samme Skat, da skulde de strax antvorde dennem samme Skat tilbage, som han udlagt haver. Det maa I give præsterne og Degnene tilkiende over alt Eders Stigt, at de kunde vide dennem derefter at rette. Befalendes Eder Gud. Actum Coldinghuus anden Juledag Aar efter Christi Fødsel 1554.

Til Superintendenterne i Danmark. Ved at sammenligne Krag's Beretning med dette Rescript finder man nogen Uoverenstemmelse; thi hiin melder kun om Præsterne paa Landet, da dette ikke synes at gjøre nogen Undtagelse; saa taler og Krag om 4 Rdlr., Rescriptet om 6 Daler, som jeg antager for 6 Sldr., der da ere ligegiældende med 4 Rdlr., ei heller nævner Krag Degnene, der og vare ansatte som Skattepligtige. Ved hvad Leilighed denne Skat blev paabuden, har jeg ei funden, men det lader af Rescriptet, at Eftergivelsen ikke længe har fulgt efter Paabudet, som ventelig et overordentlig Stats Tilfælde har givet Anledning til.

(8) Kong Christian 3. Liig blev først bisat i St. Knuds Kirke i Odense, men siden, 20 Aar derefter, 1579, lod hans Søn, Kong Frid. 2. det føre til Roeskilde, hvor der sattes ham et prægtigt Monument, hvis korte og uden al Lovtale simple Gravmæle (Pont. Marm. Dan. I. 4.) er nok til at gienkalde denne Danmarks saa ypperlige og giennem alle Aarhundrede udødelige Konges store Dyder og Fortjenester af Fædrelandet.

(9) Ovenmeldte Forordning, som er af 13 Januar 1568, findes anført i Danske Magaz. 5 B. pag. 86. Man seer deraf, at de paa den Tid i Frue Kirke i Kiøbenhavn brugelige Kirke-Ceremonier, besynderlig ved Nadverens Sacraments Forretning, skulde da være den almindelige Regel, hvorefter al Kirketieneste i Danmark maatte indrettes, og hvorved Præsternes selv vedtagne forskiellige Skikke og deraf flyvende Tvistigheder skulde bortfalde.

(10) I Aaret 1540 udkom det Ny Testamente paa Islandsk, trykt i Roeskilde, 8. Oversetteren var Oddur Gottschalkson af norsk Adel og Famulus hos den sidste catholske Bisp i Skalholt, Sigmund Poulson. Han havde paa sine danske og tydske Reiser erhvervet sig god Kundskab i begge disse Sprog foruden det Latinske, og tillige faaet Opmærksomhed paa Luthers Reformation. Af Frygt for Biskopen blev Kostalden hans Museum, hvor han snart røgtede Kørerne, snart oversatte et Capitel, og naar han manglede Papir, fik han del af Bispen, foregivende, at han brugte det til at udskrive de Biskopelige Statuter og andre Kirkelove. Af denne Tieneste blev han omsider kied, og reiste 1539 ned til Kiøbenhavn og fik sit Ny Testamente Aaret derpaa trykt i Roeskilde. Han blev siden, 1554, Laugmand i Island. Uheldig kom han af Dage, idet han druknede i en Strøm 1557. See Worms Lexicon over Lærde Mænd.

Men denne hele Bibel-Oversættelse have Islænderne at takke deres Landsmand, den Holumske Biskop Gudbrand Thorlakson for, og som derfor i deres Kirkehistorie bliver udødelig. Denne saa høit fortjente Mand, efter først at have været Rector i Skalholt og Præst paa Bredebolstad i Vestersape, blev 1570 Biskop i Holum, hvor han nogle Aar derefter anlagde et Bogtrykkerie. Foruden denne Oversættelse, der udkom 1584, Holum i Folio, og det Nye Testamente særskilt ibid. 8., har han deels skrevet, dels oversat over 80 Skrifter paa Islandsk, som ere trykte i Holum. Han var tillige en stor Mechanicus, og har som Geograf optaget et Landkort over Island, som Ortelius har stukket. Formedelst sin strænge Myndighed i verdslige Sager blev han meget forhadet. Han døde 1627, 85 Aar gammel, efter 61 Embeds-Aar i alt. W. Lex. Giessings Jubell I. 158.

(11) Christianus Maccabæus var en Søn af D. Theol. Joh. Maccabæus. Han er fød i Wittenberg 1541. 1559 blev han Professor Pædagogicus, og efter at han i 11 Aar havde været Præces ved Sorøe, reiste han 1597 til Skaane, blev Canonicus og Archidiaconus til Capitulet i Lund og døde Aaret derpaa.

(12) Kong Friderich den Andens egentlige Symbolum: "Mit Haab til Gud alene", udledes i den bekiendte Psalme: "Mit Haab og Trøst og al Tillid ec." af Begyndelses-Ordene af ethvert Vers. Vildpret var en Favorit-Hund, Kongen meget afholdt. Han lod endog til Erindring om dens Troskab mod sin Herre paa adskillige Myndter præge disse Ord: "Treu ist Wildpret", hvorunder laae den skiulte Saudhed, at hans Hund fandtes mere tro end mange Mennesker.

(13) Af dette Sted, saavelsom af Notizen 1622 sees, naar Hr. Farstrup har begyndt at skrive, med mindre disse Steder senere ere tilsatte, som er Tilfældet med mange flere.

(14) Præste Calent (Præstemode, Convent, paa Latin Kalendæ) bestod i en aarlig eller oftere Sammenkomst af Gejstligheden i ethvert herred, deels for at holde lærde Samtaler, deels for at give Provsten Efterretning om Kaldenes Tilstand, og han igien lode dem vide, hvad der var passeret paa nærste Landemode. Calentet holdtes ogsaa derfor strax efter samme. Man begyndte Samlingen med passende Sang og ligesom og endte med Bøn for de hensovede Brødre, udførte derpaa Dagens Hensigter, og endelig gjorde sig

tilgode med Mad og Drikke. Fra ældre Tider have disse Sammenkomster havt Sted. 1434 konfirmerede Biskop Navne af Odense endog et Degne Calent i Fuglse Herred i Lolland, Alle-Helgens Calent kaldet, og skal endog have lagt noget Gods dertil, kaldende sig selv Medbroder af samme Calent. See Danske Magaz. B. 3. S. 264. 1503 testamenterede Mester Hans Urne, Domprovst i Odense, til Præste-Calentgildet sammesteds en stor Sølvskee. D. Mag. I. 297. Og vare mange af disse Caleuter berigede baade med faste Eiendomme og mange andre Kostbarheder, som Bægere, Kruse, Kander. Fade og Skaale med mere af Sølv og andre Apparater til Gildehuset, (Dominus convivi) hvor Samlingen holdtes. Ved Reformationen gjorde Kong Christian den Tredje og følgende Konger mange af disse Calenthuse til Skoler og Fattighuse, og anvendte Herlighederne til bedre Hensigter. Calenterne bleve dog ved, men fik et rigtigere Formaal. Paa Synodet i Roeskilde 1553 udgav Biskop P. Palladius blandt andre Stykker om en bedre Kirke-Disciplin, ogsaa et om Calent, saaledes: "Sognepræster og Sognedegne skulle komme tilsammen 2 Gange om Aaret i det mindste, og handle med hverandre om Lærdomme, Levnet, Ceremonier og om alle andre Ting, som Religionen er anrørendes" Calentet vedblev at holdes i de tilbageblevne Calent- og Conventhuse, og paa Landet i en af Herredets midterste og beleiligste Kirker. Men da dette Sted syntes at være noget magert, blev man siden enig om at holde Samlingen i Præstegaarden efter Omskifte. Ved denne Leilighed fik Modet atter en nye Indretning. Enhver Broder lagde sin Contingent. Foruden Herredets Gejstlighed indbød man og Egnens gode Venner. Man kom nu sammen, aad og drak, vel og svirede, og herved foredrog sine Erindringer, saa Giestebudet selv fik Navn af Præste-Calent. Til nøiere Kundskab herom vil jeg af Lillelunds bekiendte Udtog af den danske Kirkehistorie Pag. 148 anføre en Regning, Præsten i Everdrup 1598 tilstillede Baarse Herredspræster i Sælland paa Fortæringen, da han det Aar var Oldermann eller Magister bibendi, nemlig: 3 Tønder Rostocker Øl á 11 Mk., 2 Tønder Landsøl á 5 Mk., Dansk og Tydsk Hvedebrød, Rosiner og Figen á 2 Pund, Safran, Peber, Nelliker og Mandler á 2 Lod, hvidt Sukker 1 Mk., 3 Potter Brandeviin, 1 Stud, 6 Lam, 20 Høns, 2 Sviin, 7 Gaas, 8 Fade Saltmad foruden andet, 1 Otting Smør, nogle Oele Hønseæg, Hvedemeel for 2 Mk., Rugmeel 8 Mk. og foruden anden Ildebrand 2 Tønder Kul. Og at disse Selskaber eller Gilder ei just have været saa hensigtsmæssige og mådeholdende, som de burde, og derfor som unyttige og misbrugte bleve forbudne og afskaffede, seer man tilligemed Forbudet af Kong Christ. 4. Reces desangaaende, hvor det 1 B. i Cap. 29 Art. hedder: "men naar Herredspræsterne forarsages at samles, da skal det skee ædrueligen og i Guds frygt i en Kirke, som omtrent kan ligge midt i Herredet, hvorfra enhver til sit igien skal begive sig; dog skal sammesteds holdes Sang, Messe, Prædiken samt Børnevisitats og andet, som kan komme Guds Navn til Lov og Ære." Kong Christian 5. har og i sin Danske Lov 16 Cap. 12 Art. befalet det samme, hvorved alle Calenter og Æde- og Drikkegilder aldeles skal være afskaffede. Saaledes var Oudrup Kirke i Slet Herres endog til senere Tid en Convent-Kirke, ligesom Hylleberg Kirke i Aars Herred. Dog fulgte hermed

den vedtagne Skik, at den Præst, hvis Tuur det var at forrette Kirketienesten, tog efter fuldendt Forretning de øvrige hjem med sig til et tarveligt Maaltid.

(15) Hertug Ulrich, Biskop til Swerin, var en Søn af Kong Christian 4. og Dronning Anna Catharina, fød 1611. Efterat have giennemreist Holland, England og Frankrig, begav han sig som Oberst i Sachsisk Tieneste, hvorfra han af Churfyrsten i Aaret 1633 blev sendt til Leiren i Slesien til de Keiserlige Generaler Greverne Schlick og Piccolomini, for at handle om en Stilstand med Keiseren. Efter at han venskabelige havde opholdt sig, og en Dag spiist hos bemeldte Grever, og var paa Tilbageisen herfra, kalder Piccolomini ham til en Side, hvorved han blev stillet for et mordisk Skud, der formodentlig fældede ham den 13 August 1633 i hans Alders 22 Aar. Hans Drab blev ikke uden Grund mistænkt; thi den bekiendte General Wallenstein, som havde Overkommandoen, lod ikke Snigmorderen afstraffe. Prindsen havde just paa samme Tid Haab om at ægte en Polsk Prindsesse og erholde Hertugdømmet Preussen. Hans liig blev Aaret derpaa hjemført til Danmark og nedsat i den Kongl. Begravelse i Roeskilde. Indskriften paa Kisten læses Pont, Marm. Dan. l. 8.

(16) Derom haves: En sandfærdig Relation og Beskrivelse over Aarhus Domkirkes Spiirs ynkelige Undergang den 24 Mai 1642, af Hans Skønning, Klokker og Notarius Capituli i Aarhus, trykt i hans eget Bogtrykkerie sammesteds 1642.

(17) Bemeldte Anna Mogensdatter blev 23 Aar derefter Hr. Farstrups anden Hustrue. Denne Notize er ellers indsat af Hr. Lauritz Axelson, da han ægtede hende efter Hr. Farstrups Død. Hendes Fader, Mogens Christophersen, har til denne Dag beværet sit Minde i Uldbierg Sogn paa følgende Maade:

Da de Svenske Tropper i Aarene 1657, 58 og 59 gjorde Indfald i Jylland, naaede de og Uldbierg og Lynderup Sogne, hvilke de baade udplyndrede og brandskattede. Uldbierg Sogn var da alt for fattig til at udrede den fordrede Skat, hvorfor man saae sig nødte til at angribe Kirkens Kostbarheder, som endnu vare i Behold. Til Summens Opfyldelse laante Sognefolket da af Kirken en Oblatske eller Brødbudiske af Sølv, som de siden igien, strax efter Freden 1662, ved Mogens Christophersen erstattede ved at give en nye. Denne Æske, som endnu giemmes i Uldbierg Præstegaard, er 10 Lod vægtig, glat og oval, 3 1/6 Tomme lang, 2 1/12 T. bred, 1 1/6 T. høi, uden nogen Forgyldning, har et fladt Laag, der slutter i slet Fals uden Hængsler, med følgende Jndskrivt paa samme:

DENNE BODISKE LOD MOGENS CHRISTOFFERSEN I SVNDSTRUP
GIØRE PAA SIN EGEN OG WLBERIS SOGNEMENDS BEKOSTNING
ISTEDEN FOR EN BODISKE DE LAANTE AF KIERCKE TIL VDGIFT
TIL SVENSKEN SOM GUNDE IBSEN I TARVP HAFDE GIFVEN TIL
SAMME KIERCKE 1648.

Af Mogens Christophersens flere Børn, som her i Dagbogen forekomme, erindres især Christen Mogensen, som boede i den vesterste Gaard i Giørup i

Uldbjerg Sogn, og fra hvilken nuværende Giørupske Familie nedstammer, hvoraf nogle have udmærket sig ved offentlige Stiftelser, som Commerceraad Jens Giørup, der i sin Fædrenebye Giørup haver stiftet et Hospital for 4 Lemmer. See Hofm. Fund. Tom. 3. pag. 392-401. Tom. 9. App. Vib. pag. 22. Gunder Jbsen i Tarup eller store Taarup var Morbroder til Anna Mogensdatter, og, som man maae slutte, havde været en formuende Mand.

(18) Prinds Christian den 5. var en Søn af Kong Christian den 4., fød i Kiøbenhavn den 10 April 1603. Udvalgt 1608. Blev hyldet udi begge Kongeriger 1610. Holdt Bilager med Prinsesse Magdalene Sibilla af Saxen den 5 Octbr. 1624. Døde den 7 Junii mellem 10 og 11om Aftenen 1647, der han havde levet noget over 44 Aar. Hans Liig blev hiemført til Roeskilde og hensat i Kong Christian 4. Begravelsessted. I Pont. Marm. Dan. 1. 9 findes Inskriptionen paa Kisten anført.

(19) Faa Fyrster have levet og regieret saa længe som Kong Christian den Fierde, naar man undtager den romerske Keiser August og den franske Konge Ludvig 14. Formedelst sine udmærkede fyrstelige Fuldkommenheder og høie Alder var han berømt over hele Europa og agtet af sine Medregentere; saa at Philip 4. i Spanien aldrig kaldte ham andet end Kongernes Fader.

(20) Saa overordentlig gode Tider, som baade i dette følgende Aar 1654 vare paa mange Ting, ligesom i Aaret 1628, saa udmærket bedre vare endnu Tiderne under Kong Oluf, en Søn af Dronning Margrethe, da man 1381 kunde købe en Tønne Øl for 2 Sk., en Tønne Rug 5 Sk. en Ko 3 Sk., 6 Pund Smør 1 Sk. I Kong Christian den Førstes Tid 1475 kostede en Tønne Rostocker Øl 9 Sk. I Kong Hans's Tid 1504 var det almindelig Kiøb paa en Skieppe Rug 3 Sk. Pengene vare da færre og af høiere Værd Anderledes gik det til i Kong Oluf Hungers Tid, da det Kongelige Herskab neppe kunde samle saa meget sammen, at det kunde faae sin Juleaftens Nadvere for Hunger og Dyrtdid. Da Kong Christian 3. belejrede Kiøbenhavn i Aaret 1535, var derinde saa stor en Dyrtdid, at en Tønne Meel kostede 40 Kroner, ja Hertug Albret skal endog have givet en Bager 100 Mk. for een Skieppe Meel, et Lam 15 Mk., en lille Hund 5 Mk., en Hestelever 3 Mk., en Krage, man fangede ved Aadsler og Liig, 4 Sk., og en Skieppe Malt, hvoraf man først bryggede Øllet, og siden bagde Brød af Masken, 20 Mk. Pont. Theatr. Dan. I. 64, 2, 176. Holbergs Danm. Hist. Christ. 3.

(21) Bemeldte Birgitte Nielsdatter, og siden Kirsten Nielsdatter, givt med Hr. Anders Jensen Resen i Laastrup, vare uden Tvivl Døttre af Hr. Farstrups Formand Hr. Niels Mortensen, hvis Enke jeg formoder han ved sin Ankomst til Uldbjerg har ægtet. Ved at antage dette, hvorføre jeg vel ikke kan opvise noget, lader sig forklare deels disse Familiars Anmeldelser, deels den Omhu og Kierlighed, Hr. Farstrup har viist samme.

(22) Anders Mogensen boede i Giørup, og blev givt med Hr. Farstrups Søster.

(23) At Brandenborgerne have giestet Jylland, og samme endnu mindes, derom fortælles efter almindelig Sagn, at den skadelige og paa mange Steder Vaarsæden qvælende og overhaandtagende Blomst. Brandenborger eller

Morgenfrue (*Chrysanthemum segetum*, Kornoxeøie) af dem skulde vare medbragt i deres Korn; hvorvidt dette er sandt, veed man vel ei, men at den allerede nogle Aar tilforn groede paa Svendborg Byes Marker i Overflødighed til Sædens store Ødelæggelse, og udmærkede sig der under Navn af Svendborg Urt, eller den onde Urt, kan sees af Ar. Berntsens Danm. og Norg. frugtb. Herlighed Pag. 96. Maaskee den og kan vare indført i østersøisk Korn, som den dyre Tid foran Aaret 1653 har nødsaget Svendborgerne at hente.

(24) Denne mærkværdige Krigsstorm, paa hvis Udfald Danmarks Skiebne da beroede, gik for sig Natten mellem 10de og 11te Febr. 1659. Samme Nat var mørk og kold, og Sneen dækkede Jorden allevegne. For ei at skielnes fra samme, havde de Svenske iført sig hvide Skjorter, og signaliseret sig med Enebærqviste og andet Grønt i deres Hatte, ligesom de og forud havde styrket sig med Brændeviin og andre stærke Drikke, hvorved største Delen vare beskienkede. De Glæders Nydelse, den Svenske Konge havde lovet sine Soldater ved Stadens Indtagelse, forbyder Undseelse at nævne. Hoved-Angrebet skulde gaae for sig mellem Vesterbros og Langebroe, og mellem Østerport og Castellet, baade for at besørge det nødvendige, og opmuntre Borgerne og de Studerende, som med Kraft og Hæder tog Deel i Striden. Enhver var aarvaagen og bereed paa Fjendens Komme. Af Mangel paa Vaaben forsynede man sig med stene, Træestumper og sydende Beeg og Tiærre, hvormed man overslog Fjenden. Stormen begyndtes nu ved Midnat. "Ingensinde, siger Vitus Bering, har Danmark seet en skiønnere Nat, hvis Anvendelse har havt saa heldige Følger for dette Rige." Man kiempede med Heltmod paa begge Sider. Den sviende Kulde synes selv at opfordre Kræfterne. Vel lykkedes det en og anden Svensk at komme op paa Volden, men blev strax kastet død tilbage. Efter yderste Anstrengelse maatte Kong Carl X. lade Stormen ophøre. Ved Østerport begyndte man først Kl. 4 om Morgenen, men ogsaa her vandt de Danske Seier. Denne Storm skal have kostet Kong Carl 3000 Mand, hvorved hans Haab om at erobre Kiøbenhavn blev ganske tilintetgiort og hans øvrige store Planer aldeles kuldkaastede. Han døde Aaret derpaa den 12 Febr. i Gothenborg af en ondartet Galdefeber. Til uforglemmelig Erindring om denne saa kiekt afslagne Storm lod Kong Friderich 3. mynte de saakaldte Ebenezer-Kroner, hvis Præg er følgende: Adv. Fr. 3 paa en Klippe med Krone over, hvoromkring Ebeneser. Omstrift: IIII Mark Danske 1659. Rev. En Haand af Skyerne, holdende et Sværd, som afhugger en Haand, der griber efter en Krone, hvorunder 11 Febr. Omskr. Soli Deo Gloria (Gud allene Æren.)

(25) Rød Atlaskes Omhæng eller Alterklæde, maaskee rettere: rød Plydses. S. B. Iuuls Handels- og Vare-Lexicon. I B. 185. om Artiklen Caffa. At Kaffa hørte den Tid blandt fremmede indførte kostbare Silkevare, som Atlask, Damasks og ander broderet og dobbelt Silketøi, sees af Kong Christian 4. Reces, hvor saadanne Luksus Artikler forbydes mindre Formuende at bruge ved Brylluper og anden Stads; thi 2 Bog 8 Cap. 3 Art. 11 §. hedder det: " Ingen Brud eller Brudgom maa bruge Fløiel, Caffa eller Atlask, eller deslige udi

Værd, med mindre deres Formue er over 10000 Dalers Værd af Borgmester og Raad befunden, og deres Seddel derpaa findes udgiven.

(26) 4 Advent Søndag saavel som Palmesøndag vare i ældre Tider bestemte til Bandlysningen i Kirkerne over alle forargelige og grove Ugierningsmænd. At Hr. Farstrup paa anmeldte Dag har taget anførte Text til sin Prædiken, bevidner hans Nidkierhed.

(27) Hr. N. J. Farstrup var en Søn af Hr. Mads Farstrups Broder, Hr. Jens i Farstrup. Han var Sognepræst til Roslev og Ryberg og Provst i Nørre og Harre Herreder i Salling, død 1707.

(28) Hr. P. Thommesens Tilnavn var Sierslev, givt med Anders Resens Datter i Laastrup, blev 1687 Præst sammesteds, død 1696.

(29) Christen Haard var givt med Agatha Mogensdatter, Søster til Hr. Farstrups anden Kone.

(30) Christoph. Mogensen var en Broder til Hr. Farstrups anden Kone. Han boede i Rind i Lynderup Sogn og blev siden hans Eftermand i Embedet. Se til Slutningen Uldbierg Præster 6.

(31) Bemeldte Kobbervat bestod deri, at alle de, som eiede Jordegods, skulde give af hver 2½ Tønde Hartkorn 3 Pund Kobber. Bisperne skulde give hver 9 Lod. Hver Præst og Capellan efter Ligning over deres Formue 3 Lod. Alle Kiøbstæds Indbyggere af hvert 300 Rdlrs Formue 3 Pd. Denne Skat skulde betales i 3 Aar 1/3 Deel aarlig udi Kobber, efter Hvo, som vilde give 20 Sk. for Pundet. See C. Testrups D. og N. Krigsarmatur Pag. 375 ec.

(32) Peder Thøgersen var en Søn af Thøg. Peders. Hvass. See Aar 1655.

(33) Ved Sammenlæg udkommer 2847, altsaa 54 Familier for mange.

(34) De den Tid værende Præster i Rinds Herred, hvis Døbe- eller Fornavne efter da værende Skik ikkuns nævnes, vare:

Hr. Mads Pedersen Farstrup i Uldbierg.

- Anders Jensen Resen i Laastrup, død 1680.

- Jsaac Jensen i Hersom fra 1670 til 86 .

- Bertel Kierulff i Vesterbølle, 1671-76.

- Jens Nielsen Brasen, Provst i Giedsted,

- Styge Mogensen Hossun i Eveldrup, 1668

- Carsten Christensen Schytte i Thostrup, 1662-90.

- Peder Hansen Segendorph i Hvam, død 1699

(35) Hr. Christopher Christensen Kragbek. See Optegnelsen paa Gislum Præster i Tillægget af Hr. L. Axelsons Dagbog. 11.

(36) Ved Anmeldelsen af Hr. Farstrups Kornleveranse til Magazinet i Aalborg errindres og de Mænd af Uldbierg Sogn, som samme Gang have gjort Vognfællig og kørt med deres Skattekor. De 6 første Mænd ere alle Giørup Byemænd, af hvilke Christen Mogensen, som boede i den vesterste Gaard, og Anders Mogensen, vare Præstens Svogre. Af Navneligheden skulde man tro, at de vare Brødre, men ikke saa, da Hr. Lauritz Axelson, der siden ægtede Christens Søster, Hr. Farstrups Enke, ikke noget Sted kalder Anders sin

Svoger, med hvilket Navn han ellers stedse erindrer hendes Brødre. Christen Hissel boede i store Taarup. Man seer og, at ikkun Rug og Byg er leveret af Hr. Farstrup, ligesom han og hermed maatte hielpe Hr. Christopher. NB. 7 Skiepper til en Tønde efter den Tids Aalborg Maal, hvorom siden mere.

(37) Denne Notize, som jeg har fundet bag i Dagbogen, har jeg indrykket her efter Tidsfølgen. Thøger Lassen eiede Ryslet og Vester Ladegaard uden for Aalborg. Han var Fader til Peder Thøgersen Lassen, Cancellieraad, og af Kong Christ. 6. 1731 adlet med Navnet de Lasson, som foruden Ryslet eiede Gudumlund, Herningsholm, Dybvad, Dosborg og Ruballegaard. Hans Søn, Mathias de Lassen, og Søn igien, Peder de Lasson, have eiet Biørnsholm.

(38) Mogens Christensen Giørup var Hr. Farstrups anden Kones Brodersøn.

(39) Maren Christensdatter Haard, som Hr. Farstrup havde taget til sig, (see 15 August 1675) var en Datter af den ulykkelige Christen Haard paa Randrup. Hun fulgte med Hr. Farstrups Enke til Vesterbølle Præstegaard, hvor Hr. Lauritz Axelson 1696 gjorde hendes Bryllup med Hr. Christen Mortensen Holst til Luuns og Alstrup i Gislum Herred.

(40) Hr. Farstrups anden Kones Søster var Agatha Mogens Datter.

(41) En Palm var efter gammel Længdemaal $3 \frac{2}{5}$ Tommer, og altsaa 14 Palm $47 \frac{3}{5}$ Tom., ikke fuldt 2 Sællandske Alen eller 48 Tommer, som synes ikkuns lidet Maal. 10 Jydske eller Hamborgske Alen vare lige med 9 Sællandske. S. Ar. Berntsen D. og N. frugtb. Herl. 4. B 542 om Alen- og Palmemaal.

(42) Hr. Christen Andersen Resen var Capellan hos sin Fader i Laastrup, og fik Kaldet efter ham, død 1686. See L. Axelsons Dagbog. 1686

(43) Hr. J . P. Farstrup var Sognepræst til Farstrup og Aistrup og tillige Provst i Slet Herred.

(44) M. N. Vammen var en Søn af afg. Hr. Niels Madsen i Vammen og Hr. Farstrups Sønesøn.

(45) Christen Ugelrise, som blev givt med Grethe Geerts Datter, var en formuende Handelsmand i Viborg. Han har tilligemed Raadstueskriver Johannes Erichsen, som første Gang var givt med hans Søster Karen Ugelrise, givet en smuk 8 armet Messing Lysekroner til Graabrødre Kirke i Viborg. Han døde den 6 Juni 1713, over 80 Aar gammel.

(46) Axel Mogensen Skov var givt med Anne Claus Datter Reenberg, og havde i mange Aar været Forpagter paa Lynderupgaard og andensteds, levede tilsidst af sine Midler i Viborg, hvor han døde den 14 April 1715.

(47) Hr. Gabriel Christophersen var Sognepræst til Blære og Eidrup i 31 Aar, Provst i Aars Herred i 21 Aar, død 1679, 63 Aar gl.

(48) Hr. Albret Jensen Farstrup var en Søn af Hr. Farstrups Broder Hr. Jens i Farstrup. Han blev sin Fader adjungeret og ordineret den 22 Decb. 1675, og siden 1678 efterfulgte ham som Sognepræst til Farstrup og Aistrup, død 1694.

(49) Hr. Peder Andersen Bøgvad var adjungeret og succederede Hr. Jens Nielsen Brasen, Provst i Giedsted, hvis Datter han fik til ægte. See Hr. L. Axelsons Dagbog den 24 Marts 1699. 7 Jan. 1702.

(50) Ved Hartkorn forstaaes ei her et vist Jordmon eller Areal af Ager og Eng med mere, men Korn in natura, som betaltes deraf i Skat, Tiende og anden Afgift. Jsær blev Rug og Byg kaldet Hartkorn (Haartkorn), som de Slags, der vare haarde og tunge i sig selv, og derfor blev regnet for fuldt Korn, og ansat for Hartkorn. Havre derimod, som lettere, løsere og ringere af Værd, blev regnet 2 strøgne Tønder til 1 Tønne Hartkorn, og hvoraf endnu kommer Brugen hos Landmanden i nogle Jydske Egne at maale en Tønne Havre enten med løst eller haardt Maal, da det første er ikkun 8, men det sidste 12 strøgne Skiepper til 1 Tønne. Tillige for at see, om Hr. Mads Farstrups Regning er rigtig, maa man vide, at i hans Egn og Tid brugtes kun 7 Skiepper til 1 Tønne. Næsten hver Egn havde da sit særegne Tøndemaal. Saaledes regnede man i Mors 20, Thy 18, Salling og Vensyssel 12, Lundenæs og Bøvling Amt, eller det meste af Harsyssel 10, Himmerfyssel eller Viborg Maal 7½, Ommersyssel eller Aalborg Maal 7 Skiepper til een Tønne. Sælland, Lolland og Falster brugte kun 6 Skiepper til een Tønne. I Fyen derimod med Langeland og Abo, Løv, Jelling og Varsyssel i Jylland, havde man 8 Skiepper til i Tønne, hvilket sidste Maal, som det rigtigste og forholdsmæssigste, blev lagt til Grund baade ved Landopmaalingen 1681 og ved Tøndemaal-Justeringen 1683. Riberhuus Lehn havde en egen Tønne for sig selv. Ellers var en Ørte det almindelige Maal, hvortil regnedes af Rug 10, Byg 12, og Havre 20 strøgne Skiepper. For at undgaae denne Uovereenstemmelse, og indføre en almindelig Lighed i Maalet, lod Kong Christian 4. forfærdige og befale et nyt Tøndemaal med paabrændte 3 Løver og Aarstal 1602, men det kom ei i almindelig Brug. See C. Testrups Krigsarmatur 258 og 409. Item Ar. Berntsens Taxt om Maal og Vægt. Nogle have regnet Rindsherred til Ommersyssel, men det hører egentlig til Himmersyssel, og grændser til Nørlyngherres i Ommersyssel. Man seer, at Hr. Farstrup har brugt Ommerbo- eller Aalborg Maal.

(51) Alt beregnet til enkelte Tønder á 7 Skiepper til Tønden, ligesom ovenfor.

* * *

Optegnelse paa Præsterne i Uldbierg siden Reformationen

Til Slutning vil jeg tilføie en kort Optegnelse paa de Præster, der siden Reformationen have været til Uldbierg og Lynderup Sogne, og have været Hr. Mads Pedersen Farstrups For og Eftermænd, og da er

1. Hr. Anders Brasen den første lutherske Sognepræst i Kaldet. Efter ham kom hans Søn

2. Hr. Jens Andersen Brasen. Denne Præstefamilie var beslægtet med de Brasener, der baade før og efter Reformationen havde vedligeholdt sig Mand

efter Mand i Giedsted Kald indtil 1699, da Birgithe Brasen, en Datter af Hr. Jens Nielsen Brasen i Giedsted, døde. 1506 var Hr. Jon Brasen Sognepræst til Luuns, Alstrup, Ullitz og Foulum, som 38 derefter 1544 kunde vidne om Torup Præstegaard i Farsøe Sogn. (See Tillægget i Hr. L. Axelsons Dagbog Aar 1544.) Han var af samme Familie. Hr. Willum Brasen, der omtrent 1560 var efter bemeldte Luuns Kalds Deling første Sognepræst. til Ullitz og Foulum, var Broder til Hr. Jacob Brasen i Giedsted. Efter Hr. J. Anders. Brasen i Uldbierg kom

3. Hr. Jens Christophersen, ellers kaldet i Almindelighed Hr. Christopher.

4. Hr. Niels Mortensen, eller Morten Lang, døde 1634, og var uden Tvivl givt med Karen Mads Datter, der siden ægtede hans Eftermand.

5. Hr. Mads Pedersen Farstrup, Forfatter til denne korte Dagbog, død 1684. See hans Levnet foran.

6. Christopher Mogensen Sundstrup er født 1636 i Sundstrup i Uldbierg Sogn, hans Fader var Mogens Christophersen, Ridefoged eller Forvalter ved Lynderupgaard og Eskier i Salling, Moderen Mette Ibs Datter. 1674 den 19 Juli givtede han sig med Hr. M. P. Farstrups Datter Margrethe, og boede i Rind i Lynderup Sogn, indtil han 1684 den 27 August blev ordineret til Sognepræst til Uldbierg og Lynderup, og var der den første Vicepastor efterat Kaldet blev lagt til Viborg Biskops Indkomster. Han døde 2 Aar derefter den 25 August, begravet den 2 Septb. 1686 i hans Alders 52 Aar. Hans ovenmeldte Hustrue var kort tilforn død i samme Aar den 14de, begravet den 21 Mai, 46 Aar gammel. En Datter, Mette, blev 1695 givt med Johannes Erichsen, Raadstueskriver i Viborg.

7. Hr. Morten Mortensen Veis er født i Randers 1656, blev Sognepræst til Uldbierg 1686 og efter 18 Aar i Embedet døde den 28 Decbr. 1703, 47 Aar gammel, begravet den 8 Jan, 1704.

8. Hr. Mads Lauritzen Aabye kom til Kaldet 1704. 1706 den 2 Martii tildrog sig med ham denne synderlige Hændelse: Major Levetzov til Ørslev Kloster og Restrup ved Aalborg fandt Fornøielse i med sin Tiener og Kudsk at overfalde Præsten strax uden for Præstegaarden i Uldbierg med Hug og Slag og træde ham under Fødder, blot fordi han havde lastet at bemeldte Herres Tiener havde skudt hans Hund. Efter denne nedrige Mishandling laae Præsten nogen Tid syg. Han fandt sig siden misfornøiet i Uldbierg, resignerede 1715, blev Skibspræst og døde samme Aar ved Stralsund. Er født i Vorning Præstegaard i Viborg Stift; hans Fader var Hr. Lauritz Thommesen, Sognepræst til Vorning, Qvorning og Hamershøy i Sønderlyngherred, Broder til Hr. Jens Thommesen, Pastorvicarius til Sønderbek, Nørbek og Læsten i samme Herred, som døde om Sommeren 1696. Hans Farfader, Hr. Thomas Lauritzen Sogne præst til bemeldte Vorning Kald, blev begravet den 30 Marts 1670. Hr. M. L. Aabye var Broder til Mag. Thomas Lauritzen Aabye, Rector ved den latinske Skole i Odense, og Professsor Eloqventiæ ved Gymnasiet sammesteds, død den 19 Juli 1748

9. Hr. Christen Kirketerp blev den 13 Septbr. 1715 ordineret, og efter 36 Embedsaar døde 1751, og hviler med sin 3die Hustrue under en Liigsteen paa Uldbjerg Kirkegaard.

10. Hr. Jonas Christian Wassard. 1769 afbrændte Vaaningshuset af Præstegaarden, hvorved den ældre Ministerialbog blev ødelagt. Han døde 1777 efter 26 Embeds-Aar, og med sin Hustrue ligger begravet paa Uldbjerg Kirkegaard, erindret ved en Liigsteen.

11. Hr. Friderich Christian Lasson er fød i Kiøbenhavn den 13 August 1751, hvor hans Fader Rasmus Lasson var Kongl. Toldskriver, Moderen Lovise von Ham. 1769 blev han privat dimitteret. Aaret derpaa tog han Exam. philosophicum med Laudab. Den 21 Jan. 1777 Attestats ligeledes med Laud. Den 12 Septbr. derpaa blev han af Biskop Rottbøll kaldet til Sognepræst for Uldbjerg og Lynderup. Den 3 Octdr. holdt han sin Dimisprædiken med bedste Carakteer, og den 18 Novb. bemeldte Aar 1777 ordineret til Embedet. 1782 forflyttet til Sæbye og Hallensløv Sogne i Sælland.

12. Hr. Adam Gotlob Jahn er fød 1747 i Fyen, hvor hans Fader Hr. Friderich Jahn var Sognepræst til Kiølstrup og Agedrup i Bierge Herred. 1766 blev han. dimitteret fra Odense Skole. Han reiste derpaa til Norge, og efter nogle Aars Ophold derfra til London, hvorfra han drog tilbage, og 1777 tog Attestats. Aaret derpaa blev han Hører ved Coldings latinske Skole, og 5 Aar derefter af Biskop Tetens 1783 kaldet til Sognepræst for Uldbjerg og Lynderup, hvor han forblev til 1793, da han blev befordret som Sognepræst til Vester- og Østerbølle Sogne.

13. Hr. Lauritz Høy Blich er fød den 29 Octbr. 1756 i Saxkiøbing i Lolland, hvor hans Fader Jens Blich var en velhavende Kiøbmand. 1771 blev han sat i Nyekiøbings latinske Skole, hvor han forblev til 1777, da han samme Aar blev dimitteret som Privatist fra Kiøbenhavn. 1781 tog han Attestats, i hvilken Tid han tillige var Alumnus paa Walchendorfs Collegium. Conditionerede siden hos Grosserer Knud Christensen paa Christianshavn paa 4 Aar. 1786 givtede han sig med Christiane Arnkiel, en Datter af Hr. Paul Grum Arnkiel, Sognepræst i Saxkiøbing. 1789 blev han Lærer ved Frieskolen paa Christianshavn, hvorfra han 1792 blev befordret til residerende Capellan for Wraae, Emb og Serritzlev Menigheder i Vensyssel, hvor han forblev til 1798, da han derfra blev forflyttet som Sognepræst for Uldbjerg og Lynderup Sogne, og er for nærværende Tid i Kaldet.

Efterretning om Hr. Lauritz Axelson

Efterretning om Hr. Lauritz Axelson, fordum
Sognepræst for Vester- og Østerbølle Sogne
og Provst i Rinds Herred i Viborg Stift

Hr. Lauritz Axelson, der har fortsat Hr. Mads Pedersen Farstrups Dagbog, er født Lolland i Ryde Præstegaard, hvor hans Forældre vare Præstefolk. Hr. Erich Grubbe til Tiele og Gammelgaard i Lolland i Ryde Sogn har især enten formedelst Forældrenes tidlige Død, Uformuenhed, eller af Kiendskab og Yndest. (da Hr. Axelson maaskee var opkaldet efter hans Fader Lauritz Grubbe til Gammelgaard), taget sig meget af han), og som Hr. Axelson selv siger, giort ham meget Godt. Han satte ham i Aaret 1663 i Viborg Latinske Skole, og gav ham Kost og Værelse i 7 Aar udi den paa samme Tid saa berømmelige og meget navnkundige Magister Niels Jensens Huus, som da var Rector ved Skolen og Kanik sammesteds. Dannet under saadan Udmærket Lærers Anførsel, blev han 1670 af ham derfra dimitteret til Kiøbenhavn, hvor han i Aaret 1678 den 22 Marti blev ordineret til Skibspræst paa den Kongelige Orlogsfregat Victoria, kommanderet af Capitain, siden Admiral, Mathis Paulsen, og derpaa 1681 den 2 April, efter 3 Aars Tieneste, kaldet af Kong Christian 5. til Sognepræst for Vester og Østerbølle Menigheder i Rindsherred i Viborg Stift. 1685 den 2 April givtede han sig med Hr. Mads Pedersen Farstrups efterladte Enke, Anna Mogensdatter, i Uldbierg Præstegaard. Han fik derved tillige hans Dagbog, som han med megen Flid Har fortsat, og hvorved meget oplyses, af hvad Hr. Farstrup saa kortelig har optegnet. 1689 blev han Herredsprovst. og var det i 25 Aar, indtil han i Aaret 1714 resignerede sammes Embede, da han formedelst Alderdom og Svaghed, og meest af Sorg over hans forstandige og dydige Kones, bemeldte Anna Mogensdatters Død, som indtraf den 27 Martii samme Aar, endnu mere følte sig uskikket til at forrette det. Hans 29 Aars Ægteskab var uden Børn, og ved hendes Bortgang bevidner Han med kierlig og veemodig Erindring sin ægteskabelige Lyksalighed. Jeg vil her med Hr. Axelsons egne Ord af Dagbogen gientage hendes skønne Minde. "1714 døde min gode, Hulde og allerkiereste Hustrue Anna Mogensdatter, Ao. ætat. 72. Hun var fød i Sundstrup her i Rinds Herred Anno 1644 den 20 Maj. Hendes Fader var Mogens Christophersen, Ridefoged ved Lynderupgaard og Eskier. Hendes Moder Mette Jbsdatter. Hun blev første Gang givt med Hr. Mads Pedersen Farstrup i Uldbierg Anno 1667, og levede med Hannem 17 Aar, indtil 1684, da han døde Ao. ætat 75. Anno 1685 kom hun med mig Lauritz Axelson i Ægteskab, og levede med mig udi 29 Aar, uden Livs Arvinger i begge Ægteskaber. Hun gik alt forleden Sommer 1713 plaget med en heftig Passion, som kaldes af Medicis Præcipitatio matricis, og holdes af dennem ulægelig, hvilket og desværre for mig blev alt for sandt med hende; thi ved Juletider 1713 gik hun til Sengs, og laae saa i stor Elendighed, dog derhos i stor og ugemeen Taalmodighed, indtil den 27 Mart., da vor Herre

bortkaldede hende mellem 7 og 8 slet om Morgenen. Hun blev begravet i Vesterbølle Kirke den 5 April næst efter, og nedsat Østen for Kirkedørren under Karlestolene. Hr. Jesper Rønberg (Provst) i Hersom prædikede over hende med (til) god Fornøielse og velfortient Berømmelse. Textus Act. 9, v. (formodentlig 56, 57.) Exord. Ezech. 24, v. (formodentlig 15, 16, 17, 18) Hun var i hendes Tid og udi hendes Stand en meget gild, forstandig, agtet og berømme lig Matrone, hvorfor hendes Navn og Dyd bliver udødelig hos alle dem, som kiendte hende, og allermest hos mig, som formedelst hendes Frafald nu paa min Alderdom er falden i yderste Hiertesorrig, samt mit Helbreds og Velstands daglige og mærkelige Afgang. Gud hielpe og trøste mig, og samle os snart i Graven og Guds Rige!" Han overlevede hende ikkun 3 Aar, og efterat have været i Embedet 36½ Aar døde han den 24 November 1717. Hr. Jesper Rønberg i Hersom, Provst i Rinds Herred prædikede over ham af Ps. 25, v. 16, 17, 18. Indgangen af 2 Tim. 4, 18. At han i øvrigt har været en Mand af udmærkede Kundskaber og Lyst til samme, beviser baade hans Ungdoms Opdragelse og de mange forskellige og velskrevne Optegnelser, der ere langt flere, ordentligere og mere underholdende, end hans Forgængers. Han har fremdeles i sin Tid gjort sig meget fortient af Vesterbølle Præstegaard, som de betydelige Forbedringer i hine trykkende Krigstider udvise, da han næsten byggede alt af nyt. Især maa han med megen Hæder mindes for den af ham ved Præstegaarden da anlagte Have, da der tilforn var slet ingen. Han skabde og fredede sig der et lille Eden i denne bare Egn, plantede Lyst- og Frugttræer, hvorved han med megen Glæde har anmærket den lykkelige Dag, paa hvilken Han selv plukkede de første Æbler, som den sødeste og ubetaleligste Løn for sine heldig- Bestræbelser, og findes der endnu i Vesterbølle Have, som atter er anlagt af sidst afdøde Sogne Præst Hr. Poul Winding, 5 gamle Træer, som muligen ere fra Hr. Axelsons Tid. Foruden dette indhegnede han med Steen og Tørvedige og omplantede med Træer sin Have, Tofte og Gaard, som vist i de Tider har udmærket sig fra andre, byggede et Par Gadehuse i Østerbølle, saa han i flere Henseender har viist sig som en ædelttænkende og virksom Mand, hvorfor han og nød Manges Kiendskab og Agtelse. Men - saa meget som han synes at have gavnet Vesterbølle Kald, ligesaa meget, ja endnu mere har han for stedse paa uoprettelig Maade skadet samme. Af et af ham selv til Oplysning for Efterkommerne skrevet og i Vesterbølle Præstegaard tilværende Document erfares, at han i Aarene 1685 og 86 har maattet frasige sig 2 Annexgaarde i Svingelbiere Bye, som i daværende Krigstider vare blevne øde, saavel som en Annexgaard i Østerbølle, der 1707 havde samme Skiebne. Skiønt han tilstaaer, at det vil vorde skadeligt for hans Efter Mænd, undskylder Han sig nødsaget af Fattigdom og Uformuenhed baade til at istandsætte disse øde Gaarde paa Bygning, og deraf at udrede de Kongelige Skatter, at ansøge Kongen om, at vorde befriet fra dem, som en Byrde, uagtet Han selv opbar Gaardenes 3 Korn- og Qvægtiender, foruden 1 Lpd. Smør aarlig af hver Gaard. Hans Ønske blev opfyldt. Disse 3 Gaarde kom da i Kongens Værge, og for evig adskilte fra Kaldet uden mindste Gotgiørelse. Men enhver maae og igien tilstaae, at den gode Hr. Axelson ved Kaldets

Tiltrædelse i hine Tider fandt mange Vanskeligheder forenede med store Udgivter, som tildeels Krigen med Sverrig forårsagede. Præstegaarden vil man erfare var næsten aldeles forfalden og trængte til betydelig Hielp i mange Henseender, og nu dertil 3 øde Annexgaarde? saa han synes hermed at retfærdiggøres for hvad han gjorde; men at han har fortrudt det, og især hvad Opgivelsen af Annexgaarden i Østerbølle angaaer, troer jeg, og derfor har følt sig bevæget, som et Slags Erstatning at opbygge i sin sildige og svagelige Alder i Aarene 1711 og 13 tvende Gadehuse sammesteds. Hvad hans efterladte Haandskrivt angaaer, da er samme overmaade ret og skiønt skrevet, meget tæt og skiønt, saa det paa nogle Steder næsten ligner Kobberstik. Men fra Aaret 1710 og til Enden er Haanden meget forandret, skielvende og undertiden vanskelig at læse og forstaae. Jeg formoder, at Aarsagen til denne saa hastige Forandring har været enten en Rørelse og Lamhed, eller anden Svaghed, hvorover han selv klager. Endnu maa jeg tilføie, at han havde været i Vesterbølle i 4 Aar, førend han fik Hr. Farstrups Dagbog i Hænde, og i samme Tid forud optegnet hvad han fandt mærkværdigt, og hvormed han da begynder sin Fortsættelse, nemlig fra Aaret 1681. Man kiender strax Forskiellen imellem begge. At saadanne nye Ting, som den almindelige Landopmaaling, den nye Lovbog med mere, ikke har havt nogen Interesse for Hr. Farstrup, og derfor ei optegnet dem, maa undskyldes hans høie Alderdom og Svaghed, da han for det meste har vandret i sin egen Kreds. Hr. Axelson derimod har ganske gaet uden for samme, og ikkun med sin Tids Nyheder underholder sin Læser. Med elskværdig Beskedenhed taler han meget lidet om sig selv og sin ypperlige Huusholdning, som ikkun ved forefaldende Lejligheder meget kort bliver erindret ved Aarets Ende. Det tilføiede lidet Tillæg til Dagbogen skyldes hans Opmærksomhed, der har reddet det fra Forglemmelse. Nogle oplysende Anmærkninger og med Sammenhængen passende Efterretninger har jeg tillagt. Til Slutning skylder man ham megen Tak for hans efterladte Bemærkninger. Gid flere saadanne Axelsonner vilde fremstaae, da vil ligesaa lidet deres som hans Minde vorde fortiet.

Hr. Lauritz Axelsons Dagbog 1681 til 1715 inclusive

Continuation

paa adskilligt, som haver tildraget sig her i Danmark og Jylland, fornemmelig her udi denne Egn, siden Jeg, Lauritz Axelson, kom hid, og uværdig blev Sognepræst her i Bølle. Som er fra Anno

1681
og fremdeles.

1681 den 25 Martii døde Hr. Søren Sørensen Prip, Sognepræst her til Vester- og Østerbølle Sogne, Anno ætat. ministstii 5.

Den 2 April fik jeg Hans Kongl. Maj. Vocation, at være Sognepræst til disse forn. Sogne, efter at jeg fra Ao. 1678 havde været Skibspræst. Rege Christiano V. Og var jeg samme Tid i Kiøbenhavn.

Den 18 Maj rejste jeg til Skibs fra Kiøbenhavn, og kom den 21 de dito først i land i Hadssund i Mariagers Fiord. Jeg var samme Dag i Mariager, og kom om Natten til Vesterbølle og logerede til Niels Clausens ibid.

Den 22 Maj, som var første Pinsedag, item den 22 prædiket Hr. Christen Stistrup af Ullitz her i V. Bølle Kirke, og Hr. Peder Bøgvad af Giedsted i V. Bølle.

Den 24 prædikede jeg selv første Gang i begge Kirkerne.

Den 25 reiste jeg til Viborg til Bispen D. Søren Glud.

Den 12 Junii, Dom. 2 Trin. blev jeg af Provsten her i Rindsherred, Hr. Carsten Christensen Schytte, Sognepræst til Tostrup og Roum Sogne, indsat for Sognepræst her i Vester- og Østerbølle Kirker. Deus ter optimus benedicat conatibus meis, eosqve dirigat in nominis sui gloriam auditorem meorum salutem, Amen! (Den algode Gud velsigne mine Bestæbelse, og styre dem til sit Navns Ære, mine Tilhøreres og eget Beste. Amen!)

Den 23 Junii var jeg i Skive at besøge min gode Ven Hr. Lauritz Bret, Sognepræst ibid. Vi har for lang Tid siden været kiendte sammen i Lolland, og bleve den 22 Mart. 1678 ordinerede i Kiøbenhavn til Skibspræster. atqve ita domi belliqve una fuimus. (Saaledes vare vi tilsammen i Fred og Krig.)

Den 24 dito var jeg i Salling i Grinderslev Closters Kirke, og siden i Breum Præstegaard. Hr. Søren Brøndum Medtiener ibid., min gamle Skolebroder i Viborg og Contubernal i Kiøbenhavn, sang sin første Messe, og havde samme Dag Trolovelse med Sophie Peders Datter Hissel, Sognepræstens ældste Datter; qvod Deus velit felix et faustum esse! (hvortil Gud give Held og Lykke.) Den 14, 15, 16, 17 Sept. var Provsten Hr. Carsten i Tostrup samt hans Assessores, Hr. Styge Mogensen af Eveldrup og Hr. Peder Bøgvad af Giedsted, forsamlede her i Vesterbølle Præstegaard om Skifte efter sal. Hr. Søren Prip. Den efterladte Formue blev vurderet for 896 Sldr. Gielden beløb sig til 995 Sldr.

Den 25, 26 Oct. næstefter vare forn. Hæderlige Mænd atter forsamlede her i Præstegaarden om det samme. Item den 25 Novb. samt 7 Decbr., dog kom det ikke til Ende.

Udi dette Aar Haver en af Landsdommerne her i Nørrejylland, navnlig Peder Lerche, en Præstesøn af Nyborg i Fyhn, tilforhandlet sig den Herregaard, som ligger Her i Sognet og kaldes Bunderup. Den tilhørte Velb. Waldemar Daa (1), men var pantsat til nogle rige Folk udi Holsten. Dennem løste forn. Peder Lerche ud, og bemægtigede sig siden baade Gaard og Gods efterhaanden. Men Gaarden i sig selv var moxen øde, og lidet Gods dertil. Han lod den strax give et andet Navn og kaldte Lerchenfeld efter sig selv. Og nogle Aar derefter, der han havde sat Gaarden i sin Esse, repareret Bygningen, indløst det frakomne Gods og Kiøbt mere dertil, samt adskillige Kongetiender og Jura Patronatus, da gjorde han omsider med Kongl. Privilegie et Stamme-Huus deraf.

1682.

Den 13 Janv. var atter Provsten og hans Assessores her i Præstegaarden at holde Skifte efter min Formand. Den forordnede Skifteskriver, navnlig Niels Jacobsen, som tilforn haver været Degn, var nu med dem denne Gang, og derfor er det venteligt, at de skal ikke komme her mere paa denne Maade.

Den 7 Febr. var jeg i Viborg. M. Petri Paludani, Lectoris Theol., Hustrue blev begravet; en fiin og fornemme Matrone, navnlig Karen Rasmusdatter.

Den 9 dito var jeg i Fieldsøe K. for Provsten med min Formands Enke om aarlig Pension her af Kaldet, men udrettede intet.

Den 26 Juni var jeg første Gang i Aalborg.

Den 18 Jul. var jeg i Viborg. Min Formands Enke havde ladet mig indkalde for Bispen anl. Pension heraf Kaldet. Og da kom det til endelig Contract imellem mig og Hende.

Den 25 Oct. var jeg i Testrup Kirke og Præstegaard. Provsten gjorde Christen Barsel, som det kaldes med en ung Datter, navnl. Margrete. Jeg iblant andre stod Fadder.

Den 21 Nov. Susanna Wandel, sal. M. Niels Jensens, Rectoris Scholæ i Viborg, blev denne Dag begravet udi Domkirken. Jeg var der med andre at bære hende til Graven. Hun havde været min Vertinde i 7 Aar, fra 1663 indtil 1670, da jeg laae til Logemente og Kost udi hendes og hendes sal. Mands Huus, og gik i Skole.

1683.

Den 22 Febr. havde min gode Ven og kiere Broder Hr. Thomas Jonsen Vinslev, Sognepræst til Vammen, Bigum og Lindum i Nørre Lyngherred, Bryllup i Bierregrav Præstegaard i Synderlyngherred med Margrethe Munch, Hr. Eilers Broderdatter ibid. Jeg var der til Bryllup, og prædiket paa min Hiemreise for Hr. Thomas i alle 3 hans Kirker. Dom. invocavit, som var 25 dito.

Den 22 Mai var jeg i Ullitz. Min gode Broder og Nabo, Hr. Christen Stistrup, Sognepræst ibid., lod sin ældste Stifsøn navnl. Christen Poulsen begrave. Han var 19 Aar gammel, men havde i nogle Aar havt en heftig Svindsot. Hr. Jens Andersen i Thisted prædiket ex. Rom. 8, 18.

In Julio døde D. Mathias Foss, Biskop i Aalborg. Hannem succederede M. Henrich Bornemann, Sognepræst til vor Frue Kirke i Kiøbenhavn.

Den 3 Oct. Christen Sørensen i Glerup, min Sognemand, og Inger, Anders Mogensens Datter af Giørup, bleve viede i Uldbierg Kirke af Hr. Mads Pedersen, Sognepræsten ibid. Christopher Mogensen prædiket.

Dette Aar har været mærkeligt i Danmark. Først for Land maalingen. Alle Agre al Danmark over ere blevne maalte med sær dertil af Staal (Jern) beredte Lænker, mellem hvert Qvarter sad en Ring af Messing ec. Agrene bleve maalte i Længden og Bredden. Dertil lode sig bruge adskillige Stands Personer, nogle som maalede, og nogle, som beskrev Maalingen, Siden blev Jorden taxeret af visse dertil udnævnte Bønder, hvor megen Sæd hver Ager kunde taale, og hvor god Jorden kunde agtes. Dog vare de tagne i Eed, at ingen skulde faae noget at vide derom. Desligeste bleve alle Heder, Skove, Moser og Enge taxerede og beskrevne. Her i Vester- og Østerbølle Sogne vare de i Høstens Tid. Men ellers, som Ordet gik, var der over alt dette hele Land over 400 Personer, som brugtes dertil. Siden laa de længe i Viborg, ligesom i Qvarter, maaske fordi de skulle deres Forretning der sammesteds skriftlig forfatte.

Dernæst for den Ny Lov, kaldet Kong Christian den Femtes Danske Lov. Formedelst hvilken alle andre Love, Recesser, Ordinantzer og Forordninger ere kasserede og ophævede, saavidt de ikke udi samme Lov ere indsluttede og bekræftede.

Dette 1683 Aar er ogsaa forbudet (13 Mart.) at døbe Børnene i Kirken før Prædiken, som hidindtil havde været brugeligt, men de skulle døbes efter Prædiken. Iligemaade er forbudet (7 Nov.) at synge for Liig paa Gaden, saa og Kvindfolk at følge Liig.

1684.

Dette Aar, nemlig fra 1683 indtil efter Paaske 1684 var det en stræng Vinter, som udtærede al den Guds Velsignelse, som i forleden Aar var avlet. Udi Dimmelugen, som indfaldt allersidst i Martii Maaned, vare nogle Mand heraf Vesterbølle i Salling for at Hente Foring. De kiørte over Fiorden paa Isen baade frem og tilbage.

I Paaske hellige Dage gav det Opslag og mildt Veir, men dog blev Isen liggendes heel al Fiorden over, lige hen til Salling Land, indtil længe efter hellig Dagene. Imellem den 15 og 16 April om Natten kom atter et strængt Guds Veir med Snefog.

Den 18 April, som var en almindelig Faste- og Bededag, døde Hr. Mads Pedersen Farstrup, Sognepræst til Uldbierg og Lynderup Sogne her i Rindsherred, om Aftenen, efterat han nylig tilforn havde gjort sit Aftensmaaltid. Men han var en gammel Mand, og havde i mange Aar været meget svag især af Podagra og Chiragra. Han havde været Capellan til Viborg

Domkirke i 2 Aar feil. 1632, 33. Ao. 1634 blev han Sognepræst i Uldbjerg, og var der i 50 Aar. Han var 75 Aar gammel, og blev begravet i Uldbjerg Kirke den 28 April 1684. Provsten Hr. Carsten Schytte i Thostrup prædiken ex. Rom. 14, 7, 8. (2.)

Den 4 Junii, en Onsdag, visiterede Bispen Dr. Søren Glud berudt Vesterbølle Kirke. Jeg prædiken ex. I Sam. 12. v. 14,15.).

Den 27 Augusti, en Onsdag, ere disse efterskrevne hæderlige Mænd ordinerede i Viborg Domkirke. Hr. Christopher Mogensen Sundstrup til Uldbjerg og Lynderup i Rindsherred; Hr. Søren Pedersen Bering, residerende i Heilskov, til Ørslev Closters Menighed i Fiendsherred; Hr. Knud Olufsen Vrove, til Tisted og Binderup i Gislum Herred; Hr. Jens Pedersen Bering til at være sin Faders Capellan cum Succesione til Kobberup og Fellingbjerg i Fiendsherred.

Landsdommer Peder Lerche (vid. supr. Ao. 1681) haver i dette Aar Kiøbt af Kongen Jus Patronatus til Vester- og Østerbølle Kirker i Rinds Herred, samt Duurup og Steenild i Gislum Herred. Og det var med det første at Kirkerne bleve saaledes bortsolgte, men siden blev det mere gemeent.

I dette Aar lod jeg af nyt opsatte Øster-Enden af Vesterbølle Præstegaards Adel- eller Indhus, hvor nu er Bryggers med Bagstue, Skorsteen, Ovn, Kjøln, Loft ec.

1685.

Den 9 Febr. havde jeg Lauritz Axelson Trolovelse i Uldbjerg Præstegaard med Anna Mogens Datter, sal. Hr. Mads Pedersens Efterleverske ibid. Hendes Broder Hr. Christopher, loci pastor, trolovet os.

Den 2 April næst efter havde vi Bryllup ibid. Hr. Morten Thøgersen Holst. Sognepræst til Tise i Salling, viede os. Gud lade det lykkes for os i Jesu Navn til sin Ære og vort Bedste. Amen!

In Febr. døde Enkedronningen her i Danmark, Sophia Amalia, Frid. 3. Gemahl af det Lyneborgske Huus.

Den 27 Jul. prædikede jeg i Ullitz Kirke over Peder Poulsen, sal. Hr. Poul Christensens, forrige Præst ibid. og Provst og Apollone Eskes Datters yngste Søn. Var 15 Aar 33 Uger 1 Dag og 4 Timer gammel.

In November er Albret Schade, Herredsfoged i Gislum Herred, dømt fra sin Bestilling. Han boede i Holmgaard i Farsø Sogn. Hannem succedret Anders Christensen Aalestrup, Birkefoged til Lerchenfeld.

Anne Jens Datter, fød i Foulum Præstegaard i Synderlyng Herred, som i lang Tid havde holdt Huus for Erich Grubbe paa Tiele, døde i dette Aar in December paa Neder Hvolris i slette Vilkaar. Ligger begravet udi Bierregrav Kirke ved Løulbro.

I dette Aar 1685 (den 17 Nov.) haver Kongen Christianus forundt de Papististe fri og aabenbare Religions Exercitium paa visse Steder her i Danmark.

I dette Aar lod jeg alt det østerste Huus reparere og tække paa Vesterbølle Præstegaard, hvor nu er Port, Huggehuus, Fæhuus og Vognskiul, og lod jeg paa samme Huus 12 a 13 Bindinger af nyt bekoste.

1686.

In Martio døde Albret Schade. See forhen Nov. 85.

Samme Tid døde og Hr. Otte Jensen Farstrup, Sognepræst i Barmer, af Sprinkler.

Den 22 Martii havde Hr. Anders Jepsen Skive, Sognepræst til Bierregrav, Aalum og Tanum og Provst i Synderlyng Herred, Bryllup i Bierregrav Præstegaard med Inger Rasmusdatter, sin Formands sal. Hr. Eilers Munches Enke.

Den 29 April døde Hr. Christen Andersen Resen, Sognepræst til Laastrup og Skals, Ao. Ætat. 40. ministerii 11. begravet den 10 Maj. Efter hans Død er Kaldet reduceret, ligesom Uldbiereg Kald, til et Kapellanie, og lagt til Lectoratet i Viborg, ligesom Uldbiereg Kald til Bisperesidentsen. Den første Capellan i Laastrup Kald var Hr. Peder Borchsenius, Johannes Apothekers Søn af Viborg, kaldet af M. Søren Pedersen Paludan, som da var Lector Theologiæ i Viborg.

Den 14 Maj døde min Svogers Hr. Christopher Mogensens Hustrue i Uldbiereg, navnl. Margrethe Madsdatter, sal. Hr. Madses, min Hustrues første Mands Datter, Ao. ætat. 46. begravet den 21de derpaa.

Den 3 Jun. blev min gode Ven og Broder i Herren, Hr. Thomas i Vammen, begravet. (vid. supr. 1683.) Hannem succederede Hr. Poul Paludan, Collega 5 Class. i Viborg Skole.

Den 8 Jun. havde Hr. Niels Nielsen i Hem i Salling Bryllup med Ellen Marie, D. Søren Gluds, Bispens Søsterdatter.

Den 15, 16 dito gjorde Apothekeren i Viborg, Daniel Friedenreich, begge sine Stifdøttres Bryllup, den ældste fik Hr. Jacob Aarø i Synderup, den yngste fik Hr. Rasmus Fog i Bering.

Den 25 Aug. døde min hæderlige Broder og kiære Svoger, Hr. Christopher Mogensen i Uldbiereg. Ao. ætat. 50. ministerii 2. Hannem succederede Hr. Morten Mortensen Veis, fød i Randers. Ille septulus fuit (hiin blev begravet) den 2 Sept.

Den 28 August døde Hr. Isaac Jensen, Sognepræst til Hersum, Kleitrup og Bierregrav Sogne Ao. ætat 38. minister. 16. begravet den 7 Septb. Hannem succederede Hr. Jesper Renberg Collega Classis i Viborg Skole.

Den 1 Nov. haver en Qvinde i Svingelbiereg her i Vesterbølle Sogn, navnl. Maren Vognsdatter, Søren Ladekarls Hustrue, fød til Verden 2 utidige Fostere; det ene af et Qvarteers Længde havde alle menneskelige Lemmer, men det andet, som var langt mindre, havde hverken Hoved eller Arme, men var at see til som en Morrod (Gulerod) der haver 2 Ender. Jeg berettede Moderen samme Dag; hun var her i Kirken næste Dag tilforn, som var en Søndag.

Sidst udi Novbr. Maaned døde Velbr. Werner Parsberg paa Nørlund.

Kongl. Majest. Gross-Canzler Friderich v. Alefeldt, Greve af Langeland og Rixingen, er død i dette Aar.

Dette Aar ere Kirkerne her i Danmark bortsolgte til hvem, som vilde Kiøbe. Maren Christensdatter, sal. Hr. Niels Guldagers Enke af Øls, kiøbte Øls, Hørby og Døstrup Kirker i Hindsted Herred. Og var hun af privat Stand den første (der mig vitterligt er) der sig saadant Gods tilforhandlet haver.

I dette Aar lod jeg af nyt opsatte Høladen, som staaer strax Vesten for Vesterbølle Præstegaard paa 5 høie Syler.

1687.

In Febr. døde Velbr. Erich Rodsteen, Landsdommer i Viborg.

I Faste døde Hr. Peter Johansen Borchsenius, Capellan i Låstrup, oppe i Tye, hvor han var henreist, nogle sine Paarørende at besøge. Hannem succederede Hr. Peder Thommesen Seierslev.

In Aprili døde Hr. Michel Nielsen i Rold. Hannem succederede Hr. Niels Blichfeld, som siden blev Provst i Hindsted Herred.

In Majo er Jens Poulsen paa Sæbygaard død. Var Velb. Fru Kirsten Rosenørns Svoger.

Man havde Tidender i dette Aars Juli Maaned, at Tyrken gjorde Skade her og der i Vestersøen, skulde og have giort Landgang i Norge, og overrumplet nogle af Indbyggerne.

Den 22 Jul. blev Sophie Eskes Datter, da boende i Klotrup, begravet i Fieldsø Kirke. Ao. ætat 57. Hun var fød i Giedsted, Eske Jbsens Datter ibid.; hun havde først boet i Aastrup i Roum Sogn, og siden i Budsted.

Placater publicerede, at hvem som vilde Kiøbe Jus Patronstus, af hvad Stand de endog være, skulle sig i Amtstuerne mælde.

Christen Mogensen i Giørup, min Kones Broder, døde den 7 Act. Ao. ætat. 47, begravet den 14de.

In November er Landmaalingens Commissions Forretning først publiceret her i Herredet og Egnen (3) og den nye Matricul indrettet. Vesterbølle Præstegaard er deri sat for 8 Tdr. 5 Skpr. 1 Fdkr. Hartkorn, hvilket er siden forhøiet til 9 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. 1 Alb.

Den 22 Nov. er min Kones Faster, Lisbet Christophers Datter, Hr. Morten Thøgersens Hustrue i Gretterup i Salling begravet i Tise Kirke. Provsten Hr. Bertram From i Selde prædiket ex. Mah. 5, v. 8.

Ved Juletider afbrændte Ind- eller Adel huset paa Barmer Præstegaard i Slet Herred.

Udi dette Aar have alle Herredsfogeder og Skrivere her af Jylland været forsamlede i Viborg, saasom de skulle reduceres og 2 eller 3 Herreder lægges tilhobe, hvor det belejligt kunde skee, under een Foged og Skriver. Paa denne Egn blev Rinds og Gislum Herred sammenlagde. vid. Ann. 1688.

I dette Aar lod jeg paa Vesterbølle Præstegaard af nyt opsætte 20 Bindinger Huus, hvor nu er Stald, Giestekammer og Kornloft.

1688.

Den 13 Febr. er Kongl. Majest. Brev læst paa Rinds Herreds Ting: "At Rinds Herreds og Gislum Herreds Ting skal nu herefter holdes under eet, hver Torsdag i Heden mellem Østerbølle og Knudstrup." Anders Christensen, Birkefoged til Lerkenfeld og Herredsfoged i Gislum Herred (barnfød i Aalestrup) og Peder Andersen, fød i Nørmølle ved Viborg, vare de første Betiente ved dette ny Ting, hiin som Foged og denne som Skriver.

Den 6 Martii var jeg paa Hersumgaard. Min Svogers, Vogn Jacobsens, liden Søn Jacob blev begravet i Hersum Kirke Ao. ætat. 7. Jeg reiste derfra til Viborg den 6, hvor Præsterne mødte for Stiftsbefalingsmanden Hr. Christen Scheel og Bispen D. Søren Glud anlangende Defensions-Steurs Taxering.

I samme Dage døde Karen Pedersdatter, sal. M. Jens Ostenfelds Efterleverske i Viborg. Begravet den 13de.

In Martio udi Snapsting i Viborg døde Hr. Christen Scheel Jørgensen til Soestrup, Ridder, Kongl. Majest. Geheimeraad og Stiftsbefalingsmand over Viborg Stift. I hans Sted kom Hr. Mogens Scheel af Fusingø.

Den 5 Aprilis er det første Rinds og Gislum Herredsting holdet under eet i Østerbølle.

Den 13 Junii. Bryllup i Evelstrup Præstegaard med Michel Andersen af Hvam og Hr. Styges Datter Anne Cathrine.

Samme Dag faldt en Rævegrav ned paa Bygum Mark paa en Huusmand der af Byen, navnl. Christen Nielsen Rigilsen.

I samme Maaned døde Hr. Peder Pedersen Stub i Kirketerp, Sognepræst til Veggerby og Bislev.

I Augusto er Jacob Ulfeld af Vaabenholm, en Herremand, bleven ihjelskudt, fordi han ei vilde lade sig fange af en Cornet, Sinson, da logerende i Giedsted, og medfølgende Ryttere som havde Kongl. Ordre at bringe ham tilstæde enten død eller levende. Han havde begaaet adskillige grove Excesser især mod sin Frue, hvilken han havde trakteret saa haardelig og ubarmhjertig, at jeg ikke veed rettere, end hun jo var død derover. Mig er ogsaa dette efterfølgende refereret om hannem. Han skal en Dag vare kommen i sin Sognepræstes Huus, og efterat de havde drukket en temmelig Ruus med hverandre, begjert, at Præsten ville meddele ham Christi Legems og Blods Sacramente, hvilket der Præsten nægtede, skal han have truet ham med Døden, Hvorudover Præsten af den Forskrækkelse lod sig bevæge til at efterkomme hans Villie. Men nu den Tid han blev skudt af disse Ryttere, og havde faaet sit Banesaar, hvilket ikke skede paa hans Gaard eller i hans eget Huus, men i en Afkrog i et Bondehuus, hvor han sig havde forstukket, da raabte han meget ynkelig og begjerlig paa Præst. Men end dog Bonden, hos hvilken han fandtes og blev skudt, kjørte strax efter Præst. saa var dog denne Bolig saa afsides beliggendes, at Bonden havde nærmere til nogen Præst end en stor og stiv Miil, og derfor inden Bonden kunne komme med Præst, da var bemeldte Jacob Ulfeld alt død, hvilket om det er sandt, da er det meget mærkeligt. Men den Rytter, som skiød ham, haver fortalt mig dette, han hedte Jens, var fød i

Skaane, og laae ellers den Tid i Qvarteer her i mit Annexsogn til Niels Poulsens i Ryttergaarden i Bygum.

Den 19 Aug., som var Dom. 10 Trin., fik Hofprædikanten i Kiøbenhavn, Doct. Hans Leth, en Rørelse, som han stod paa Prædikestolen i Slotskirken at gjøre sit Embede. Han døde den 10 Sept. strax efter. Hannem succederede D. Peder Jespersen, en norsk Mand, som en Tid lang havde været i Fyen.

Den 19 Sept. havde Hr. Morten Thøgersen Holst. Sognepræst til Tise i Salling, residerende i Gretterup, Bryllup med Dorothe Niels Datter, Mads Lauritzens Stifdatter paa Hostrup. Jeg viede dem udi Lem Kirke.

In Octobri døde Hr. Jesper Sørensen, Sognepræst til Junget og Torum i Salling. Hannem succederede Hr. Jens Mortensen, forn. Hr. Morten af Gretterup, Hans ældste Søn.

In Novembri døde og blev begravet i Viborg Mag. Peder Paludanus, Lector Theologiæ ibim. Ao. ætat. 82. Hannem succederede hans Søn M. Søren Paludanus, for hvilken han tilforn havde opladt Bestillingen.

Den 7 Decemb. vare tvende Personer her i mit Huus, som slog alle gamle Skiepper, Bismere, Alener ec. isønder, og tog Eed af Bønderne, at de herefter hverken skulle bruge gammel Maal eller Vægt.

I dette Aar ved Michelsdags tider døde Hr. Mathis Bendixen Kock, Sognepræst i Lem i Salling. Hannem succederet Hr. Jens Blytekker, for hvilken han havde opladt sit Kald.

I dette Aar er forordnet en nye Alterbog in Qvarto at bruges i Danmarkes og Norges Kirker fra Dom. 1 Adventus (4.)

1689.

Den 14 Febr. gjorde Provsten her i Rinds Herred, Hr. Carsten i Tostrup, sin Datters Kirstens Bryllup med Christen Hissel i store Torup.

Den 4 Martii er sal. Hr. Christen Scheels Liig (vid. sup. An. 1688 in Martio) begravet i Aarhus Domkirke. natus erat annos 71. (71 Aar gammel) Bispem af Viborg D. Søren Glud prædiket over ham ex. Sir. I, v. 9, 10, 11.

Ved Paasketider døde Hr. Jens Ruus, Sognepræst til Aardestrup, Gravlev og Budderup, og Provst i Hornum Herred. Hannem succederet Hr. Peder Eckhof.

Den 19 April er sket en stor Ulykke i Kiøbenhavn paa Amalienborg, som var Dronning Sophie Amaliæ Residens imens hun levede, der skulde spilles et Slags ny og italiensk Comedie, kaldet Opera. Men der kom Ild i Comoedichuset og opbrændte nogle Hundrede Mennesker, meest af de Fornemstes Hustruer og Børn, samt det skønne Slot Amalienborg med sine kostelige Mobilier (5.)

Den 28 April døde Mag. Lauritz Vrove, Sognepræst til Sortebrødre Menighed i Viborg. Ham succederede Mag. Just Bøg, Kield Bøgs Søn af Viborg.

Den 24 Mai fik jeg Bispens D. Søren Gluds Brev og Ordre, af Dato 24 Maj, at være Vice-Præpositus her i Rinds Herred, saasom Provsten Hr. Carsten i Tostrup var bleven svag ligesom af en Rørelse, og havde derudover

resigneret Provste-Embedet. Han oplod siden sit Kald for Lauritz Schaarups Søn af Hobro, navnl. Christen.

In Junio døde Hr. Axel Fransen Brun, Sognepræst for Høgslev, Lunøe og Dommerby i Fiends Herred.

Den 11 Junii var Bispens D. Søren Gluds yngste Datters Bryllup med Lorentz Nissen.

Den 12 Dito blev Kirsten Nielsdatter, sal. Hr. Anders Jensens Efterleverske af Laastrup, begravet. Hr. Jesper i Hersum prædiket ex. Job. 14, v. 14.

Den 19 Dito. Bryllup i Junget Præstegaard i Salling med Sognepræsten Hr. Jens Mortensen Altenhoph og Else Christens Datter, hans Formands sal. Hr. Jesper Sørensens Enke.

Den 6 August blev Bispens Frue i Viborg, Ide Kirstine Moth, begravet Ao. ætat. 45.

Den 17 Sept. døde Apollonie Eskes Datter, Hr. Christen Stistrups Hustru i Ullitz, Ao. ætat. 58, blev begravet i Ullitz Kirke den 24 dito. Jeg prædikede over hende.

In Octobri døde Thøger Lassen i Aalborg (6).

Imellem den 19 og 20 Nov. om Natten afbrændte al Ladegaarden her paa Lerkenfeld, med alt indehavende Korn, torsket og utorsket. Bæster og Fæe bleve vel reddede, men aldeles intet Foder, enten af Høe eller Korn.

Ved samme Tider er det ligesaa gaet med Ladegaarden ved Overgaard, Østen for Mariager. Dog somme ville sige, at der alleneste ikkun brændte Laden.

Den 12 Dec. var jeg i Hersum. Præsten Hr. Jesper Rønberg havde en liden Datter til Kirke, som var hiemmedøbt og opkaldet efter Bispens sal. Frue Ide Christine.

I dette Aar om Sommeren er udi Kiøbenhavn paa 12 Ugers Tid af Børnekopper og Durkløb bortdøde mere end 1600 Personer.

Dette Aar haver ført med sig store Tumulter og Forandringer i Europa; thi Jacobus II. Konge i stor Britannien forandrede sin Religion og af Reformeert deklarerede sig Roman-Catholsk. Lod siden alle reformerte geistlige Personer, Biskoper, Professores ec. afsætte, og Papister igien i deres Sted indsætte, hvoraf stor Tumult er opreist i Riget, saa at forn. K. Jacobus er forjaget, og Wilhelmus af Oranien, forn. Kong Jacobs Datters Mand, ved de Hollænders Hielp kronet i hans Sted til Konge, og kaldet Wilhelmus III.

Kong Jacob flyede til K. Ludovicum XIV. i Frankrige, som undsatte ham vel med Folk og Skibe, men uden Success.

Kong Ludovicus derimod grasserede skrækkelig i Tydskland med Mord og Brand.

1690.

In Januario døde Hr. Hans Jacobsen Brunow, Sognepræst til Skivum og Giver Sogne, begravet den 14. Hannem succederede Hr. Hans Høier, en Siellandsfar.

Først i Febr. døde Hr. Gude Hansen Vogelius, Sognepræst i Astrup og Provst i Hindsted Herred. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Anders Aschenberg. I Provste-Embedet Hr. Sveder i Øls.

Sidst i Febr. døde Hr. Vitus Jensen i Schelum. Hannem succederede Hr. Johann Bøling, som nogen Tid havde været Mag. Peder Reenberg's Capellan pro Persona i Aalborg.

In Martio døde Hr. Bertram From, Sognepræst til Selde og Aasted, samt Provst i Nørre og Harre Herreder i Salling. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Jochum Fers, fød i Nysted i Lolland. I Provste Embedet Hr. Niels Farstrup i Roslev.

Først i Mai døde Adam Hansen Brun af Aadsgaard, Herredsfoged i Middelsom og Synderlyng Herreder.

Ved samme Tid døde og Michael Wibe i Kiøbenhavn, som var Kongl. Mayest. Justitz-Cantzler.

Den 22 Mai døde Provsten her i Rinds Herred, Hr. Carsten Christensen Schytte, Sognepræst til Tostrup og Roum, Ao. ætat. 54. minister. 28. begravet den 30 dito. Jeg prædikede over ham ex. Hebr. 13, 7. Ham succederede Lauritz Schaarups Søn af Hobro, Hr. Christen Lauritzen Skipper.

Den 11 Junii prædikede jeg i Simmested Kirke over Hans Jensen, Degn ibid., Hr. Styges Stifsøn i Eveldrup. Ao. ætat. 36.

Den 23 dito brændte en stor Deel af Hobro.

Den 29 dito døde Christopher Jensen, Ridefoged paa Ryhave. Ao. ætat. 42. Han var min Kones Sødskendebarn, fød i Gretterup Præstegaard i Salling.

In Augusta ankom Landsdommer Christian Cassius til Viborg.

Dom. 12 Trin., som var den 7 Septbr., sang Hr. Thøger Mortensen Holst. Medtiener til Farsøe og Odinsild i Gislum Herred, fød i Gretterup i Salling, sin første Messe, og havde samme Dag Trolovelse med Sognepræstens Hr. Thomas Galschytt's ældste Datter Anne. Den 8 Octbr. næstefter havde de Bryllup.

Den 5 Nov. havde Hr. Christen Stistrup af Ullitz Bryllup med Else Lauritz Datter paa Gyll (Giøl).

In Decembri døde Borgemester Jacob Bering i Viborg, item Salomon Gerber, Postmester og Viinhandler ibid.

Sidst udi dette 1690 Aar døde Hr. Jens Lauritzen Holst i Aalbek, Provst i Rødding Herred i Salling. Item Hr. Jacob i Ellitzhøy i Hornum Herred. Hiin succederede i Præste-Embedet en af hans Sønner, som og hedte Hr. Jens. I Provste-Embedet Hr. Peder Tornsen i Rødding. Denne feil: i Ellitzhøy succederede Hr. Friderich Bloch.

I dette Aar lod jeg meget arbeide og reparere paa Vesterbølle Præstegaard. Især lod jeg Kaalgaarden Sønden til Haven indlukke med Steen- og Tørve-Diger, hvormed mine Folk og Bester havde stort Arbeide og Trældom, saasom jeg dertil havde aldeles ingen fremmed Hielp.

1691.

Først i Febr. døde Velb. Waldemar Daa i Viborg. Han havde tilforn eiet Bunderup, det er den Herregaard, som ligger her i Vesterbølle Sogn, og kaldes nu Lerkenfeld.

Den 24 Febr. viede jeg i Tostrup Kirke Hr. Christen Lauritzen Skipper, Sognepræsten ibid., og Maren Peders Datter Karmark, Hans Formands Enke.

Den 3 Mart. døbte jeg i Uldbierg Kirke Hr. Mortens liden Søn, og blev kaldet Christian.

Den 30 dito prædiket jeg i Hersum Kirke over Hr. Jespers liden Datter Vivike, som var 3 Aar gammel. Samme Dag havde han og en ung Søn til Kirke, kaldet Isaach.

Den 18 April døde M. Jens Julby, Rector Scholæ Viburg. Ao. ætat. 63. Han havde tilforn været Conrector, imedens jeg gik der i Skole i sal. M. Niels Jensens Tid. Hannem succederede M. Jens Clauson Reenberg, som tilforn var Conrector.

Den 29 Maj prædikede jeg i Hersum Kirke over Hr. Jespers liden Søn Isaac, (vid. sup. 30 Mart.) Han var 11 Uger og 3 Dage gammel.

Den 19 Junii lod Hr. Christen Stistrup i Ullitz sig føre til Herredstinget i Østerbølle paa en Seng. Han var da i Trætte med Justitsraad Peder Lerche til Lerkenfeld om den Kiørsel over Giedsted Aae, og lod denne Dag over 120 Vidner føre i den Sag til forn. Ting.

In Julio den 22 eller ved det Pas havde Jens Andersen, som tilforn havde tient Landsdommer P. Lerche her paa Lerkenfeld, men var nu bleven Ting-skriver i Middelsom og Synderlyng Herreder, Bryllup udi Hvamstrup med Christen Michelsens Datter Anne.

Dom. 8 Trin., som var den 2 Aug., havde Hr. Thøger i Torup en ung Søn til Kirke i Farsøe, som blev kaldet Christopher.

Den 26 Nov. gik Dom her til Gislum-Rinds Herredsting imellem Justitsraad og Landsdommer Peder Lerche og Hr. Christen Stistrup i Ullitz. Og da blev Kiørselen over Giedsted Aae dømt frie og fellig for hver Mand, af Niels Pedersen Høg, Hospitals Forstander i Viborg, som i den Sag var Settefoged.

Paa December Maanedes Landsting i Viborg er der bleven dømt imellem Justitsraad Lerche og Hr. Christen Stistrup i Ullitz, anlangende en falsk Kvittering under Hr. Jens Krabbes Navn, med hvilken Anders Skrifer af Tostrup behialp sig i Retten til Hiemtinget den 18 Junii sidst forleden, da han som Fuldmægtig paa Hr. Christen Stistrups Vegne førte de mange Vidner om Kiørselen over Giedsted Aae. Qviteringen berettede han sig at have faaet af Hr. Christen, og blev nu derfor tildømt paa Landstinget at give Hr. Christen 20 Rigsd.

I samme Maaned ved Juledags-Tider fødte oftbemeldte Hr. Christen Stistrups unge Kone i Ullitz hannem en Datter Apollonie.

I dette Aar den 9 Maj døde Hr. Hans Hagæus i Barmer, Sognepræst til Sebber og Lundbye Sogne i Slet Herred. Hannem succederede Hr. Jens Snediker, fød i Nyekiøbing i Falster.

I dette Aar lod jeg meget Tag af nyt oplægge paa Vesterbølle Præstegaard, besynderlig paa Laden.

1692.

Først i Maj døde Doct. Johann Christoph. Kreuhawer, Medicus Practicus i Viborg, var mere end 80 Aar gammel.

Den 18 Maj er Velb. Erich Grubbe til Tiele begravet i Tiele Kirke om Aftenen. Ao. ætat. 87. Gud give Hannem en ærefuld Opstandelse (7). Han haver gjort mig meget Godt, og holdt mig til Skole i Viborg, samt til Kost og Logemente i Syv Aar udi sal. Mag. Niels Jensens Huus, som da var Rector Scholæ ibid. og Canonicus.

Eod. (samme Dag) blev Anders Christensen Aalestrup, Herredsfoged her i Gislum-Rinds Herred, samt Karen Jensdatter Pop viede i Uldbierg Kirke.

Den 7 Julii døde Thøger Hoffman paa Gunderupgaard.

In Augusto er Jacob Gedsted bleven Borgemester i Viborg.

Den 18 Oct. og følgende er holdet en Commission i Testrupgaard her i Rindsherred imod Justitsraad og Landsdommer Peder Lerche til Lerchenfeld anl. det Fiskerie i Giedsted Aae, som nu over 100 Aar haver været brugt til Bunderup, (som nu kaldes Lerchenfeld,) som en Herlighed og eendeels Fiskerie, men blev gjort forn. Peder Lerche disputerligt af Jørgen Scheel Due, Hans Knudsen Viborg, Balzer Sechman og D. Søren Glud, Bispen i Viborg, alt som der menes efter Hr. Christen Stistrups, Peder Lerches dødelige Fiendes, Indgivende og Tilskyndelse. Commissarierne vare paa de 4 fornævntes Vegne, Etatzraad Christopher Lindenow og Borgemester Enevold Nielsen af Tysted i Tye. Paa Landsdommer Lerches Side Amtmand Niels Jespersen af Aalborg og Assessor Bendt Vinter. Den endelige Udgang kan sees Anno 1695 efter 4 Novemb.

Ved Martini Tider er Mag. Anders Heebo, Sognepræst i Tisted i Tye, død i Viborg, hvortil han var henrejse for Svagheds Skyld. Hannem succederede Mag. Oluf Biørn, tilforn Conrector i Aalborg (8).

Sidst i November gjorde Hr. Christens Kone i Ullitz Barsel med en ung Søn, som blev kaldet Lauritz (9).

I dette Aar lod jeg de 7 vesterste Fag Huus paa Vesterbølle Præstegaards Adelhuus aldeles af ny og fra Grunden opsætte, hvor nu er Storstue og Kielder ec., som kostede mig over 80 Rdlr.

1693.

Først i Januari døde Anders Skiønning paa Mølgaard i Haubro Sogn, fordum Herredsfoged i Aarsherred.

Kort Tid efter døde ogsaa Hr. Christen Andersen Hobro, Sognepræst til Aars og Haubro og Provst i Aars Herred. Han var ikke uden den 3 Sognepræst i det Kald siden Reformationen (10). Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Lauritz Hieronymi, fød i Nibe, for hvilken han for lang Tid siden havde opladt sit Kald. I Provste-Embedet oft bemeldte Hr. Christen Stistrup i Ullitz, da Provst i Gislum Herred, som havde da moxen alting at sige hos Bispen.

Ofte fornævnte Hr. Christen Stistrup holdt Gislum-Rinds Herredsting vedlige contra Landsdommer Lerche fra 12 til 18 Januarii inclusive.

Den 20 Febr. fik Bispen i Viborg D. Søren Glud en Rørelse, og døde strax derefter mellem den 24 og 25. Ao. ætat. 72. Hannem succederede M. Henrich Gerner, Sognepræst i Birkerød i Sælland.

Den 13 Mart. er Niels Rasmussen af Karmark, Kirkeskriver. begravet.

Den 7 April blev Bispen i Viborg, D. Søren Glud, begravet. Han havde ordineret 107 Præster, sat 24 Provster, været Præst i Høie-Tostrup i Sælland 25 Aar, Bisp i Viborg moxen 20 Aar, og levet 71 Aar 8 Maaneder. Mag. Søren Sevel, Sognepræst til Domkirken og Provst i Nørrelyngherred, prædikede over hannem. Text. Psal. 16, v. 8, A. Exord. 2 Par. 24. v. 16.

Den 10 dito. Barsel i Torup Præstegaard med en Søn Hans.

Først i Maj er Landsdommer Lerche og Hr. Christen Stistrup i Ullitz forligte atter om deres Tvistigheder.

Hr. Lauritz Olufsen, Sognepræst til Blære og Eidrup i Aars Herred, døde først i Junii, begravet den 15. Hannem succederede Hr. Rasmus Jensen Rodskouff, tilforn Præceptor paa Krastrup.

Den 7 Jun. var jeg i Viborg. Hr. Otto Weis, Sognepræst til Høgslev, Dommerby og Lunøe i Fiendsherred, blev dømt fra hans Kald (14). Hannem succederede Hr. Willum Steenblock, fød i Horsens, Bispens Famulus.

D. 22 Jul. eller ved det Pas Kiøbte Landsdommer Lerche Jus Patronatus til Ullitz og Foulum Kirker i Gislum Herred.

Sidst i Juli er Glenstrup Præstegaard ved Hobroe afbrændt.

In Novembri er det gaaet Dom til høieste Ret i Kiøbenhavn imellem Landsdommer Peder Lerche til Lerchenfeld og hans Vederparter (vid. 18 Oct. 92) om det Fiskerie i Giedsted Aae. Dommens Slutning var denne: Justitsraad Peder Lerche bør at nyde fri Fiskerie i den omtvistede Aae, op og ned til begge Lande, saa langt og bredt, som hans egen Grund sig strækker, og hans fri Eiendom støder paa Aaen paa begge Sider, saa og fra det Sted, som af gammel Tid er kaldet Svinevrenge indtil Aamunden og ned i Limfiorden 40 Favne uden for Aamunden. Og ellers for sin Grund, ligesom og alle andre Proprietairer for deres Grund og Eiendom til midtstrøms udi bemeldte Aae, som skiller Rinds Herred og Gislum Herred ad, og ei videre. Processens Omkostninger ophæves paa alle Sider.

Sidst i November døde Hr. Søren Pind, Sognepræst til Langaa, Torup og Vinge i Middelsom Herred. Hannem succederede Hr. Jens Andersen, fød i Randers.

I dette Aar døde Dronningen af Sverrig Ulrica Eleonora, K. Frid. 3. Datter her af Danmark. Hun blev begravet til Stokholm den 28 Nov. i Ridderholmens Kirke, hvor da Erkebisp D. Olaus Svebilius holdte Liigsermonen ex. Phil. 1. v. 12. D. Hagen Spegel, Biskop i Linkiøbing, læste Velsignelsen for Alteret efter Prædiken.

Dette Aar 1693 (den 12 Jun.) døde Bispen i Ribe, D. Christen Lodberg (12). Ham succederede M. Ancher Anchersen, først Rector Skolæ Colding og

siden Sognepræst ibid. som nylign 2 Aar havde været udenlands med Kronprinsen Friderico.

Iligemaade døde ogsaa (den 30 August) Doct. Hans Bagger, Biskop i Kiøbenhavn, af Blødsot, som da ibid. grasserede. Hannem succederede D. Henrich Borneman, Bisp i Aalborg. I Aalborg succederede D. Jens Jacobsen Birkerod, Profess. Theol. Hafniæ.

Stor Ulykke skeede mangesteds dette Aar her i Jylland af Ildebrand, sær af Vaade, sær af Torden og Lynild. Hiørring i Vensyssel afbrændte, og 5 eller 6 Mennesker omkom i Branden. Glenstrup Præstegaard ec. Jordens Grøde forslog sig af alle Slags, især vare mange Kaalorme til i dette Aar, som opaad Kaalen allevegne.

1694.

Den 10 Januar frøs Christen Harbo (Degn i Uldbierg) ihjel mellem Rind og Tolstrup, der han vilde gaae hjem fra Lynderup Kirke, hvor der samme Dag havde været Bededags Prædiken.

Den 20 Mart. døde Hr. Knud Christensen Falsterbo, Sognepræst til Hornum, Hylleberg og Fleisborg Sogne i Aars Herred. Han var fød i Nyekiøbing udi Falster. Hannem succederede Hr. Christen Jacobsen Ullitz, fød i Viborg.

I samme Dage er og død Hr. Niels Jensen Winter, Capellan til Viborg Domkirke, fød paa Kongens Jagtgaard i Viig Sogn i Odsherred i Sælland. Hannem succederede Hr. Oluf Albretsen, Collega 5 Classis i Viborg Skole.

Endnu døde i Viborg ved samme Tid Peder Ostefeld, Studiosus, sal. Mag. Jens Ostefelds Søn, som levede af sine Midler uden Bestilling.

Først i April døde Hr. Thomas Hansen Gallskytt, Sognepræst til Farsøe og Odinsild i Gislum Herred, residerende i Torup Præstegaard. Ao. ætat. 67, begravet den 12. Hannem succederede Hr. Thøger Morthensen Holst. (vid. Ao. 1690. 7 Sept.)

Den 21 April døde Hr. Knud Olufsen Vrove, Sognepræst til Tisted og Binderup i Gislum Herred. Ham succederede Hr. Peder Jessen, en af Peter Farvers Sønner af Aarhus.

Den 24 April døde Else Henrichs Datter, Hr. Christophers Hustru i Gislum, begravet den 5 Mai Ao. ætat. 58. Hun var Borgemester Henrich Jensens Datter af Viborg, og havde tilforn været givt med Peder Justesen, Borgemester i Tisted i Tye.

Den 21 Maj. Barsel hos Hr. Jochum Fers i Selde Præstegaard i Salling med en ung Datter, navnl. Marie Lisbeth. Min Kone bar Barnet.

In Augusto er Hr. Mogens Scheel til Fusing, Stiftsbefalingsmand over Viborg Stift, og nu Kongl. Majest. Envoye hos Wilhelm 3., Konge i Stor Britannia, død til Lingen, en liden Stad i Vestphalen. Hans Liig blev ført her hjem og begravet i hans Sognekirke Aalum i Synderlyng Herred den. 22 Novbr. næst efter, hvor da Bispen i Viborg, Henrich Gerner, prædikede over ham.

Midt i August døde Hr. Albret Jensen, Sognepræst til Farstrup og Astrup i Sletherred. Hannem succederede Hr. Egidius (Pedersen) Lasson, fød i Vensyssel, som en Tid lang havde været Degn et Steds i Sælland.

Den 7 Sept. døde Margrethe Ostenfeld i Viborg. Hun havde været 2 Gange gift, først med Jens Jbsen, Raadmand, og siden med Mouritz Bruun, Borgemester og Landstingshører ibid.

Først i Octbr. døde Maren Willads Datter, Salomon Gerbers Efterleverske i Viborg, Ao. ætat. 86.

Den 6 Oct. døde hastig Hr. Morten Thøgersen Holst. Sognepræst til Tise i Salling. Ao. ætat. 60. minister 34, begravet den 16de. Hannem succederede Hr. Uldrich Blichfeld.

Den 15 Nov. Barsel i Torup Præstegaard med en Søn Morten.

Sidst i samme Maaned døde Hr. Simon Lauritzen Nyborg, Sognepræst til Ørum, Veirum og Viskum i Synderlyng Herred. Hannem succederede Hr. Hans.

Den 7 Decbr. Klokken 8 om Aftenen døde Velb. Frue Kirsten Rosenørn, Justitsraad og Landsdommer Peder Lerches til Lerchenfeld, Ao. ætat. 67, begravet i Vesterbølle Kirke den 28 dito. Hun havde været syg moxen i fem Fierdingaar.

1695.

Den 29 Janv. havde Johannes Erichsen, Raadstueskriver i Viborg, og Mette Christophers Datter, min Kones Broderdatter, Bryllup i Viborg. De bleve viede i Graabrødre Kirke. Gud give dennem Lykke og Velsignelse.

Først i Marti er Jørgen Scheel til gammel Estrup, sal. Hr. Christen Scheel, forrige Stiftamtmand her over Viborg Stift, Hans Søn, ved Døden afgang. En ung og meget riig Herre.

I samme Maaned døde Hr. Christen Andersen Staven, Sognepræst til Alstrup og Luuns i Gislum Herred. Hannem succederede Hr. Christen Mortensen Holst, fød i Gretterup Præstegaard i Salling.

Sidst i samme Maaned ved Paasketider døde Hr. Jens Jensen Holst i Aalbek i Salling; item Mag. Peder Skive, Sognepræst paa Fuur. Denne sidste succederede Hr. Jochum Høier, fød i Horsens, men den Tid Præctor i Selde Præstegaard.

Først i Maj var den nye Stiftsbefalingsmand over Viborg Stift, Baron Friderich Kragh til Steensballegaard, i Viborg.

Den 27, 28 dito var der Ild løs i Testrup Hede, som gjorde stor Skade langs Norden til Evedrup Veien, og havde nær gaaet ned paa Evedrup Mark, og i Skiurtørve-Mosen ibid., da det gik omsider over eller Søndén til Veien.

Den 10 Julii kopulerede jeg i Tise Kirke i Salling Hr. Uldrich Christensen Blichfeld, Sognepræsten ibid., residerende i Gretterup, samt Dorothe Niels Datter Hostrup, sal. Hr. Morten Thøgersens Enke ibid.

Den 31 dito ere disse efterskrevne Personer ordinerede i Viborg Domkirke. Hr. Jens Jørgensen Durup til Rørbek og Grynderup i Gislum Herred. Hr. Anders Hiortsvang til Lime (Aalbek) i Rødding Herred i Salling. Hr.

Christen Mortensen Holst af Grettrup til Luuns og Alstrup i Gislum Herred. Hr. Niels Mortensen Rhodius at være sin Faders, Hr. Mag. Morten Rhodii, Capellan til Graabrødre Kirke i Viborg.

Den 11 Sept. Barsel i Ullitz Præstegaard med en Søn Christen.

Den 19, 20. I disse Dage er Jacob Brochmans, forrige Amtsforvalter over Halds og Skivehuus Amter, hans Bohave og Løsøre, auktionerret paa Viborg Raadhuus efter Kongl. Befaling, saasom han var bleven Kongen en hel hob skyldig.

Først in Octobri eller ved det Pas er død Hr. Daniel Jensen, fød paa Fuur, Sognepræst i Hierk i Salling, en gammel Mand. Hannem succederede Hr. Hendrich.

I Amtsforvalter Brochmans Sted kom Friderich Winterberg.

Mathias Knudsen, Tolder, forrige Borgemester i Viborg, døde først i Novbr., var og en gammel Mand.

I samme Maaned døde og Mag. Niels Seerup, fordem Sognepræst i Hobroe, pæne non agenarius (næsten 90 Aar gammel). Han havde for nogle Aar siden afstaaet sit Kald til Hr. Jacob Erichsen, Erich Nielsen Hollænders Søn af Viborg.

Den 23 December er Frans Bering i Viborg begravet, Ao. ætat. 63. Han havde nogen Tid været Borgmester og siden Landstingshører ibid. Hans Søn Peder Bering blev Landstinshører efter hannem.

Den 27 Decb. døde Kirsten Svends Datter, Christen Basses Hustrue i Vester-Aarup i Onsild Sogn. Hun var en af sal. Hr. Svend Pedersen Farstrups Døttre, fød her i Vesterbølle Præstegaard.

I samme Aar (27 Jun.) døde en af Kong Christiani V. Sønner her af Danmark, Prins Christian, Ao. ætat 20, til Ulm i Svabenland, da han vilde reise videre at besee fremmede Lande.

I dette Aar (5 Decbr.) blev Kronprinsen her af Danmark, Fridericus IV. givt med Prinsesse Lovise af det Førstelige Mechelborgiske Huus til Gustrow.

Udi dette 1695, saavelsom og det foregaaende 1694 Aar ere Hundene her i Landet paa adskillige Steder, ogsaa her paa denne Egn blevne galne. Alligevel intet Menniske, Gud ske Lov, tog Skade af dem her. Men en Hører af Viborg Skole, navnl. Mogens Brandt, da han med nogle af Disciplene var paa Himmestrup at synge for et Adels Liig, item en liden Søn af sal. Hr. Mogens Scheels paa Fussing, bleve bidte af saadanne forgiftige Hunde, og døde begge deraf.

1696.

Den 8 Jan. døde Hr. Christen Lauritsen Skipper, Sognepræst til Tostrup og Roum, begravet den 17. Ao.ætat. 31 ministrii 6. Hannem succederede Hr. Christoffer Nielsen Munch, fød i Jemteland, som havde været i Ostindien.

Den 4 Febr. havde Johannes Erichsen og Mette Christophers Datter i Viborg en Søn til Kirke, baaren af min Kone, og kaldet Christopher, men han døde den 6te strax efter.

Den 7 Febr. døde Morten Peitersen Mutterlosen, Chirurgus i Viborg, af en Skiørbugs-Vattersot.

Den 30 Mart. Barsel i Torup Præstegaard med en ung Datter Lisbeth.

Ved disse Tider er Adel- eller Indhuset paa Kirketorp Præstegaard i Hornum Herred afbrændt.

Den 22 April havde Hr. Christen Mortensen Holst, Sognepræst til Luuns og Alstrup i Gislum Herred, og Maren Christensdatter Haard Bryllup i Vesterbølle Præstegaard. meis sumptibus. (paa min Bekostning). Gud give dennem Lykke og Velsignelse!

Om Sommeren i dette Aar døde Hans Jürgen Majoner, Handelsmand og Raadmand i Viborg.

Giertrud Jensdatter Paludan. Havde først Jens Jensen Bering, Viinhandler ibid. Siden Peder Knudsen, Viinhandler ibid.

Hr. Jens Thommesen, Capellan til Sønder-Bek, Nørre-Bek og Lesten Sogne i Synderlyngherred. Var fød i Vorning Præstegaard.

Hr. Rasmus Fogs Hustru i Bering. Var hans tredie Giftermaal.

Den 11 August. Hr. Peder Thommesen Seierslev, Capellan til Laastrup og Schals, begravet i Laastrup Kirke. Ao. ætat. 61. Ham succederede Hr. Matthis Sørensen Cormontan, fød i Hierteberg Præstegaard paa Møen. Han havde en Tidlang tilforn været Klokker til Viborg Domkirke.

Den 26 dito var jeg i Viborg til Zacharias Erichsens og Anne Christensdatter Kastbiørgs Bryllup.

In Septembri døde Niels Jespersen i Aalborg, Medicinæ Doctor, Assessor i Consistorial-Collegio, Kongl. Majest. Cancellie-Raad og Vice-Stiftamtmand over Aalborg Stift.

Den 25 Novbr. havde Hr. Peder Abel, Sognepræst i Wive, og Karen Jens Datter Gammelgaard Bryllup paa Jungetgaard i Salling.

Først in Decembri døde Hans Knudsen Viborg, Knud Sadelmagers Søn ibid. Han havde en Tid lang i hans unge Aar været Foged Her i Egnen paa Nøragergaard, men boede siden i Kiøbenhavn. Flyttede omsider derfra til Sandagergaard i Fyn, som var hans egen, hvor han og døde. Han havde derforuden meget Bøndergods og adskillige Tiender her i Landet og Egnen. Han var Assessor udi Admiralitets-Collegio.

I dette 1696 Aar Dominica Qvasimodogeniti, (1 Søndag efter Paaske) den 19 Aprilis er den nye Kirke paa Christianshavn i Kiøbenhavn solenniter indviet af Biskopen ibid. D. Henrich Borneman, og blev kaldet Vor Frelseres Kirke.

I dette Aar ere ogsaa de 3 almindelige Broer her i Egnen, nemlig: Langveilebro, Skindersbro og Giedstedbro af Amtsskriveren i Skive, Friderich Winterberg, opbygte paa Kongl. Majest. Bekostning. De 2 sidste havde været øde i mange Aar. Langveilebro havde Bønderne i Skals paa deres egen Bekostning i mange Aar saaledes holdt vedlige, at de selv og andre, dog ikke altid uden Fare, kunde nogenledes komme derover.

I dette samme Aar haver og noget mærkeligt tildraget sig i Tistedes Tye. I det adskillige Personer haver haft nogen sælsom Skik paa sig, ligesom de

skulde været besatte, hvorfor de og bleve anseete af mange, især af Sognepræsten ibid. Mag. Oluff Biørn, som derover kom i stor Fortræd og Ulejlighed. Thi det blev saaledes udtolket, ligesom bemeldte Personer, efter forn. Mag. Olufs Biørns Tilskyndelse, skulde have gjort sig selv den Svaghed eller Indbildning, og imidlertid røbe adskillige fornemme Personer, saasom de, der med Troldoms Kunst skulde have tilføiet dem dette Onde. Især haver Bispen i Aalborg, Mag. Jens Birkerod, taget sig den Sag heftig an, og været Præsten imod. Omsider er det kommen saavidt, at Kongen beordrede alle Landsdommerne Her i Nørre-Jylland, (som den Tid vare fem) at forhøre den Sag og kiende deri. Saa er og en Kongl. Fischal ankommen fra Kiøbenhavn, som skulde tale i den Sag, og agere mod Præsten og de formeente Besatte.

1697.

Den 27 Janv. døde min Vert i Viborg, Jens Villadsen. Hannem succederede Morten Jensen Nybro.

Den 29 dito døde Lisbeth Mogens Datter, Peder Jensen Berings Hustru udi Knudstrup. Ao. ætat. 79. Hendes Liig blev ført her til Vesterbølle Kirke den 6 Febr. og Jord kast derpaa. Men den 8 næst efter er det ført til Viborg og nedsat i Sortebrødre Kirke i hendes og hendes Mands egen Begravelse der sammesteds. De havde boet længe i Viborg indtil Ao. 1667, da det brændte for dem og flere. Siden boede de paa Kiersholm, og omsider i Knudstrup her i Vesterbølle Sogn, hvor de og begge døde. vid. An. 1698.

Den 19 Febr. gjorde Maren Haard, Hr. Christen Holst's Kone i Luuns, Barsel med en Datter, kalder Anna.

I denne Maaned døde Hr. Christen Andersen i Hiermind i Middelsom Herred. Ham succederede Hr. Christensen, Mag. Christen Mortensens, Rectoris Scholæ Alburg., Søn. Han levede og ikke uden stakket; Anno 1700 eller ved det Pas kom Hr. Christen Nielsen Lundsgaard, fød i Heilskov Præstegaard i Fiends Herred, til Hiermind Kald. Den 11 Martii afbrændte Nør Mølle ved Viborg.

Nogle Dage efter døde Jacob Brochman, forrige Amtsskriver paa Hald. Sidst i samme Maaned døde og Peder Jensen Hald Skriver, Landstings-skriver, Viborg, Ao. ætat. 84.

Den 7 April havde Johannes Erichsen og Mette Christophers Datter i Viborg en liden Datter til Daaben, baaren af min Hustrue, og kaldet efter hans første Kone Karen Ugelrise. Hun døde Anno 1710 den 9 Maj af Børnekopper.

Den 23 April er begravet Hr. Mads Andersen Bering, Sognepræst i Kragelund og Provst i Hids Herred i Aarhus Stift. Ao. ætat. 65.

Ved samme Tider døde Hr. Niels Simensen i Hem i Salling. Ham succederede Hr. Knud Madsen, fød i Kiøbenhavn, som en Tid lang havde været Feldtpræst.

Item Hr. Christen Andersen Winding i Hossum j Salling. Hannem succederede Hr. Jesper, som døde in Octobri 1706.

Claus Pouelsen, Procurator i Viborg og Oluf Jensen, Viinhandler ibid., døde først i Maj.

Den 27 Maj. Jørgen Kreiberg, en overgiven militairiske Person, som i næstafvigte Paaske hellige Dage stak en Mand ihjel ved Aggersund i hans egen Gaard, kom her igiennem Vesterbølle fra Viborg Landsting, hvor han havde faaet sin Dom til at halshugges; hvilket og skede stakket efter den 4. Junii.

Den 15 Junii havde Søren Christensen i store Binderup og Mette Christens Datter, min Kones Broderdatter af Giørup Bryllup.

Den 22 Juli Barsel i Selde Præstegaard i Salling med en Søn Albret.

Sidst in Julio døde Hr. Poul Hansen Grum, fød i Vildsted Præstegaard (13), Sognepræst til Løgsted og Kornum i Slet Herred. Hannem succederede Hr. Peder Sørensen Tuxen, ordineret den 1 Oct.

Den 22 Septbr. havde Hr. Christopher Christensen Kragbek af Gislum Bryllup i Torup Præstegaard med Karen Thomas Datter Gallschytt.

Kort Tid efter havde Hr. Christen Stistrup i Ullitz en liden Søn til Daaben, som blev kaldet Christen.

In Nov. ved Martini Tider døde Etatsraad Christopher Lindenow til Frisenholt.

Midt in Decemb. døde D. Frans Reenbergs Hustru paa Holmaaard i Barselseng. Hun var en de Hemmer af Aalborg.

Ved Juletider døde Hr. Peder Abel i Vive, Ao. ætat. 62. Hannem succederede Hr. Erich Ostenfeld, Mag. Christen Erichsens Søn af Viborg.

Den 31 Dec. døde Niels Jensen, da boende i store Torup her i Rinds Herred. Han havde en Tid lang været Underskriver paa Hald udi Jacob Brochmans Tid. Han var ugift.

In Majo i dette Aar blev dømt saaledes i den Besættelses Handel af Tisted i Tye: "At Maren Spillemands og Flere skulle miste deres Hals, og hendes Hoved sættes paa en Stage. En anden Qvinde (uden Tvivl en Fusmand), som var død i Fængsel, skulde uden christelige Ceremonier begraves. Poul Rytter, en Studiosus, være relegeret in perpetuum og forviist Aalborg Stift. Oluf Langgaards Boeslod være forbrudt, han selv gaae i Jern paa Bremerholm hans Livstid; hans Datter Kirsten at opføres i Aalborg af hendes Mødrene-Arv." Denne Dom er afsagt af Christopher Bartholin og Hans Lange, Landsdommere. Mag. Oluff Biørn skulle miste Kald, Embede og præstelig Habit, staae aabenbare Skrifte i Tisted Kirke, være Jyllands Provincie forviist og hans Gods confisqveret. Denne Dom afsagde D. Joh. Braem, Bisp i Aarhus: C. Bartholin, H. Lange, Mag. Ped. Reenberg.

Den 28 Junii er Kronprinsens, Friderici Gemal her af Danmark, Prinsesse Lovise, forloft med en ung Prins, kaldet Christian, som døde in Octobr. Ao. 1698.

Externa. Anden Paaskedag, som var den 5 April, døde Kong Carolus XI. af Sverrig efter 10 a 12 Dages smertelige Sygdom. Ao. ætat. 42.

Kort efter i samme Aar er Stokholms Slot i Sverrig udfbrændt, at det Kongl. Liig neppe og med stor Besværighed er bleven reddet.

Der haver og i dette Aar været en meget dyr Tid i Sverrig, saa at mangfoldige Mennsker ere døde af Hunger.

Den 17 Jun. er Churfyrsten af Saxen, Fridericus Augustus, udvalgt til Konge i Polen, og Haver derover forladt den lutherske og antaget den papistiske Religion. Men, hvor det gik ham, See!

Keiseren haver i dette 1697 Aar havt en stor Victorie over Tyrken i Ungarn.

Endelig er og i dette Aar sluttet Fred imellem Kongen af Frankerige, Ludovicum XIV. samt Kong Wilhelm III. af stor Britannien. Kong Carl II. af Spanien, Staterne i Holland og Keiser Leopoldum I., efterat de havde ført Krig siden Anno 1689. Dog denne Fred varede ikke længe. See Herefter.

I dette Aar lod jeg atter meget Tag af ny oplægge her paa Vesterbølle Præstegaard.

1698.

Clemend Lauritzen, en gammel Studiosus og over 35 Aar Prædikant i Viborg Hospital, døde sidst i Febr., begravet den 4 Martii.

Mag. Oluf Biørns Sag om den Troldoms eller Besættelses Handel af Tisted i Tye, hvorom er meldet tilforn Ann. 1696, 97, som længe havde penderet i høieste Ret, er kommen til Endelighed i dette Aar den 20 Febr., og er Sentensen strax in Martio bleven kundbar her i Egnen. See videre sidst ved dette samme 1698 Aar.

In Martio døde Hr. Oluf Nielsen Aslovius, Sognepræst til Næsborg, Salling og Oudrup og Provst i Sletherred, Ao. ætat. 53 eller 54. Hannem succederede i Provsteembedet Hr. Søren Christensen i Vildsted, i Præste-Embedet Hr. Hans Pedersen Mule, for hvilken han havde opladt sit Kald og givet ham sin Datter Karen.

Ved samme Tider døde og Hr. Peder Jensen i Nørholm. Ham succederede Hr. Niels Ursin.

Den 18, 19, 20 April lod jeg et Dige af nye oplægge Søndens om Vesterbølle Præstegaards Toft, hvortil Byemandene hialp noget den 19, 20.

In Majo døde Hr. Jens Nielsen Hammer, Sognepræst til Dollerup, Raunstrup og Finderup, residerende i Fallitzgaarde. Ham succederede en Norsk Mand Hr. Anders.

Den 12 Junii afbrændte al Aars Præstegaard, som Hr. Lauritz Hieronymi, Præsten ibid., nyligen tilforn altsammen havde ladet opbygge, og for er Aar siden var iflyttet, da han tilforn boede i Haubro.

Den 19 Junii var der Ild løs i Testrup Kirke, som opbrændte Alteret og alt didhørende, og havde giort større Skade, dersom ikke Folkene udi Testrupgaard om Aftenen havde blevet der vaer. Det kom af Degnens Hendrich Pedersens Uagtsomhed, som ikke vel havde slukt Kirkelysene.

Den 29 dito døde Hr. Sveder Jensen Tisted, Sognepræst til Øls, Hørby og Døstrup, og Provst i Hindsted Herred. Hannem succederede i Provste-Embedet Hr. Niels Blichfeld i Rold, i Præste-Embedet Hr. Bertel Nielsen, en Normand.

Den 9 Jul. døde Jens Poulsen i Foulum, en meget rig Bonde.

Den 4 Aug. Barsel i Torup Præstegaard med en liden Datter Johanne.

Den 9 Sept. tog jeg Æblene af de unge smaae Abilder, som jeg haver plantet i den liden Have, jeg selv haver lagt her ved Præstegaarden. Og dette var den første Frugt, som de bar. Jeg troer og vel, at de vare de første 2 Æbler, som ere voxte her i Vesterbølle. Thi her var ingen Have før min Tid.

Den 20 dito viede jeg i Uldbierg Kirke Iver Jørgensen Abel og Maren Jensdatter Pop af store Torrup. (er Karen Pop)

Den 2 Novb. døde Peder Jensen Bering af Knudstrup om Morgen en i Færgehuset ved Aggersund. Ao. ætat. 74. Hans Liig blev omsider ført til Viborg, vid. supr. Ao. 1697. 29 Jan.

Den 19de dito døde Niels Hofman paa Kiærsholm.

Den 13 Decbr. døde Peder Pedersen i Giedsted.

Bolle Luxdorff, tilforn Kongl. Majest. Cancellieraad og Obersecreterer, men nu Etatsraad og residerende Minister ved det Svenske Hof, er død ibid. i dette Aar.

Hr. Christen Stistrup i Ullitz er i dette Aar bleven Magister. Han blev syg samme Aar in Octobri, og laae ved Sengen indtil imod Pinsdag Ao. 1699.

Dette Aar Haver været et meget vaadt og koldt Aar, og er i saamaader nu det fierte vaade Aar, som vi har havt i Rad efter hverandre, hvorover ogsaa Kornet er stiget i høi Priis, det ene Aar høiere end det andet. Kornet, besynderlig Vaarkornet kunde ikke blive moed, og derfor ikke heller blive høstet eller indaget i ret og beqvemmelig Tid, men blev meget og mangesteds fordervet og opraadnet. Og er det sagt af troværdige Folk, at paa adskillige Steder kom Vaarkornet, besynderlig Byg og Boghvede ikke i Huus, men blev opædt paa Marken. De skal endog sammesteds have taget Svin til at føde eller feede for Penge paa Marken med saadant fordervet Korn, ligesom de tager for Betaling Svin til Olden paa Skovene. Rugseeden faldt og meget sildig dette Aar, og var meget vanskelig formedelst megen og langvarende Regn. Vinteren kom tidlig med Frost og Snee, hvorudover ogsaa som der sagdes, megen Rug skal vare bleven usaet. Vist er det, at d. 18 Novemb. Og ved det Pas var en Deel Rug paa adskillige Steder endda usaet.

Dette er og mærkeligt, at om Sommeren i dette Aar vare ganske faae eller saa got som ingen Fluer til: hvoraf og vel kan sluttes, Hvor koldt der maae have været i luften. Saa har og Bierne nu i 3 eller 4 Aar havt liden Fremgang.

Derpaa er ogsaa fulgt en meget haard og dyr Tid; thi Kornet, og allermest Rugen, forslog sig over det hele Land Ao. 1699. Det var lidet baade til Tal og Skieppe, hvorfor og Prisen steeg høiere end i dette Aar. Vid. 1699 et 1700.

Højeste Rets Sententz udi den Besættelses og Troldoms Sag af Tisted i Tye. d. 26 Febr. 1698.

Maren Spillemands, som 3 Gange frivilligen og utvungen har bekiendt, at hun, styrket ved Satans onde Tilskyndelse, haver øvet i denne formeente Besættelses Handel den hende overbeviiste Ugudelighed og Galskab, bør sig selv til velfortjent Straf, og andre ligesindede til Afskye, stryges til Kaget, og siden indsættes i Forvaring til Arbeide hendes Livs Tid. Og bør Peder Andersen af Tisted, som haver bragt hende fra hendes velvillige Bekiendelse, at udstaae Kirkens Disciplin. Anne Jacobs Datter, som foruden tvende Gange

begangen Løsagtighed, haver i lige Maade over adskillig Ugudelighed, og udsagt skiendige og usømmelige Ting, bør at stryges til Kaget, og siden indsættes til Forvaring til Arbeide hendes Livstid. Karen Spillemands, Anne Krogsgaard og Maren Toftum, bør til Arbeide i Spindehuset eller andensteds efter Kongl. egen allernaadigst Anordning at indsættes.

Med Karen Hans Datter, Anne Dal, Anne Peders Datter Jens Bondes Hustrue, forbliver det efter Commissariernes Kiendelse. Inger Fusmans Liig, som endnu ubegravet henstaaer, bør med christelige Ceremonier og Jords Paakastelse af Præsten, henbæres om Aftenen til sit Lejeested.

Og bør Jens Riimand, Hører i Aalborg Skole, som med Hug og Slag voldeligen haver overfaldet hende udi hendes Barselseng og egen Frelse, at betale sine Voldsbøder, samtl 20 Rd. i Processens Omkostning til hendes Husbonde, som er blevet hindret af Biskopen at udføre sin Sag til Tinge imod hannem, og derforuden bør han at have sin Hører-Plads i Aalborg Skole forbrudt.

Anne og Giertrud Anders Døttre bør for Commissariernes Kiendelse (at udstaae Kirkens Disciplin) aldeles fri at være.

Barnet Kirsten Langgaard bør herefter, under god og forsvarlig Tilsyn samt christelig Optugtelse forblive hos hendes Morster Maren Lauritz Datter paa Overgaard, og af den hende tilfaldne Mødrene-Arv underholdes, og ikke tilstedes uden Kongl. egen allernaadigst Tilladelse at være under hendes Faders, Oluf Langgaards Opsigt og Væretægt.

Poul Rytter bør efter Commissariernes Kiendelse være in perpetuum relegeret fra Universitetet, og have sine gejstlige Privilegier forbrudt, og under højeste Straf ikke ladet sig finde i Viborg Stift.

Saa bør og Christian Friderich Mavors og Charlotta Amalia Mavors at entholde sig fra Aalborg Stift under højeste Straf, og han desforuden at vare relegeret fra Universitetet paa eet Aars Tid. Lorentz Meintz bør for sin usømmelige Procedure og anden utilbørlig Adfærd, at gjøre Biskopen Mag. Jens Birkerod, og Provsten Mag. Peder Reenberg en offentlig Afbigt i egen Person paa det første Landemøde udi Stiftet, samt betale for sine Skiildsord 4 Rd. til Vor Frelsers Kirke. Commissariernes haarde og ugrundede Dom bør ej at komme Oluf Langgaard til Præjudice paa hans Person og Boeslod i nogen Maade: men han alene for sin Uvillighed med sit Barns Medførsel til Aalborg efter øvrighedens Begiering at betale Kongens Faldsmaal efter Loven, som for 3 Gange bedrager sig 40½ Rd. Og som hans Midler og Formue ere hannem fravendte og auctionerede blevne, førend endelig Dom udi Hovedsagen til højeste Ret var gangen, eller han selv kunde have Tid til at faae Commissariernes Dom beskreven til videre Appel, da bør samme auctionerede Midlers Værd hannem ved Assessor Rosenvinge, som dennem ved Byefogden i Tisted haver lader auctionere, igien restitueres saaledes, som Oluf Langgaard dennem ved højeste Saligheds Eed kan æstimere.

Mag. Oluff Biørn, som udi mange Maader har forgrebet sig imod Hans Kongl. Majest. høipriselige Regiering, samt allernaadigste Lov og Ritual, og ikke forholdet sig i denne forment Besættelses Handel, som en retsindig

Præstemands Eed og Embede vel egner og anstaar, bør, andre til Exempel og sig selv til vel fortjent Straf, have sit Kald og Præstelige Embede forbrudt, samt hans Boeslod og Naadsens Aar at være Kongen hjemfalden. Og bør han derforuden at afføres den Habit og Dragt, som Embedet sømmer, og indsættes udi evigt Fængsel paa det Sted, som H. K. Majestæt allernaadigst behager at forordne. Biskopen udi Aalborg, Mag. Jens Birkerod, som udi al denne Handel ikke haver brugt den Forsigtighed og Tilsyn, som hans Embede udkrevede, og uden allerunderdanigst Forespørgsel ec. og andet foretaget, samt uden Lov og Dom fraholdt adskillige Personer fra Alterens Sakramente, bør at betale til Vor Frelsere Kirke 1000 Rd.

Og Justitz Raad Bartholin, der udi Stiftamtmandens Sted haver tillige med Biskopen tilladt, uden sær allernaadigst Kongl. Dispensation, at sammenkalde et extraordinair Landemode over Mag. Oluf Biørn, at betale iligemaade til Vor Frelsers Kirke 50 Rd.

Amtmanden Jørgen Scheel Due, som udi den begierte Forfølgning over de formeente og paarøbte Troldqvinder, samt udi den Handel med Oluf Langgaard i Tisted ikke forholdt sig saa lovlig som hans Embede udfordrede, bør iligemaade at betale til Vor Frelsers Kirke 50 Rd., Amtsforvalter Jens Hansen 20 Rd., og hans Fuldmægtig Jens Christensen Rodsted for sin usømmelige Procedure og Rettergang 50 Rd. Hvis udi denne Sag er passeret adskillige godt Folk til Præjudice paa deres, gode Navn og Rygte, saavelsom alt hvad denne formeente Besættelses Handel angaaende udi Tingsbøgerne, og Raadstue-Protocoller er indført, bør aldeles derudi annulleres og udslettes, og denne høieste Rets Doms Slutning der igien til alles Efterretning at indføres.

Dette er en Copie af den Sententz, som strax in Martio 1698 er sendt til adskillige fornemme Folk her i Landet fra deres Correspondenter i Kiøbenhavn. Nu følger Copie af den Copie, som fra Justitz Secretairen blev sendt til Bartholin, desligeste Copie af Kongens Brev.

C5. Vor Bevaagenhed tilforn. Vi tilskikke Dig herhos et Udtog af Vores høieste Rets Doms Slutning udi den Sag, anaaende der formeente Besættelses eller Troldoms Værk fra Tisted, hvis Indhold Du selv deraf udførligen kan see og fornemme. Og er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at Du strax derefter den Anstalt gjør, at alt, hvis herudi Landstings og andre Tingsbøger eller Raastue-Protocollerne, enten paa Landet eller Kiøbstæderne i Aalborg Stift kan være indført den formeente Besættelses Handel angaaende, eller og Gotfolk til Præjudice paa deres gode Navn og Rygte, skal uden videre Ophold derudi saaledes udslættes, at det ei kan være læseligt. Og bemeldte Extract af Vores høieste Rets Doms Slutning der igien til alles Efterretning indføres. Dermed skeer Vor Villie, befaledes Dig Gud. Givet paa Vort Slot Kiøbenhavn den 26 Febr. Ao. 1698. Under Vor Kongl. Haand og Signete. Christian.

Uden paa Brevet stod saaledes skrevet: Os Elskelig, Velædle og Velbyrdig Christopher Bartholin til Kaas, Vores Justitz og Cancelli Raad, saa og Landsdommer i Vort Land Nørre Jylland. Extract af høieste Rets Sentens udi den Sag imellem Assessor Mathias Rosenvinge i General Fiskals Sted paa

den eene: og en Deel interesserede i det saa kaldede formeente Tistedske Besættelses og Troldoms Værk paa den anden Side, som den 26 Febr. 1698 er afsagt.

Maren Spillemands, som 3 Gange frivillige og utvungen har bekiendt, at hun, styrket ved Satans Tilskyndelse, haver øved i denne formeente Besættelses Handel den hende overbeviste Ugudelighed og Galskab, bør sig selv til velfortjent Straf og andre ligesindede til Afskye stryges til Kaget, og siden indsettes i Forvaring til Arbeide hendes Livstid. Og bør Peder Andersen af Tisted, som haver bragt hende fra hendes forrige velvillig giorte Bekiendelse, at udstaae Kirkens Disiplin. Anne Jacobs Datter, som foruden tvende Gange begaaen Løstgighed, haver iligemaade øvet adskillig Ugudelighed, og udsagt skiendige og usømmelige Ting, bør stryges til Kaget, og siden indsettes i Forvaring til Arbeide hendes Livstid. Karen Spillemands, Anne Krogsgaard og Karen Toftum bør til Arbeide udi Spindehuset eller andensteds efter Kongl. allernaadiast egen Anordning indsættes. Med Maren Hausdatter, Anne Dal, Anne Peders Datter, Jens Bondes Hustrue forbliver det efter Commissariernes Kiendelse. Inger Fusmans Liig, som endnu ubegravet henstaar, bør med christelige Ceremonier og Jords Paakastelse af Præsten henbæres om Aftenen til sit Leiersted. Og bør Jens Riimand, Hører i Aalborg Skole, som med Hug og Slag voldelige,, haver overfaldet hende udi hendes Barselseng og egen Frelse, betale sine Voldsbøder, samt 50 Rdlr. udi Processens Omkostning til hendes Husbonde, som er blevet hindret af Biskopen at udføre sin Sag til Tingte imod hannem, og derforuden bør han have sin Hører-Plads i Aalborg Skole forbrudt. Anne og Giertrud Anders Døttre bør for Commissariernes Kiendelse (at udstaae Kirkens Disciplin) aldeles frie at være. Barnet Kirsten Langgaard bør herefter, under god og forsvarlig Tilsyn, samt chriftelig Optugtelse forblive hos hendes Morster Maren Lauritz Datter paa Overgaard, og af den hende tilfaldne Mødrene-Arv underholdes, og ikke tilstedes uden Kongl. egen allernaadigst Tilladelse at være under hendes Faders, Oluff Langgaards Opsyn og Væretægt. Poul Rytter bør efter Commissariernes Kiendelse være in perpetuum relegeret fra Universitetet, og have sine geistlige Privilegier forbrudte, og under høieste Straf ikke ladet sig finde i Aalborg Stift. Saa bør og Christian Friderich Mavors og Charlotta Amalia Mavors at entholde sig fra Aalborg Stift under høieste Straf, og han derforuden al vare relegeret fra Universitetet paa eet Aars Tid. Lorentz Meintz bør for sin usømmelige Procedure og anden utilbørlig Adfærd, at gjøre Biskopen Mag. Jens Birkerod, og Provsten Mag. Peder Reenberg en offentlig Afbigt i egen Person paa der første Landemode udi Stiftet, samt betale for sine Skiildsord 4 Rd. til Vor Frelsers Kirke. Commissariernes haarde og ugrundede Dom bør ej at komme Oluf Langgaard til Præjudice paa hans Person og Boeslod i nogen Maade: men han alene for sin Uvillighed med sit Barns Udførsel til Aalborg efter øvrighedens Begiering at betale Kongens Faldsmaal efter Loven, som for 3de Gange bedrager sig 40½ Rd. Og som hans Midler og Formue ere blevne hannem fravendte og auktionerede, førend endelig Dom udi Hovedsagen til høieste Ret var gangen, eller han selv kunde have Tid til at kunne faae

Commissariernes Dom beskrevet til videre Appel, da bør samme auktionerede Midlers Værd hannem igien restitueres saaledes, som Oluf Langgaard ved højeste Saligheds Eed kan dennem æstimere. (NB. her er udelukt, at Restitutionen skulde skee af Assessor Rosenvinge, som den forrige Copie melder, med mindre det er en Forseelse af dem, som denne sidste Copie haver udstrevet.) Mag. Oluf Biørn, som udi mange Maader haver forgrebet sig imod Hans Kongl. Majest. høipriselige Regiering, samt allernaadigste Lov og Ritual, og ikke forholdet sig i denne formeente Besættelses Handel, som en retsindig Præstemands Eed og Embede vel egner og anstaar, bør, andre til Eksempel og sig selv til vel fortjent Straf, have sit Kald og Præste Embede forbrudt, samt hans Boeslod og Naadsens Aar være Kongen hjemfalden. Og bør han derforuden afføres den Habit og Dragt, som Embeder sømmer, og indflettes udi evigt Fængsel paa det Sted, som Hans Kongl. Majestat allernaadigst behager. Hvis ellers udi denne Sag er passeret adskillige Godtfolk til Præjudice paa deres gode Navn og Rygte, saavel alt hvad denne formeente Besættelses Handel angaaende udi Tingsbøgerne og Raadstue-Protokollerne er indført, bør aldeles derudi annulleres og udslettes, og denne højeste Rets Doms Slutning der igien, til alles Efterretning at indføres.

Ovenskrevne at være rigtig Copie efter Originalen, testerer Kongs. Majest. Justitz- Secretair. Cancelliet den 26 Febr. 1698. B . Sechman.

Om denne Besættelses Handel maae dette agtes: At her gik er Spargement i landet, hvorledes Mag. Oluf Biørn skulde have beilet til Borgemester Envold Nielsens Stifdatter i Tisted, og faaet Nei. Og derfor til at hævne den Spot, skulde have opvakt disse mange Personer til at gjøre eller sige sig Besatte, og beskyldte Pigens Moder, forn. Envold Nielsens Hustru, navnl. Anne Sø, derfor. Hvorfor og Sagen er gaaet hannem nu omsider saa aldeles og hart under Øien. Han er siden forsendt til Borringholm (14).

Endelig og til Beslutning er dette og ikke uværdigt at observere: at nu i dette Seculo og i disse Tider findes mange ei aleneste iblant Statister, men endog iblant andre og studerede Folk, Gejstlige og Verdslige, som statuere, at der er ingen Troldoms Kunst, Troldfolk, legemlig Besættelse, ja Dievel eller Helvede til. Andre gjøre det grovere og sige, at han (Christus) curerede ikkun naturlige Sygdomme, naar der staar (i det Ny Testamente) at han uddrev Dievle. Nogle sige, at det er intet andet end Indbildninger, Tungsindighed og melancholisk Blod og mere saadant, som ikke kan her opregnes. Og endog de ere ikke alle lige grove i deres Ord og Tale, saa troer jeg dog som en fattig simpel Idiot, at deres Mening saa mange som de ere, kommer over eet udi una tertio, og er bygt paa eet Fundamento, som er Atheismus et Sadducæismus.

1699.

Anno 1699 den 6 Januar, døde Justits Raad og Landsdommer Peder Lerche her paa Lerchenfeld, Ao. ætat. 57. Hans Liig er siden ført til Viborg den 17 Febr. næst efter, og nedsat om Aftenen imellem 7 og 8 slet i hans egen købte Begravelse i Domkirken, under Capitulet i den Hvelving, som i gamle Dage kaldtes Conventhuset. Bispen D. Henric Gerner parenterede over ham.

Den 3 Febr. begravet Hr. Søren Mortensen Bryndum, Sognepræst til Grinderslev Kloster og Grønning i Salling, residerende i Breum. Hannem succederede en norsk Mand Hr. Peder N., som blev der dog ikke et Aar, fik saa Kald i Norge. Hannem succederede Hr. Hans Bruno.

Eod. (samme Dag) begravet Hr. Peder Tornsen i Rødding i Salling, Provst i Rødding Herred. Var en gammel Mand. Hannem succederede hans Søn, Hr. Torn, for hvilken han Havde opladt sit Kald.

Den 24 Febr. eller ved det Pas døde Else Pors, Anders Skiønnings Efterleveske af Mølgaard, nu givet med Christian Daniel von Stoltzig, Hr. Knuds ældste Søn af Hornum i Aars Herred.

Først in Martio døde Hr. Erich Mortensen, Præst i Skiørping og Provst i Hellum Herred. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Peder Nielsen, for hvilken han havde opladt sit Kald, og givet ham sin Datter. Han var en gammel Mand over 80 Aar. Om Provste Embedet vid. infra d. 19 April.

Den 9 Mart. Barsel i Luuns Præstegaard med en Søn Morten.

Den 21 dito begravet Mads Isaachsen, Hr. Jespers Stifsøn i Hersom. Ao. ætat. 23.

Den 24 dito døde Birgitte Jens Datter Brasen, Hr. Peder Bøgvads Hustrue i Giedsted, gammel 67 Aar 2 Maaneder og 1 Uge, begravet den 3 April næstefter. Hun var den sidste af Præstefamilien, som ellers siden Reformationen havde kontinueret Mand efter Mand i Giedsted Kald.

Midt i April døde Landsdommer Christian Cassius.

Den 18 April begravet Anders Isaachsen, Studiosus, Hr. Jespers anden Stifsøn, i Hersom, Ao. ætat. 25.

Den 19 April Provstemode i Viborg, da blev Hr. Bertel Andersen i Bryndum creeret Præpositus honorarius i Hellum Herred, men Hr. Ove Lauritzen at være virkelig Provst i samme Herred, hvilket var noget nyt og underligt. Samme Tid er og Hr. Anders Albretsen i Balling creeret Præpositus i Rødding Herred i Salling.

I Maj døde Hr. Peder Hansen Segendorph, Capellan i Hvam. Ao. ætat. 68, begravet den 9.

I samme Dage er Lerkenfeld forpagtet bort til Thøger Reenberg, da residerende paa Lynderupgaard.

In Junio er en Morder af Salling, navnl. Eske, bleven justificeret ibid. Han og hans Kone, der var ligesaa god som han, og værre, havde i deres eget Huus myrdet en Hestekiøber, som var kiendt med dennem, og kommen til deres Huus for at logere hos dem og handle med dem og andre. Qvinden skyldte paa, at hun var frugtsommelig, og blev derfor siddendes i Fængselet paa Astrup efterat Manden var rettet, men hun brød ud omsider, ikke uden Mistanke, at hun med Villie var undkommen.

Den 18 Jun. døde Niels Haard, Borgemester og Handelsmand i Viborg, Ao. ætast. 36, begravet den 23. Han var min Kones Søsters, Aggthæ Mogens Datters, Søn af Hersumgaard.

I samme Dage døde ogsaa hans Broder, Peder Haard, Studiosus, som da opholdt sig i Als Hos Præsten Hr. Bertel Nielsen, begravet efter hans egen Begiering i Kirkegaarden ibid. Ao. ætat 3, den 27 Junii.

Den 26 Jun. døde Christen Michelsens Kones Moder i Hvanstrup, navnl. Jacobe. Var meget gammel.

Den 5 Jul. Barsel i Gretterup Præstegaard med en Søn Christen.

Den 25 Jul. eller ved det Pas er Geert Christian, optimæ indolis et spei adolescens, sciolæ Viburg alumnus (et meget godt og haabefuldt ungt Menneske, Discipel i Viborg Skole,) Christen Ugelriises og Grete Geerts Datters eneste Søn i Viborg, død af den allevegne grasserende Sprinkelsyge.

Midt in Augusto døde Hr. Anders Ølbye i Dalsgaard, Sognepræst til Taarup og Qvols i Fiends Herred. Item Lauritz Skipper, Byefoged i Hobro.

Sidst i samme Maaned døde Cancellieraad Bernt Due paa Krastrup. Doct. Niels Erichsen i Viborg, og Hr. Erich Ostfeld i Vive.

Den 25 Aug. Hora 4 pom. (Kl. 4 Eftermiddag) døde Kongen, Christianus V.

Den 6 Sept. ankom Kongens, Friderici IV. Brev, at der skulde ringes over hans sal. Hr. Faders Liig hver Dag om Formiddagen fra 10 til 12, om Eftermiddagen fra 4 til 6.

Den 13 Sept. Stor Formørkelse i Solen.

Ved disse Tider døde Mag. Peder Clausen Reenberg, Sognepræst til St. Budolphi Kirke i Aalborg, og Stiftsprovst ibid. Hannem succederede hans Søn Mag. Claus Christian.

Den 19 Sept. gjorde Gejstligheden heri Viborg Stift Kongen, Frid. IV. deres Eed i Domkirken i Viborg, hvilken Stiftsbefalingsmanden Baron Friderich Kragh, og Bispen D. Henrich Gerner, annammede paa Kongens Vegne baade mundtlig og skriftlig.

Den 27 Sept. Provstemode i Viborg, da blev Mag. Christen Erichsen, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Viborg, creeret Præpositus over Fiends herred, Qvod novum et insolens (hvilket var nyt og usædvanligt)

Sidst in Octobri døde Hr. Torn Pedersen, Sognepræst i Rødding udi Salling. En ung Mand. Hannem succederede Hr. Hans Lund, Borgemester Peder Hansens Søn af Nakskov i Lolland.

Den 2 Nov. er Kong Christian den V. begravet i Roeskilde. Texten, som denne Dag blev overalt i Riget forklaret, var af I Reg. (Kong.) 2. v. 1, 2, 3, 4.

Den 14 dito kom Kongens Brev, at man maatte holde op at ringe for hans Hr. Faders Liig.

Sidst i denne Maaned haver Hr. Rasmus Fog i Bering holdet Bryllup med Karen Jens Datter Gammelgaard, sal. Hr. Peder Abels Enke af Vive.

Ved samme Tider er og Hr. Niels Væver i Randum (Ranum), Capellan til Strandbye, Biørnsholm og Malle Sogne, død og begravet.

In Decembri døde Niels Pedersen i Vester-Søkbek i Ullitz Sogn; han havde i hans unge Dage tient for Ladefoged paa Bunderup, nu Lerkenfeld, og var nu over 96 Aar gammel.

Den 19 Dec. er begravet Hr. Jens Christensen Torup, Sognepræst i Øster Velling ec. og Provst i Middelsom Herred, var over 80 Aar. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Peder Nevling, for hvilken han længe siden tilforn havde opladt sit Kald og givet ham sin Datter; i Provste-Embedet Hr. Rasmus Fog i Biering.

Hans Rosing, Biskop i Christiania i Norge, døde dette Aar. Hannem succederede Doct. Hans Munch, tilforn Bisp i Christiansand eller Stavanger-Stift. Denne succederede Mag. Ludvig Stud, Sognepræst i Odense.

Publica. Kong Christianus V. døde den 25 August. Ao. ætat 54, regni 30. Hannem succederede hans ældste Søn Fridericus IV.

I Kirkerne i Danmark og Norge blev anordnet en nye Gradual in Fol. og Psalmebog in 8. som D. Thomas Kingo, Bisp i Fyhn, paa sin egen Bekostning og i sit eget Bogtrykkerie (i Odense) havde ladet forfærdige, hvorved han og samlede en stor Hob Penge af Kirkerne.

Cronprinsen Christianus er født og døbt den 30 Novbr.

Dette Aar forslog Kornet sig, mest allevegne her i Landet, at en Tønde Rug gælde 6 Sldr. og mere, Byg 14 a 15 Mk., og kunde omsider ikke bekommes for Penge.

Fyrsten af Holsten Gottorp, Fridericus conjungerede sig med Carolo XII. af Sverrig imod Kong Frid. IV. See videre herom Ao. 1700.

I dette Aar er ogsaa ved en Kongl. Forordning af 28 Nov., som blev læst af alle Prædikestole, anordnet, at den nye (eller Gregorianske) Stiil in Calendario herefter alene skal bruges i Kongens Lande. Og per consequens at Februarius Anni 1700 ikke skal have uden 18 Dage, og Paaskedag holdes den ellefte Dag Aprilis.

1700.

Fra denne Tid og fremdeles er Datum og Tidens Beregning at forstaa efter den nye Stil in Calendario.

Den 22 Januar i. e 12 St. v. (det er den 12 efter gammel Stiil) prædiket jeg i Hersum Kirke over Niels Isaachsen, Hr. Jespers Stifsøn, som var Scholæ Vib. alumnus et Academiae candidatus Ao. ætatis ejus 20. (Discipel i Viborg Skole og Candidat til Academiet i hans Alders 20 Aar.)

Den 10 Mart. døde lille Anne, Hr. Christens og Maren Haards Datter i Luuns, var 3 Aar gammel, begravet den 18.

Den 9 April døde Anders Christensen Aalestrup, Herredsfoged her i Rinds og Gislum Herred, boende i store Torup, begravet den 16. Ao. ætat 57. Hannem succederede Mathias Tausen, Etatsraad Vincent Lerches Fuldmægtig af Kiøbenhavn.

Den 21 dito Provstemode i Viborg. Da blev Hr. Rasmus Fog i Biering creeret til Provst i Middelsom Herred, og Hr. Niels Tebring udi Gudum til Provst i Fleskum Herred efter Hr. Johannes i Ferslev.

I samme Dage døde Hr. Niels Blichfeld i Rold, Provst i Hindsted Herred. Hannem succederede i Præste-Embedet Mag. Antonius Muus, og i Provste-Embedet Hr. Anders Aschenberg i Astrup.

D. 13 Mai døde Bispen i Viborg, D. Henrich Gerner Ao. ætat. 71, blev begravet d. 4 Jun. Han havde været Præst i Birkerød i Sælland i 37 Aar. Bisp i Viborg i 7 Aar og midlertid ordineret 34 Præster. (15) Hannem succederede en ung Mand ved Navn Bartholomæus Deichmann, som en Tid lang havde været Feldtpræst og Provst ved det Danske Krigsfolk i Brabant og Flandern, og siden reist i Italien med Prins Carl, (Kong Christian 5. Søn) heraf Danmark ec.

D. 16 Mai ec. i disse Dage er min Svoger Vogn Jacobsen, og min Kones Søster Agatha Mogens Datter flyttede fra Hersumgaard, hvilken de udi mange Aar have havt i Forpagtning, til Lynderup udi Skivum Sogn i Aars-Herred.

D. 24 Junii døde Inger Rasmus Datter, Hr. Anders Skives Hustrue i Bierregrav i Sønderlyng Herred.

D. 4 Aug. kastede Kongen af Sverrig, Carolus XII. Krigsfolk i Land ved Humlebek i Sælland. Og var med hannem de Hollænders og Engelskes Orlogsflode.

I denne Sommer døde her i Viborg Stift foruden de tilforn anoterede Hr. Søren Ørting i Kirketorp, Sognepræst til Veggerbye og Bislev i Hornum Herred. Hannem succederede Hr. Eggert Bilenberg, forrige Bispes, D. Henrich Gerners Famulus, fød i Hem Præstegaard i Salling.

Hr. Anders Graae i Daugbjerg i Fiends Herred. Hannem succederede Hr. Friderich Busk, fordum Collega 5 Classis in Skol. Vib.

Hr. Lauritz Kruse i Nibe. Hans Successor Hr. Jacob Meulengracht Hafnensis. Han magistrerede Anno 1704 og døde 1726. Ubi vide.

Sidst in Octobri er død og begravet Anne Torup, Mag. Just Bøgs, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Viborg, hans Hustrue Ao. ætat 36. Han fik siden Borgemester Thomas Svanes Datter ibid., Mette Cathrine.

I dette Aar haver en stor Krig og farlig Ulykke været optændt over dette arme Kongerige, som Gud dog maadeligen stillede og afvendte; Thi Fridericus af Holsten-Gottorp satte sig op imod Kongen med de Holsten. G Lyneborgers og Svendes Hielp, og imidlertid Kongen her af Danmark Frid. 4. var selv i egen Person med sit Krigsfolk ude imod dem i Holsten, kom de Hollænder, Engelske og Svenske med en Orlogsflode ind for Kiøbenhavn, og havde agtet at bombardere baade Staden og Orlogsfloden, saa hialp dog Gud, at de gjorde ingen Skade, endog de kastede mangfoldige Bomber ind baade paa Christianshavn og den Danske Orlogsflode. (16) Siden nemlig d. 1 Augusti kastede Kongen af Sverrig Carolus XII ved de Hollænders og Engelskes Hielp henved 8 eller 9000 Mand ind i Sælland imellem Helsingøer og Kiøbenhavn, forskandsede sig ibid., og satte Landet i Brandskat og Contribution; Men inden samme Maanedes Udgang igien maatte han qvitere.

1701.

Mag. Michael Henrichsen, den berømte Prædikant og Sognepræst til S. Nicolai Kirke i Kiøbenhavn er død først i dette Aar. Ao. ætat.(73) ministrii (49) (17)

Midt in Martio døde Mag. Søren Pedersen Paludan, Lector Theolog. i Viborg. Ham succederede Mag. Thomas Bi.

Hr. Jens Lucassen, Capellan i Skive, døde først in Majo.

D. 25 Jun. døde Cancellieraad Peder Bendsen paa Haunøe.

D. 6 Jul. Barsel i Louus Præstegaard med en ung Søn Niels.

D. 10 Aug. Barsel i Tostrup Præstegaard med en ung Søn Albret.

I denne samme Maaned er Mathias Clausen, som skal være Herredsfoged her i Rinds og Gislum Herreder, ankommen fra Kiøbenhavn til Lerchenfeld.

Ult. Novemb. døde Christen Ugelrises Hustrue i Viborg navnl. Grethe Geerts Datter.

D. 4 Febr. havde Mogens Christensen Giørup, min Kones Brodersøn, Bryllup med Karen Jens Datter Pop, Anders Aalestrups, forrige Herredsfogeds, Enke af store Torup.

Ancher Anchersen, fød i Colding, siden Rector Scolæ og derefter Pastor ibid., og omsider Biskop i Ribe, døde i dette Aar. Ham succederede Hr. Mag. Christian Muus.

Høieste Rets Dom imellem Hr. Magister (Christen Stistrup) i Ullitz og Christian Daniel von Stoltzig paa Mølgaard, afsagd Hafniæ d. 7 Junii. Landsdommernes Dom bør ved Magt i alle Maader at stande. Og bør Mag. Christen Stistrup foruden de af Landsdommerne tildømte Omkostninger, at betale udi Omkostning til Christian Daniel Stoltzig 80 Rigsd. til Herredsfoged Christian Solbjerg 40 Rigsd. og til herredeskriveren Hans Richartsen 100 Rigsdaler. Og bør M. Christ. Stistrup for de haarde og ubeviiste Beskyldninger, som han haver bebyrdet Herredsfogden og Herredsskriveren med i denne Proccss at gøre Brostrup Albertin paa Herredsfogdens Vegne, og Herredsskriveren Hans Richartsen selv her for høieste Ret en offentlig Erklæring og Afbedelse. Derforuden bør Mag. Christen Siistrup for sin usømmelige og for en Præstemand meget ilde anstaaende Adfærd udi Gierninger, Ord og Skrivter, at bøde denne Gang til Vor Frelzers Kirke 100 Rigsd. Formula Deprecationis (Afbigts Formularen). "Jeg Christen Stisteup bekiender hermed, at jeg haver uden nogen Føie, Ret eller Aarsag, ikke alene angrebet Herredsfogden Christian Solbjerg paa hans Embede, men endog paa hans ærlige Navn og Rygte, hvorfor jeg hermed, hannem baade beder om Forladelse, saa og erklærer hannem, at jeg intet veed med Hannem andet udi hans Embede og Levnet, end hvad en ærlig Mand og Rettens Betiente vel egner og anstaar." Ligesaa i alle Maader lydede den Afbedelse til Herredsskriveren Hans Richartsen.

I dette 1701 Aar er indrettet Her i Danmark af Kong Frid. 4. en stedseværende Landmilitie af Infanterie eller Fodfolk stråledes: At hver 22 Tønder Hartkorn Bønder- eller Jordegods gjør en Soldat: Ex. grat.

Sælland regnes for 72000 Tønder Hartkorn, gjør 3600 Hoveder, disse 3600 Mand deeles i 2 Regimenter. Et Regiment i 12 Compagnier. Et Compagnie til 150 Gemene. Hvert Regiment deles atter i 3 Batailloner. Hver Bataillon bestaar af 4 Compagnier.

Fyn regnes for 36000 Tønder Hartkorn, gjør 1800 Mand, og et Regiment af 12 Compagnier.

Langeland, Lolland, Falster og underliggende Øer er 24000 Tønder Hartkorn, gjør 12000 Mand, som deles i 2 Batailloner, hver af 4 Compagnier.

Jylland: Aalborg og Viborg Stifter er 48000 Tdr. Hartkorn, gjør 2400 Mand, deles i eet Regiment og een Bataillon.

Aarhus og Riber Stifter er 72000 Tønder Hartkorn, gjør 3600 Mand. See supra om Sælland. Summarum 12600 Mand; i. e. Regimenter 7. Compagnier 84. Batailloner 21.

Kongen i Spanien Carolus II. døde dette Aar uden Livs Arvinger. Hannem succederede en ung Prinds af Frankerige, navnlig Philippus, Ludovici XIV Sønnesøn. Hvoraf siden reiste sig en blodig og langvarig Krig i Europa.

Jacobus II Konge i Engeland ec. som Ao. 1639 blev fordreven fra Land og Rige, er i dette Aar død en Exulant i Frankerige.

1702.

D. 7 Jan. døde Hr. Peder Bøgvad, Sognepræst til Giedsted og Fieldsøe. Ao. ætat. 60. ministrii 22, begravet d. 16. Hannem succederede Hr. Claus Borch fød i Lemvig.

D. 31 Mart. er Johanna Mortens Datter Kierulf, sal. Hr. Thomas Hansen Gallschytts Efterleverske af Torup Præstegaard begravet i Farsø Kirke Ao. ætat. 70.

Den 9 Maj Barsel i Torup Præstegaard med en liden Søn Niels.

Den 7 Juni gik i Viborg Consistorii Dom til Skilsmisse mellem Mette Haard, min Kones Søsterdatter, og hendes Mand Søren Lauritsen, som for 11 Aar siden havde forladt hende.

Den 27 dito Bryllup i Gislum Præstegaard med Samuel Ludvig Didrichsen, Skovrider ved Grev Reventlows Skove, og Kirsten, Hr. Christophers Datter ibid.

Lauritz Jensen Bering, Landstingsskriver i Viborg, er død in Julio, begravet den 21. Han gik frisk til Sengs om Aftenen, men fandtes død i Sengen om Morgen.

Den 1 Aug. gjorde Hr. Lauritz Bret, Sognepræst i Skive og Provst i Hindborg Herred, sin Datters Sitzel Bergittes Bryllup med sin Capellan Hr. Christen Lassen Tychonius. Bisp (Deichman) i Viborg viede dem. Bemeldte Hr. Christen Lassen succederede siden sin Svigerfader, og magistrerede. vid. infra (18.)

Ved Michels Dags Tider døde Hr. Lauritz Bret i Skive. Ao. ætat. 64. Han var fød i Arnøie i Stevns Herred i Sælland. Blev ordineret til Skibspræst tillige med mig og andre den 22 Mart. 1678. Blev Sognepræst i Skive 1680. Hannem succederede i Præste-Embedet hans Capellan og Svigersøn Hr. Christen Lassen Tychonius, som magistrerede siden Ao. 1726. I Provste-Embedet Hr. Knud Madsen i Hem.

Ved samme Tider døde ogsaa Hr. Peder Christensen Sinding, Sognepræst til Vorde, Romlund og Fiskbek. Hannem succederede en af hans Sønner, Hr. Christen.

Den 3 Oct. havde Mads Hansen, Hans Jensens Søn af Bygum, og Margrethe Hans Datter i Nibe Bryllup med hinanden.

I denne samme October Maaned, som faldt meget tør og magelig, haver jeg ladet Haven, som jeg selv haver plantet her ved Vesterbølle Præstegaard, forbedre. Det vesterste Qvarteer opfyldte, Gange gjøre. Gangene staffere med Buxbom og Isop. Digerne forbedre. Og Toften runden om besatte med Træer.

Den 2 Dec. havde Stiftsbefalingsmanden Baron Friderich Kragh alle Præsterne af Halds Amt forsamlede i Viborg, da de maatte levere deres Tiende-Register fra sig for de 3 næste og sidste Aar.

I dette Aar haver Patronen her til Stedet, Velb. Hr. Etatsraad Vincentz Lerche og Hans Frue, Fr. Cathrine Hedevig Wibe, foræret en liden Klokke til Vesterbølle Kirke, som fandtes paa Lerchenfeld, og havde denne Inscription:

"JØRGEN KRUSE OG BEATE BYLOW til Herridsløvgaard,"

item Aarstal: "1643." Tilforn var her ikkun een Klokke i Vesterbølle Kirke. Denne sidste blev ophængt i Taarnet lidet for Juule-Aften, og blev først ringet med begge Klokkerne i Jule hellige Dage.

I dette Aar døde Hr. Peder Berntsen, Sognepræst til Hornum og Snebum i Odensild Herred i Aarhus Stift. Han var en meget gammel Mand, og kunde mange gamle Kiempeviser.

Publica et Externa. I Foraaret døde Kongen af England, Wilhelmus 3. Han var en Prins af Oranien, fød i Holland, blev Konge i sin Svigerfaders Jacob 2. Sted Ao. 1689 .

I denne Sommer er Fridericus, Fyrsten af Holsten Gottorp, slagen i Polen, hvor han var de Svenskes Generalissimus.

Kongen af Sverrig Carolus XII., som i forleden Aar faldt ind i Polen, haver i dette Aar havt en stor Ulykke ibid, idet at hans Hest faldt med hannem, saa at Kongens Laar kom i Stykker, og han i lang Tid derefter holdtes for at være død.

Chur-Fyrsten af Bajren, Maximilian Emanuel, haver i denne Sommer forladt Keiserens og sit Fædrenelands, Tydsklands, Partie, og derimod antaget Kongens Partie af Frankerige, og derpaa indtaget Ulm og flere Fristader i Tydskland. Men hvorledes det har bekommet ham, kan sees herefter.

1703.

Den 23 Januar, havde Peder Olufsen Boller og Kirsten Anders Datter Giørup Bryllup i Viborg. Den 30 dito begravet Hr. Jespers ældste Stifsøn i Hersum, navnl. Jens Isaachsen, vulgo Jens Pallisen, Ao. ætat. 30. Han druknede den 23de næst tilforn i Aaen strax neden for Hersum Præstegaard, da han paa et Knubskib vilde sætte nogle andre over Aaen.

I samme Maaned døde Hr. Palli i Aggersborg, en gammel Mand, som i sin Tid havde gjort sig navnkundig med adskillige Kunster, især med adskillige vanskelige Sygdommes Curering. Hans Profession optog siden Hr. Lorentz i Almind (19).

Item døde ogsaa i denne Maaned Hr. Jens Bloch, Sognepræst udi Kongeslev. Hannem succederede Hr. Jesper Friis.

Den 15 Febr. døde min gode og trofaste Nabo, Ven og Broder, Hr. Styge Mogensen Hossum i Evedrup, Sognepræst til Simmested. Hvilsom og Hvam. Ao. ætat. 66. ministerii 35, begravet den 23. Hannem succederede Mag. Hans Foss, sal. D. Math. Foss, Bisp i Aalborg, hans Søn.

Ved disse Tider afbrændte Sognepræstens, Hr. Christen Lassen Tychonii, Huus og Gaard i Skive.

I denne Maaned døde Hr. Just Nielsen Aalborg, Sognepræst til Ulstrup og Gundested i Aars Herred Ao. ætat. 78. ministerii 49. Han havde nogle Aar tilforn afstaaet sit Kald til Hr. Niels, Hr. Jacob Ullitzes Søn af Viborg.

Item Hr. Lauritz Hieronymi, Sognepræst til Aars og Haubro. Hannem succederede Hr. Marcus Holstbroe.

In Aprili ved Paasketider er Thøger Reenberg, da residerende paa Lynderup-gaard, deklareret Landsdommer i Nørre Jylland.

Den 21 April døde Karen Thomas Datter Gallschytt, Hr. Christophers Hustru i Gislum, begravet den 30.

Sidst in Majo døde Hr. Peder Jensen Bering, Sognepræst til Kobberup og Fellingbiørg, og Provst i Fiends Herred. Han var en meget gammel Mand, og havde i mange Aar havt en Capelan, Hr. Christen Scheel, Cum successionem. Han resignerede Ao. 1699 sit Provste-Embedet til Mag. Christen Erichsen, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Viborg. Han var barnfød ibid. Hans Fader kaldtes store Jens Bering, ad differentiam (til Forskiel paa) Jens Madsen Berings.

In Junio døde Hr. Hans Pedersen, Sognepræst til Næsborg, Oudrup og Salling i Slet Herred. Han fik en Rørelse, ligesom hans Formand sal. Hr. Oluf, hvis Datter Maren han havde til Hustrue. vid. supr. Ao. 1698.

I samme Maaned feil. in Junio d. 21. døde Søren Haard, Borger og Handelsmand i Viborg, min Kones Søstersøn.

Den 2 Aug. Barsel i Torup Præstegaard med en Datter, navnl. Anne Cathrine, som døde stakket efter, begravet den 2 Sept.

Den 9 Octob. blev Christen Michelsen af Hvanstrup, begravet i Farsø Kirke, Ao. ætat. 71, var en god Dannemand.

Den 11 dito havde Hr. Gravers Christensen, Sognepræst i Assels i Mors, Forlovelse i Lynderup med Maren Vogns Datter, min Svogers, Vogn Jacobsens eeneste Datter.

Den 22 Novbr. næst efter havde de Bryllup. Gud give til Lykke i Jesu Navn!

I denne Maaned har Mette Christophers Datter, Johannes Erichsens Hustrue i Viborg, gjort Barsel med en ung Datter Margrethe Cathrine.

I samme Maaned Døde ogsaa D. Thomas Kingo, Bisp i Fyn, Ao. ætat. 69. Han blev Bisp Ao. 1676, havde tilforn, været Sognepræst udi Slangerup i Sælland. Var og fød der i Egnen af fattige Engelske eller Skotske Forældre (20.) Hannem succederede D. Christian Rudolph Müller, tydsk Præst ved Hoffet i Kiøbenhavn.

In Decembri ved Juletider gjorde Maren Haard i Luuns Barsel med en Datter Anne Lisbeth.

Den 28 Dec. døde Hr. Morten Mortensen Veis i Uldbierg, Ao. ætat. 47, minist. 18. Begravet den 8 Janv. 1704. Hannem succederede Hr. Mads Lauritzen Aabye.

I dette Aar ere Altertavlerne og Prædikestolene her i Vester- og Østerbølle Kirker renoverede paa Stafferingen, ved Bertel Ulrichsen Snell, Maler af Viborg. Paa Vesterbølle Kirkes Altertavle, der, som Fruens (de Wibers) Vaaben nu staar, stod tilforn disse Ord:

"Ao. 1591 lod Erlig og Velb. Mand Valdemar Parsberg til Jernet gjøre denne Tavle til Vesterbølle Kirke paa Kirkens Bekostning." Paa Østerbølle Kirkes Altertavle paa den nederste Rand stod saaledes: "Ao. 1598 lod Christen Byrrialsen i Bygum, og hans Kiere Hustru Maren Byrrials Datter paa deres egen Bekostning gjøre denne Tavle, og gav den til Østerbølle Kirke. Da Mag. Niels Lauritzen var Bisp i Viborg. Hr. Christen Chrestensen Sognepræst til Vester- og Østerbølle Kirker, og Hr. Byrri Pedersen, Medtiener til forn. Kirker, og haver Christen Maler i Viborg gjort dette Arbejde, og vil være det bestendig."

1704.

Vestervig Closter og Kirke er afbrændt enten først i dette Aar eller sidst i det foregaaende.

Den 13 Januarii døde Hr. Christopher Christensen Kragbek, Sognepræst til Gislum og Testrup, min gamle gode Ven og Skolebroder, en ærlig, trofast og velstuderet Mand, begravet den 22. Ao. ætat. 60. Ministerii 30. Hannem succederede Hr. Peder Friderichsen Kragelund, som i dette samme Aar kom fra Gislum Kald til Haderup Kald i Harsyssel. Efter hannem kom til Gislum Hr. Peder Witt Hafniensis (21.)

Den 14 Febr. Barsel i Louns Præstegaard med en Datter Anne Lisbeth.

Den 3 Mart. Barsel i Giedsted Præstegaard med en Datter Margrethe Lisbeth.

Den 20 Mart. Skiertorsdag afbrændte Teilgaard i Skiørping Sogn i Hellum Herred, hvor da boede Søren Madsen, sal. Mads Sørensens Søn af Nørholm.

Sidst i April døde Kirsten Christens Datter hos hendes Datter Mette i store Binderup begravet ibid. den 30 April, Ao. ætat. 68. Hun havde boet i den vesterste Gaard i Giørup i Uldbierg Sogn, og havt min Kones Broder Christen Mogensen.

Den 1 Junii døde Karen de Hemmer, sal. Thøger Hofmans Enke paa Gunderupgaard.

Den 10 Junii Troløvelse i Duurup Præstegaard i Gislum Herred med Jens Mortensen og Sophia Pouls Datter Kierulf. Brylluppet stod den 20 August.

Den 21 dito døde Mette Haard vid. An. 1702 den 7 Juni og 1703 den 30 Jan.

Den 8 Junii døde Hr. Peder Eckhof i Julstrup, Sognepræst til Aardestrup, Gravlev og Budderup i Hornum Herred. Hannem succederede Hr. Peder Jacobsen Deichman, fød i Høie-Tostrup i Sælland.

Den 15 Jun. døde Hr. Søren Christensen, Sognepræst til Vildsted og Vindblæs og Provst i Sletherred. Hannem succederede i Præste-Embedet hans ældste Søn navnl. Hans. I Provste-Embedet Hr. Jens Snediker i Barmer (22.)

In Julio er Else Johanne, Hr. Magisters (Stistrups) Datter i Ullitz fød.

Sidst i denne Maaned døde Hr. Hans Jensen Paludanus, Sognepræst til Foulum, Tiele og Winge i Sønderlyngherred. Han kom til Kaldet 1671. Hannem succederede Hr. Hans Jensen Seehuus.

In Sept. Barsel i Torup Præstegaard med en Datter Anne Cathrine.

D. 2 Nov. døde Jens Sørensen Wraagaard, Forpagter paa Lerchenfeld. Begravet d. 12. Ao.ætat. 58.

D. 3 Decemb. Søren Bertelsen Kierulf, og Mette Marie Hans Datter Palludan havde Bryllup i Foulum.

Hr. Jens Olufsen Viborg, Capellan i Rødding, Løul og Pederstrup er død. Hannem succederede Hr. Christen Lund.

Cancellieraad Hans Benzons til Skiersøe, fød i Randers, som en Tid lang havde været Landsdommer her i Nørre Jylland, er død dette Aar i Decembr.

Item Hr. Anders Albretsen i Balling i Salling. Hannem succederede Hr. Johan Hyphoff.

Hr. Peder Baj i Smorup, Sognepræst til Haverslev, Brorstrup og Ravnkilde døde i Jule hellige Dage, begravet d. 7 Jan. 1705. Ao. ætat. 77. Hannem succederede Hr. Friderich Prentzler, for hvilken han havde opladt sit Kald.

Publica. Kongen i Polen Fridericus Augustus, vid. annum 1697 er i dette Aar dethroniseret af hans Undersaattere, og i hans Sted udvalgt Stanislaus Lessinsky, Voivoden af Posen. Dette er skeet med Kong Caroli XII Hielp og Tilskyndelse af Sverrig, som samme Tid havde en mægtig Krigshær i Polen. See videre herom herefter Ann. 1705, 1726. Men hvor det siden er gaaet de Svenske, samt deres Konge Carl XII, kan sees Ann. 1729.

1705.

Adelhuset paa Roslev Præstegaard i Salling afbrændte ved disse Tider, feil. sidst i det 1704, eller først i dette 1725 Aar.

D. 9 Martii er Dorothea Birkerod, sal. D. Henrich Gerners, forrige Biskop i Viborg, hans Enke begravet ibid.

Hr. Thøger Mortensen Holst. Sognepræst til Farsøe og Odensild i Gislum Herred, residerende i Torup Præstegaard, var denne samme Dag, feil. d. 9 Mart. i Viborg med andre Præster, at bære forn. Bispinde til Graven. Men blev ibid. samme Dag af er hastigt Tilfald angreben, som af en Rørelse, at han i

nogle Dage intet kunde tale, eller komme hjem til sit Huus. Han blev omsider d. 19 Mart. ført hjem i en Carosse, men maatte mestendeel kontinuerlig holde ved Sengen, og kunde aldeles intet efter denne Dag forrette i hans Embede. Han døde omsider Anno 1726. ubi vide.

D. 7 Jun. Havde Hr. Claus Borch i Giedsted en liden Søn til Kirke, kaldet Oluf Peter.

Ved disse Tider og i denne Sommer er Hestbek Mølle i Alstrup Sogn opbyggt, efterat den i mange Aar Havde været øde. Den hørte da til Lerchenfeld.

Christen Giørup i Aalborg, min Kones Brodersøn er i dette Aar bleven Raadmand sammesteds, (23)

D. 14 Oct. Alart Menke, Borger og Skræder i Viborg, og Orsle Margrethe Lendorph af Lerchenfeld havde Bryllup.

D. dito Barsel i Torup Præstegaard med en liden Søn, kaldet Christen Gammelgaard, men han døde kort Tid derefter.

D. 28 dito Peter Envoldsen og Kirsten Isaacs Datter havde Bryllup i Hersum Præstegaard.

D. 27 Nov. afbrændte al Kornladen paa Aars Præstegaard med alt indehavende Korn og Foring.

D. 29 dito druknede Las Larsen, boende i Spanggaard i Tostrup Sogn, barnfødt i Aalestrup, i Aaen strax ved Gaarden, der han var kommen fra Kirke, og vilde gaa over Spangen til sit Huus.

D. 2 Sept. døde Hans Lassen, Byfoged i Viborg, hannem succederede Diderich Sørensen, Herredsfoged i Fiends Herred. Han døde Anno 1708 in Januar, ubi vide.

Mag. Christen, Stistrup, Sognepræst til Ullitz og Foulum, og nu en Tid lang Provst i Gislum Herred og Aars Herred, er i dette Aars Begyndelse removeret fra Provste-Embedet i Aars Herred; thi som han meget indigne trakterede Præsterne i samme Herred, men besynderlig Anno 1703 og 4. havde indviklet dennem allesammen i en fortrædelig og vitløftig Process, formedelst en Skiftes og Auctione Forretning efter sal. Hr. Lauritz Hieronymi i Aars, hvilken han dog selv med Forsæt og Villie, som der meentes, havde confunderet og forværet: saa have Herredspræsterne omsider suppliceret til Kongen, at de maatte skilles ved hannem, og nyde en Provst af deres egne Herredsbrødre efter Loven (Lib. 2. c. 16. art. 1, 2.) hvilket er dennem samtykt. Og derpaa er Hr. Hans Høyer, Sognepræst til Skivum og Giver bleven Provst i Aars Herred.

I dette Aar er her i Viborg Stift, efter Bispens D. Bartholomæi Deichmans Raad og Tilskyndelse oprettet en Casse, for Gejstlige Enker i Stiftet, til hvilken hver interesseret giver aarligen 2 eller i det mindste 1 Rigsdaler, hvorimod hans Enke nyder aarlig efter hans Død en Summa Penge ec.

Mag. Jens Reenberg, Rector Scholæ i Viborg haver i dette Aar resigneret sin Bestilling, og flyttet til Lynderupgaard. Hannem succederede Mag. Niels Villadsen Skive, som par Conrector. Mag. Jens Ostenfeld, Mag. Christen Erichsens ældste Søn, som var Hører i 5 Lectie, blev Conrector.

Publica. Den 4 Oct. er Stanislaus Lessinsky, Vojvode af Posa, kronet til Konge i Polen til Warschaw af Erkebispfen af Lemberg. Erke-Bispfen af Gnesen Radzcozewsky, som var Cardinal og Primas Regni Poloniae, burde at have kronet Kongen, men han undslog sig, og opholdt sig til Danzig, hvor han og ved disse samme Tider, efter 3 eller 4 Dages foregaaende Koldesygge er død af et Slag.

Keiseren Leopoldus I døde til Wien d. 5 Maj. Hannem succederede hans Søn Josephus I. Denne unge Keiser haver i dette Aar bemægtiget sig og indtaget alle Churførstens Lande af Bajren, hans Hovedstad og Residense Mønchen, samt andre Fæstninger, og ladet dem moxen alle demoliere, og ladet en usigelig Hob Ammunition ec. henføre af alle de Bajriske Tøihuse til Wien i Østerige. In Summa: Keiseren haver handlet efter eger Tykke baade med Landet og den efterladte Churførstelige Hof og Familie.

D. 23 Nov. døde Prins Wilhelm, Kong Frederici IV Broder her af Danmark.

1706.

In Januario er Hr. Peder Jessen, Sognepræst til Tisted og Binderup udi Gislum Herred ilde bleven mishandlet paa Nøragergaard af Herremanden ibid. navnl. Adam Ernst Pentz; thi Præsten fik mange blodige Saar, og derforuden mange andre Hug og Slag, hvorom de vare her til Gislum-Rinds Herredsting d. 28, 29, 30, og førte siden en langvarig Proces med hverandre.

Den 2 Mart. Major Levitzow, som eier Ørslev Closter i Fiends Herred og store Restrup ved Aalborg, han og hans Laqvei og Kudsk haver iligemaade med Hug og Slag overfaldet Hr. Mads Aabye til Uldbierg strax uden for Præstegaardens Port, og traadt ham under Fødder, fordi Han lastede det, at Laqveien skød hans Hund, hvorudover der blev ikke prædiket i Lynderup Kirke den 3 Mart., som var en Passionsprædiken.

Den 9 Mart. døde Clare Hans Datter, sal. Hr. Styges i Eveldrup, begravet den 18. Ao. ætat. 76.

Den 15 April døde Hr. Thøger i Torup Præstegaard, Ao. ætat. 42. minister. 16 , begravet i Farsø Kirke den 23. Bispfen (Deichman) i Viborg prædiket ex. Esa. 60. v. 20. Jehova erit tibi luci perpetuæ & c. (Herren skal være dig til et evigt Lys o.s.v.) Exord. Psal. 39. v. 8. vid. infr. 12 Nov.

Den 6 Maj. I disse Dage er Maren Haard i Luuns Præstegaard forløst med en ung Datter, kaldet Agatha Christenze, som strax derefter døde.

Den 8 Julii er en Skomagersvend instificeret af Viborg, navnl. Christen Christensen Ulff, hvis Moder boede da i et Huus her i Sognet i Glerup, fordi han havde ihielslaget sin Mesters, Jens eller Christen Krarups, Læredreng, og ellers begaaet adskillige Tyvestykker der i Byen, baade i og uden sin Mesters Huus, Hvilket forn. Læredreng havde truet at ville aabenbare.

Den 3 Aug. Capitain Peucher i Giedsted havde en liden Datter til Kirke, kaldet Kirstine Hedevig.

Den 8 Aug. havde Christen Hansen af Bromølle og Johanna Sørensdatter, min Kones Søsterdatters, Mette Haards Datter, Trolovelse Her i mit Huus.

Den 6 Oct. næsteften havde de Bryllup. Hr. Christen Holst i Luuns trolovede og viede dem.

Den 22 Septbr. Mag. Jens Ostenfeld, Conrector skolæ Viburg, havde Bryllup paa Lynderupgaard med Mag. Jens Reenbergs Datter Dorothe Lene.

Den 12 Nov. er Bispens Famulus, Lauritz Michelsen Hinge, fød i Randers, ordineret til Farsøe og Odinsild. Dom. 1. Advent i.e. 28 dito er han indsat i forn. Kirker af Provsten Mag. Christen Stistrup i Ullitz.

Den 19 Novb. døde min Kones Søster, Agatha Mogens Datter, Vogn Jacobsens Hustru i Lynderup i Aars Herred, Ao. ætat. 68, begravet i Skivum Kirke den 26 dito.

In Febr. i dette Aar døde Mag. Jacob Meulengracht, Sognepræst i Nibe. Hannem succederede Borgemester Thomas Svanes Søn af Viborg ved Navn Jens, som og samme Aar magistrerede.

Ved samme Tider døde og Hr. Johannes Kall i Skelum. Hannem succederede Edvard Londeman, Collega 5 Classis i Kiøbenhavns Skole, som og i dette Aar magistrerede. Han var en indfød islænder (24.)

In Julio døde Apothekeren i Viborg, Daniel Friedenreich. Ved samme Tider er og død den gamle og navnkundige Christen Linde af Holstbro. Han var fød af fattige Folk, og havde i hans Ungdom løbet om med Kram, men havde nn omsider og i mange Aar forbedret sig saa meget, at han nu der han døde, efterlod sine Børn og Arvinger store Midler og mange, 9, Herregarde, saasom: Pallisbiørg, Voldstrup, Møldrøp, Tiphede, Stenumgaard, Øgelstrup, Bekmark, Ulfsum, Kiergaardsholm.

Peter von Sprekelsen, en rig Hamborger, ejende Dronningborg og residerende ibid., er ogsaa død ved Høstens Tid.

In Ang. haver en Morder faaet sin Dom til Viborg Landsting, og er siden justificeret. Han havde omkommet Mølleren i Klode Mølle.

Hr. Jesper i Hossum i Salling døde sidst in Octobri. Hannem succederede Publica. In Octobri er Dronning Lovise, Kong Frid. 4. Gemahl forløst med en ung Prinsesse, Charlotta Amalia.

I dette Aar haver i dette Land været tvende store og skadelige Stormvinde, hvis Lige ingen kan mindes. Den første kom den 9 Junii, omtrent ved Midtens Tid, og varede 2 eller 3 Timers Tid, og afslog imidlertid mangfoldige Huse, men allermest Lader, ned over det ganske Land. Den anden varede i 2 Dage, nemlig den 20 og 21 Aug., og afslog mange Tusende Tønder Korn, hvor det ikke var ophøstet. Her paa Egnen gjorde der størst og usigelig Skade paa Bygget; thi det var altsammen uhøstet.

Den 13 Febr. Ved Framstat i Schlesien haver den svenske General Carl Gustav Reimschilt med 8 á 9000 Mand afslaget Kong Augusti Armeé af Polen, som bestod af 18000 Mand, og erobret alt hans Artillerie, samt 24 Stykker. In Augusto derefter er Kongen af Sverrig, Carolus XII, gaaet af Polen ind udi Saxenland med 22000 Mand. Og endog Kong Augustus af Polen haver siden den 29 Oct. erhødet en herlig Victorie over de Svenske under General Mardefeld, og fanget forn. General selv, saa haver han dog ved samme Tid qviteret Polen, og er reist hiem til sin Residentz Dresden i Saxen. Og siden er

der sluttet Fred imellem dem saaledes, at Kong Augustus har, som der menes, aldeles resigneret den Polske Krone, og skulde derforuden give Svensken store Summer Penge. Svensken blev liggendes i Saxen indtil Ann. 1707 .

Franzoserne har i dette Aar havt tynd Lykke baade i Spanien, Nederlandene, saavelsom og udi Italien.

1707.

Den 5 Januar havde Hr. Lauritz Michelsen Hinge, Sognpræst til Farsøe og Odinsild, Trolovelse med Anne Thomas Datter Galschytt, hans Formands, sal. Hr. Thøgers Enke. Den 15 Febr. næst efter havde de Bryllup.

Sidst i Febr. døde Hr. Niels Jensen Farstrup, Sognepræst til Roslev og Ryberg, og Provst over Nørre- og Harre Herreder i Salling. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Jens Ottesen Grønbek, for hvilken han tilforn havde opladt sit Kald. Udi Provste-Embedet tvende: nemlig Hr. Jens Mortensen Altenhof. Sognepræst til Junget og Torum, blev Provst udi Nørreherredet, og Hr. Jens Thomassen Wildbiere, Sognepræst til Durup og Tyndering, blev Provst i Harreherredet.

I samme Maaned er Palle Dyre til Sinddinggaard bleven ihjelstukket i Holstbro af en Land-Capitain Sluchow (25.)

Den 8 Jun. døde Mag. Just Bøg, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Viborg. Ao. ætat. ministrii. Efter hans Død blev ikkun een Sognepræst til forn. Menighed. Mag. Christen Erichsen den anden og nu ene Sognepræst. tog efter Mag. Justes Død en Person til Capellan navnl. Hr. Niels.

Den 11 Aug. Mette Christophers Datter i Viborg gjorde Barsel med en Datter Anne.

Den 30 Sept. havde min Svoger Vogn Jacobsen af Lynderup i Aars Herred Trolovelse med Margrethe Christens Datter Vorgaard, sal. Hr. Jens Olufsens Enke i Rødding ved Viborg. Den 8 Decbr. stod deres Bryllup i Lynderup.

Den 21 Oct. afbrændte al Grettrup Præstegaard i Salling med al indehavende Korn og Formue, saa der blev aldeles intet reddet. Hr. Uldrich Christensen Blichfeld og Dorothe Nielsdatter Hostrup boede da ibid.

Den 6 Dec. gjorde Maren Haard i Luuns Barsel med en Datter, som blev kaldet Agathe Christentze.

Jule Dag i. e. den Dec. døde Hr. Willum Steenblock, fød i Horsens, Sognepræst til Høgslev, Dommerby og Lunøe i Fiends Herred. Hannem succederede Hr. Mouritz, Albret Cortsens Søn i Viborg. Magistrerede 1708.

Udi dette Aar samt i det forbigangne ere Hundene paa mange Steder her i Landet blevne galne, meest om Vinteren.

Publica. Svendsken er i dette Aar gaet ud igien af Saxen, og efterat han havde gjort Keiseren allehaande og stort Bryderie, er han omsider draget ind igien i Polen. De Allierede, nemlig Keiseren, Savoien, Hollænderne, Engeland og Portugal, haver i dette Aar aldeles intet udrettet imod de Franske. Men de Franske have grasseret i Tydskland ved Rhinstrømmen ligesom Wilde.

1708.

Den 25 Januar, er begravet min kiere Broder og Svoger, Hr. Gravers Christensen, Sognepræst til Øster- og Vester-Assels i Mors. Hannem succederede Hr. Mads Jacobsen, fød i Skeve.

I samme Maaned døde Diderich Sørensen, Byefoged i Viborg. Hannem succederede en af Raadmændene, Johan Barlag ibd.

I samme Maaned døde i Kiøbenhavn Niels Benzon til Voer ec., Kongl. Majest. Geheimeraad, fød i Aalborg; hans Fader var Doct. Niels Benzon ibid. Selv var og denne Doctor juris, men Faderen uden Tvivl Doctor medicinæ. Han efterlod sig Midler paa nogle Tønder Guld. Han havde Privilegium at gjøre Testamente, men man haver observeret, at han i samme Testamente intet aflagde til Kirker, Skoler, Hospitaler eller andre Fattige.

Hr. Poul Paludan er i dette Aar befordret fra Vammen Kald her i Viborg Stift til et Landsbye Kald i Sælland (26.) Hannem succederede i Vammen Kald Hr. Albret Friderich Buch.

Hr. Mads Schytte i Karby i Mors, Provst i Sønderherred ibid. Han var en meget gammel Mand, og sal. Doct. Christen Schyttes Søn af Viborg, er død i dette Aars Begyndelse. Hans Forfædre have boet i Smorup Præstegaard i Aars Herred, og en af dem, som og heed Hr. Mads Schytte, haver været Provst ibid. ved det Aar 1544 (27.)

Den 24 Jul. døde Hr. Niels Jacobsen Ullitz, Sognepræst til Ulstrup og Gundersted i Aars- og Sletherred; han var fød i Viborg; hans Fader var Jacob Christensen Ullitz, Sognepræst til Graabrødre Kirke. I Ulstrup succederede Hr. Frans Rosenberg, sal. Mag. Niels Seerups Søn af Hobro.

Den 10 Septb. døde Hr. Mathias Willumsen, Sogne præst til Strandbye, Biørnsholm og Malle. Ao. ætat. 78. Han var først Præst til Strandbye Sogn og boede i Vadgaard, fik siden Biørnsholm og Malle Sogne til sit Kalds Forbedring. Han flyttede omsider til Malle og boede der, efterat han 1696 havde opladt sit Kald til Hr. Ivar Envoldsen, og givet ham sin yngste Datter Inger Marie. Hun døde dette samme Aar og blev begravet den 23 Juli. Hr. Mathias havde og i nogle Aar været Provst i Gislum Herred; hans Liig blev hensat i hans Begravelse i Malle Kirke den 18 Sept. uden Liigprædiken, Sang og Klang og andre brugelige Ceremonier, aleneste Provsten i Sletherred, Hr. Jens Snediker i Barmer, kastede Jord paa Liget (28.)

Ved Michels Dags Tider døde Hr. Thomas Andersen Braad, Sognepræst i Nautrup i Salling. Hannem succederede Hr. Lauritz Capellan i Skive.

Den 18 Oct. døde Friderich Winterberg, Amtsforvalter i Skive.

I dette Aars October Maaned indfaldt en stor og slig Tid Aars usædvanlig Vinter, som siden holdt længe ud i det efterkommende 1709 Aar.

Den 5 Dec. døde Doct. Jens Jacobsen Birkerod, Bisp i Aalborg. Hannem succederede Mag. Frantz Thestrup, som nogen Tid havde været Rector Scholæ i Nyborg i Fyhn, siden Sognepræst i Nakskov i Lolland, og omsider til H. Geistes Kirke i Kiøbenhavn (29.)

Den 5 Dec. døde ogsaa Ahasverus Becker, Færgemand ved Hvalpsund, var mere end 80 Aar gammel.

Karen Foss paa Hissel i Gislum Herred døde den 5 April.

Sidst i samme Maaned er funden en død Karl i Simmested Aae, neder imod Aalestrup.

Sidst i August er forn. Hissel ved Auktion købt af Anders Nielsen Mollerup.

Den 3 Oct. er det ny Conventhuus i Viborg bag ved Alteret i Domkirken, dediceret af Bispen Bartholomæus Deichman.

Publica. In Novembri (den 3I Octbr.) reiste Kongen her af Danmark Fridericus IV. ud af Riget til Venedien i Italien. Der blev han Vinteren over. Paa sin Hiemreise var han i Saxen hos Frid. Augustum, Churfyrste ibid. og Konge i Polen; item hos Kongen af Preussen. Han kom hiem til Danmark sidst i Julii Maaned 1709.

Den 5 Dec. døde Generallieutnat Johan Rantzov udi Bryssel. Han var Frantz Rantzovs Søn af Estvadgaard, og eiede Ørslev Closter og Bistrup her i Jylland, samt Frydendal i Sælland.

Grev Reventlov, Gros-Canceller, døde dette Aar; hannem succederede Hr. Otto Krabbe.

In Nov. døde Prins Georg, Dronning Annæ Gemahl i Engeland. Han var Frid. 3. Søn her af Danmark, Christ. 5. Broder og Frid. 4. Farbroder.

Den navnkundige Jesuite, Pierre la Chaise, Kong Ludvig XIV. Bigtefader (Confessionarius) udi Frankerig, er død i denne Sommer. Hannem succederede P. de Ez.

I Schotland haver nogle store Herrer med K. Ludvig 14. af Frankrig oplagt er Forræderie imod Dronning Anna af England, under den formeente Prinses Navn af Wallis. Og var en Skibsflode med er Antal Krigsfolk udrustet af Frankrig, som skulde ført bemeldte Prins ind i Schotland. Men den engelske og hollandske Skibsflode kom dem paa Halsen, og slog dem tilbage, saa det gik Krebsgang.

In Aprili har været en stor Tumult og Oprør i Hamborg imellem Indbyggerne og Magistraten, som haver kontinueret dette hele Aar igiennem.

Den 11, 12 Jul. haver de Allierede ved Oudenarde under Prins Eugenius af Savoien og Hertugen af Marlborough totaliter afslaget den Franske Armade i Flandern, saa at 20000 skal vare blevne paa Valstedet, 11 eller 12 Tusende fangne og blesserede, 11 a 12 Generaler fangne. Derpaa have de Allierede belagt og indtaget Ryssel.

I Polen har Svensken avanceret lidet imod Muschovirerne. See efterfølgende 1709 Aar.

1709.

Den 16 Januar, døde Hr. Christen Jacobsen Ullitz, Sognepræst til Hornum, Hylleberg og Fleisborg Sogne i Aars Herred. Hannen, succederede Hr. Knud Ludvig Knudsen von Stolzige, fød der paa Stedet.

In Martio døde min Vertinde i Viborg, Kirsten Anders Datter Giørup, begravet den 27 Anno ætat. 61. Hun var sal. Anders Mogensens Datter af Giørup her i Rinds Herred og havde været 3 Gange givt, 1. med Jens

Villadsen, 2. med Morten Jensen Nybro, 3. med Peder Olufsen Boller, alle Indvaanere i Viborg.

In Julio døde Hr. Jens Jørgensen Durup, Sognepræst til Rørbek og Grynderup i Gislum Herred, plusqvam Septuagenanuns Ao. ministrii 14, sepultus den 23. (mere end 70 Aar gammel, i Embedet 14 Aar, begravet den 23.) Dette Kald stod længe ledigt; givet omsider Hr. Peder Michelsen Karmark.

I dette Aar nemlig fra Ao. 1708 til 1709 var det en umanerlig streng Vinter, hvis Lige ingen kan mindes; Thi den begyndte tidlig strax efter Michels Dag, og holdt længe ved. Den var allerstrengest efter Juul, saa at omsider sidst in Martio og først in Aprili 1709 frøs og sultede mange Dyr og Fugle ihiel, baade vilde og tamme. I Paaske hellige Dage var det saa streng en Vinter, som det kunde være nogen Tid om Juul. Jorden var overlagt Med idel Iis og Iislag, saa at intet Creatur, vilt eller tamt. Dyr eller Fugl kunde faae enten Lyng eller Græs. Harer, Aarhøns og Agerhøns bleve moxen alle sammen ødelagte her i Egnen, og fandtes i Foraaret døde i Sneedriverne baade i Byerne og Hederne, item de smaa Steenugler, som alene findes her i Egnen, Haver man siden denne Vinter aldrig fornummet een af. Fiskedammene bundfrøs, og Fiskene døde; Træerne, som dog ere faa her i Egnen, visnede og gik ud. Men overalt tog Rugsæden stor Skade, hvorpaa fulgte en meget haard og dyr Tid thi faa Traver Rug kunde give 1 Skieppe, ingen over 2. En Skieppe Sæderug gialdt 4 Mk. og mere, var ont at bekomme, og derfor ikke synderligt uden den halve Rugsæd saaet til Vinters.

Publica. Kongen af Frankrige lod som han vilde have gjort Fred med de Allierede, (Keiseren, England og Holland) men sterket sig imidlertid, og vilde saa ingen Fredstraktater indgaae, hvorpaa de Allierede belejrede Dornich in Junio. Fik den ind den 28 Jul. Castellet ibid. den 3 Sept. Ved samme Tid belejrede de Bergen i Hennegau, og der de Franske den vilde undsatte, kom det til en blodig Bataille imellem dem, i hvilken de Allierede vel beholdte Victorien, men med stor Forliis baade af Generaler og Folk. Siden kontinuerede de Belejringen for Bergen, og fik den ind den 20 Oct.

Kongen af Sverrig belejrede udi egen Person en Moschovitiske Fæstning i Ukraine, kaldet Pultava. Men den Moschovitiske Czar (Peter) udi egen Person kom over de Svenske, og totaliter afslog og ruinerede dennem, bekom alt deres Artillerie, Bagage saavel som og det svenske Cancellie. Alle den svenske Konges fornemste Ministre og Generaler, som han havde med sig, bleve fangne, især endog hans Skriftefader, item Grev Piper, Cederhielm, Hermelin, Reinschilt, Schlippenbaeh, Hamilton, Rose, Stakelberg, en Prins af Würtemberg og mange flere. Siden perseqverede Muschoviterne denne deres Seiervinding ydermere imod den Svenske General Levenhaupt, saa at han selv blev fangen, samt 942 Under-Officerer, og henved 12892 Gemene. Kongens egen Person af Sverrig blev ogsaa borte i denne Action. Og omendskiønt adskilligt spargeredes om hannem, saa var dette dog den bestandigste Relation om hannem, at han var kommen til Bender, en Tyrkisk Fæstning paa Grændserne af det Precopenske Tartarie, og denne Relation continuerede sig

indtil Ao. 1710. In Summa: De Svenske finge paa den Tid og det Sted saadant et Nederlag, som de ikke haver havt i de næste hundrede Aar, og maaske aldrig tilforn.

Efter dette de Svenskes store Nederlag i Ukraine haver adskillige Polske Magnater paa nye søgt Kong Augustus af Saxen paa Haanden, som og i Augusti Maaned begav sig ind igien i Polen med et Antal Krigsfolk.

Den svenske General Crassau retirerede sig af Polen til Pommern med sin underhavende Armee af 7 til 8000 Mand. Hannem efterfulgte Stanislaus Lessinsky, og blev med sin Gemahl i Stralsund.

Pesten haver i dette Aar grasseret stærkt i Polen, men allermest i Danzig, hvor derskal være døde over 21000 Mennesker.

Saa haver ogsaa Hunger og dyr Tid i dette Aar plaget moxen alle christne Lande (30.)

Frantzoserne haver i denne Sommer ved Ober-Rhinstrømmen i Tydsklan afslaget og ruineret den Keyserlige Armee paa 8 a 9000 Mand.

In Octob. er Riga, Hovedstaden i Lifland, beleiret af de Moschoviter, og siden in Decembr. næst efter bombarderet.

Kongen af Danmark Frideric 4. lod in Octobri en Manifest og Krigs Declaration udgaae imod Cron-Sverrig, og strax derefter, nemlig den 11 November, gik han i Land paa Skaane med 15 a 16000 Mand. Indtog strax Helsingborg, lod den befæste, satte der sit Hovedqvarter, og lod ibid. et Krigs-Magazin oprette.

1710.

In Januario døde Hr. Idal hastig i Aalborg. Han var en Nordmand, Sognepræst til Kousted og Rosted ved Randers, og Hr. Bertel Nielsens Broder i Als.

Den 11 Febr. døde Hr. Søren Jørgensen, Sognepræst til Duurup og Steenild i Gislum Herred, begravet den 19. Han var en gammel Mand og fød paa Stedet. Ham succederede Hr. Hans Michelsen Harbo, Capellan i Nibe.

In Martio (den 10.) døde Doct. Hans Wandal, summus Theologus i Kiøbenhavn; hans Fader var D. Johan Wandal, Biskop ibid.

Den 13 Maj døde Just Nielsen Arctander, en meget rig Kiøbmand i Viborg, var fød i Jebierg Præstegaard i Salling.

Den 13 Nov. døde Anna Johansdatter Wichmand, Hr. Christopher Munchs Hustru i Tostrup, en gild og forstandig Matrone, var fød i Gothenborg i Sverrig.

In Decembri døde Hr. Uldrich Christensen Blichfeld, Sognepræst til Tise i Salling, residerende i Grettrup, hvor han med stor Bekostning havde ladet Præstegaarden opbygge, som kort Tid tilforn (den 21 Oct. 1707) var opbrændt. Han var ikke gammel, men en ærlig, skikkelig og lærd Præstemand. Hans Successor Hr. Morten Basse.

Publica. Den 10 og 11 i Martii sloges de Danske og Svenske ved Raabye-Aae i Skaane, hvor de Danske totaliter bleve slagne, og maatte aldeles forlade Skaane.

Moschoviterne haver i dette Aar indtaget mange Steder og Lande fra de Svenske, saasom Elbingen i Preussen, Kerholm, Viborg og Abo i Finland, og Riga i Lifland. Siden er og Reval ibld. indtaget af de Moschoviter.

Udi Spanien leed Kong Philippus 5. tvende store Nederlag af Carolo 3. og hans Allierede, Engeland og Holland. mistede den første 4200 paa Valstedet, og 6000 bleve fangne.

Den 4 Sept. er Mathis Paulsen med stor Pomp begravet til Meldorp i Dytmarsken. Han var fød i Wilster ibid., og havde været Capitain paa den orlogs Fregat Victoria, imedens Jeg, Lauvitz Axelson, var Præst paa samme Skib, nemlig Ann. 1678 og 1679 udi Christiani V. Tid her i Danmark, men nu var han Kongl. Dansk Admiral paa Elben, boede i Gluchstad, og døde hastig i Hamborg.

Den 4 Octob. kom den Svenske Orlogsflode, 22 Skibe stærk, og antastede den Danske Orlogsflode, som laae i Kiøge Bugt, hvor da et af de Danske Skibe, kaldet Dannebrog, fik Ild og fløi i Luften (31.) Men 2 store Svenske Skibe, Carolus XII. paa 122 Metal-Kanoner og Stokholms Slot paa 82 a 90 Stykker, drev paa Grunden ved Dragøe, og bleve ibid. opbrændte.

I dette Aar haver Kongen her i Danmark Frideric 4., ved offentlig Auction udi alle Stifter ladet opbyde til de Høistbydende alle sine beholdne Kirker. Her i Rinds Herred vare da ikkun disse Sex Kirker, nemlig: Testrup, Tostrup, Roum, Kleitrup, Bierregrav og Hersom. Men ingen af dem bleve solgte; thi de vare fattige Kirker.

1711.

Nyt Aars Nat døde Doct. Henrich Borneman, Bisp i Kiøbenhavn. Hannem succederede Hr. Christen Worm, Præst til Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn.

Dom Lætare: den 15 Martil døde Mag. Jens Svane, Sognepræst til Nibe og Voxlev paa Prædikestolen i Nibe Kirke; var en ung Mand, begravet den 23. Hannem succederede en af Borgemester Peter Farvers Sønner af Aarhus, navnlig Jens.

Mag. Søren Sevel, Sognepræst til Viborg Domkirke og Provst i Nørre Lyngherred, kom derfra til Holmens Kirke i Kiøbenhavn. Dom. Cantate takket han af i Viborg Domkirke, og reiste saa til Kiøbenhavn igien den 9 Maj. Hans Hustru Maria Trane døde faa Dage derefter, og blev begravet i Viborg Domkirke den 2 s Mai. Siden døde hans ældste Søn Lauritz Trane i Kiøbenhavn af Pest, som da grasserede ibid. Til Viborg Domkirke kom Mag. Mads Trane (32.), tilforn Præst i Ormslev i Aarhus Stift.

Hr. Casper Lindenfeld, Sognepræst til Borup og Hald ved Randers, døde og begravet den 9 Junii. Hannem succederede Mag. Lyder Lassens Søn af Randers.

Den 23 Jun. hora (Kl.) 12 døde Mag. Christen Erichsen, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Viborg og Provst over Fiends Herred, Ao. ætat. 61, ministerii 41 (33.) Ham succederede i Præste-Embedet en Feldt Præst Mag.

Johan Høyer, fød paa Skagen. I Provste-Embedet Hr. Christen Mortensen Scheel i Kobberup.

Mag. Anthonius Muus, Sognepræst i Rold, reiste til Kiøbenhavn, men blev syg af Pest og døde paa Hjemrejsen i Kallundborg, begravet ibid. den 1 Augusti (34.)

Sidst i Aug. døde Christen Lauritsen Hobro, en gammel og meget rig Handelsmand i Aalborg. Ved Michels Dagstider døde Landsdommer Hans Lange paa Asmild Closter.

I dette 1711 Aar lod jeg et Gadehuus bygge i Østerbølle paa 5 Fag med Skorsteen og Ovn deri af brændte Muursteen.

Externa et Publica. In Aprili døde Ludovicus Dauphin i Frankerige af Børnekopper, Ao. ætat. 40 eller 50. Han var Kong Ludovici XIV. Søn.

Ved samme Tider døde ogsaa Keiseren Josephus I. iligemaade, som Ordet gik, af Børnekopper. Hannem succederede Hans Broder Carolus, som en Tid lang med de Engelænders og Hollænders Hielp havde ført Krigen med Philippo V., Kong Ludov. XIV. Sønesøn af Frankerige, om den Spanske Krone, og imidlertid havt sin Residens i Barcellona, Hovedstaden i Catalonien, og kaldet sig Carol 3. da Philippus V. derimod residerede i Madrid, som er det Hispaniske Monarchies rette Hovedsæde.

I denne Sommer grasserede Pesten stærkt først i Helsingøer og siden i Kiøbenhavn, og borttrykte mange (over 20) Tusende Mennsker. Men in Nov. begyndte den at sagte sig, indtil den omsider ophørte.

In Augusto skal de Moschoviter have afslaget ved Donaustrømmen og ruineret en tyrkisk Armee, som vilde gjøre Svensken Bistand. 3000 Mand skal være blevne paa Valstedet, og 15000 fangne. Derpaa skal imellem Moschoviten og Tyrken være sluttet en Fred, af hvilken Kongen af Sverrig skal være udelukt.

Ellers kontinuerede det endnu i dette Aar, at Kongen af Sverrig endnu opholdt sig den Tyrkiske Fæstning Bender.

In Augusto haver de Engelænder og Hollænder havt en stor Victorie imod de Frantzoser.

Ved samme Tider rykkede Kongen her af Danmark, Frid. 4., udi egen Person ind i det Svenske Pomern, lod først Wismar berende med 5 a 6 Tusinde Mand, rykkede siden bedre frem, conjungerede sig med Kong Frid. Augusto af Polen, og belejrede Stralsund. vid. Ao. 1715.

In Dec. havde man Tidender at de Svenske havde gjort Udfald af Wismar med 5000 Mand, men være blevne slagne, skulde mistet 400, fik 500 blesserede, og 1500 skulde blevne fangne, item 12 Stykker.

1712.

Om Natten imellem den 27 og 28 Januar døde Mag. Christen Stistrup, Sognepræst til Ullitz og Foulum og Provst i Gislum Herred, begravet den 8 Febr. Ao. ætat. 61. ministerii 35. Han gik Dagen tilforn den 27 Januar paa Ullitz Gade, og aad hans Nadvere om Afttenen, og syntes da ikke at skade

noget (35.) Ham succederede i Præste-Embedet Hr. Morten Sørensen Breum, Collega Classis 4 i Viborg Skole. I Provste-Embedet Hr. Peter Jessen i Tisted.

Hr. Hans Steenstrup i Brandstrup i Middelsom Herred døde først in Martio, begravet den 17. Hannem succederede Hr. Jens Bering, Collega Classis 1 i Viborg Skole.

Hr. Hans Jacobsen, Sognepræst til Ørum, Veirum og Viskum, og Provst i Sønderlyng Herred, døde sidst in Martio. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Nicolai Jepsen af Mariager; i Provste-Embedet Mag. Mads Trane, Sognepræst til Viborg Domkirke og Provst i Nørlyngherred.

Hr. Christopher Nielsen Munch, Sognepræst til Tostrup og Roum Sogne her i Rinds Herred, døde paa Langfredag, som da indfaldt den 25 Martii, begravet den 4 April Ao. ætat 51 ministerii 16; var fød i Jemteland i Norge, og havde været Præst paa Ostindien. Successor Hr. Conrad Wechmann, fød i Ribe (56.)

Poul Winding, Kongl. Maj. Etatzraad, Professor i Kiøbenhavn og Assessor i høieste Ret, døde hastig først in Aprili.

Hr. Friderich Prenzler i Smorup, Sognepræst til Brorstrup, Haverslev og Ravnkilde i Aarsherred, døde in Junio; item Hr. Knud Madsen i Hem i Salling; item Hr. Niels Haard udi Dalsgaard, Sognepræst til Taarup og Qvols i Fiende Herred. I Smorup succederede Mag. Melchior Aggerholm; i Hem Hr. Johan Graversen Assels, Biskop Deichmans Famulus; i Dalsggard Hr. Jens Knudsen.

Jens Nielsen, Forpagter paa Lerchenfeld og Holmgaard her i Rinds Herreds døde paa Holmgaard den 22 Junii, begravet i Skals Kirke den 30 dito. Ao. ætat. 55.

Min Svoger, Vogn Jacobsen paa Lynderup i Aarsherred døde i samme Dag, begravet i Skivum Kirke den 1 Julii. Ao. ætat. 65. Han havde længe boet paa Hersomgaard her i Rindsherred, og havt min Hustrues Søster Agatha Mogensdatter.

In Dec. døde Hr. Marcus Holstbro, Sognepræst i Aars. Hannem succederede Hr. Wincentz Rørbech.

Den 17 Dec. døde Mathias Clausen, Herredsfoged her i Rinds og Gislum Herreder, begravet den 28. Hannem succederede Christian Solbjerg, den gamle Christian Solbjergs Søn af Aars og Slet Herred.

Bispen i Fyhn, Doct. Christian Rudolph Müller, en Tydsk, døde i Lolland dette Aar, begravet i Vesterborg Kirke i Sønder Herred ibid. Ham succederede Mag. Christian Muus, Bisp i Ribe, og hannem igien Johan Oxe, som først havde været Præst i Flensborg, og siden tydsk Præst ved Hoffet i Kiøbenhavn, hvor han og var fød.

Saa døde og Doct. Hans Munch, Kongl. Majest. Consistorial-Raad og Biskop over Christiania Stift i Norge. Hannem succederede Hr. Bartholomæus Deichman (37), Biskop her i Viborg, og hannem igien Doct. Casper Wildhagen, som og havde været tydsk Præst ved Hoffet.

Externa et Publica. I dette Aar have Meslinger stærkt grasseret i det Franzøiske Hof, og især henrykt Dauphinen dvs: Cronprinsen og hans Gemahlinde.

Moschoviten indrømmede Tyrken den Fæstning Assov, hvorpaa Fred paa nye er striftet mellem dem.

Engeland separerede sig fra Keiseren og de Hollænder, og bekom derfor Dynkirken af de Franzoser.

Kongen her af Danmark, Friderich 4, faldt ind i Stiftet Bremen (den 1 Aug.) og belagde Stade, hvilken han og fik ind in Septemb. (d. 7.)

De Hollænder leed et stort Nederlag af Franzoserne, og mistede siden adskillige Fæstninger, som de tilforn indehavde. De Danske med deres Allierede Moschoviter og Saxer, forlod Wismar og Stralsund, som de tilforn havde bloqveret. Derimod gik de Svenske ud af forn. Steder, 12 a 14 Tusende, andre ville sige 18 Tusende stærke, satte Mechlenborg Land i Contribution, og indtog Rostoch, hvor de Danske paa den Tid havde et Magazin.

Den 20 December sloges de Svenske og Danske ved Gadebusk i Mechlenborg, hvor der blev meget Folk paa begge Sider, men de Danske tabte Slaget, mistede over 3000 Mand paa Valstedet, og flere bleve fangne.

Der blev (dræbt) General Major Gregers Daa af Lundbek og Captain Daniel Peucher af Landmilitien her i Egnen (Giedsted) (38.) Siden gik de Svenske under deres General, Grev Magnus Steenbuk, ind i Holsteen, afbrændte Altona (den 8 Jan. 1713) og gjorde hvad de vilde. Men hvor det siden er gaet dem, kan sees herefter.

1713.

Lidet for Paaske døde Hr. Hans Seehuus, en ung Mand, Sognepræst til Foulum, Winge og Tiele i Sønder Lyngherred. Ham succederede en af Anders Hansens Sønner paa Østergaard i Salling, navnlig Hr. Thomas.

Item Hr. Jochum Sørensen, Sognepræst til Vredsted og Flye i Fiends Herred, begravet den 26 Mai. Hannem succederede Hr. Lucas Steenstrup, tilforn Collega Classis, 5 i Viborg Skole.

Den 21 Mai døde Hr. D. Johan Braem, Bisp i Aarhus. Hannem succederede Johan Oxe af Ribe. Til Riber Stift kom Mag. Lauritz Lauritzen Thura, Præst til Aarhus Domkirke, fød i Nakskov i Lolland.

I denne Sommer døde Hr. Niels Tebring i Gudum, Provst i Fleskum Herred. Hr. Jacob paa Mou blev Provst.

Den 6 Junii døde Christen Christensen Ugelrise i Viborg, en rig Handelsmand, over 80 Aar gammel.

Item noget derefter Hans Pedersen Bødker ibid., ogsaa en gammel og rig Handelsmand, som nu havde overgivet Kiøbmandskabet, og levede af sine Midler.

Den 26 April holdtes Sommerprovstemodet heraf Stiftet paa Conventhuset bag Alteret i Viborg Domkirke, hvor da Biskop Deickmann soleniter aftakkede ved en lang latinsk Oration. Mag. Christen Lassen Thyconius, Sognepræst i Skive og Provst i Hindborg Herred i Salling, svarede

paa Synodi Vegne iligemaade med en lang og latinsk Oration i begge Biskoppernes Nærværelse. Derpaa bavde Biskop Deichman den nye ankomne Biskop D. Casper Wildhagen og alle Provsterne til Giest i Bispe-Residentzen. Om Eftermiddagen blev Provstemodet holdet; hvor da Biskop Wildhagen første Gang præsiderede. Siden in Majo reiste Biskop Deichmann aldeles herfra op til Norge med al sin Familie og Bohave.

Siden ved Michelsdagstider i dette samme Aar kom Baron Friderich Kragh af Steeneballegaard hid ind til Stiftsbefalingsmand her over Viborg Stift, og saa op til Norge at være Vice Statholder ibid. Hans Broder Palle Kragh blev i hans Sted Stiftsbefalingsmand her over Viborg Stift. Han Havde tilforn været General-Lieutenant.

I dette Aar lod jeg bygge et andet Huus af 10 Fag paa Østerbølle Gade, Nordvest i Byen, Norden for Niels Andersens og Christen Kallenstrups Gaard, Østen for Gade-Kiæret, hvortil alle Proprietairer havde givet mig deres Samtykke, og ved deres Fuldmægtige ladet mig Pladsen udvise.

Externa et Publica. Efterat Grev Steenbuk havde havt den Victorie over den Danske Armee ved Gadebusk, som før er meldet, gik han i dette Aars Begyndelse over Traven ved Lybek med sin Armee ind i Holsteen, og levede der paa Discretion, afbrændte Altona (den 8 Jan.) brandskattede Flensborg paa 66000 Rigsdaler, og havde agtet paa lige Maade at gieste de andre Steder her i Jylland; thi hans Breve derom vare alt udgangne til Hadersleben og Colding. Men Czaren (Peter den store af Moschow, som stod i Pomeran, kom Ham paa Halsen med en Armee paa nogle og 40 Tusende Mand, saa at han over Hals og Hoved maatte retirere sig. Gav sig saa ind i Eiderstæd med al sin Armee, som skatteredes paa 18 a 20000 Mand, og søgte Beskyttelse under den Fyrstelige Fæstning Tønningen, hvilken og omsider (den 14 Febr.) tog Grev Steenbuk selv ind og saa meget af hans medhavende Krigsfolk, som der inde kunde faa Rum. Men dog creperede meget af det svenske Folk baade før og siden af Mangel paa Qvarter, Proviant og anden Fornødenhed. Der Tønningen nu således havde indtaget de Svenske, indtog Kongen af Danmark Frideric 4. alt der Fyrstelige Holsteen, afsatte de Fyrstelige, og indsatte i deres Sted sine egne Ministre. Omsider først i Mai (den 22.) maatte den Svenske General Grev Magnus Steenbuk give sig. Han gik ud af Tønningen, og gav sig selv og al sin Armee, som da regnedes kun for 10000 Mand, til Krigsfanger i Kongens (egen) Haand af Danmark, samt al Ammunition og Krigs Insignia. Steenbuk blev ført til Kiøbenhavn, og omsider for hans Praktikers Skyld indsat i Castellet ibid. De andre Fanger bleve strøede hid og did paa Landet og i Kiøbstæderne.

Moschoviterne og Saxerne ginge tilbage og bloqverede Stralsund og Wismar. Det Danske Folk blev for Tønningen bestaaende at holde den bloqveret. (39.)

Kongen af Preussen, i. e. Kurførsten af Brandenburg, Fridericus døde dette Aar først in Martio.

In Augusto var Pest i Hamborg, som varede dog ikke længe.

Moschoviterne haver i dette Aar havt stor Fremgang imod de Svenske i Finland, saa at man in Decembri havde Tidender, at de vare nu blevne Mestere over den ganske Provincie.

1714.

In Januar, døde Hr. Peder Kal i Skibsted. Hannem succederede en Præst af Askøe ved Lolland.

In Febr. døde Hr. Jochum Høyers Hustru paa Fuur, navnlig Drude From, sal. Hr. Bertrams Datter af Selde i Salling. Mentis haud compos. (Ikke ved sit fulde Sind.)

In Aprili døde Landsdommer Christopher Bartholin paa Kaas i Salling.

I samme Maaned døde og Kirsten Bloch, sal. Hr. Mathias Willumsens Enke af Malle, Ao. ætat. 84.

In Majo døde Hr. Rasmus Christensen Fog, Sognepræst til Bering og Mammen og Provst i Middelsom Herred. Hannem succederede i Provste Embedet Hr. Christian Torrup i Vinkel.

In Novembri døde Doct. Peter Jespersen, Kongl. Majest. Hofpredikant og Confessonarius. Ham succederede Mag. Christen Lemvig, Præst til Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn.

Her maa jeg og ihukomme mit eget Huuses sørgelige Forandring; Thi i dette Aar døde min gode, hulde og allerkiereste Hustrue Anna Mogens Datter Ao. ætat. 70. Hun var fød i Sundstrup her i Rinds Herred, Anno 1644 den 20 Mai. Hendes Fader var Mogens Christophersen, Ridefoged ved Lynderupgaard og Eskier. Hendes Moder, Mette Ibs Datter. Hun blev første Gang givt med Hr. Mads Pedersen Farstrup i Uldbierg Anno 1667, og levede med hannem 17 Aar indtil Ao. 1684, da han døde Ao. ætat 75. Ao. 1685 kom hun med mig Lauritz Axelson i Ægteskab, og levede med mig udi 29 Aar, uden Livs Arvinger i begge Ægteskaber. Hun gik alt forleden Sommer 1713 plaget med en heftig Passion, som kaldes af Medicis Præcipitatio Matricis, og holdes af dennem ulægelig, hvilket og, desværre for mig! blev alt for sandt med hende. Thi ved Juletider 1713 gik hun til Sengs, og laae saa i stor Elendighed, dog derhos i stor og ugemeen Taalmodighed indtil den 27 Marti, da Vor Herre bortkaldede Hende mellem 7 og 8 slet om Morgen. Hun blev begravet i Vesterbølle Kirke den 5 April næstefter og nedsat strax Østen for Kirkedøren under Karlestolene. Hr. Jesper Rønberg (Provst) i Hersom prædiket over hende med (til) god Fornøielse og velfortient Berømmelse. Textus Actor. 9. v. (formodentlig 36, 37.) Exord. Ezech. 24. v. (formodentlig 15, 16, 17, 18) Hun var i hendes Tid og udi hendes Stand en meget gild, forstandig, agter og berømmelig Matrone, hvorfor hendes Navn og Dyd bliver ubodelig hos alle, som kiendte hende, og allermeest hos mig, som formedelst hendes Frafald nu paa min Alderdom er falden i yderste Hiertesorg, samt mit Helbreds og Velstands daglige og mærkelige Afgang. Gud hielp og trøste mig, og samle os snart i Graven og Guds Rige!

Kort Tid efter at min sal. Hustru var begravet, reiste jeg til Bispen i Viborg, og resignerede Provste-Embedet, hvilket jeg da havde betjent udi 25 Aar her udi Rinds Herred.

Externa et Publica. Midt i Febr. gik Tønningen, den stærke Fæstning i Holsteen eller Eidersted, ved Accord over til Kong Frid. 4. af Danmark. Siden paa Sommeren er samme Fæstning aldeles demolieret og sleifet (40.)

In Sept. havde man Tidender, at Moschoviterne havde Havt Victorie over de Svenske til Søes, og indtaget den Insul Aland.

Ved samme Tid døde Dronning Anna af Engeland, Churfyrsten af Hannover, Georgius, blev Konge i hendes Sted, og kronet den 31 Octbr., og hans Søn declareret for Prins af Wallis.

Den 7 Septbr. er til Baden sluttet Fred imellem Keiseren Carolum VI. og Kong Ludovicum XIV. af Frankerige. Men Freds-Tractaterne fik man ikke at vide. Thi ingen andre Potentater eller deres Ministre vare overværende ved denne Fredsforhandling, uden alleneste Prins Eugenius af Savoien paa Keiserens Vegne, og Mareschal de Willars paa Kongens Vegne af Frankerige.

I Aviserne giordes et stort Væsen af den Svenske Konges Hiemreise fra Tyrkiet, nemlig at han var kommen til Hermanstad i Siebenburgen, og var der bleven komplimenteret af hans egne, samt Keiserens og andre Potentaters Ministre. Item: at Kongen af Frankerige havde sendt adskillige Expresser til Sibenburgen til hannem ec.; dog var dette at mærke især, som blev skrevet, at den svenske Konge vilde ingen Audiens give nogen, førend han kom til et beqvemmeligere Sted: item, at man ikke vidste egentlig, hvad Vei han vilde tage. Dog meentes, at han vilde reise til Hessen Cassel, eller Zweybruk, hvorfor og paa begge disse Steder skulde være gjort pragtig Anstalt for at undfange hannem, og dette ei alleneste der, men endog i de Pomerske Steder og Stockholm selv. Nogen kort Tid derefter, ikke over 8 eller 14 Dage, spargeredes, at han allerede var kommen ind udi Stralsund. Enhver maae troe heraf hvad han vil. Jeg holder det ikkun for et Figment. Saa var og mange paa andre Steder, som gjorde et Skiemt deraf, og torde vel skrive, at den svenske Konge paa denne hans Reise til og fra Tyrkiet var bleven meget forandret, især at han var bleven meget huuløiet.

I dette Aar haver været en stor Fæedød udi adskillige Lande her i Europa, fornemmelig i Holland, Tydskland og Italien, hvor det endog i December Maaned haver continueret.

1715.

Den 29 Januarii døde Borgemester Thomas Svane i Viborg; var en gammel Mand og havde længe været syg.

Den 19 Mart. døde Hr. Jens Mortensen Altenhof, Sognepræst til Junget og Torum og Provst i Nørreherred i Salling, An. ætat 53. ministerii 26. Han var min Hustrues Sødskendebarn. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Christen Høyer, fød paa Skagen i Vensyssel; i Provste-Embedet Hr. Jochum Fers i Selde.

Fra Snapsting fik man Kundskab, at Mag. Albret Foksen Witt, Sognepræst til Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn, var død (41), og hans Collega og Svigersøn, Mag. Christen Lemvig, var bleven Kongens Hofprædikant og Confesstonarius. Til Trinitatis Kirke kom Mag. Christian Roderigus, som tilforn havde været Sognepræst i Nakskov i Lolland, og siden en kort Tid Tydsk Præst ved Hoffet i Kiøbenhavn.

Den 14 April døde Axel Mogensen Schov i Viborg, var over 72 Aar gammel; han havde været gift med Anna Claudatter Reenberg, som døde Anno 1714. Han havde og længe været Forpagter paa Lynderupgaard og andensteds, men sad nu i Viborg og levede af sine Midler uden Bestilling. Var ellers en god, ærlig, trofast og christen Dannemand.

Den 10 eller 11 Maj døde min Vært i Viborg, Peder Olufsen Boller.

Item Hr. Niels Lauritzen Winde, Præst paa Gyll (Giøl) fød i Skive.

Amtsforvalter Christian Møinichen i Viborg er i dette Aar bleven Cancellieraad og Landsdommer her i Nørre Jylland.

Mag. Anders Winding, Sognepræst i Horsens, døde ved Pindsedags-tider, plusqvam Septuagenarius. (mere end 70 Aar gammel.)

Den 13 Septb. blev Hr. Christen Kirketerp ordineret at være Bispens Capellan i Uldbierg og Lynderup Sogne i Hr. Mads Aabyes Sted, som resignerede samme Function, blev Skibspræst og døde ved Stralsund.

Den 5 Maj, som var en Søndag, af brændte Gunderupgaard, en Herregaard i Strandbye Sogn i Gislum Herred, med alt indehavende Korn og Mobilier, og blev intet reddet, og hverken Stik eller Stage staaende af Bygningen. Den eiede og beboede da Niels Poulson og Giertrud Hoffman.

Den 10 Julii afbrændte en stor Deel af Skive.

Item in Sept. Nykiøbing paa Mors tilligemed Kirken.

Item Faaborg i Fyhn.

Externa et Publica . Den 25 April sloges den Svenske og Danske Flode i Østersøen, hvor de Svenske mistede 5 eller 6 Krigsskibe. De Danske fik 1891 Fanger samt 310 Kanoner (42.)

In Junio passerede en Engelsk og Hollandsk Orlogsflode igiennem Øresund, 32 Skibe stærk, havde over 600 Kosfardiskibe med sig, som de convoierede.

Den 7 August sloges atter de Svenske og Danske til Søes under Landet Rygen, hvert Partie 21 Skibe stærk, hvor da skeede et stort Blodbad paa begge Sider, dog ingen af Parterne forliste noget Skib. Men de Svenske maatte omsider give (tage) Flugten, og bleve saaledes tilredede, at de i dette Aar ikke kunde komme mere i Søen (43.)

In Sept. spurgtes, at Kongen af Frankerige Ludovicus XIV. var død.

Sagdes og, at Moschoviterne havde indtaget Gulland.

Den 11 og 12 Nov. gjorde Kong Friderich 4. her af Danmark og hans Allierede Landgang paa Landet Rygen. Den 16de kom de Svenske imod dem med al den Magt de kunde afstedkomme, men fik der et stort Nederlag, mistede 4 a 5 Generalpersoner, og deriblandt Bassewitz, som afbrændte Altona, og blev nu her paa Pladsen. Mange Ober- og Under-Officerer bleve

fangne, og mangfoldige Gemene foruden dem, som blev paa Stedet. De Allierede fik paa Pladsen 8 Jern Stykker, og siden 70 andre Stykker, som de Svenske havde plantet her og der omkring Landet, hvor de tænkte nogen Landgang at kunne skee, item i rede Penge 18, eller, som andre ville sige, 80 Tusinds Rigsdaler. In Summa: de Svenske mistede i dette Slag alt det de havde paa Landet Rygen, være sig Krigsfolk, Ammunition, Proviant eller Penge. Især blev og refereret, at den svenske Konge skulde selv have været med i denne Action, og at hans Hest skulde været funden død paa Pladsen, ihjelskudt af en Kanonkugle, som og tillige havde borttaget Sadelknappen af hans Sadel, hvoraf man og sluttede, at han selv og enten maatte være død, eller i det ringeste haardelig bleseret. Men dette maa og vel holdes for Snak, som af det efterfølgende kan seer. De Allierede have siden daglig jo mere og mere avanceret imod Stralsund, indtil den 23 December næstefter, da den blev opgiven, og Garnisonen gjort til Krigsfanger. Og her maatte man atter høre en nye og svensk Artighed, nemlig: at den svenske Konge var undkommen med en Fregat, nogle ville sige med 3, og seilede til Sverrig. Men lige saa let, som det haver været for de Svenske at føre deres i Polen dødelig bleserede Konge med sig i en Rosbaare indtil Pultava i Ukraine, og, da hans Rosbaare i det mærkelige Slag var skudt i Splindter, dog at føre hans Person over er dybt Vand til Bender i Tyrkiet, og der sammesteds i 3 a 4 eller flere Aar at forskaffe ham et Kongeligt Ophold og Opvartning; ligesaa let, som det og var for de Svenske, at føre deres Konge omsider fra Bender eller andensteds i Tyrkiet til Hermanstad i Sibenburgen, og derfra paa 8 eller 14 Dages Tid igiennem Tydskland lige ind i Stralsund: ligesaa let var det og nu for dennem at oversætte ham til Skibs fra Stralsund til Sverrig. Dog er deres Conduite og Troskab derudi at berømme, at naar de endskiønt give sig selv tabt og til Fange, saa gjøre de dog altid deres yderste Flid, at deres Konge kan salveres og undkomme.

* * *

Hr. Lauritz Axelsons Tillæg til Dagbogen

Dette efterskrevne lidet Tillæg haver jeg mestendeels udskrevet af en gammel Alterbog, som fandtes i Testrup Kirke her i Rinds Herred, og blev kasseret, der den nye Alterbog blev paabuden. Og var det opskrevet af sal. Hr. Niels (Lauritzen i Gislum) som var sal. Hr. Christophers (Christensen Kragbek) Formand; dog uden nogen Orden. Hvorfore jeg haver samlet det i denne Orden, og lagt dertil hvad jeg selv vidste, og syntes forneden at tillægge. Vesterbølle Præstegaard den 20 Augusti. Anno 1706. L. Axelson.

Anno 1544, Sabbato Palmarum (Palmeløverdage) findes en Attest udgiven af Hr. Mads Schytte, Provst i Aars Herred, residerende i Smorup, anlangende Torup Præstegaard: at den altid har været ret Præstegaard udi Farsø Sogn, og ligget til Præsternes Bord i 40 Aar og mere, og aldrig været Bispens aabne Kielder i nogen Maade. I samme Attest meldes om 4 Præstemænd, som forn. Hr. Mads Schytte kunde mindes at have boet i Torup Præstegaard, nemlig: Hr. Simon Borch, Hr. Christen (Nielsen), som flyttede deraf til Testrup, Hr. Erich Selgensen og Hr. Lauritz Jensen, som døde i forn. Gaard:

Ligesaad en Attest om det samme haver og Hr. Jens Erichsen, Præst og indgiven Broder i Vitschyld Closter udgivet Anno 1544 Tirsdagen efter Domin. Invocavit, hvor han iblant andet ogsaa melder om Hr. Lauritz Jensen, at han døde i Torup Præstegaard, item: at ingen Præst til Farsø Kirke har boet i Farsø Bye, saa længe han og hans Forfædre knude mindes, (1)

Af denne forn. Hr. Mads Schyttes Descendenter haver været Hr. Mads Schytte, Sognepræst til Karbye ec. og Provst i Sønderherred i Mors, som døde Ao. 1723, og var en meget gammel Mand. Han var fød i Viborg; hans Fader Doct. Christen Schytte, Medicus Practicus ibm., var uden Tvivl fød i Smorup Præstegaard. (See Dagbogen Aar 1708.)

1551. Døde Hr. Lauritz i Testrup, (2) (See herefter Gislum Præster 2.)

1555. Vare disse efterskrevne Præster i Aars Herred: Hr. Christen Madsen i Smorup, Provst i Aars Herred. Hr. Søren Lauritzen, Præst i Hornum. Hr. Iver Jensen i Blære. Hr. Peder Willemsen i Skivum. Hr. Søren Andersen i Aars og Hr. Mads Christensen i Ulstrup; hvilket kan sees af en Attest og Vidisse, som de under deres Forsegling haver udgivet af deres Convent i Hyllebjerg Kirke, Fredagen næst efter S. Kiøls Dag (den 8 Julii) forn. Aar 1555.

1588. Noget før S. Hans Dag døde Mag. Anders Grønning i Torup Præstegaard, Sognepræst til Farsø og Odensild. (See Gislum Præster 3.)

1595. Den 8 April døde Hr. Christen Pedersen Kiølsen, Sognepræst i Rørbek, Fader til Hr. Christen Christensen i Ullitz. (See neden til 1641.)

1611. Dom. 1. Trin. prædiken Hr. Niels Thomassen, da Præst i Gislum, selv i Gislum Kirke, reiste derfra til Aalborg, og døde næste Onsdag derefter, som var den 29 Mai. (See Gislum Præster 7.)

1621. Natten før Hellig 3 Kongers Dag brændte Gislum Præstegaard. (See Gislum Præster 8.)

1628. Den 28 Mai døde Hr. Byrge Pedersen af Torup, Provst i Gislum Herred, ved Svoldrup, ætat. 60. Han havde Uden Tvivl været Capellan hos Hr. Christen Christensen i Vester-Bølle i Rinds Herred Ao. 1598 og ved det Pas. (See Anmærkn. Farsøe Præster 3.)

1634. Den 12 April døde Hr. Michel Christensen Viburgensis i Gislum. (See Gislum Præster 8.)

1641. In Aprili døde Hr. Christen Christensen i Ullitz, Provst i Gislum Herred. (See oven til 1595. Denne var Fader til Hr. Jacob Ullitz, Sognepræst til Graabrødre Kirke i Viborg, samt Hr. Poul Christensen, som ogsaa var Sognepræst i Ullitz, og Provst i Gislum Herred.

1646. Den 8 April, som var 3 Paaske Dag, resignerede Hr. Søren Michelsen, Sognepræst til Gislum og Testrup. Han døde længe derefter, nemlig Anno 1666 den 16 April Ao. ætat. 70 i Nystrup i Armod. Hannem succederede Hr. Niels Lauritzen Viburgensis. (See Gislum Præster 9.)

1647. Den 26 Mai døde Hr. Niels Mouritzen i Tisted (i Gislum Herred).

Den 28 Sept. hor. 5 mat. (Kl. 5 om Morgen) døde Hr. Jens Nielsen Sluse, Præst i Hersom og Provst i Rindsherred, begravet den 4 Oct. An. ætat. ministerii 42. Han var fød i Ingstrup 1577.

1648. Hr. Oluf Aagaard, Sognepræst i Hossom i Salling, døde i Viborg. Hans Søn Mogens Olufsen, Studiosus, døde Anno 1705 eller Aaret tilforn i Hundborg i Tye hos sin Halvbroder, Hr. Oluf Nielsen, Præst ibid. Hans Datter, Karen Olufsdatter, var givt med Hr. Peder Hansen Segendorph, Capellan i Hvam, lever endnu scil. Anno 1706.

1650. Den 6 Junii døde Hr. Thomas Nielsen, Præst til Tisted og Binderup, fød i Gislum, Ao. ætat. 47. ministrii 11. Vir profunde doctus (en meget lærd Mand.)

1652 d. 18 Nov. døde Hr. Eske i Rørbek.

1653. Den 4 Oct. om Morgen døde Hr. Christen Jensen i Rold, fød i Skibsted Præstegaard.

1655. Imellem den 24 og 25 Dec. døde Hr. Lauritz udi Vadgaard, begravet den 3 Jan. næstefter. (See Anmærkn. til 10 Sept. 1708 i Dagbogen Strandbye Præster 4.)

1657. Den 28 April døde Hr. Søren Pallisen i Gierild, begravet den 6 Maj. Hans Søster Mette Pallis Datter var Hr. Nielses (Lauritzens) anden Kone i Gislum. Hans Søn Hr. Christen var først Præst paa Helnes paa Mols, men kom derfra og over til Rasted i Musseherred i Lolland.

Den 29 April døde Hr. Hans Lauritzen i Smorup, begravet den 8 Maj.

1658. Den 5 Nov. begravet Mag. Frantz Rosenberg, Bisp i Viborg, ætat. 65. Episcopat.

1660. Den 6 Julii døde Hr. Erich Hansen, Præst i Ullitz, fød i Viborg. Han skar Struben ud paa sig selv (3).

1661. Mellem den 4 og 5 Febr. døde D. Johan Didrichsen Badskier, Biskop i Viborg.

1664. Den 27 Maj døde Hr. Lauritz Thomassen i Tisted i Gislum Herred, begravet den 3 Junii.

1666. Den 14 Febr. hor. 8. antem. (Kl. 8 Formiddag) døde Hr. Søren Hansen i Torup Præstegaard, Sognepræst til Farsøe og Odensild, Ao. ætat. 63. sepult. (begravet) den 2 Mart. (See Anm. Farsøe Præster 4.)

Den 16 April døde Hr. Søren af Gislum. See oven til Aar 1646.

1668. Dom. 16 Trin. prædikede Hr. Jens Lauritzen i Eveldrup sidste Søndags Prædiken. Onsdagen næst efter prædiken han i Hvilsom. Den 13 Oct. næst efter i Dagningen døde han Ao. ætat 49.

Den 4 Dec. døde Hr. Mads Johansen i Rold.

1669. Den 21 Jannar døde sub dio (under aaben Himmel) Hr. Peder Andersen Balling, Sognepræst til Hornum, Hyllebjerg og Fleisborg, begravet den 29.

Den 23 April er begravet Hr. Peder Jørgensen Cane, Sognepræst til Fausing og Auninge.

Den 16 Nov. døde Hr. Christen Andersen, Sognepræst til Suunds, hastig udi Synderup.

S. Stephans Dag den 26 Dec. døde Mag. Peder Lassen Riber, Sognepræst i Skibsted.

1670. Den 30 Martii begravet Hr. Thomas Lauritzen i Worning.

Den 5 Nov. døde Hr. Jens Pallisen i Hersom, Ao. ætat. 55. Hans Søn Hr. Isaach succederede og døde Anno 1686, ætat. 38, ministerii 16.

1671. Den 10 April begravet Hr. Christen Lauritzen i Jebierg i Salling.

Den 25 Octbr. om Morgen døde Hr. Svend Pedersen Farstrup, Sognepræst i Vesterbølle, begravet den 10 Nov. Ao. ætat. 67. (Ser M. P. Farstrups Dagbog samme Aar.)

1673. Den 17 Junii sole occiduo (ved Solens Nedgang) døde Hr. Jørgen Jensen i Duurup i Gislum Herred, begravet den 3 Julii, ætat. 63. officii 38. Vir non leviter litteris tintus, (en ikke ringe studeret Mand.)

Eod. ann. (samme Aar) døde Hr. Thomas Vistisen i Luuns, begravet den 21 Juli, qvem Minerva omnes artes edocuit, (en overmaade vel studeret Mand.)

1674. Døde Hr. Jens Knudsen i Solbjerg i Mors.

Hr. Mads Mortensen i Als, begravet den 25 Junii.

Den 3 Augusti døde Hr. Niels Lauritzen Viburgensis i Gislum, hor. 4 pom. (Kl. 4 om Eftermiddagen). (See Gislum Præster 10.)

Optegnelse paa præsterne i Gislum (og Farsøe) siden Reformationen.

Series Pastorum Gislumensium á tempore Reformationis.

1. Den Førstes Navn Hr. Christen Nielsen (4), et andet Sted kaldet Hr. Niels. Han var først en Munk og St. Søren's Præst i Rye (5), antog siden Lutheri Lærdom, blev Præst til Gislum ec. (6) og Provst i Testrup, Hvor han baade boede og døde (7.)

2. Hr. Lauritz Jensen eller Erichsen, fød i Biørnsholms Mølle, ogsaa Præst til Gislum, og residerende Provst i Testrup, døde 1551 (8.)

3. Mag. Anders Grønning (9) var først Præst ligesom de 2 forrige til Testrup, Gislum, Odensild, Farsøe og Svingelbjerg, og Provst residerende i Testrupgaard, men siden i hans Tid, omtrent ved det Aar 1572, blev kaldet separeret, saa at Gislum og Testrup blev eet Kald for sig selv, men Svingelbjerg Kirke lagt øde, og Byen til Vesterbølle Sogn (10). Farsøe og Odensild blev eet Kald, og Torup til en Præstegaard i samme Kald. Did flyttede og forn. Mag. Anders Grønning hen, og boede der indtil An. 1588, da han ibid. skal være død noget for S. Hans Dag.

4. Hr. Mads Sørensen, fød i Kiellingtand. Hans Hustrue heed Bergitte Pedersdatter, Han var den første Præst. som residerede i Gislum, (død 1576). (11.)

5. Hr. Søren Christensen, fød i Hedegaard ved Halkier, (død 1584)

6. Hr. Peder Morsing blev removeret. Hans Hustru heed Maren, og var Jens Paaskes Datter i Viborg.

7. Hr. Niels Thomesen Viborg, Uxores (Hustruer) Margrethe Pedersdatter og Else Nielsdatter. Der han havde prædiken i Gislum Kirke Dom. 1 Trin., reiste han til Aalborg, og døde næste Onsdag derefter, som var den 29 Mai 1611.

8. Hr. Michel Christensen Viborg, Uxores Anne Pedersdatter, fød i Luuns Præstegaard, og Anne Lauritzdatter, fød i Nibe Præstegaard. docuit annos 22. (lærte i 23 Aar). Han døde den 12 April, Skiertorsdag, ved Middagstide Anno 1654. (See Tillægget foran Aar 1621.)

9. Hr. Søren Michelsen, var fød i Termdrup i Hornslet Sogn i Rosenholms Birk Anno 1596. Hans Fader heed Michel Skinder; hans Moder Karen. Han deponerede Ao. 1620, var Hører i Viborg Skoles 4 Lectie 6 Aar, Capellan i Selde i Salling 4 Aar, Præst i Gislum 12 Aar, resigenerede den 8 April 1646, døde i Nyrup i Armod anden Paaskedag den 16 April 1666, begravet den 20 dito, Ao. ætat. 70, var ugift.

10. Hr. Niels Lauritzen, fød i Viborg den 27 April 1619 . Kom i Skolen 1629 mense Augusta (i August Maaned.) Deponerede 1641. Attesterede 1643 mense Octb. Lod sig høre Dom. Jubilate den 27 April 1646 først i Gislum Kirke om Morgenen Kl. 7, siden i Testrup, og blev samme Dag kaldet til

Sognepræst til forn. Kirker, ordineret den 5 Junii næst efter. Uxores: Karen Lauritz Datter, som døde den 10 August 1652. Mette Pallis Datter, fød paa Mols i Agri Præstegaard. Han døde den 3 August Ao. 1674, begravet den 14 dito, Ao. ætat. 55. ministerii 28.

11. Hr. Christopher Christensen Kragbek, fød i Harsyssel 1644. Deponerede fra Viborg Skole Ao. 1667; var Hører ibid. nogen Tid i Lectie, blev Præst til Gislum og Testrup Ao. 1674. Uxores: 1. Else Henrichs Datter, Borgemester Henrich Jensens Datter af Viborg, da sal. Borgemester Peder Justesens Enke af Tisted i Thye. 2. Karen Thomas Datter Gallschytt af Torup Præstegaard. Hun døde ogsaa førend han (den 21 April 1703). Han selv døde Ao. 1704 den 13 Januarii Ao. ætat. 60. ministerii 30. Han var en brav, ærlig, trofast og lærd Mand, min gode Ven og gamle Skolebroder.

12. Hr. Peder Friderichsen Kragelund, fød i Wisbye ved Ribe. Sal. D. Peder Kragelund, fordum Biskop i Riber, hans Dattersøn. Han kom dette samme 1704 Aar fra Gislum Kald til Haderup i Harsyssel i Riber Stift (12.)

13. Hr. Peder Olufsen Witt, fød i Kiøbenhavn, succederede i Gislum Kald 1705. Hans Fader er fød her Landet og Egnen (13.)

Aars og Haubro Sogne og Præsterne i samme siden Reformationen

Om Aars og Haubro Sogne (og Præsterne i
samme siden Reformationen. Fortættes i
Anmærkningerne.)

Udi Aars og Haubro Sogne

haver fra Reformationens Tid indtil Ao. 1651 ikke været uden 2 Præster.

Den første, Hr. Søren Andersen (14.)

Den anden, Hr. Jens Nielsen, var fød Anno 1563, blev Præst Ao. 1593, Provst i Aars Herred 1622, døde 1651 mellem den 25 og 26 Febr.; havde i saa Maader været Præst i 58 Aar, Provst i 49 Aar, og levede 88 Aar (15.) Hans Søn var den berømmelige og navnkundige Mand, Mag. Niels Jensen, Rector Scholæ i Viborg og Canonicus ibid., som døde 1672.

Anmærkninger til Hr. Lauritz Axelsons Dagbog

(1) Denne Valdemar Daa var en Svigersøn af Jørgen Lyche til Bunderup, efter hvilken han fik Gaarden, men blev meget fattig, ved Guldmageriet, som den Tid var meget i Mode blant Adelen. Han døde i Viborg 1691.

(2) Ved Hr. M. P. Farstrups Død blev Kaldet reduceret til et Capellanie, og lagt til Bispestolen i Viborg. Dets aarlige Afgift er 82 Rdlr.

(3) Hr. C. Testrup, der var Herredsfoged i Rinds og Gislum Herreder, har i sin Danske og Norske Krigsarmatur pag. 391 og følg. opbevaret Commissionens Skrivelse til Provsten og Præsterne i Rinds Herred desangaaende, hvorefter de havde at rette sig.

(4) Denne Alterbog blev udfærdiget den 7 April 1688 med en meget lærd Fortale af den Sællandske Biskop Hans Bagger.

(5) Denne høist sørgelige Hændelse, hvorved 300 Mennesker omkom, skylder Tilværelsen af Ehlersens Collegium i Kiøbenhavn; thi da Geheimeraad Ehlers samme ulykkelige Aften blev berøvet sine 2 Døttre, og han ingen flere Børn havde, besluttede han at gjøre offentlig Brug af sine Midler, og stiftede derfor bemeldte kollegium for 16 Studerende.

(6) See Hr. M. P. Farstrups Dagbog den 28 Decbr. 1678.

(7) Bemeldte Erich Grubbe til Tiele og Gammelgaard i Lolland, som Hr. Axelson skylder en stor Deel af sit timelige Vel, er født 1605. Hans Fader var Lensmand Lauritz Grubbe til Gammelgaard, (hvilken han først gjorde til en Herregaard,) og Moderen Fru Anna Sparre. Fra 1636 til 47 var Erich Grubbe Lensmand over Havreballegaards Lehn, og er bleven saa bekiendt baade af sine skiendige Stridigheder med den da værende Aarhuske Bisp Morten Madsen, som og af de Elendigheder, der mødte hans Børn. En Datter Maria, et Exempel paa Lykkens og Dydens Foranderlighed, var først givt med Ulrich Friderich Gyldenløve, en naturlig Søn af Kong Friderich 3, og Stamfader til Danneskiold-Laurvig og de Løvendaler, General Feldtmarschal og Statholder i Norge, men blev skieldt fra ham ved en Kongelig Dom 1670. Derpaa ægtede hun Palle Dyre til Sindinggaard, som i Holstebro blev ihielstukket af en Capicain Gluchov. Tilsidst fornedrede hun sig saa dybt, at hun givtede sig med sin Kudsk. En anden Datter blev halshugget, og en tredie døde i meget kummerfulde Qmstændigheder. Selv oplevede Erich Grubbe alt dette med en foragtelig Alderdom, og synes kun at have naaet saa mange Aar, 87, alene for at straffes med retfærdigt havnende lige Sindskrænkelser, han især havde foraarsaget den Biskopelige Familie i Aarhus. See Hertels Aarhus Domkirkes Beskrivelse, 1 Afd. 3 Hæft. 101.

(8) Mag. Ole Biørn er den saa berygtede Ophaver til den bekiendte Besættelse i Thisted i Thye, hvorom siden mere.

(9) Denne Lauritz Stistrup blev siden en meget rig Handelsmand i Hobro, hvorfra han siden reiste til Kiøbenhavn, og boede der til sin Død 1766. Han er bleven saa bekiendt og udødelig i den Danske Kirkes Aarbøger formedelst en særdeles Stiftelse, da han hengav alle sine Midler til at trykke Bibler for til

Uddeling blant de Fattige i Danmark og Norge ja Island. See Hofm. Fund. Tom. 3. pag. 89. Malling om store og gode Handl. 647.

(10) Hr. Christen Andersen Hobro kom til Kaldet 1651. See Tillægget om Aars og Haubro Sogne 15 Amn. 4.

(11) Hr. Otte Weis er født i Kiøbenhavn i Mai 1663. 1681 deponerede han fra Skolen sammesteds, han opholdt sig 10 Aar ved Akademiet, indtil han 1691 blev Sognepræst til Høgslev ec., men 2 Aar derefter dømt fra Kaldet for misligt Forhold.

(12) Biskop Christen Jensen Lodberg kan billigen her anføres som et erkendt Beviis paa Sandheden af hint bekiendte Motto: Omnia conando docilis solertia vincit; d. e. Ufortrøden Flid sin Frugt vil altid finde, og med Taalmodighed man alt kan overvinde. Denne værdige Biskop er født i Lodberg Bye og Sogn i Thye den 1ste Novbr. 1625. Hans Fader, Jens Christensen, var en velhavende og stræbsom Bonde sammesteds, som lod sig overtale af Sognepræsten der paa Stedet til at lade sin unge Søn undervise hiemme i de første Grunde i det latinske Sprog. Sønnen nød og denne Undervisning et Aar, var flittig og gjorde god Fremgang. Imidlertid faldt de Keiserlige Tropper ind i Jylland, Faderen mistede alt hvad han eiede, maatte fordoble sit Arbeide, og kaldte derfor sin Søn tilbage til Ploven. Sønnen var og villig at hielpe og arbeide for sin Fader, men da han nødig vilde forlade Bogen, læste han om Natten. Da Faderen havde seet dette an en lang Tid, lod han ham omsider følge sin Tilbøielighed, og holdt ham først i Thisted, siden i Viborgs Skole. Men efter nogle faa Aar saae han sig ej i Stand til at koste mere paa Ham og vilde nu Christen Lodberg gaae videre, maatte han sørge for sig selv. Dog dette nedsløg ej hans Mod, eller hindrede hans Forsæt. Endeel havde han lært, men der fattedes endnu meget for at blive Student. I Viborg saae han ikke længere Leilighed for sig. Han fik da isinde at prøve sin Lykke paa et andet Sted, forsynede sig med gode Skudsmaal, og reiste til Odense, hvor han og var saa heldig at finde bedre Understøttelse. En af Byens Præster tog ham i sit Huus, gav ham frit Bord for at undervise sine Børn, og nød desuden Hielp af Skolens Stipendier. Men havde han det her bedre, blev og hans Arbeide større. Han maatte ej alene lære selv, men tillige og lære andre. Ved sin store Flittighed gik han hver Dag frem og forbi mange af sine Meddisiple, kom snart til Akademiet, og der udmærkede sig som Student. Nu vilde han gaae videre, han søgte ei blot Kundskab, men i tragtede efter Lærdom. Saasnart han havde sammensparet sig nogle faa Penge, reiste han udenlands, og vovede sig endog saa vidt omkring, at han 2 Gange kom i saadan Yderlighed, at han maatte lade sig hverve til Soldat, først i Neapolis, og siden i Frankrig. Men Lærdom finder altid Leilighed til at vise sig, og agtes gjerne, hvor den findes. Dette gjorde og, at Lodberg snart blev befriet fra Krigstjenesten paa begge Steder, da han blev kiendt, og kom endelig tilbage. Han fortsatte derpaa sine Studeringer ved Kiøbenhavns Universitet, blev snart Professor i Historien ved Sorø Academie, og Lærer for Prins Georg, Kong Friderich den Andens Søn, med hvilken han reiste udenlands som hans Confessionarius. 1667 blev han Sognepræst til Domkirken i Roeskilde. 1681 Biskop over Ribe Stift, hvor han døde den 12

Junii 1693 i en Alder af 67½ Aar. Han var givt med Johanne Jacobs Datter Eilertz, med hvilken han havde 9 Børn, af hvilke Jacob Lodberg blev Biskop over Fyens Stift. Biskop C. Lodbergs Liig blev først hensat i Sc. Lucii Capel i Ribe Domkirke, men siden flyttet derfra til Roeskilde Domkirke. Hans Gravmæle findes anført i Pontoppidans Marm. Dan. I. 37, 38. II. 59, hvor det til Slutning hedder: "Hans udødelige Navns Minde skal leve hos Efterkommerne, saa længe Dyd, Guds frygt og Lærdom findes i Verden ec." See Mallings st. og g. Handl. 450.

(13.) Hans Forældre vare Hr. Hans Poulsen Grum, Sognepræst til Vilsted og Vindblæs, død 1679, og Anna Nielsdatter Rosenberg, død i Vilsted 1698.

(14.) Mag. Ole Jensen Biørn er fød i Friderichshald i Norge, og deponerede fra Christiansands Skole. I Aaret 1668 laae han paa Regensen. Omtrent 1671 blev han Conrector i Aalborg og Mag. Philosophiæ, var endnu i Embedet 1683 men siden har resigneret samme, indtil han 1692 blev efter afg. Mag. Anders Heebo kaldet til Sognepræst for Thisted og Tilsted i Thye. Ved Rescript af Kong Christ. 5., anført i Rothes Samlinger Pag. 1021, blev han for bemeldte famøse Besættelses-Sag 1696 suspenderet fra Embedet, og da han 1698 var dømt fra samme, blev han sendt til Bornholm i Fængsel paa Livstid, hvorfra han dog Aaret derefter blev befriet paa Vilkaar, at rømme Kongens Riger og Lande, og aldrig mere indfinde sig. Han reiste derpaa til Sverrig og Tydskland, hvor han endte sine Dage.

C. F. Mavors og C. A. Mavors vare Ole Biørns Søsterbørn.

Under den relegerte Student Poul Rytters Navn har Holberg skrevet en bidende Afhandling om Danske Historieskrivere mod en Antagonist i samme Materie.

Denne Besættelses Historie er trykt i Kiøbenhavn 1699.

(15) Da denne ædle og værdige Olding fortjener sit Fødelands, Danmarks, uforglemmelige Minde, og hans Hændelser have saa megen Interesse formedelst den trofaste Hengivenhed, hvormed han ganske opofrede alt for Konge og Arne, vil det vist ei være ukært, atter at erindre ham i vore Dage. Biskop D. Henrich Gerner var fød i Kiøbenhavn den 9de Decbr. 1629. Faderen var Thomas Gerner, øverste Renteskriver sammesteds, og Moderen Karen Henrichsdatter, 1650 deponerede han fra Kiøbenhavns Skole. 1652 blev han Hører i Herlufholms Skole. 1654 reiste han udenlands, og studerede i Holland og England. 1656 kom han hjem, og blev kort derefter kaldet til Sognepræst til Birkerød i Sælland, og givtede sig med sin Formands Datter Dorthe Birkerød.

I Krigen med Sverrig under Kong Friderich 3. leed han mange Haardheder. Hans Præstegaard blev 6 Gange udplyndret, og selv piinligt behandlet for at skaffe mere. Da han tillige med den bekiendte Ingenieur-Officer Ole Steenvinkel og flere vilde søge at redde sit Fædreneland, og bringe Fæstningen Cronborg af Fiendernes Hænder, blev han af de Svenske greben og fængslet og maatte saaledes forblive i 43 Uger, i 18 Uger med Jern-Lænker af 36 Punds Vægt om Hænder og Fødder. Disse Lænker hænge endnu til

Admindelse i Birkerød Kirke ligeover for Prædikestolen med en vedføjlet Tavle, der har følgende Indskrivet

Vincula Svecica.

Dette er et af de Svenske Fængsel, som Hr. Henrich Gerner, Sognepræst til Birkerøds Sogn, haver baaret om Haand og Fod for sit Fædreneland i 18 Uger Nat og Dag Ao. 1659 og 1660, der han sad fangen paa Cronborgs og Helsingborgs Slotter udi 43 Uger.

Prov. 18, v. 14.

Hvo som haver et glad Hierte, han veed at skikke sig i Modgangen, men naar Modet ligger, hvo kan det lide?

Men det var ikke nok dermed. Gerners Lidelser streg endnu høiere. Efter 6 Timer at have lagt paa Pinebænken, saa Blodet sprang ham ud af Fingerenderne; og hvoraf han stedse, saa længe han levede, bar Kiendemærke paa hans venstre Haand, blev han dømt til at miste sit Hoved med et Sværd, men intet aftvang ham hans Frimodighed og besiaeledede Trostab. Den 19 August 1659 blev Executionen berammet, og ikkun 8 Timer førend samme skulde gaae for sig, blev den formedelst Kong. Frid. 3. Mellemlhandling efterladt; thi Kongen sendte Bud til Kong Carl X, at dersom han Henrettede Gerner, vilde han ligeledes forfare med en vis Svensk Adelsmand, som paa samme Tid sad fængslet i Kiøbenhavn. Han blev da benaadet med Livet, men til sit Fængsel maatte han atter vandre og forblive, indtil 3 Uger førend Freden den 27 Mai 1660 blev sluttet, da han af sin Hustrue blev udløst for 400 Sldr. Hr. Gerner var da 30 Aar gammel, og havde været noget over 3 Aar i Birkerød. Jeg vil anføre hans egne Ord, saaledes, som de af ham selv ere optegnede og findes i Birkerød Kirkebog.

"Jeg (Gerner) blev piint udi 6 Timer, men man vandt intet. Steenvinkel blev dømt til Stelle og Hiul, som og skede, men efter Freden blev sluttet, igien nedtaget og hæderlig begravet (paa St. Hans Kirkegaard i Helsingør den 4 Septbr. 1660.) Jeg blev og dømt fra min Hals. Dagen var sat, nemlig den 19 August (1659) paa hvilken jeg skulde døe. Kisten var færdig, og alting beredt. Jeg havde taget Afskeed med min Hustru og Børn, og leveret til min Hustru mit Testamente, da 8 Timer tilforn for den bestemte Tid jeg blev pardoneret, gik saa siden i Jern, som vejede 36 Pd. om Haand og Fod Dag og Nat i 18 Uger, sad saa fangen paa Cronborg baade sund og syg i 38 Uger, blev saa fordret Ranzonpenge af mig. 1. 20000 Rdlr. 2. 10000 Rdlr. 3. 4000 Rdlr. 4. 2000 Rd. Men fordi jeg ei eiede mere end 1000 Sldr., blev jeg ført til Helsingborg udi Jern paa nye igien, høre Haand og venstre Fod sammen, sad saa der i 3 Uger, da med gode Venners Hielp og Raad ranzonerede min Hustru mig for 400 Sldr. Lidet efter tog General Auditeur D. Huss mig i Arrest 3 Ugers Tid i Leiren igien, og maarte jeg give hannem 339 Rdlr. fordi han agerede Sagen og dømte mig paa Cronborg. 3 Uger efter blev Freden sluttet ec."

Han kom da til sit forrige Embede igien, og 1680 blev Magister. 1690 Provst i Lynge-Cronborg Herred, og 1692 Biskop over Viborg Stift og Doctor Theologiæ. Et pludseligt og sørgeligt Tilfælde endte denne sieldne og værdige Mands Dage, i det han ved sit Maaltid blev qvalt af et Stykke Kiød, som kom til at sidde ham fast i Halsen, og døde den 13 Maj 1700, i sit Alders 71 Aar. Han var og i sin Tid en god Botaniker og heldig Digter, som sees af hans Ærevers foran i Peder Kyllings Viridarium Danicum, til hvis Samling han meget bidrog, medens han var i Birkerød. Han bør og erindres som Oldefader til den i vor Danske Søeetat saa navnkundige og for sine mange mechaniske Opsindelser fortiente afdøde Commandeur Henrich Gerner. Under Biskopens Epitaphium i Viborg Domkirke læses denne smukke Sentens, 2 Kong. 33, 18. "Lader hannem ligge, ingen røre hans Been." Malling om store og gode Handl. Worms Lærd. Lexicon. Pontop. Marm. Dan. I. 211. II 197. Giessings Jubell. I. 33 I.

(16) Især var det den 26 Julii 1700, at de Danske Skytspramme meget hindrede, at disse 3 mægtige Floder intet kunde udrette. Det er til denne Affaire Capitain og Ridder v. Abrahamson sigter i sin bekiendte Krigssang: "Vi alle Dig elske, livsalige Fred," 4de Vers:

"Og det var Kong Fredrich den fjerde af Navn, mod ham kom tre Floder tillige o.s.v.". Dagens Prøver paa Fædrelandsk Kierlighed og kiek Mod kan læses hos Malling om store og gode Handl. pag. 108, 174.

(17) Denne i sin Tid saa udbasunede Prædikant, Mag. Michael Henrichsen, med Tilnavn Tistorff, er fød i Odense den 13 Septb. 1626. Hans Fader, Hr. Henrich Michelsen, var den Tid Sognepræst til St. Hans Menighed sammesteds, siden Provst i Hadersleb. Moderen Margrethe Hegelund, en Datter af Biskop Mag. Peder Jensen Hegelund i Ribe. I hans første Ungdom studerede han i Breslau, Lybek og Hamborg 1648 deponerede han ved Kiøbenhavns Universitet, og blev 4 Aar derefter, saa yndede vare hans Talegaver, Slotspræst i Kiøbenhavn. 1653 blev han Magister. 1660 Sognepræst til Nicolai Kirke sammesteds, og døde den 17 Febr. 1701, 75 Aar gammel. Han var givt med Søster Brochman, en Datter af Professor Hans Rasmussen Brochman, og Enke af Mag. Morten Paulin eller Grum, Kongl. Hospredikant. Worms Lex.

(18) Bemeldte Mag. Christen Lassen Tychonius er noksom bekiendt, som en af Holbergs bitreste Antagonister, fordi han troede sit Navn at være misbrugt og skiendet i en af hans Comedier, i hvilken Anledning Holberg skrev den Jydske Feide, foruden andre hist og her indstrøede Sidehug.

Tychonius er fød den 17 August 1680 i Sahl Præstegaard i Ginding Herred i Ribe Stift. Hans Fader var Hr. Lars Tygesen, Sognepræst sammesteds. Moderen Karen Christens Datter Norkier. 1695 dimiterte hans Fader ham til Akademiet. 1701 blev han Capellan hos Hr. Lauritz Bret i Skive, og Aaret derpaa Sognepræst sammesteds. 1703 i Febr. afbrændte hans Gaard i Skive. 1706 blev han Magister. 1729 Provst i Hindborg Herred. 1727 Stiftsprovst og Sognepræst til Domkirken i Viborg. Døde den 24 Decbr. 1749, 69 Aar gammel. Han var først givt med Cecilia Bergitte Bret, og siden med

Bolette Holmer, en Datter af Krigsraad og Borgemester Holmer i Randers. See Holbergs udvalgte Skrifter udgivne ved Professor og Ridder Rahbek. 2 D. s. 386. Over Jacob von Thyboe.

(19) Man seer heraf, hvor meget Hr. Lauritz Axelson, som en rettænkende og oplyst Præstemand, har agtet den Hæder og Navnkundighed, det utilladelige og uforsvarlige Kvaksalverie kunde forhverve tillige med nogen lumpen Fordeel.

(20) Biskop Thomas Kingo, denne i vor Danske Kirkehistorie saa navnkundige Religionslærer og i sin Tid ypperlige Danske Digter, hvis aandelige Sange altid vil beholde sit fulde Værd, er fød i Slangerup i Sælland den 15 Dec. 1654 af skotsk Herkomst. Faderen var Hans Kingo, en Væver af Profession, Moderen Karen Sørensen Datter. Hans Farfader var Johan Thomson Kingo fra Kril i Skotland, som blev Kong Christian d. 4des Tapetmager. Han gik først i Slangerups Skole, siden i Friderichsborgs, og er herfra dimitteret 1654. 1662 blev han Capellan til Kirke-Helsing i Sælland hos Hr. Peder Worm, hvilken han siden succederede og ægtede hans Enke Cecilia Blankenborg. 1668 Sognepræst til Slangerup, og samme Aar Magister. 1677 Biskop over Fyhns Stift. 1679 adlet, og, da Digterkunsten var en af hans store Fortjenester, hvorved han paa den Tid udmærkede sig, blev hans Vaaben en Pegasus (en vinget Hest, de gode Poeter benytte sig af, et Billede paa Færdighed og Hurtighed) med en Maane og 3 Stjerner. 1683 blev han Doctor Theologiæ bullatus, og døde den 14 Octbr. 1703, 69 Aar gammel. Anden Gang var han givt med Johanne Lauritzdatter Lund, Enke efter Christen Pedersen, som havde været Forvalter paa Frydendal og Mørkegaard i Sælland, og tredje Gang med en Jomfrue Balslev af Fraudegaard i Fyhn, men alle Ægteskaber uden Børn Med Stiftsprovsten Mag. Jørgen Carstensen og Stiftamtmanden Baron Winterfeldt i Odense havde han Proces og Stridigheder. Han havde i Odense et eget Bogtrykkeris, hvorfra det første Oplag af hans Kirkepsalmebog udkom 1689. Men da denne Udgave ikke var approberet af det Theologiske Facultet i Kiøbenhavn, og deri desuden behøvedes nogle nødvendige Forandringer, udkom den atter fra samme Officin med Approbation 1699 i 8. Denne Psalmebog tilligemed Gradualbogen i Folio, blev da efter Kong Christ. 5. Befaling almindelig indført i Kirkerne i Danmark og Norge, og som endnu bruges i mange Landsbyekirker, istedet for den af Kong Frid. 2. 1565 anordnede Fyhnske Superintendent Jespersens Sang- og Gradualbog. Hans øvrige Skrifter, som alle ere Danske, citeres i Worms Lærdes Lexicon. Til Slangerup Kirke har han givet en Lysekrone med en smuk allegorisk Indskrift, som findes i Pont. Marm. Dan. 2. 299, hvor ligeledes læses et skiønt Eftermæle, opsat af ham i bemeldte Kirke over hans fattige Forældre. Til Prøve paa hans store Talent og Færdighed endog i extemporal Poesien tiener følgende: I Kong Christian den Femtes Forgemak oversatte han denne smukke sindrige Sentens:

Glückselig ist.
Der das vergist.
Was nicht ju andern ist.
strax saaledes:
Lyksalig er den Mand,
Der glemmer med Forstand,
Hvad han ei ændre kan.

og hvorved han endog gav den mere Styrke.

Skiønt Kingo havde adskillige Modstandere, beholdt han dog stedse sin Konges Naade og Agtelse.

Da nogle ubesindige Raadgivere havde gjort Kong Friderich 4. det Forslag, at afskaffe Friderichsborg latinske Skole, og at det var bedre og nyttigere, om Hans Majestæt i dens Sted oprettede ligesaa mange Ryttere, som kunde holdes for Skolens henlagte Indkomster, anhørte Kongen Forslaget uden Indvendinger, og lod strax Doctor Leth, en af Skolens Forstandere, kalde til sig, for at høre, om han kunde nævne ham nogle af dem, som vare oplærte deri Skolen, og siden havde faaet Embede i Staten. Leth nærvnede da adskillige lærde og brave Mænd, som endnu levede i Embede, og blant disse Thomas Kingo, Biskop i Odense. Da Kongen hørte Kingos Navn, vendte han sig til dem, der havde bragt Forslaget frem, sigende: "Er der kommen saadanne Mænd fra Friderichsborg Skole, hvorledes tør vi da lægge den øde." Hvorfor og Kingo blev regnet blant sin Tids store Mænd. Zvergs Sællandske Cleresi.

(21) See herefter Tillægget over Gislum Præster 11, 12, 13.

(22) Hr. Søren Christensen blev Sognepræst til Vildsted og Vindblæs 1679. Provst i Sletherred 1698, død den 15 Junii 1704; var givt med Inger Jensdatter. I Præste-Embedet fulgte ham hans ældste Søn, Hr. Hans Sørensen, givt med Ingeborg, en Datter af Hr. Hans Jacobsen Brunov i Skivum i Aars Herred. Han døde 1724, 42 Aar gammel, og blev succederet af Hr. Jens Nielsen Ivarsen, Capellan i Ranum, som blev begravet den 5 Decbr. 1742.

(23) Raadmand Christen Giørup i Aalborg blev siden Cancellieraad og Borgemester sammesteds, og har legeret 200 Rd. til Uldbierg Skole, hvis aarlige Renter Læreren nyder. Hofm. Fund. Tom. 3. Pag. 398.

(24) Denne Hr. Edvard Londeman, som siden er bleven Stamfader til den Rosencronske Familie, er født i Island den 5 Juli 1680. Faderen Johannes Wilhelm Londeman, Dansk af Fødsel, var først Sysselmand eller Herredsdommer i Arnæs Syssel i Island, siden Tolder i Præstøe i Sælland. Moderen Gyrida Marcus Datter, var Islandske og en Søsterdatter af den berømte antiqvariske Historiograf Torsæus. 1688 blev han nedsendt til Sælland, og 1694 sat i Kiøbenhavns Skole, hvorfra han 1698 blev dimitteret, var siden 5te Lectie Hører ved samme Skole, indtil han 1706 blev Magister og kaldet til Sognepræst for Skelum og Visborg Sogne i Viborg Stift. 1724 Provst i Hindsted Herred, var nogle Aar tilforn bleven Prof. Theol. Philol. og Poeseos dignatus. 1727 blev han kaldet til Kiøbenhavn at være Professor Philosophiæ.

1722 Lector Theologiae i Bergen og Consistorialraad. 1735 Assessor i Høieste Ret, fik Biskops Karakter, og 1749 adlet med Ravnet Rosencrone, og døde samme Aar. Han var en god latinsk Digter. Var givt først med Marie Elisabeth Wielandt, og siden med Anna Catharina Nyegaard, Enke af Biskop Müller i Bergen, som døde 1731. W. Lex.

(25) Palle Dyre var givt med forhen ommeldte Maria Grubbe. See 7 Anmærkn.

(26) Hr. Poul Paludan er født 1659. Hans Fader var Hr. Hans Paludan, Sognepræst for Jetzmark Menighed i Hvetboe Herred i Aalborg Stift; Moderen Johanne Niels Datter Bech. 1677 deponerede han fra Viborg Skole. 1680 blev han 5te Lectiehører sammesteds. 1686 kaldet til Sognepræst for Vammen ec. 1708 til Sognepræst til Rørbye i Artz Herred i Sælland. W. Lex.

(27) Hr. Mads Schytte er født i Aalborg 1632. Hans Fader Dr. Christen Schytte var Provincial Medicus og Canonicus i Viborg, og Moderen Margrethe Grubbe. 1650 blev han fra Viborg Skole dimitteret. 1655 reisie han udenlands. 1659 blev han Sognepræst til Karbye ec. paa Mors, hvilket Embede han forestod paa det 50 Aar, og var Provst i Sønderherred i 26 Aar. Han døde den 17 Januar. 1708 i sit 76 Aar. Var givt med Johanne Rested, en Datter af hans Formand Hr. Jørgen Pedersen Rested. W. Lex.

(28) I Anledning af denne Hr. L. Axelsons korte Anmeldelse om den Forandring, som under Hr. Mathias Willumsen til Strandby foregik, da Biørnsholm og Malle Sogne bleve forenede dermed, vil jeg her paa dette Sted udførligere fremsætte ei allene Aarsagen til denne, men og til de fortidige Forandringer, som have havet Sted i dette Kald. Og vil det vist ei være flere ukiert at vide noget mere om disse 2 ældgamle Sogne, der tilsammen forud blev kaldet Vitschild Klosters Kald (af Klosteret Vitschild, nu Biørnsholm) og hvortil jeg nu for Tiden er residerende Capellan.

Allerede i det 13 Aarhundrede have Strandbye og Malle (i ældre Documenter Malugh) Sogne været underlagte Vicschild Kloster, hvorfra de med Stifters Biskops Samtykke bleve forsynede med Vicarier eller Kapellaner. Foruden disse 2 Sogne have og fra samme Tid Aale eller Alæ og Fatherstorp (Farstrup) Sogne i Sletherred i Viborg Stift, tillige med Sundbye og Hals i Aalborg Stift, og senere Logstade (Løgsted) og Kornum Sogne i Sletherred i Viborg Stift været Klosteret tilhørende.

Hvad Aale, Alær eller Ale Sogn angaaer, hvis Kirkes Rudera med Kirkegaard endnu tydelig sees paa Biørnsholm Hovedgaards Mark, da er det uden for al Tvivl, at dette Sogn, hvori egentlig Vitschild Kloster af Kong Waldemar I. 1358 bleve anlagt, er det selvsamme, som nuværende Biørnsholm Sogn, da de ældste Documenter blant Klosterets Eiendomme altid nævne Strandbye, Alæ og Malugh Sogne ved hverandre. At de tvende Aar, Trend Aar og Biørnsholms Aar, der indgrændse den halve Deel af Sognet, Holmen hvori Klosteret var, som og den Tids omværende Skove, (løv, lev, le og blot l') hvorom endnu den saakaldte Lund ved Lundgaarden i Biørnsholm Sogn, og andre kiendelige Spor, foruden Almuens almindelige Sagn vidne, have giver Anledning til Navnet, synes ikke ugrundet. Flere Sogne have

samme Navn, og vel og af samme Aarsag. Ja Aalborg selv troer jeg og, førend den blev Borg og Kiøbing, al have hedt saaledes af samme Tilfælde. Naar denne Sognekirke er nedlagt, finder jeg ei, maaskee det er skeet ved Klosterels Secularisation i Reformationens første Tider, da saa mange overflødige Kirker bleve nedbrudte til andres Forbedring, og Klosterets berømte og smukke Kirke, der siges at have været en meget pragtfuld og kostbar Efterlignelse af St. Peders Kirke i Rom, helliget Jomfrus Maria, prydet med Orgel og Seierværk, og i Catholicismens Tid forsynet med 7 Altere, da blev bestemt til Sognekirke, hvorefter og Sognet blev kaldet Vitschild Sogn, ligesom der nu ved Klosterets senere Navneforandring i Aaret 1573 efter Rigsraad Biørn Andersen til Steenalt blev kaldet Biørnsholm. Muligen og de for Reformationen foregaaende Krigsuroligheder da Skipper Clemens og hans Tilhængere huserede her i Egnen, kan have foraarsaget dens ødelæggelse, som var Tilfældet paa flere Steder. Klosterets eller Biørnsholms og Sognets Birk vedblev ligetil dets Nedlæggelse i Kong Christ. 5. Tid at beholde sit gamle første Navn, Aale Birk. Det vilde blive alt for vidløftigt her paa dette indskrænkede Sted at samle, hvad derom mere kunde siges fra ældre Tider. I Danske Magaz. Tom.I. 133 og følg. findes en skøn Underretning om Vitschild Kloster, dette forud saa berømte Bernhardiner Kloster, med mere. Jeg vil ikkun her oplyse de Forandringer, dette Kald siden Reformationen har været underkastet, da Strandbye Sogn snart har været samlet med, snart adskilt fra Biørnsholm og Malle, nu igien samlet, og atter igien i Tiden skal fraskiles efter Kongl. Anordning.

Bemeldte Strandbye Sogn, der nu for Tiden er Hovedsognet i de 3 forenede Sogne, ligger i Gislum Herred, og adskilles ved Trend Aae fra Biørnsholm Sogn, der tilligemed Malle Sogn ligger i Slet Herred. Dog hører egentlig det Halve af Biørnsholm Sogn, som mod Søndnen adskilles ved Trend Aae og mod Norden ved Biørnsholm Aae og Vilsted Søe fra det øvrige halve Sogn, og for sin Beliggenhed Skyld kaldes Holmen, ligesom oven til er meldt, territorialiter til Aars Herred.

Ved at kiende de Præster, der siden Reformationen have været i Kaldene, vil man og erfare Forandringerne, Tiden og Aarsagerne. Ved Hielp af et overkommet Document er jeg i Stand til temmelig nøiagtig at oplyse samme. Men da dette Document i flere Henseender ikke giver den tydeligste Kundskab om hvad man søger, vil jeg her forud, saavel som ved given Lejlighed tilføie, hvad jeg dels har funden, dels formoder at tiene til nærmere Oplysning.

Da Kong Christian den Tredie, som bekiendt, i Aaret 1536 sekulariserede alle Klosterne, tilskrev han og samme Aar Abbed Oluf Nielsen i Vitschild, "at hvilke af Brødrene, der ei vilde forblive i Klosteret, maatte frit uden Forhindring udgaae, og de som ville blive, skulde være deres Abbed og Formand hørige og lydige, leve ærlige under christelig Regel og Skikkelse, og at de skulde prædike det hellige Evangelium og Guds Ord, og lade fare al menneskelig Digt og Paafund, o.s.v." Om bemelte Abbed frivillig med flere Munke er udgaaet, eller der død, finder jeg ei. Men Aaret derpaa 1537 fik Hr.

Anders Andersen, Abbed i Tvis Closter, der og 1536 havde faaet et ligelydende Brev om Klosterbrødrene, som de andre Abbeder i Jylland, Kong Christian 3dies Følgebrev til Vitschild Closter, at han der skulde være Abbed. Danske Magaz. I B. 186. Under ham er det egentlig, at Forandringerne gaae for sig. Sognene fik nu deres egne Lutherske Præster, af hvilke Capellanen til Strandbye tillige skulde være Skolemester eller Rector i Vitschild, hvor der da paa den Tid, ligesom i flere Klosterer var en latinsk eller lærd Skole, hvor Theologien mest lærtes. Prædikanten i Klosteret skulde tillige være Kapellan til Malle, og begge skulde have deres Ophold i Klosteret med mere. At dette saaledes har været af Begyndelsen, sluttet af Documentet, og i Følge Kong Christ. 3. Reskript af 9 Mai 1555, (det saa almindelig kaldte Klemmebrev, som findes i Pontop. Danske Atl. Tom. 4, 586.) stadfæstes det saaledes: "Capellanen til Strandbye skal være Skolemester i Vitschild Kloster, og skal have al Præste Renten af Strandbye Sogn, og dertil Kost. Klæde og Penge af Klosteret. Prædikanten udi Vischild Kloster skal være Kapellan til Malle Sogn, og nyde Præsterenten af samme Sogn, og dertil have Kost, Klædning og Vaaning udi Vtschild Kloster." At Kapellanen til Strandbye og har havt frie Vaaning sammesteds, fulgte vel med Rectoratet. I ældre Tider boede Vicaren i Myrhøy Bye i Strandbye Sogn.

Ligesom anførte Rescript tillægger Kapellanerne disse Fordele, saa melder Documentet, at Sognepræsten og i samme Aar ved Kongl. Brev blev tillagt at nyde det samme. Men da dette Brev uden Tvivl maae være det samme, som ovenmeldte Rescript, hvori Sognepræsten ei omtales, saa vil jeg næsten tro, at Prædikanten i klosteret, som tillige skulde vare Capellan til Malle, er den samme, som den Tids Sognepræst, og til Løn alene har havt, ligesom Kapellanen til Strandbye, hvad Rescripcec melder, da den sidste Abbed, ligesom hans Formand i Følge deres gamle Privilegier, har selv, saalænge han levede, opbaaret Soggenes øvrige Korn og Qvæg Tiender til Underholdning for sig med Klosterets Personale. At Sognepræsterne siden efter Abbedens Død og Kaldenes snart paafulgte Deling selv have havt Præstetienden af Vitschild Sogn, oplyses af det følgende. I Documentet finder jeg ei heller nævnet nogen anden Capellan til Malle Sogn. De da værende 2 Præster i Sognene, kan man rettest ansee som Abbedens Vicarier, der have havt deres Ophold i Klosteret, saa længe han levede, men ophørte, da det blev et Kongeligt Lehn, og hvorved Tingene fik en anden Vending, som snart vil erfares. Ved Reformationens Begyndelse, da Strandbye, Vilschild og Malle Sogne vare forenede, blev

1. Hr. Niels Pedersen den første Lutherske Præst til bemeldte trende Sogne, levede i Aaret 1544, og da kunde vidne om Torup Præstegaard i Farsø Sogn i 70 Aar, nemlig, at den hørte til Gislum Kald, og ei til Viborg Bispers aabne Kielder, (See Tillægget til Dagbogen samme Aar, hvor hans Attest findes anført.) Tillige med ham levede og den sidste catholske Præst og indgiven Broder i Vitschild, Hr. Jens Erichsen, som og blev kaldet Hr. Jens den ældre. (See anførte Tillæg Aar 1544, hvor ligeledes hans Attest om Torup Præstegaard findes). Begge levede under Abbed Anders Andersen, som endnu

i Aaret 1557 forestod Klosteret. At Hr. Niels Pedersen har levet til 1555 og maaskee længere, sees af hans Eftermand, Hr. Christen Nielsen, der da i hans Tid var Kapellan til Strandbye, saa hans Levealder vist har været over 90 Aar: Og at der endnu var Abbed i Klosteret 1562, sees af D. Magaz. Tom. I. 226, og ventelig den samme Anders, men at han enten i samme eller følgende Aar 1563 er død, og Klosteret da af Kong Friderich 2. forlehnet Henrich Gyldenstjerne til Aagaard, vil siden, erfares af de Forandringer, som først i Aaret 1564 foregik med Kaldenes Deling, hvilket og forudsætter nogen foreløbende Tid. Det Danske Magazin kjender ei Gyldenstjerne, som Lehnsmand i Vitschild Kloster, førend i Aaret 1569. Af hvad jeg forhen har erindret, bliver det sandsynligt, at Hr. Niels Pedersen ikkun har været Prædikant i Klosteret og Kapellan til Malle Sogn, men muligen havt Prædikant af Sognepræst til alle 3 Sogne. I hans Tid 1546 og 1552 bærede Kong Christ. 3. Klosteret med sin høie nærværelse. Ved første Gang mødte 3 Mænd af Malle Sogn, nemlig Troels af Østergaard og begge da værende Gaardmænd i Brøtrup, Christen Nielsen og Anders Nielsen, for at lide Kongens Dom, fordi de havde skudt paa Abbedens Vildbane. D. Magaz. Tom. I. 188.

2. Hr. Christen Nielsen var først Skriver paa Sorø, siden Skolemester i Vitschild Kloster og tillige fra Reformationen Kapellan til Strandbye Sogn under hans Formand. Han var der endnu i Aaret 1555, men efter Hr. Niels Pedersens Død blev Sognepræst til Strandbye, Vitschild og Malle Sogne. Ifølge Kong Christ. 3. Brev, dateret 1555, blev Sognepræsten til disse 3 Sogne, (som jeg efter ovenmeldte Erindring troer at være den samme, som Prædikanten i Klosteret og Kapellanen til Malle Sogn,) tillagt at nyde blant andet Kost. Klædning og frie Vaaning i Vitschild, men Lehnsmanden, Henrich Gyldenstjerne, ved sin Ankom til Klosteret, nægtede ham det, især hvad Bopæl angik, og til den Ende lod bygge et Huus, Friisborg kaldet, paa den saa kaldte Teglgaards Bakke norden Biørnsholms Aae, vesten for den nordre Mølle, med Tillæg af noget Jord. Men da Præsten, der leed megen Fortræd af Gyldenstjerne s Folk og hans Creature og leed derved, tilmed ansaae det for haanligt, at sidde ved alfare Vei ved Møllen, begierede han af Gyldenstjerne, at han vilde forhielpe ham hos Kongen, at han maatte bekomme en Præstegaard i Strandbye Sogn, da han med dette eene Sogn vilde være fornøjet. Lehnsmanden føiede og denne fromme Mand heri, og udvirkede dertil Kong Friderich den Andens Tilladelse. Hr. Christen flyttede da 1564, da Bygget var saadet, til Vadgaard, der efter 12 af Strandbye Sognemænds bedste Skiønnende var bleven udlagt til fri Præstegaard i Sognet, ved at udakkordere den da boende sidste Bonde, Poul Nielsen, Klosteret tilhørende, der igen efter Betingelserne flyttede til Friisborg. Til Kaldets Forbedring erholdt Hr. Christen desuden Præstetienden af det halve Vitschild Sogn, nemlig Holmen, som hans efterladte Tiendebog har bevist. men efter hans Død 1596 har ingen af hans Eftermænd nydt denne Refusion. De 12 Mænds Brev om Vadgaards udlæggelse til Præstegaard, er dateret 1564 Fredagen næst for Maria Bebudelses Dag, og Contracten mellem Hr. Christen Nielsen og Bonden Poul Nielsen i Vadgaard dateret 1564 Torsdagen næst efter Søndagen Qvasi modo

geniti, eller første Søndag efter Paaske. Saaledes blev Strandbye Sogn adskilt fra Vitschild eller Biørnsholm og Malle Sogne, efterat det i 350 Aar dermed havde været foreenet.

3. Hr. Jens, som formodentlig i hans Formands Tid har været Skolemester i Klosteret og Kapellan til Strandbye, blev da igien 1564 alene Sognepræst til Vitschild og Malle Sogne. Han oplod omsider Kaldet til Mag. Jens Lauritzen Rafn, og var emeritus baade i hans og dennes Eftermands, Hr. Christen Michelsens Tid, som kan sees af en Høiesterets Dom, hvor Hr. Christen Michelsen blev tildømt at give Hr. Jens den samme Afgift, som af Mag. Rafn var lovet.

4. Hr. Mag. Jens Lauritzen Rafn, Vicepastor til Biørnsholm og Malle. Han blev fældet ved Viborg Landstingsdom 1591, for sit Vidne han aflagte om Frue Ermegaard Gyldenstjerne s Foster, sigende, at han ej vidste, enten det var dødt eller levende. Kom derfor fra Kaldet 1591. Han boede da i den vesterste Gaard i Kiergaard i Biørnsholm Sogn. Hr. Jens's forommeldte Resignation, saavel som Mag. J.L. Rafns Bosiddelse i Kiergaard tilskriver jeg de store Forandringer, som i deres Tid foregik med Klosteret i Aaret 1573, da Kong Friderich 2. mageskiftede det med tilliggende Gods til Rigsraad Biørn Andersen til Steenalt for andet Gods i Sælland. Udtog af Skiødet læses i Danske Mag. T. I. 208. Kort tilforn havde Kongen tilskrevet Henrich Gyldenstjerne, daværende Lehnsmand paa Klosteret, at han snarest maatte annamme sin Rente, og overlade det til Biørn Andersen, som og skede. Denne brave og virksomme Mand, der i sin Tid gjorde sig saa fortient ved sin Gavnildhed og Omsorg for Kirker og Skoler, har upaatvistelig strax eller i Aaret 1574 udlagt den ene Gaard i Kiergaard til Præstegaard, hvorved og Degnen siges at have havt sin Bolig, da Præsten tilforn havde Huuslye paa Klosteret; thi jeg vil neppe troe, at Gyldenstjerne har udlagt noget andet Sted til Præstegaard istedet for Friisborg, ellers havde det vel været bemærket. Efter Sigende fortaltes vel, at der har boet Præst i Overlade, en Bye i den Deel af Biørnsholm Sogn, som kaldes Holmen; men jeg vil snarere tro, at denne Præst har været den resignerte Hr. Jens, som der har boet og levet af sin Pension. Til ovenmeldte Tid og Forandringer henregner jeg og Hr. Mag. Rafns Ankomst til Kaldet, som da i Hr. Jens's Sted har flyttet til Kiergaard. Siden efter 3 Aars Suspension kom Mag. Rafn i Aaret 1594 med Kongelig Benaadning til Ørslev Klosters Kald i Fiends Herred, og var han der den første Præst, som boede i Heilskov.

5. Hr. Christen Michelsen, som siden 1572 var Præst til Ørslev-Kloster, og boede da i Hald Bye, kom 1591 igien til Biørnsholm og Malle Sogne i Mag. Rafns Sted. Ved Hr. Christen Nielsens Afgang i Vadgaard 1596 erholdt han og Præstetienden af Holmen. Han boede ligeledes i Kiergaard, hvor han og døde.

6. Hr. Otte Lauritzen, i hvis Tid Sognene leed meget ved de Svenskes Indfald og Udplyndringer i Aaret 1644 under General Thorstensen. Boede, ligesom hans Formand, i Kiergaard, hvor han døde 1649.

7. Hr. Isaach Christensen flyttede fra Kiergaard til Ranum Bye, ligeledes i Biørnsholm Sogn, i en af de daværende 19 Bøndergaarde, (nu ikkun 14 med Præstegaarden) som med Kong Friderich den Tredies Bevilgning af Hr. Niels Axelsen Juul til Biørnsholm blev udlagt til frie Præstegaard i Stedet for den i Kiergaard, som igien blev en Bondegaard. Præstegaarden fik da efter en derom af Hr. I. Christensens Eftermand Hr. Mathias Willumsen 1695 given Indberetning til Viborg Stiftsbog, følgende Indretning:

1. Nør-Længde, Raalingen (skal være Rolængden eller Vaaningshuset) 14 Fag (nu 8).
2. Øster-Længde, et Herberg 8 Fag.
Nok en Lade paa samme Længde 10 Fag.
(Nu haves ikkun een Bygning paa samme Længde, nemlig Kornladen paa 16 Fag.)
3. Sønder-Længde, en Lade 22 Fag, (nu ikkun 12.)
4. Vester-Længde, Fæehuus 22 Fag.
Nok et Staldhuus paa samme Længde 4 fag
(Nu staaer paa samme Længde ikkun eet Huus paa 18 Fag.)

Aarsagen til Hr. Isaach Christensens Flytning til Ranum udleder jeg med temmelig sikker Grund af den paa den Tid indfaldende Krig med Sverrig, hvorved Præstegaarden i Kiergaard i et af Aarene 1657, 58, 59 maae vare bleven afbrændt eller ruineret, som var Tilfældet paa saa mange Steder. Thi den gamle smukke Kloster-Kirke, som siges at have været en kostbar Efterlignelse af St. Peders Kirke i Rom, og længe havde været Biørnsholms Sognekirke, blev den Tid ødelagt. Hr. N. Axelsen Juul, da Eier af Biørnsholm, lod siden bygge, eller rettere af et af de beqvemmeste Bygninger (efter Sigende et Ridehuus) paa Gaarden indrette en nye Kirke, som efter Befaling af Kong Fridench 3. den 17 Julii 1668 til Biskop Mag. Peder Villadsen i Viborg af ham blev indviet til Biørnsholms Sognekirke, der siden i Aarene 1798 og 1803 af sal. Hr. Peder de Lasson til Biørnsholm har modtaget en baade ind- og Udvendig fuldkomnere Forbedring og Forskiønnelse, hvorved den udmærker sig som en af Stiftets smukkeste og lyseste Landsbykirker. Den ødelagte Kirkes Rudera ere endnu synlige, skjønt mange endog i senere Tid have nedbrudt af samme. Hr. Isaach Christensen, som var erkiendt for en alvorlig og from Mand, døde 1664. Han var baade den første og sidste Sognepræst. som hidindtil har boet i Ranum Præstegaard.

8. Hr. Mathias Willumsen i Vadgaard, Sognepræst til Strandbye, hvorom siden mere, erholdt ved Kong Frid. 3. Brev efter Hr. Isaach Christensens Død i Ranum 1664 Kaldene igien samlede, efter at de i 100 Aar, fra 1564, havde været adskilte.

Jeg vil nu her først fremsætte Hr. Mathias Willumsens Formænd til Strandbye Sogn alene førend jeg fortsætter ham og hans Eftermænd til de samlede Kald, og da var

1. Hr. Christen Nielsen den første. Forhen er meldt, at han først fra Reformationens Tid var Skolemester i Vitschild Kloster og Kapellan til

Strandbye Sogn, og siden blev den anden lutherske Sognepræst til alle 3 Sogne, men 1564 flyttede til Vadgaard. Jeg vil ikkun her tilføie, at han 1577 blev Provst over Gislum Herred. 1595 resignerede samme Embede, og døde 1596 i en meget høi Alder, efter at have været Præst i 60 Aar, og som Jubellærer tillige efterladt sig det skønne og sieldne Vidnesbyrd, at han var en exemplarisk gudfrygtig, skikkelig og lærd Mand.

2. Hr. Anders Nielsen, fød i Skive, var ikkun 6 Aar i Embedet, da han døde 1602.

3. Hr. Christopher Christensen, hvis Fader var Byesvend i Viborg, var en lærd, flittig og arbejdsom Mand, og efter 34 Embeds Aar døde 1636.

4. Hr. Lauritz Lauritzen Lunde, fød i Lunde Præstegaard i Fyhn, var Præst til Strandbye henved 20 Aar. Han døde Jule Nat mellem den 24 og 25 Decbr. 1655, og blev begravet den 3 Jan. 1656 i Strandbye Kirke, hvor og hans Epitaphium findes, men er af ælde blevet ukiendeligt. I hans Tid leed Sognet meget ved de Svenskes Indfald.

5. Hr. Anders Hansen var fød i Slagelse, hvor hans Fader var Byefoged. Han var først Capellan 1655, og siden 1656 blev Sognepræst. Aaret derpaa 1657 den 10 April lod han ved Aale eller Biørnsholms Birketing optage et Tingsvidne om Strandbye Sogns og Kalds Ringhed, samt Vadgaard Præstegaards Brøstfældighed, og hedder det, at samme Tingsvidne var meget følche og skiden, hvilke Prædikater jeg egentlig henfører til Kaldet og Præstegaarden, som usselt og sørgelig af Udseende, da 24 Mand af Strandbye Sogn i 8 af Biørnsholms Sognemænds Nærværelse med oprakte Fingre og 2 tylter Eeder bevidnede, "at Sognefolket siden de Svenskes Indfald 1644 var blevet meget forarmet, og Vadgaard moxen forfalden paa Tømmer og Tag, og at en Deel af Husene vare tænkte med Lyng." Med dette Tingsvidne søgte Hr. Anders Hansen Kongen om Forbedring; men da Svenskefeiden atter strax i samme Aar paafulgte, og han selv ikke længe derefter, 1662, døde, fik det ingen videre Fremgang.

6. Hr. Mathias Willumsen er fød 1630 i Provindsen Bleking i Sverrig, hvor hans Fader var Laugmand, og af gammel skotsk, den Frobesiske Adel, hvis Forfædre vare for Religionens Skyld fordrevne fra Skotland. Af Kierlighed til den Danske Regiering forlod Hr. M. Willumsen, som Student, med flere sit Fædreland under Krigen mellem Kongerne Friderich 3. og Carl 10, og begav sig til Kiøbenhavn, hvor han erhvervede sig akademisk Borgerret, og med de Studerende tog kraftig Deel i Kiøbenhavns Forsvar i den mærkelige Beleirings-Storm den 11 Febr. 1659. Efter Freden fortsatte han sine Studeringer ved Kiøbenhavns Universitet, og blev 1662 af Kong Frid. 3. kaldet til Sognepræst for Strandbye Sogn. Han benyttede sig af ovenanførte Tingsvidne, og især ved Hr. Isaach Christensens Død i Ranum 1664 ansøgte Kongen om Biørnsholm og Malle Sognes Tillæg til Kaldets Forbedring, hvilket han og ved Stiftamtmandens i Viborg, Hr. Ove Juuls, anbefaling erholdt, mod at holde en Kapellan til Embedets Besørgelse, hvilket og skede. Embeds-Pligterne bleve da saaledes fordeelte, at Sognepræsten, som boede i Vadgaard, alene forsynede Strandbye Sogn, og i Biørnsholms Sogn

alternerede med Kapellanen, der allene forsynede Malle Sogn, hvilket og derfor med al Præstetiende og Accidenser efter Accord blev ham tillagt pro Officio, og kom til at boe i Ranum Præstegaard, der nu blev anseet som Sognepræstens Annexgaard, og af ham skulde vedligeholdes. Siden den tid have de Personelle, og fra Aaret 1742 de Residerende Kapellaner, stedse havt der deres Præstegaard, som af ovenanførte urigtig er bleven kaldet Malle Sogns Annexgaard i Ranum Bye. Saaledes bleve nu efter 100 Aar fra 1564 til 1664, de adskilte Kald og Sogne arter samlede. Artig nok indtræffe ogsaa efter 100 Aar disse lignende Omstændigheder, som jeg tillige her vil anmærke, nemlig: Hr. Christen Nielsen blev Provst i Gislum Herred 1577, Hr. Mathias Willumsen Provst i samme Herred 1677. Hr. C. Nielsen døde 1596, Hr. M. Willumsen oplod Kaldet 1696 til sin Svigersøn, Hr. Iver Enevoldsen, forhen Kapellan i Ranum. Han flyttede derpaa fra Vadgaard til Malle Bye, og boede da der i den østerste Gaard, som han tillige med en smuk anlagt Hauge ombyggede til en anstændig Bolig, hvortil han opbar Malle Sogns Kirketiende, som han eiede. Deraf kommer det almindelige Sagn blandt Almuen i Sognet, at der i Malle Bye fordum har været Præstegaard, hvis Sted og Rudera endnu vises og kiendes. Han døde den 10 Septbr. 1708 i en Alder af 78 Aar og blev i al Stilhed begravet den 18 Septbr. derpaa i en af ham selv besørget indrettet aaben Begravelse neden i Taarnet i Malle Kirke. Han var givet med Kirstine Bloch, som døde i Malle den 14 April 1714, 84 Aar gammel og ligeledes hviler ved Siden af hendes Mand i Malle Kirke. Hr. Mathias Willumsen var i sin Tid en sielden Mand af god Stand og Opdragelse, lærd, duelig, beleven, virksom og formuende, dertil agtet og elsket. Ved sin Ankomst til Vadgaard, og især da han endnu som ung Mans erholdt saa store Fordele, gjorde han betydelige Bekostninger paa den forfaldne Præstegaard, som han saa got som ganske af nyt opbyggede, anlagde dens Have med mange træer baade til Frugt og Hegn, lod grave 10 Fiskeparker omkring Gaarden, hvilke næsten alle nu ere tilmuddrede, ja kappedes endog med Hr. Niels Axelsen Juul til Biørnsholm i at udtænke og forskiønne de smukkeste Anlæg. Dog maae jeg herhos anmærke, at den nuværende skiønne og i saadan bar Egn uforlignelige Have til Biørnsholm, der formedelst sine mange Afvexlinger kunde fortiene en egen Beskrivelse, ikke er et Anlæg af Hr. Juul, men et Mindesmærke af Hr. Mathias de Lasson, og endnu mere af hans Søn, sidst afdøde Herre til Biørnsholm, Hr. Peder de Lassen, der især ved Alleer, lukkede Gange og Esplanader, beplantede med forskiellige Danske og Norske Skovtræer, har givet den et sieldent Værd og saare yndefuldt Udseende. Hr. M. Willumson kostede og meget paa Præstegaarden i Ranum, hvor han desuden byggede 2 Gadehuse og lagde til den, hvoraf det ene endnu er til. I hans Tid sees, at Sognepræsten foruden Offer har nydt af Hovedgaarden Biørnsholm 8 Tønder Byg aarlig pro Officio, men vides ei ved hvad Lejlighed disse ere bortkomne fra Kaldet.

7. Hr. Iver Enevoldsen var først Kapellan i Ranum, men blev ved Hr. M. Willumsens Resignation 1696 Sognepræst og flyttede til Vadgaard, hvorefter han og hans Familie siden skrev og endnu skriver sig med Tilnavn Wagaard.

1727 blev han Provst over Sletherred efter Hr. Jens Snediker i Barmer, og døde i Januar 1789. Han var 2 Gange givt. Først med Hr. Math. Willumsens yngste Datter, Inger Marie, med hvilken han ikkun levede i 12 Aar, da hun ikke længe førend hendes Fader blev begravet den 23 Juli 1708. Med hende havde han 3 Sønner og en Datter. Sønnerne vare: 1. Hr. Mathias Wagaard, hvorom siden. 2. Hr. Enevold Wagaard, Sognepræst til Skelum og Visborg i Hindsted Herred, hvis Søn, Hr. Peder Wagaard, og nu Søn igien Hr Enevold Wagaard have fulgt hinanden i samme Kald. 3. Hr. Niels Iversen Arrøe, Sognepræst til Øen Fuur, og Provst over Nørre og Harre Herreder i Salling, hvis Søn, Hr. Iver Nielsen Arrøe igien haver fulgt sin Fader i samme Kald. Datteren blev givt med en Blicher. Med hans anden Hustrue havde han 4 Døttre og 2 Sønner, nemlig Hans, som døde ung hos Moderen, medens hun med Hr. Math. de Lassons Godhed og Tilladelse sad som Enke paa Hvanstrup, hvor hun og selv endte sine Dage. Den anden Søn, Hr. Iver Wagaard blev Sognepræst til Rømdrup og Clarup i Fleskum Herred, var givt med hans Formands Provst Johan Berings Datter, død uden Børn.

8. Hr. Hans Sadolin er født 1724 i Viborg, hvor hans Fader, Hr. Ole Hansen Sadolin, var Sognepræst til Sortebrødre Kirke sammesteds. Man har om denne sidste følgende Anekdot: Da Kong Friderich den Fierde engang var i Viborg, og Gejstligheden der blev ham forestillet, hendte det sig, at Kongen tabte sin Handske, hvorpaa Hr. O. Sadolin tog den op og overleverede den til Kongen, som dertil sagde: "dette befordre ikke." "O! Deres Majestæt, svarede Hr. Sadolin, det gaaer ikke saa tidt paa." Hr. Hans Sadolin var først Kapellan til Graabrødre Kirke i Viborg, blev derpaa 1739 af Hr. Niels de Poulson til Gunderupgaard, som da eiede alle 3 Kirker, kaldet til Sognepræst for samme. 1756 blev han i Faste-Landemodet udnævnt til Provst over Gislum Herred, men døde kort derefter i samme Aar i Viborg i Snapstinget, 52 Aar gammel. Han var givt med Eleonore Hildebrandt.

9. Hr. Christopher Heidenreich Busch er født Daugberg Præstegaard i Fiends Herred, hvor hans Fader, Hr. Peter Christian Busch var Sognepræst til Daugberg, Mønsted og Smollerup. Han var først Præst til Ørslev Kloster, hvorfra han 1756 af Hr. Mathias de Lasson til Biørnsholm blev kaldet til Sognepræst for disse 3 Sogne, og i samme Aar strax efter sin Formands Død til Provst over Gislum Herred, og døde 1778. Han var 3 Gange givt: 1. med Anne Elisabeth Brøchner, en Datter af Provst Peder Brøchner til Karbye ec. paa Mors. Hun døde tilligemed Barnet i sin første Barselseng. 2. med Øllegaard Riis, en Datter af Landstingsskriver Riis i Viborg; med hende havde han alle sine Børn. 3. med Ingeborg Hee, en Datter af Hr. Thomas Hee, Sognepræst til Borup og Hald i Aarhus Stift.

10. Hr. Søren Bregenholt er født 1732 paa Lerkenfeldt, hvor hans Fader Thomas Sørensen Bregenholt var Forpagter og Forvalter. Moderen var Anna Sophie Svinding. I hans første Ungdom nød han privat Underviisning hos Sognepræsten Hr. Byrge Krog i Vesterbølle, gik siden i Viborg Skole, hvorfra han blev dimitteret til Akademiet. Efter fuldendte Examina, og at have informeret paa adskillige Steder, blev han først personel Kapellan hos Hr.

Søren Bøgeskov i Hierk i Salling, siden i Aaret 1773 ansat som Interims Kapellan i Ranum, da Kaldet henstod Vacant formedelst forefalden Proces imellem de Kaldsberettigede (hvorom siden), men 1775 af Hr. Peder de Lasson til Biørnsholm kaldet til residerende Kapellan paa Stedet, og 1778 af samme til Sognepræst. 1779 blev han Provst over Gislum Herred, hvilket Embede han formedelst Alderdom og Svaghed frasagde sig nogle Aar for sin Død, som indtraf den 16 Juni 1810 i hans Alders 78 Aar. Han var en virksom, retsindig, oplyst og nidkiær Embedsmand, med megen Opmærksomhed og sielden Orden opfyldte han sine Pligter, kort, han var, hvad han i sin Kreds burde være, en ustraffelig Religionslærer, der vejleder ligesaa meget ved skyldfrie Vandel, som sund Lærdom. Han var gift med Else Marie Sinding, som ikke længe overlevede ham, da hun døde i Randers den 2 Oktbr. 1811, 64 Aar gammel, uden Livs Arvinger.

11. Hr. Hans Peter Sadolin, en Sønnesøn af ovenmeldte Hr. Hans Sadolin i Vadgaard, er fød den 24 Septbr. 1772 i Rold Præstegaard, hvor hans Fader, Hr. Ole Hansen Sadolin, da var Sognepræst til Rold og Vebbestrup i Hindsted Herred. Moderen Mette Elisabeth Brøchner. Han blev underviist af sin Fader til han i Aaret 1790 blev dimitteret som Privatist fra Kiøbenhavn. Aaret derpaa tog han Examen philosophicum, forlod Kiøbenhavn, og imidlertid deels informerede paa Fuglsiggaard i Vensyssel, deels var sin Fader til Hielp i Embedet. 1798 tog han philologisk, og Aaret derpaa 1799 theologisk Examen, i hvilket samme Aar i November han blev bestikket til personel Kapellan hos sin Fader, da værende Sognepræst til Vive, Ove og Valsgaard Sogne i Hindsted Herred, og blev ordineret den 22 Jan. 1800. Efter Faderens Død kom han 1806 ligeledes som Personel Kapellan til Vadgaard, og ved Provst BregnholmsAfgang 1810 blev udnævnt til Sognepræst for alle 3 Sogne, men ved Vacance i Farsø Sogn i Gislum Herred fratræder Biørnsholm Sogn, der da forenes med Malle Sogn, som tilsammen skal udgiøre et særskilt Kald med de øvrige i Slet Herred, og derimod erholder fornævnte Farsø Sogn, der forenes med Strandbye Sogn, som tilsammen ligeledes skal udgiøre et særskilt Kald med de øvrige i Gislum Herred, hvorved Sognene endelig adskilles til deres henhørende Herreder, og det residerende Kapellanie vorder ophævet. Det Kongelige Restript af 25 Oktbr. 1810 hvorpaa denne Deeling grunder sig, vil jeg siden i Tillægget af Dagbogen ved Optegnelsen paa Præsterne i Gislum og Farsø anføre. Hr. H.P. Sadolin var gift med Petrine Kierulff, en datter af Hr. Proprietair Iver Kierulff til Gunderupgaard, der har tilskiødet og perpetueret Hs. Majestæt Kaldsrettigheden til Strandbye Kirke.

Jeg vil her tillige vedføi Optegnelsen baade paa de personelle og residerende Kapellaner i Kaldet, som have boet i Ranum Præstegaard hidindtil, og da er mig først bekiendt:

1. Hr. Iver Enevoldsen, som ikke vides hvad Tid han kom til Ranum; men ved Sognepræstens, Hr. Mathias Willumsens Resignation og ved at ægte hans yngste Datter Inger Marie, 1696, blev Sognepræst til Strandbye ec. og flyttede til Vadgaard, hvor han døde 1739. See ovenfor Sognepræster 7.

2. Hr. Niels Væver kom til Ranum 1696, og døde der sammesteds i Novemb. 1699.

3. Hr. Jens Nielsen Iversen blev Kapellan først i Aaret 1700 og var det til 1724, da han blev kaldet til Sognepræst til Vildsted og Vindblæs i Sletherred, og er begravet i Vildsted den 5. Decbr. 1742.

4. Hr. Mathias Wagaard var, som forhen er meldt, Hr. Iver Enevoldsens ældste Søn i Vadgaard, kom 1724 til Ranum, og blev siden forflyttet som Sognepræst til Vive, Ove og Dalsgaard i Hindsted Herred i Viborg Stift. Han havde mange børn.

5. Hr. Thomas Blichfeldt er fød den 26 April 1686. Han var først Degn i Øster eller Vester-Vellinge i Midelsom Herred i Viborg Stift, ved hvilken Kant han og havde sin Familie, og kom derfra, uvist hvad Tid, til Ranum som Kapellan. I Følge det Kong. Reskrivt af 2 Martii 1742, blev det personelle Kapellanie heri Ranum, saavel som paa flere Steder, forandret til et residerende, og var Hr. Th. Blichfeldt den første residerende Kapellan her paa Stedet, Han Døde ugift i Ranum den 18 November 1747, 61 Aar gammel. Som Beviis paa hans uafbrudte Sundhed, han stedse nød, anføres denne Synderlighed: at han ligetil sin Dødsdag havde faa stærke Tænder, at han kunde tage en Haand fuld Nødder i Munden, og knuse dem saa ganske smaa med Skal og Kierne, som om de vare stødte i en Morter. Han har selv opsat sit Eftermæle, som findes udvendig paa den østre Ende af Malle Kirke udgravet i en i Muren lige over for hans Grav indsat gullandsk Marmorflise, og lyder paa Latin saaledes: Hic dpositus est Thomas Blichfeld, Symmista olim Biørnsholmensis, cui nihil habenti nihil defuit. Pium et contentum animm summum luceum habuit. Natus 1686. 26 April. Renatus die subsequenti. Denatus 1747 18 Novembr. Christo vivens, Christo monriens erat, in æterum erit. (Her er nedlagt Thomas Blichfeldt, forhen Medtiener til Biørnsholm. Han eiede intet, men dog manglede intet. Et Gud hengivent og nøisomt Sind holdt han for sin største Vinding. Han er fød 1686 den 26 April. Døbt den følgende Dag. Død 1747 den 18 Novembr. I Liv og Død var han Christi Tiener, og vil i Evigheden være det). Over selve Graven ligger en større bornholmsk Steen med følgende korte Indskrivt:

Hr. Thomas Blichfeld lod denne Steen
herhos i Muren indsætte.
Til Æreminde paa hans Been
hans Venner lagde dette.

Hr. Blichfeldt var i øvrigt en exemplarisk sædelig, sparsommelig og nøisom Mand, hvortil hans lidet Levebrød desuden opfordrede ham, dog uden at være nidsk eller gierrig. Han efterlod sig endog derved Penge. I Embedet var han vel oplyst, flittig og nidkier, tillige munter og ei uvittig, skjønt han ei altid anvendte sit Pund til rette Tid og Sted. Saaledes vare ofte hans Indgange i hans Prædikener disse: "En god Vise kan ikke siunges for tit." eller: "Freunde er Freunde værst, sagde Ræven til de røde Hunde." Mere passende er følgende: I

hans Dagligstue, hvor Tienestefolkene holdte deres Maaltider, var et brunmalet Spisebord med Bænke at Hefte op paa Væggen. Paa Foden af samme stod med store hvide Bogstaver malet følgende Vers:

Vil du æde, maa du svede,
Haanden Munden nære bør.
Bed oprigtig, arbeid flittig,
Da for Brød du ikke tør
Ængste dig unyttelig,
Gud det giver visselig.

Ved min Tiltrædelse i Ranum 1799, fandtes endnu paa en meget lav Giestkammerdør følgende paamalede Ønsker, udvendig: Pax intranti: (Fred med din Indgang!) indvendig: Salutas abeunti (Held med din Bortgang!)

6. Hr. Niels Juul, hvis egentlige Tilnavn var Bølle, men opkalder efter Niels Juul, som har eiet Biørnsholm, er født i Trend i Strandbye Sogn den 22de April 1711. Hans Fader var Nicolai Bølle, Degn til Strandbye, Biørnsholm og Malle Sogne. Hr. Niels Juul var først Hovmester paa Biørnsholm, og siden paa Gunderupgaard, hvor han af da værende General-Major de Poulson, som eiede alle 3 Kirker, blev kaldet den 2 Dec. 1747 til residerende Kapellan. 1748 den 17 Septbr. givtede han sig med Sophia Amalia en Datter af Hr. Niels Morsing, Sognepræst til Hierk og Harre i Salling. I Anledning af Ranum Præstegaards Vedligeholdelse af Sognepræsten til Bolig for Kapellanen, reiste sig ofte mellem disse adskillige Tvistigheder, indtil endelig en Forening skete imellem Sognepræsten Hr. Hans Sadolin og Hr. Niels Juul, hvorved Præstegaarden med Kongl. Bevilgning ved Reskript af 18 Julii 1749 da af Hr. Sadolin blev solgt til Hr Juul, der igjen maatte afhende den som købt Eiendom til sin Eftermand, alt efter Lovens Bydende angaaende Præstegaarde, og blev den da saaledes perpetueret de følgende residerende Kapellaner til Bopæl, og qualificeret med Stiftets øvrige Præstegaarde. Hr. Juul opbygde da 1751 14 Fag af det nu værende Vaaningshuus, og ellers forbedrede de øvrige forfaldne Bygninger, men høstede ei saa længe Nyttens og Fornøielsen af samme, da han 1756 den 21 Mai døde i Ranum, 45 Aar gammel, og ligger begravet i Malle Kirkegulv. Hans Enke blev siden givet med Hr. Jørgen Christian Flectner til Hornum ec. i Aars Herred.

7. Hr. Niels Thygesen Lund er født 1724 i Lund, en Bye i Ørslev Klosters Sogn i Fiends Herred, hvor hans Fader Thyge var Kroemand. Hr. Lund skrev sig ellers, og i Almindelighed blev kaldet Rostrup, med hvilket Tilnavn hans Børn endnu skrive sig, da han var opnævnt efter Hr. Niels Rostrup, Sognepræsten i Heilskov i bemeldte Sogn. Han kom til Ranum 1756, kaldet af Hr. Mathias de Lasson til Biørnsholm, og var der til 1772, da han blev befordret til Uldsted Kald i Vensyssel, hvor han døde den 1 Martii 1801, 77 Aar gammel. Han var givet med Magdalena Hiersing, en Datter af Hr. Provst Dines Hiersing til Ørslev Kloster. Hun lever endnu i en høi Alder.

8. Hr. Schurmann blev strax af Hr. Peder de Lasson til Biørnsholm efter Hr. Rostrups Forflyttelse kaldet i Aaret 1772, men da Conferensraad Rosencrone til Nøragergaard, som eiede Strandbye Kirke, troede at have Forrettighed, kaldte han en anden. Der kom derover til Proces, og, medens samme blev ført, blev Hr. Schurmann befordret til et andet Kald af Greven til Frisenborg. Biskop Rotbøl beordrede da 1773, indtil Sagen blev afgjort, den i Stiftet værende vacante personelle Kapellan, Hr. Søren Bregenholt, til ad interim at betjene Kapellaniet i Ranum, indtil endelig bemeldte Hr. Peder de Lasson til Biørnsholm, som vandt Sagen, yndede og kaldte anførte.

9. Hr. Søren Bregenholt 1775 til residerende Kapellan, som han forblev til 1778, da han ligeledes af Hr. P. de Lasson blev kaldet til Sognepræst i samme Kald. See foran Sognepræsten 10.

10. Hr. Hans Friderich Bloch, kaldet af Grev Rosencrone til Nøragergaard, var ikkun et halvt Aar i Embedet, da han imidlertid blev befordret til Sebber Klosters og Lundbye Kald. Han forrettede det ei selv, men i Stedet for ham hans Eftermand.

11. Hr. Jacob Galthen. Han er født den 14 Junii 1744 i Hersum Præstegaard i Rinds Herred. Faderen var Hr. Peder Galthen, Sognepræst til Hersum, Kleitrup og Bierregrav, Moderen Ide Margrethe Leegaard. Efter at have nydt privat Undervisning i sine Forældres Huus til sit 17 Aar, blev han sat i Viborg Skole, hvorfra han 1763 blev dimitteret. Aaret derpaa tog han filosofisk Examen, og 1767 Attestatz. 1773 blev han personel Kapellan for Worre, Fisbek og Romlund i Nørre Lyngherred, ordineret den 5 Mai, og siden 1778 af Hr. Peder de Lasson til Biørnsholm kaldet til residerende Kapellan i Ranum, hvor han ugjort efter nogle faa Dages hidsig Sygdom døde den 30 Julii 1787, 43 Aar gammel, og under en smuk Marmorsteen hviler paa Malle Kirkegaard.

12. Hr. Rudolph Abraham Winther er født den 30 Septbr. 1755 i Haverslev Præstegaard. Hans Fader var Hr. Jens Mathias Winther, Sognepræst for Haverslev og Beistrup, og Provst over Øster Hanherred i Aalborg Stift, Moderen Else Cathrine Bloch. Efter Faderens Død 1765 kom han til Hr. Peder Deichmann Aagaard, Sognepræst til Aardestrup, Buderup og Gravlev i Hornum Herred, af hvem han i Aaret 1770 blev dimitteret til Akademiet. Aaret dervaa tog han Examen philosophicum, og efter at have informeret paa forskellige Steder, tog han 1784 Attestats. I samme Aar blev han personel Kapellan for Næsborg, Salling og Ondrup Sogne i Sletherred, indtil han 1787 blev af Hr. Peder de Lasson til Biørnsholm kaldet til residerende Kapellan i Ranum, hvorfra han 1792, blev af Grev Rosencrone til Nøragergaard udnævnt til Sognepræst for Duurup og Steenild, og er tillige for Tiden Provst i Gislum Herred, givt med Christiane Aagaard, en Datter af Hr. Jacob Aagaard til Østbirk i Aarhus Stift.

13. Hr. Andreas Georg Barfoed er født 1754 i Fyhn i Lumbye Præstegaard. Hans Fader var Hr. Anders Barfoed, Sognepræst til Lumbye Menighed og Provst over Lunde Herred. Han mistede ham i sin tidlige Alder, men erholdt igjen i Hr. Daniel Friderich Kugler, Sognepræst til Bregninge paa Øen

Thorseng, en meget kierlig og værdig Stedfader, der selv underviste ham, og ikke uden med Berømmelse dimiterte ham til Akademiet 1770. Nogle Aar derefter døde hans Stedfader. Hans Moder saae sig ei i Stand til at fremhielpe ham for hans 6 øvrige Sødskende. Han conditionerede derpaa i Rachlev Præstegaard i Sælland, i Randers og sidst paa Ovegaard ved Mariager, indtil han mod Slutningen af Aaret 1787 reiste til Kiøbenhavn, og 1788 tog philosophisk Examen, ligesom 1790 Attestats. Han søgte tilbage til sin gamle Kondition paa Ovegaard, indtil 1792, da han af Hr. Peder de Lasson til Biørnsholm blev kaldet til residerende Kapellan i Ranum, hvorfra han 1798 af Hs. Majestæt blev bestikket til Sognepræst for Romdrup og Clarup i Fleskum Herred. Han døde den 10 Septbr. 1811, 57 Aar gammel, og var givt med Maren Guldager, som døde d. 24 Febr. 1812. Han fortjener med Erkendtlighed af mig at erindres for de betydelige Bekostninger, han anvendte paa Ranum Præstegaard, hvorved han dog ei kunde afhielpe alle dens daværende Mangler. Han byggede 6 Bindinger Hestestald med Indretning, indfatte 17 Fag Under-tømmer med Fod paa Søndre Side og Øster-Ende af Vaaningshuset, men fornemmelig efterlod sig en vel bygget og rummelig Kornlade paa 16 Bindinger. Paa lignende Maade har han og meget forbedret og forskiønnet Romdrup Præstegaard, som og hans Eftermand der vil erkiende.

14. Jeg Ignatius Becher er fød den 10 Oktbr. 1769 i Eger Sogn i Norge. Min Fader var Johan Albrecht Becher, Glassliber ved et af de Kongl. Glasværker sammesteds, men siden 1773 nedsatte sig som Glashandler i Bragnæs, givt med Giertrud Møller fra Svendborg, hvor disse mine kierlige og uforglemmelige Forældre, som begge ere døde, da først boede, førend de drog til Norge. I mit 10de Aar blev jeg 1779 nedsendt til Nyborg, hvis, latinske Skole jeg frekventerede indtil 1788, da jeg af daværende Rektor Mag. Josva Tornøe blev dimitteret til Akademiet, hvor jeg ved min første Examen erholdt den af Hr. Justitsraad og Raadmand Peter Thomsen i Kiøbenhavn udsatte Flittigheds Belønning (Indfødsrettens Medallie i Sølv) for Nyborg Skoles Kandidater. Aaret derpaa 1789 i Oktbr., tog jeg Philosophisk og Philologisk Examen, og strax derpaa i samme Aar af Hr. Etarsraad, Ridder og Ordens-Historiograf Prof. Abraham Kall blev anbefalet til Informator hos Hr. Conferensraad Munthe de Morgenstjerne til Bekkeskov i Sælland, hvis Søn jeg 1790 dimiterede til Akademiet. 1793 tog jeg theologist Embedsexamen, og strax derpaa i samme Aar af Magistraten i Kiøbenhavn beskikket til hører ved det Kongl. Opfostringshuus for Drengbørn sammesteds. 1796 prædikede jeg for Dimis og samme Gang underkastede mig den catechetiske Prøve, hvorpaa jeg fra bemeldte Opfostringshuus den 4de Januar 1799 af Hs. Majestæt blev kaldet til residerende Kapellan for Strandbye, Biørnsholm og Malle Menigheder i Viborg Stift. Uagtet min Formands betydelige Forbedringer, saae jeg mig ved Tiltrædelsen nødsaget til strax i Aaret 1800 at opføre 11 Bindinger nyt Huus til Kohuus, Faarestie, med mere, gav Vaaningshuset en beqvemmere og smukkere Indretning og meget forbedrede de øvrige Bygninger. Aaret derpaa 1801 lod jeg Gaardens samtlige Bygninger forsikre i den almindelige Brand Assurancekasse. 1804 lod ieg dens Jorder udskifte af

Fælledskabet med Byen. Jeg erholdt derved mange Fordele, da jeg løsnet fra den Tvang, der altid indskrænker Landmandens Bestræbelser, friere kunde anvende min Lod, og bevirke at Præstegaarden baade for mig selv og Efterkommende kunde blive en rigere Indtægts Kilde, især saa længe de øvrige Embeds-Indkomster ikkun ere faa. At dyrke en udmarvet Jordlod, oprødde, indhegne og frugtbargjøre steenfulde og afskioldede Gaardpladse og øde Jordstrøg, forvandle Kiær til Eng, og med Hegn og Grøvter at frede om disse nye Ejendomme, ere kostbare og i Begyndelsen frugtesløse Arbejder, dette har jeg prøvet, men tillige og erfaret, at den anvendte Flid omsider lønnes med dobbelt Baade og Tilfredshed. 1799 den 12 Julii blev jeg givt med Christine Margrethe Jensen, en Datter af afg. Hr. Proprietar Christian Jensen til Asdahl i Vensyssel. Til Slutning vil jeg vedføie Sogdenes og Præstegaardenes Hartkorn:

Strandbye Sogn,	127 Td. - 1 Fk. 2 Alb.
Vadgaard Præstegrđ.	6 - - 1 -
Biørnsholm Sogn	283 - - - -
Ranum Præstegrđ.	4 - 2 2 - -
Malle Sogn	87 - 1 -2 - 2 -

hvoraf Sognepræsten opbærer den fulde Præstetiende af Strandbye og Biørnsholm Sogne, og den residerende Kapellan Præstetienden af Malle Sogn, ligesom oventil er erindret.

(29) Mag. Frans Thestrup er fød den 6 Julii 1653 i Dalbys Præstegaard i Fyhn. Hans Fader var Hr. Ole Rasmussen Thestrup, Sognepræst til Dalbys og Skubberup Menigheder og Provst over Bierge-Herred i Fyhn, Moderen Christine Moth. 1675 blev han Magister Philosophiæ og strax derpaa Rector i Nyborg Skole. 1681 Vicepastor sammesteds. 1684 Sognepræst til Naskov og Aaret derpaa tillige Provst over Nørre Herred i Lolland. 1698 Sognepræst til Hellig Geistes Kirke i Kiøbenhavn. 1709 Biskop over Aalborg Stift, og blev hans Kaldsbrev samme Aar den 15de April underskrevet af Kong Friderich 4. paa sin udenlandske Reise i Florentz. 1731 assisterede han ved Kong Christian 6. Salving, og 1735 benaadet med Rang med virkelige Etatsraader fra 1711. Han døde den 17de August 1755, 82 Aar gammel efter 60 Embeds Aar, og var den sidste af Bisperne, som bar langt Skieg. Han var 2 Gange givt, først med Else Mule, en Datter af Sognepræsten Hr. Hans Mule i Nyborg. Hun døde i Naskov den 7de Januar 1697, og efterlod ham 7 Børn. Siden ægtede han 1698 i Kiøbenhavn Magdalena Borneman, en Datter af Høieste-Rets-Assessor Cosmus Borneman i Kiøbenhavn. Hun døde i Aalborg den 15 Julii 1715, efterladende ham 3 Børn. See Giessings Jubell. I. 472.

Ved at have nævnet Biskopens Fader, Hr. Ole Thestrup i Dalbye, finder jeg tillige her en skiøn Lejlighed at anføre hans korte Levnet saaledes, som hans egen Fader har optegnet det i en af ham efterladt og paa Pergament skreven Stambog, som Hr. Conrector Fr. Thestrup i Aalborg haver i Eie, og

med hvis venskabelige Tilladelse jeg har udskrevet det. Og da samme i alle Henseender haver saa megen Originalitet, fortjener det desmere at erindres. Hr. Ole Thestrups Forældre boede og døde i Aarhus. Hans Fader var Rasmus Pedersen Thestrup, en meget agtet og velhavende Borger og Handelsmand sammesteds, fød 1688 i Thestrup Bye i Morslet Sogn ved Aarhus. Han blev ene tilovers af den ganske Familie, som 1603 døde af Pesten, da han imidlertid gik i Skole i Lybek, hvorhen hans Forældre havde sendt ham 1602 for Pestens Skyld. Ved sin Tilbagekomst drog han til Aarhus, og efter sin Fødebye lod sig kalde Thestrup, ægtede omsider Maren Olufsdatter af Aarhus, og er saaledes ved hende bleven Stamfader til den helt agtede Thestrupske Familie. Af disse Forældres store Børneflokk var Hr. Ole Thestrup, om hvilken hans Fader egenhændig har optegnet følgende:

"Anno 1613 om Løverdagen, som indfaldt den 30te Octbr., der Klokken var 12 om Middagen blev min Søn Oluf Rasmussen Thestrup fød, der Solen var udi Skorpionens, og Maanen udi Vægtens Tegn, og blev døbt paa Allehelgens Dag, som da indfaldt den næste Mandag derefter, og blev baaren til Kirken af min gode Moders (dvs: Svigermoder) og nævnet efter min Hustrues Fader. Hans Faddere vare disse efterskrefne. Poul Nielsøn. Mette Christens Datter. Tames Jespersen. Maren Olufs Datter. Søfren Nielsøn. Maren Deinus Datter.

Anno 1677 om Paaske kom han først udi Skole, der han var 3½ Aar, og Anno 1629 den 9 April kom han i Mesterlexie, der han var udi sit 6 Aar. Anno 1624 den 19 April blev han med sin Broder Peder deponerende i Kiøbenhavn, og samme Aar den 4 Aug. finge de Begge Kongens Kost i Klosteret. Anno 1626 den 29 April finge han saavel som hans Broder Peder deres Attestatz, som var 2 Aar og 10 Dage efter at de deponerede. Den 29 Mai, som var anden Pinsedag prædikede han udi Regenskirken til Aftensang, da hans Broder Peder havde prædiket der samme Dag til Høimesse. Den 8 Junii prædikede de anden Gang i Regensen, og den 2 Julie den tredie Gang, og finge de sin Demis, og samme Aar fik han de Friisers Penge, og blev strax Hører paa Soer Kloster, var der siden ½ Aar. Anno 1627 den 7 Julii blev han Hører i 2den Lectie, og siden udi 3die Lexie her udi (Aarhus) Skole, blev derfra kaldet at være Velb. Axel Brahes Skolemester, og siden at være Præst til Dalbye og Stubberup Anno 1640. Anno 1642 den 7 Febr, stod hans Bryllup med Kirstine Mathis Datter paa Domhuset i Viborg meget prægtig, dertil var 130 af Adell. Hr. Ole Thestrup blev 1671 tillige Provst over Bjerge Herred, men undslog sig derfra for Svagheds Skyld, og døde faa Aar deretter 1673, 60 Aar gammel. Hans Hustrue Kirstine Mathisdatter var fød i Flensborg 1612. Hendes Fader var Mathias Moth, forhen Livlæge hos de Tydske Keisere Rudolph og Mathias, men for Religionens Skyld blev landflygtig, begav sig til Danmark og nedsatte sig i Flensborg, givt med Ingeborg Jørgens Datter af Rendsborg. En Søn af denne Math. Moth var den berømte Læge Poul Moth, der var Kong Friderich 3. Livlæge, og siden Kong Christian 5. Informator og Livlæge, hvis 2 Døttre bleve saa hæderligen givte, den ældste, Ide Christine, med D. Søren Glud, Biskop over Viborg Stift, som blev adlet, og den yngste, Sophia Amalia, som

var overmaade skøn, med Ulrich Gyldenløve, Greve til Samsø ec. Hr. Ole Thestrup levede i Danmarks sørgeligste Periode, da de Svenske Tropper under deres Konge Carl den Tiende allevegne oversvømmede og plagede de Danske Provindser, men at han har havt virksomme Midler og Venner til at betrygge sig mod det fiendtlige Overfald, vil nedenstaaende Sikkerheds og Beskyttelses Brev, egenhændig underskrevet af Kong Carl selv, tilstrækkeligen bevidne. Originalen eies af Hr. Conrector Fr. Thestrup i Aalborg, og lyder paa Tydsk saaledes:

Wir Carl Gustav von Gottes Gnaden, der Schweden, Gothen und Wenden König, Gross-Fürst in Finland, Hertzog zu Ghesten, Carelen, Bremen, Vehrden, Stectin, Pomern, der Cassuben und Wenden, Fürst zu Rügen, herr über Ingermanlandt und Wismar, wie auch Phaltzgraff beim Rhein, in Beyren, zu Gülich, Cleve und Bergen Hertzog ec. Thun kund hiermit: Demnach Wir der Præster zu Dalbye auff Fühnen Oluff Rasmus Sohn Thestrup Sein Hauss und Hoff mit allen und jeden Pertinentien und Zugehörungen in Unsern special Schutz, Echirm und Salva Qvardie auf und angenommen, massen ein solches hiemit wircklich geschicht: Als befehlen Wir hiemit allen und jeden Unserer Generalitet und Commandanten, wieauch hohen und niedrigen Krieges-Officiren, zusambt gemeiner Soldatesqve zu Rost und Fuss, und allen andern Uns angehörigen gnädigst und ernstlich, dast Sie eingangtz ermeldten Priester zu Dalbye, dessen Hauss und Hoff, Persohnen, Gehämnden, Fahrnüssen, Haab und Sürern, Getreydig, Pherden, Wagen, kleine und grosten Vihe, und konsten allem, wie das immer Rahmen haben mag, im geringsten nicht beleidigen, sondern bey dieser Unser Salva-Qvardie allerdings ruhig und ungekräncket seyn und verbleiben lassen, und darwider, unter was Schein und Prätext es geschehen möchte mit Eigemvilligen Einqvartirungen und Durch Marchen auch felbst angemasteen Contributionen und andern Kriegs-Beschmerden nicht graviren oder delegen, noch die darzu gehörige Persohnen mit Bestreiffung, Brand, Raub, Nahm oder Plun-derung im geringsten nicht verunruhigen, inestetiren oder beleidigen, weniger diese Unsern Salva-Gvardie in einigerley Wege violeren, sondern viel mehr selbige und deren glaubhaffte Copeyen, gebührend respectiren und ehren auch mehr gedachten Præster dessen Hauss und Hoff zusambt derfelben Pertinentien und darzu gehörige Persohnen wider alle Gewalt und Thätigkeit so denen selben hiermider über Verhoffen zugefüget werden möchte, in Unsern Nahmen gebührend, maintiniren und schüttsen. Hieran geschicht mas Unsern gnädigsten Willen und ernstlichen Befehl gemass ist. Uhrkundkich haben Wir dieses eigenhändig unterschrieben, und mit Unsern hiefür qedruckten Königl. Secret-Insiegel bekräftigen lassen. So geschehen in Unserm Haupt-Qvartier, Kög den 22 Febr. Ao. 1658. Carl Gustav. (L.S.)

Af Hr. O. Thestrups 7 Børn erindres, foruden nys nævnte Biskop, Sønnerne Thyge og Mathias, hvilke begge efter hinanden fulgte Faderen i Kaldet. Mathias havde 15 Børn, af hvilke Sønner Schach Thestrup igien fulgte sin Fader i samme Kald og var tillige Provst over Bierge Herred, ligesom og Mathias's Broder Rasmus Thestrup var Nabo-Præst i Mesinge.

(30) Formedelst den overmaade dyre Tid maatte mange fattige Folk i Jylland og flere Steder æde Brum af Lyng og Bark af Træ til Hielp til Brødet. Mange Mennesker døde og derfor baade af Hunger og Frost.

(31) Dette Skib var anført af den udødelige Commandeur Hvitfeld. Saasnart han erfarede Branden, kunde han vel have reddet sig ved at lade Ankeret kappe og drive i Land, men, da han derved lettelig kunde nærme sig den Danske Flaade, og forarsage større Skade og Ulykke, fattede han den høist heltemodige Beslutning, hellere at stride og opofre sig selv, end overgive sig til Fienden. Alle vare enige med ham, man forsvarede sig kiektil det allersidste rædselfulde Øieblik, da Skibet sprang i Luften, og Hvitfeld med sit brave Mandskab giennem Luerne i Bølgen fandt sin hæderfulde Grav.

(32.) Hr. Mads Trane var først Feldtpræst: 1693 Sognepræst til Hammel, Voldbye og Søebye i Aarhus Stift: Aaret derpaa blev han Magister. 1697 kom han til Ormslev og Koldt i samme Stift, og 1711 til Domkirken i Viborg, døde 1718. Han var gift med Abel Achton, Enke efter den bekiendte Mag. Jacob Worm (de øvrige Wormer uvedkommende) Sognepræst til Graabrødre Kirke i Viborg, der formedelst sine alt for grove, ja gemene og liderlige satyriske Skrivter 1681 blev dømt fra Ære, Liv og Gods, og Skamskrifterne af Bødelen offentlig at brændes, men benaadet med Landforviisning til Tranqvebar, hvor han siden var i megen Anseelse, og hvor han ogsaa endte sine Dage. De mange ham i Trankebar tillagte Merveiller, som kan læses i Pontop. Annaler, ere vel ligesaa mange Opdigtelser af hans Velyndere. Man kan ei nægte ham Talent til Satiren, kun havde det været anvendt til ædlere og renere Hensigter,

(33) Mag. Christen Erichsen er født i Viborg den 16 Septbr, 1646, Hans Fader var Erich Nielsen Hollænder, Kiøbmand sammesteds, Moderen Anna Christens Datter. 1670 blev han Præst til Sortebrødre i Viborg. 1677 Magister, og 1699 Provst over Fiends-Herred, (See Dagbog 27 Septbr. 1699) Han var gift med Anna Ostensfeld, hans Formands, Mag. Jens Ostensfelds Datter. Han skal have havt et stort og vidtløftigt Værk om Viborg Byes Beskrivelse under Arbeide, men ikkun et lidet Udtog er deraf kommet for Lyset i Kiøbenhavn 1727. 8. W. Lex.

(34) Hr. Antonius Muus er født i Odense den 6 Decbr. 1665. 1686 deponerede han fra Odense Gymnasium, blev derefter Alumnus paa Valchendorfs Collegium, og opholdt sig ved Acadeimet i 14 Aar, indtil han 1700 blev Magister, og efter Hr. Niels Blichfeld, Sognepræst for Rold og Vebbestrup. Han har som Student udgivet adskillige Skrivter. W. L.

(35) Denne besynderlige og urolige Mand Mag. Christen Stistrup, hvormed man i Hr. Axelsons Dagbog er blevest saa nøie bekiendt, og til hvis fuldkomnere Biografie han har leveret saa meget Karakteristikt, er født 1651. Hans Fader var Christen Sørensen, en velhavende Bonde i Stistrup Bye i Fovlum Sogn i Gislum Herred, hvis Liigsteen skal ligge uden for Føvlum Kirkes Vaabenhuis. Hr. Christen Stistrup var først Hører i 1ste og siden i 4de Lexie i Viborg Skole, hvorfra han i Aaret 1677 blev Sognepræst til Ullitz og Føvlum. Han ægtede sin Formands, Provst Poul Christensens efterladte Enke,

Apollonie Eskes Datter, som døde 1689, 1684 blev han Provst i Gislum Herred. 1692 givtede han sig anden Gang med Else Lauritz Datter paa Giøl. 1693 blev han tillige Provst i Aars Herred, da han var meget yndet af da værende Biskop Glud. 1698 blev han Magister, med hvilket Navn hans Herredsbrødre med flere stedse kaldte ham af et Slags Foragt. 1705 blev han removeret fra Provste-Embedet i Aars Herred formedelst hans myndige og intrigante Opførsel mod Herredspræsterne. Han døde 1712 meget hastig om Natten mellem den 27 og 28 Januar i hans Alders 61 og Embeds 35 Aar. Han var en meget trættelysten Mand, som erfares især af hans Prosesser med Justitzraad og Landsdommer Lerche til Lerchenfeld, der var hans saa dødelige Fiende, at han lod sig føre til Tinget i Østerbølle paa en Seng, da Sygdom ellers hindrede ham at møde. Han har og viist sig som Skribent, i det han 1710 har forfattet et satirisk Digt mod det Svenske Manifest. Af hans andet Ægteskabs Børn udmærker sig, som allerede tilforn er anmeldt, Sønnen Lauritz Stistrup, der har forevigt sit Navn med del særegne Legat af Biblers Uddeling til de Fattige. See Anm. 9.

(36) Hr. Conrad Vechmann, fød i Nibe, blev i Pestens Tid 1711 Assistent Præst ved Christianshavn Menighed i Kiøbenhavn. Aaret derpaa tog han Magistergraden og strax derefter blev Sognepræst til Tostrup og Roum i Rinds Herred, hvor han var til 1719, da han af Kong Friderich 4. blev kaldet til Stiftsprovst og Sognepræst til Aarhus Domkirke og Provst i Hasle Herred. Han var der den første Stiftsprovst og døde i samme Embede 1732. See mere ham vedkommende i Hertels Aarhus Domkirkes Beskrivelse 2, 414.

(37) Kun faa have paa den theologiske Bane saa tidlig som vor Deichman giort saa høie og fuldkomne Spring, naar undtages Lykkens Skiødebarn, Hans Bagger, der, givt med den store Kantzler Griffenfelds Søster, blev i sit 29 Aar 1675 opløftet paa den Sællandske Bispestol, hvor han den 11 Mart. 1684 af blind Nidkierhed og utidig Embedstver sværter og fra Danmark bandlyser de didhen flygtende ulykkelige men fredelige Reformerte, som ansøgte Kongen om der at nedsætte sig. Bemeldte Mag. Bartholomieus Deichman, fød i Kiøbenhavn 1671, blev indviet til Biskop over Viborg Stift den 25 Jul. 1700 efter forhen omtalte Dr. Henric Gerner. For denne sin tidlige og sieldne Lykke paadrog han sig mange og store Misundere. At see sig en Biskop foresat, som endnu ei havde fyldt sine 30 Aar, var for mange ufordøieligt. Dog ved sin Venlighed, Beredvillighed, søde Tunge og ugemene Pund, vidste han saaledes at vinde Mængden, og forsvare sin Post. at mange elskede ham, som og mange maatte skiule sin Bitterhed. Dette yttrede sig især ved hans Afskeed, hvor Mag. Christen Lassen Tychonius paa Gejstlighedens Vegne i en Tale, holdet i Viborg Capitel, (see herefter 26 April 1713) og som siden blev trykt under Titul: *Idea consummatissimi Episcopi*, (Billedet af den fuldkomneste Biskop) søgte at ophøie ham til Skyerne, men hvor en anden tillige i en førend Biskopens Afreise forfattet, og allevegne udstrøet bitter, men tillige zirlig Satire stræbte ligesaa dybt at nedtrykke ham. Dette sidste gav især Anledning til en artig Tildragelse; thi da en vis Skolelærer var falden paa de daarlige Tanker, at Biskopen holdt ham for Forfatter, og tilbød sig ved Eed at lægge

sig derfra, svarede Bispen: "Det er uforholdent; thi det er alt for vel giort, ja bedre, end I nogen Tid har været istand til at gjøre det." See Blochs Fyenske Geistl. Hist. I B. 639 ec., hvor Biskopens øvrige Personalier ere afhandlede.

(38) Da Uorden, Vanheld og Mismodighed i dette ulykkelige Slag ved Gadebuss begyndte at tage Overhaand i den Danske Armee, reed Kong Friderich den Fierde selv omkring paa Pladsen, og opmuntrede Folket til at stride tappert. En Deel bleve ogsaa ved at gjøre Modstand til det alleryderste. Blandt disse vare Garden og Grenadererne, som ei forlode Valpladsen, førend de saae, at al Modstand var forgieves; men af alle vare dog ingen saa kiekke, som de Viborgske Mandfolk. For at vise sig som troe Mænd for deres Konge, bleve de endnu staaende, da de andre flyede, sluttede sig tæt sammen paa Valpladsen og lode sig hellere opofre paa Stedet, end at vige for Fienden. Der bleve heller ikke uden ganske faae af dem tilbage. Mall. store og gode Handl. 264.

(39) Blant de mange Gratulationer og Lykønskings Vers, som ved denne Seier og ærefulde Tildragelse blev Kong Frid. 4 tilstillede, fortiene især følgende artige Epigrammer af Hr. Consist. Assessor og Stiftsprovst I. Karstens i Odense her at gientages. Forfatteren har ved heldig og kunstig Anvendelse af Grev Steenbuds Navn og Hændelser med malerisk og etrisk Pen skildret hans frugtesløse Bestræbelser med Holsteens og Tønningens Indtagelse og Vedholdelse. De ere indrykte i Blochs Fyenske Geistl. Hist. I B. 670, og lyde atter saaledes:

"Steenbuds Afskeed i Holsteen.

Far Holsteen, far nu vel, hiem til de Svenske Skære
At gnave Mos igien min Reise nu maae være,
Du Foor og Fædma mig en liden Tid vel gaf,
Men, aha! for mit Navn du blev en ævig Graf

Holsteens Svar paa Steenbuds Afskeed.

Udi Steenbuds Tegn da gik det hver Mand ilde
Med Trudsel, Brandskat, Ild og al vor Velfærds Spilde,
Nei Løvens, Løvens Tegn er allerbest for os,
Saa mægtig som han er, saa naadig er derhos.

Steenbuds Velkom i Sverrig.

Har du i Holsterland mist Horn og al din Vælde,
Hvorned vi meente, du vor Fiende skulle fælde,
Saa reis nu hvor du vil, og helst kan finde Vey,
En gammel kullad Buk os Svenske nytter ey.

* * *

Til en Medaille om Tønningen, hvis Vaaben er en Tønde. Paa den ene Side kryber en Steenbuk ind i en Tønde.

Indskrivten
Tonnaveni, hospitium mihi præsidiumqve futura.
(Kom Tønde! Du skal være mig et Herberg og Beskiermelse!)

Paa den anden Side kryber Bukken ud igien bedrøvet, med løse hængende Horn.

Indskrivten
Tonna mihi exitium facta, meisqve, vale.
Anno, qvo
Magn Vs SteInbo Ch TonnIngæ SVeCos per DIt .
(Farvel Tønde, Du blev mig og mine en Ulykke.
I Aaret (1713), da
Mogens Steenbuk mistede de Svenske i Tønningen)

(40) Tønningen liggende ved Eyderfloden paa en Høi, 6 Mile fra dens Udløb i Vesterhavet, har sit Navn af samme Flod, der i ældre Tider blev kaldet Tøne etter Døne, og ikke af Byens Vaaben, en Tønde, da dette er meget yngre end dens Navn. I Anledning af denne vigtige Fæstnings Erobring den 7 Febr. 1714, blev strax derpaa den 18 Febr. holdt Taksigelses Fest i alle Kiøbenhavns Kirker, ligesom og Kong Fridench 4. lod mynte en liden Medalli. Paa Aversen: En Fæstning med Vand og Skibe ved, hvorover staaer Tonninga. I Afsnittet Tandem. (Omsider.) Paa Reversen eller den anden Side: A. Friderico IV. Danorum Rege subacta VII Febr. 1714. (Af Friderich 4, de Danskes Konge erobret den 7 Febr. 1714.)

Hvad ellers de elendige Indvaanere have lidt i Beleirings Tiden, sees af hine Dages store Dyrtid i Staden, da en Tønde Rug kostede 30 Mk., et Pund Smør 3 Mk. 8 Sk., en Snees Æg 3 Mk. 12 Sk., en Kande (2 Porter) Viin 4 Mk., en Kande Brændeviin 12 Mk., et Pnnd Tobak 4 Mk., en Hund 5 Mk., et Faar 37 Mk., en Krage 1 Mk., og en gammel Malkeko 240 Mk. Pont. Theatr. Dan. 2, L89.

(41) Mag. A. F. Witt døde den 29 Martii 1715, 75 Aar gammel. Pontop. Mar. Dan. I 105.

(42) Dette mærkelige Søslag holdtes mellem Øerne Als og Femern. Den Danske Admiral Gabel havde Commandoen. Han tilfægtede sig en fuldkommen Seier, erobrede 8 fiendtlige Skibe, og fik den Svenske Admiral, Grev Vachtmester fanget. Greven havde kasted Kaarden fra sig, og var ganske bedrøvet. Gabel gav sig til at trøste ham, og spurgte tilsidst "hvor er Deres Kaarde, Hr. Greve?" Den er borte," svarede Vachtmester, "og en fangen Mand maae finde sig i at undvære den." Gabel spendte derpaa strax sin egen Kaarde fra Siden, og forærede ham samme. En skøn og ædelmodig Handling. Mall. st. Handl. 335.

(43) I dette Søslag forsvarede Vice-Admiral C. T. Sehestedt sig med 9 Skibe mod 22 Svenske, og fordrev alle Kapere og Fregatter fra Pomern. Derpaa angreb Admiral Rabe de Svenske, sloges i 7 Timer, og forjog dem endeligen tilbage til Landskrone.

Anmærkninger til Tillægget af Hr. Lauritz Axelsons Dagbog

(1) Hvad der har foraarsaget disse Attesters Udstedelse, var at hiemle Gislum Kald lovlig Ret til Torup Præstegaard. Før Reformationen havde de Catholske Bisper i Viborg selv høstet den væsentligste Fordeel af samme, men siden den Tid tilfaldt den den lutherske Præst. som boede der, og især da det store Gislum Kald i Aaret 1544 blev deelt, hvorom siden mere vil erfares, blev Torupgaard med Kongelig Stadfæstelse udlagt til frie Præstegaard i Farsø Kald i Følge disse Attester. Og da de tillige give et ikke lidet Lys om de ældre Præster i Kaldets vil jeg her udførligen nedskrive dem til almindelig Kundskab, siden jeg selv har været saa heldig at faae dem ihænde.

Ved mine forhen givne Efterretninger om Strandbye, Biørnsholm og Malle Kald anførtes om den første lutherske Præst i Vitschild Kloster, Hr. Niels Pedersen, at han kunde vidne om Torup i 70 Aar, og, da han derom og har meddeelt sin Attest, og samme er den fuldkomneste, vil jeg først af flere anføre den.

1. Vi efterskrevne Hr. Niels Pedersen, Præst og Guds Tiener i Vitschild Kloster, Nis Pedersen i Vittrup, Mads Pedersen i Søkbek, Christen Nielsen i Foulum, giøre vitterligt for alle med dette vort aabne Brev og Segl, at os fuldt vitterligt er i rette Guds Sandhed, at Torup Gaard i Farsø Sogn er givet til ret Sognepræstes Bord til Farsø Kirke Præst efter Præst til evig Tid, og er forn. Gaard ret Præstegaard til Farsø Kirke, og haver været ret Præstegaard til forne Kirke i 4 Biskopers Tid, som var Biskop Knud, Biskop (Niels) Glob, Biskop Erich Kaas, Biskop Jørgen Friis. Sammeledes Henrich Ranzov, som var paa Hald, og Mester Jacob Skiønning, Superintendens her i Stiftet, satte Hr. Lauritz Jensen ind i Torup Gaard for ret Præstegaard til Farsø Kirke, og haver forne Gaard været ubeklaget, saa længe som vi mindes, og længer mindes jeg Hr. Niels i 70 Aar, og jeg Nis Pedersen mindes paa 3 Aar nær 80 Aar, og bestaar jeg Nis Pedersen og vidner paa Troe, Siel og ret Sandhed, at min Fader kiendte vel Hr. Michel Blach, den Tid han opbygde Torup af øde Jord for ret Præstegaard til Farsø Kirke, siden den var afbrændt, og mindes min Fader, førend han døde, i 80 Aar. Jeg Christen Nielsen mindes længer end i 60 Aar. Desligest mindes jeg Mads Pedersen i 90 Aar, og kiendte vi vel Hr. Simon Borch, som ogsaa opbygde Torup for ret Præstegaard for Farsø Kirke, siden hun (Præstegaarden) var to Gange afbrændt. Sammeledes kiendte vi Hr. Christen Nielsen, som boede i Torup Gaard for sin rette Præstegaard til Farsø Kirke, og flyttede forn. Hr. Christen Nielsen af Torup Gaard til Testrup og satte Bønder i Torup Gaard igien, Eskild Jepsen og Christen Pedersen, og svarede samme Bønder forn. Hr. Christen Nielsen alene og gave hannem deres aarlige Skyld, og Landgilde, og ingen anden den Stund, han levede. Er os og fuldt vitterligt i Guds Sandhed, at Christen Eskildsen og Niels Eskilden (Brødre i Farsø Bye) bleve Hærværk oversvorne, fordi at Torup Gaard var ret Præstegaard til Farsø Kirke, som de sad udi imod Hr. Lauritz Jensens

Villie, siden han havde faaet Farsø Sogn og Kirke for sin egen, og forn. Torup Gaard var hannem tilsagt for sin ret Præstegaard. Sammeledes vidne vi paa Troe, Siel og Sandhed, at forn. Torup Gaard er ikke af de almindelige Sædegaarde, som Biskopperne havde deres Provster, og lod boe paa, og sin aabne Kielder. Er og ingen Inventarium eller vis Rente til forn, Gaard end til en anden ret Præstegaard. Sammeledes haver og forn. Gaard altid givet sin Skyld til ret Sognepræst til Farsø Kirke udi vor og vor Faders Tider: item veed vi ikke at sige af nogen vis Tid, at der haver boet ret Sognepræst udi Farsø Bye, andensted end i Torupgaard, om hannem læst at boe der. At saa er i Sandhed, som for staa skrevet, det vidne vi med vor Jndsegel, trykkende neden paa dette vort aabne Brev. Datum in coenobio Vitschildensi altero Die Pashæ. Anno incarnationis Christi 1544 (Givet i Vitschild Kloster anden Paastedag, Aar efter Christi Byrd 1544

2. Hr. Jens Erichsens (den sidste catholske Præst) i Vitschild Kloster, Attest om Torup Præstegaard 1544.

Jeg Jens Erichsen, Præst og indgiven Broder i Vitschild Kloster gjør vitterlig for alle med dette mit aabne Brev og egen Haandskrift, at mig er fuld vitterligt i ret Guds Sandhed, at Torup Gaard er givet til Præsternes Bord Præst efter Præst. som haver havt Farsø Kirke for deres given Kirke, og er mig fuld vitterligt, at forn. Torup Gaard er ret Præstegaard, og haver været rette Præstegaard til forn. Farsø Kirke, saa længe som jeg længst mindes, og mine Fædre for mig. Item er mig fuld vitterligt, at alle de Præstemænd, som have havt Farsø Kirke for sin given Kirke, have havt forn. Torupgaard for sin rette Præstegaard, og er mig fuld vitterligt, at de Bønder, som saaede i forn. Torupgaard, gav dem alene deres Skyld og Herlighed, som havde forn. Kirke for deres egen Kirke, og er mig fuld vitterligt, at de Bønder, som saaede sidst i Torupgaard, Christen Eskildsen og Niels Eskildsen bleve Hærværk overhørte, fordi de saaede i Torupgaard over rette Tid, siden Hr. Lauritz Jensen, som døde i forn. Torupgaard, havde faaet Farsø Kirke. Item er mig fuld vitterligt, at Torupgaard ikke mere haver været Bispernes aabne Kielder, end som en anden ret Præstegaard her i Stiftet, den Stund at Præstemænd haver havt Farsø Kirke for deres egen given Kirke, og aldrig mig mindes, at der haver været ret Sognepræst til Farsø Kirke i Farsø Bye, og heller aldrig mine Fædre mindes, at der haver (været) ret Præstegaard til Farsø Kirke i Farsø Bye, og heller aldrig mine Fædre før mig: At saa er i rette Guds Sandhed, til Vidnesbyrd trykker jeg mit Indsegel neden paa dette mit aabne Brev. Datum Vitschild Kloster Tirsdagen efter Invocavit Søndag Ao. Domini 1544.

3. Hr. Mads Schytte i Smorup, Provst i Aars herred, hans Attest om Torupgaard 1544.

Mads Schytte, Herredsprovst til Aarsherred, gjør vitterligt med dette mit aabne Brev, at i Torupgaard, som ligger i Farsø Sogn, have boet 4 Præstemænd, som mig kan mindes, som vare, Hr. Simon Borch, Hr. Christen Selgensen (Nielsen) som flyttede deraf til Testrup, Hr. Erich Selgensen, og Hr. Lauritz Jensen, som døde i forn. Gaard, og haver jeg aldrig andet hørt eller spurgt i 40 Aar, og mere, end forn. Gaard haver været til Sognepræstens Bord,

som haver havt forn. Farsø Sogn førend nu, der forn. Hr. Lauritz Jensen døde, Fremdeles haver jeg ei heller spurgt førend nu, at den skulde være Bispens aabne Kielder i nogen Maade. Desligeste lod forn. Hr. Lauritz Jensen sværge Hærværk over de Bønder, som boede i forn. Gaard, den Tid han fik forn. Sogn for sit eget, fordi de sadde hannem overhørig, og ei vilde rømme af forn. Gaard, førend de bleve fredløse. Til Vidnesbyrd trykker jeg mit Jndsegl neden for dette mit aabne Brev. Ex Smorup. Anno Domini 1544 Sabbato Palmarum. (Af Smorup paa Palmeløverdag i Aaret 1544.)

Foruden disse 2 anførte Attester, ere endnu 2 andre, hvis Forfattere jeg blot vil nævne, nemlig:

4. Hr. Jon Brasen, Sognepræst til Louns, Alstrup, Ullitz og Foulum og Provst i Gislum Herred. Hans Vidne om Torup Præstegaard er dateret Louns Præstegaard Torsdagen efter Assumptionis Beatæ Mariæ 1544. Han bevidner det samme i 38 Aar, eller saalænge han havde boet i Gislum Herred. Kun dette vil jeg erindre, at i Stedet for Assumptionis B.M. som er den 15 Aug., troer jeg burde læses Annuntiationis B.M. som er den 25 Martii, da de øvrige Attester tilsammen ved den Tid ere udstædte.

5. Hr. Søren Lauritzen Sogne Præst til Hornum ec. i Aarsherred. Attesten er dateret Hornum Præstegaard ipso Ambrosii (den 4de April) 1544.

Hans Vidnesbyrd er og af lige Indhold, men bemærker derhos at Mester Anders, (den første Sognepræst i det fra Gislum adskilte Farsø Kald, hvorom siden) allerede da boede i Torup.

I Følge ovenanførte Attester confirmerede Kong Christian 3. ved aabent Brev, dateret Viborg Torsdagen næst efter Vor Frue Dag Kyndelmisse 1545, "at Torupgaard maae være ret Præstegaard udi Farsø, Odinsild (Vognsild) og Svingelbiørg Sogne."

Hvorledes Torup Præstegaard, denne siældne og betydelige Gaard, stor af Hartkorn 13 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdkr. 1 Alb., og som vel mere end i 350 Aar har været Privstebolig, i ældre Tid skal være kommet til Farsø Kald, ligesom og at Præstegaarden tilforn har været i Vognsild, formodentlig den bortkomne Annexgaard, kan læses Pont. D. Atl. Tom, 4. 547 Anm. d.

Af et Laughævd, Biskop Jørgen Friis i Viborg lod optage ved Gislum Herredsting Løverdagen næst efter Vor Frue Dag Nativitatis (den 8 Septbr.) 1533, sees, at Vognsild Præstegaard var blant det Geistlige Gods i Herredet, han lod indvorde Bispedømmet tilhørende.

(2) Med nylig anførte Attester kan dette ikke være overenstemmende, da de allerede 7 Aar forud anmelde hans Død, som beviser, at den maae være skeet enten før eller i samme Aar, som Attesterne ere udstædte. En Optegnelse paa Gislum Præster siger, at han er død 1544, og et Document Torup Præstegaard angaaende, bevidner det samme, med Tillæg, at han døde i Torup, og som det synes, først i bemeldte Aar. See herefter Gislum Præster 2.

(3) Hr. Erich Hansen er fød i Viborg, hvor hans Fader Hans var Organist til en af Byens Kirker. 1641 kom han til Ullitz efter Hr. Christen Christensen Rørbek, Provst i Gislum Herred. En yderlig Tungsindighed, forarsaget af Tidernes bedrøvelige Forfatning, forledede ham til den høist sørgelige

Beslutning ved Selvmord at ende sine kummerfulde Dage. Han overskar sin Strube, men da han ikke strax af Saaret døde, leed han meget derved, som og ved Erkendelsen af hans Feiltagelse, han meget sørgede over. Omsider døde han den 6te Julii 1660 med ligesaa megen Sinds Rolighed, som forhen havende Tungsindighed. Hans Eftermand i Kaldet var hans Formands Søn, Hr. Poul Christensen, tilforn Under-Kapellan til Domkirken i Viborg, der tillige som Provst i Gislum Herred døde 7 Decbr. 1676, og blev efterfulgt af den i sin Tid saa bekiendte Mag. Christen Stistrup. See foran Anm. 35.

(4) Det heder her, at Hr. Christen Nielsen var den første lutherske Præst til Gislum. Men af et Laughævd, optaget ved Aarsherreds Ting i Aars Præstegaard Tirsdagen. næst for st. Margrethe Dag (den 20 Julii) 1511, angaaende Aars Præstegaard og alt det Geistlige Gods i Aars Herrrd, sees, at Hr. Christen Nielsen, som paa Biskopens Vegne i Overværelse af Præstemænd og gode Kirkemænd tilsvor og indvordet den hellige Kirke og Bispedom i Viborg Godset, allerede da var Præst i Testrup, hvilket var 25 Aar før Reformationen, og ventelig ei har antager Luthers Lære førend til den Tid. Om Hr. C. Nielsen, forhen Bernhardiner Munk enten i Rye eller Øm Kloster, har været Præst eller Vicar i Rye, førend han kom til Torup og Testrup, er vel uvist, da det og kan forstaaes om Testrup, hvis Kirke og ligeledes var han St. Søren i Rye helliget, og følgelig da ogsaa hans Præst.

(5) Denne i Catholicismens Tid saa meget navnkundige Jydske Helgen, St. Søren, hvis aarlige Festdag forud indfaldt den 23de Octbr. og som P. Palladius i sin liden Bog om St. Peders Skib, trykt i Kiøbenhavn 1554. Fol. N. 3. kalder Severin Pilckelaas i Jylland, samt Byen Rye, hvor han havde sin fornemste Residens, fortæner en nøiere Erindring. Tillige vil jeg ved Lejligheden indstrøe nogle passende indlysende Anmærkninger om hiin Tids Alders Religions Skikke.

Fablen fortæller, at denne store Helgen først har været en Bondesøn fra sit Fødested Rye i Tyrsting Herred i Aarhus Stift 2 Mile Vesten for Skanderborg, og siden være bleven Bisp i Cøln. Hvorvidt dette kan troes, er vel ikke got at undersøge, men saa meget veed man, at hvo han end var, han i hine Tider har været i meget stor Anseelse, og derom vidne flere berømte Kirker, som enten have været ham helligede, eller hans Altere deri oprejste; thi af alles Munde lød forud, "Vor Frue i Karup og St. Søren i Rye. Men især var dette sidste Sted det, der mest udmærkede sig ved hans Helligdomme. I ovenanførte Palladii Skrivt, i Paragraphen om hellige Mands Been, seer man tydelig, at hans Reliqvier eller jordiske Levninger der maae have været skrinlagte og forvarede. Saadanne hellige og dyrebare Mands Been bleve især paa Helgenens Fest- eller Martyrdag i Dom- og Klosterkirkerne under Menighedens Bøn og Ærefrygt tilligemed høi Messe af Munkene, som sang Surgits Sancti &. (vaager op I Hellige) høitideligen toede, og derpaa af Bodfærdige andagtig kyssede. Hertil laae Aflad, som med paveligt Brev maatte være stadfæstet. De Gaver, som derved indflød, vare overordentlige, og saadan blind Overtroe gik næsten til Afguderie. Det kan vel ei paatvivles, at jo Rye, som andre lignende Steder, ogsaa maae have havt et saadant

Privilegium. Allerede i det 12te Aarhundrede maae Stedet have været bekiendt; thi 1204 finder man Rythe nævnet. Der havde denne Helgen en stor Korskirke med 3 vel og flere Altere. 1405 forpligtede Ridder Jens Nielsen af Avensberg, Landsdommer i Jylland, sig i Dronning Margrethes Nærværelse blant andet mere til at gjøre en aarlig Valfart til Rye, for at sone et begaaet Mord paa Adelsmanden Jens Jensen af Clausholm. 1440 stiftede den Laxmanske Familie i denne Kirke et Capel med Alter og Vicariar. 1495 testamenterede Holger Erichsen Rosencrantz til Boller en Oxe til St. Søren i Rye, ligesom og Side Lauritz Datter Seefeld til Næs (Refsnæs) 1508 testamenterede et stykke Flesk til St. Søren i Testrup, og i Nicolai Kirke i Kiøbenhavn havde St. Søren et Alter, hvortil Hr. Hans Nielsen var Vicarius 1526, saa man paa flere Steder ofrede til denne Patron, da man fuldt troede, han havde Nøglen til Skiersildstedet. Saadanne Gaver kaldtes da Sielegaver, og hvorved man da i Almindelighed betingede sig evige Sielemesser, da man ellers efter Munketroen maatte pines der i 7 Aar for hver Synd, man ei havde skriftet eller gjort Fyldest for. Men syntes nu Gaven ikke at være tilstrækkelig og kunne lønne Umagen, eller de Afdøde ei havde været formuende nok til selv at udløse sig fra dette Qualsted, foregav Munkene, at de havde seet de Ulykkelige Gienfærd, og hørt, hvorledes de med rasende, ynkelig og skrækfuld Suk og Stønnen, Skriig, Hysten, Graad og Jammer gav deres fortvivlede Skiebne tilkiende tilligemed Maaden, paa hvilken de kunde reddes, og hvorved de gierne gav Anvisning paa deres bemidlede levende Slægt og Venner, som da bleve anseett for de groveste Forbrydere, og værdigere en større Pine, om de ei vilde komme de ulykkelige Lidende til Hielp. Til saadanne nødvendige Aabenbarelses og Anmeldelser foregav Giengangerne eller rettere Munkene, at de af Lucifer selv eller hans Fuldmægtige havde faaet Forlov, men maatte inden visse Timers Forløb vende tilbage igien, hvis det ei vilde gaae dem værre. "Saadanne Spøgesehistorier", siger Palladius, "duede meget vel til at gjøre del aandelige Folks Stegers seed." Endnu maae jeg herved tilføie, at man aarlig pleiede al holde Anniversaria dvs.: Aarstider eller aarlig Liigbegængelse for de Døde, som bestod deri, at Munkene aarlig paa Testators Dødsdag tændte Lys paa hans Grav, hængte et sort Klæhde eller Ry over en ledig Liigbaar, bestænkte den med Vievand, bar Røgelse og Fakler omkring den, førte den om Kirken til Graven, opregnede den Dødes Fortjenester og Velgierninger, sang "libera me Domini! & (frie mig kiere Herre o.s.v.) ønskede ham Ro og Lise, hvilket ellers skede hver Søndag i Kirken, og andet Gøglerie, som ikkun strakte sig til de rigere, der rundelig havde betalt, hvis Navne vare indskrevne i Dødebogen, vare hensovede og jordede i en Munkekappe, og herved aldeles havde forsikret sig deres Siels Salighed. Dette kaldte man at lade den Døde begaae, (hvoraf Begængelse, Liigbegængelse kommer.) En saadan Dag var ligesaa meget høitidelig, som den første Begravelses Dag, saavel ved prægtige Giestebuder, som og betydelige Gavers Uddeling til de Fattige. Saaledes forbandt forommeldte Ridder Jens Nielsen af Avensberg sig til paa den dræbte Jens Jensens Aarstid at klæde 30 fattige Folk, der skulde være nærværende ved Begængelsen, og

holde hver en Fakkell i Haanden. Et saadant lignende Donations Dokument for Sielemesse, hvoraf Præsten til Duurup og Tøndering i Salling endnu nyder godt den Dag i Dag, kan læses C. P. Rothes Mænds og Qvinders Eftermæle 2, 706, og Hofm. Fund, Tom. 4. 474. Hvitf. 627. Den Anseelse derfor, som nu denne Helgen allevegne stod i, foruden Munkeklosteret i Rye, tilligemed det nærliggende berømte Bernhardiner-Kloster, Øm Kloster kaldet, (cara insula) der endog formedelst sin behagelige Beliggenhed siden paa nogen Tid blev Kong Frid. 2. Sommer Residens, skylder Byen sin Opkomst. Hertil strømmede nu meget Folk allevegne fra, deels for at høre Messe og give Andagts Offer i Kirken, deels og for at blive helbredede ved den nærliggende hellige Kilde. der ligeledes var St. Søren indviet og tiltroedes megen Kraft, saa baade Kirken og dens Betjente ved disse idelige Besøg fik betydelige Indkomster. "Ved saadan Pilegrimsgang", siger Palladius, "finge Munkene Vox, Hør, Hamp, Staal (Jern,) Guld, Sølf, Pendinge og allehaande igien." Men at disse Valfarter, Messer og Kildereiser ikke have været saa gudelige, opbyggelige og sædelige, som de burde, sees af hans Anmærkning derhos, "derover", siger han, "blefve mange unge Mennesker forderfvede, og Jomfruer krænkede ec." Ved saadan Celebritet maatte Byen og nødvendig tiltage i Folkemængde og Næring, saa at den i Størrelse og Anseelse kunde regnes blant Landets mindre Kiøbstæder. Tilmed laae den i en meget skøn og yndig Egn ved Gudenaee, omringet af store Skove og ferske fiskerige Søer, og at den i flere Henseender har været fortrinlig, viser, at Raadet og Adelen i Jylland forsamlede sig der den 4 Julii 1534 for at raadslaae om Rigets Bedste, og at vælge Kong Christian 3. til Konge. Byen havde og sit eget Birk og Foged, som boede der i den saakaldte Fogedgaard. Uden for Byen laae og nogle andre store Gaarde, blant hvilke nævnes Konggaarden. De 3 aarlige store Markeder, som Kong Christian 4. siden 1616 befalede at holdes St. Voldborgs Dag (den 1ste Mai.), Hellig Kors Dag (den 14 Septbr.), og St. Sørens Dag (den 23 Octbr.), gav og Byen meget Liv og Næring. Men ved Reformationens Fremgang tog den, som flere saadanne Steder meget af, og især ved de Keiserliges og Svenskes Indfald og Plyndren i Christ. 4. og Frid. 3. Tid i Aarene 1628, 1644 og 1660 leed den tillige meget af Ildsvaade, og Kirken blev meget ruineret, saa ikkun den ene Ende, bestaaende af 3 Hvælvinger, nu staaer tilbage, og udgiør dens nuværende Sognekirke, der i Forhold til Menigheden er stor nok. Her findes nogle Liigstene af meget høi Alder, fra det 12te Seculo, med Munkeskript. Disse formodes at være flyttede hid fra det nedlagte Øm-Kloster. En sildigere Steen anmelder Abbed Peder Sørensens Død 1554. (formodentlig i Nye Kloster.) Pontop. Mar. Dan. 2. 131. Hvorvidt denne Kirkes Bygning ellers før har strakt sig, kiendes endnu af dens Rudera. Uagtet de mange og store ulykkelige Hændelser, som Byen ved fiendtlig Vold forhen havde lidt, havde den dog endnu i Kong Christ. 5. Tid efter Resenii Beretning nogen Ligning med Kiøbstad, og dens Indvaanere vare for det meste Skrædere, Skoe- og Handskemagere, Vævere og andre saadanne Haandværksfolk, der ernære sig ved siddende Arbejde. Men siden den Tid er den efterhaanden bleven til en Bondebye. Birket er afskaffet og lagt under Herredstinget, og ved senere

Ildsvaade er Byen endnu mere bleven formindsket, hvorved den da har faaet sin nuværende Skikkelse. Der holdes endnu aarlig et For- og Efteraars Marked med Heste og Qværg. Det nu værende Rye Sogn uden Annex staar for 73 Tønder Hartkorn, Præstegaarden 8 Tdr. Hartk. Jevnf. Pont. D. Atl. Tom. 4. 229. Det fortiener og her at erindres, at en af vore første, skiøndt ei almindelig bekiendt, udmærkede lutherske Præster i Jylland, Hr. Peder Borgsmed, Præst i Horsens er fød heri Rye, og hvorefter han efter den Tids Brug lod sig kalde med det latinske Tilnavn Ryanus. Han reformerede i Kirkerne i Kong Fred 1. Tid tilligemed Tausen med stor Fare og Møie. Mere om ham kan læses Danske Magaz. I. 157.

(6) Til Gislum Sognekald i Gislum Herred hørte den Tid foruden Gislum og Testrup, ogsaa Farsøe, Vognsild og Svingelbjerg Sogne, hvoraf siden, som snart vil erfares, bleve 2 Kald. Saaledes vare Sognene førend Reformationen sammendyngede under een Præst, ligesom til Louns Kald i samme Herred hørte foruden Louns og Alstrup ogsaa Ullitz og Foulum Sogne, hvilket sidste Sogns Kirke og derfor i lang Tid stod ledig efter Ordinantzens Lydelse, som befalede, at ingen Præst maatte have flere end 3 Kirker, men ved første Vacance fik Sognene sin nuværende Deling. Et 3die stort Kald i samme Herred var Duurup Kald, hvortil hørte foruden Duurup og Steenild, ogsaa Rørbek og Grynderup Sogne, men Christian 3. befalede Sognepræsten at holde en Kapellan, indtil Kaldet ved hans Afgang fik den Deling, det nu har. Dog havde enkelte store Kald, som Gislum Kald Kapellan tillige, men det var siident.

(7) I ovenanførte Attest om Torup af 1544 siges ogsaa at Hr. Christen N. har boet i Torup, men flyttede derfra til Testrup, hvor han boede og døde. (uden Tvivl 1543.) Tilforn er meldt at han allerede i Aaret 1511 var Præst i Testrup. Jeg formoder, at han er flyttet didhen, da han blev Provst, da Testrup ligesom synes at have været Gislum Herredsprovsters Residens; thi det heder om ham, ligesom om hans Eftermand Hr. Lauritz Jensen, at han var Præst til Gislum ec. og residerende Provst i Testrup. Den Fuldmagt, hvormed han paa Viborg Bispestols Vegne æskede og tog lovlig Hævd og Eiendoms Ret til alt det gejstlige Gods i Aarsherred, som oventil er meldt, synes vel og at give ham Navn af Provst men da baade Herredet laae uden for hans embedskreds, og heller ikke Laughævdet kalder ham saaledes, vil jeg snarere tror, at Præsten i Testrup har havt Opsyn med det nærliggende gejstlige Gods, og især hvad Testrup Sogns betydelige Stiftelser angik, som jeg snart vil oplyse, og af den Aarsag er bleven tillagt Prædikant af residerende Provst (Præpositus loco) ligesom paa flere Steder, endskiønt han ei tillige altid var Herredets egentlige Provst som dog Hr. Christen Nielsen siden var. Og synes det ei heller ugrundet, at saa længe som disse Stiftelser endnu vedvarede efter Reformationen, har og Præsten der tilligemed Tilsynet fremdeles beholdt det gamle Provstnavn. Hvad Testrup Sogn angaaer, da var det baade før og efter Reformationen meget navnkundig. Kirken var en anseelig, og, som menes, stor Klosterkirke, St. Karen, (den catholske danske Minerva) og St. Søren i Rye helliget. I dens høie Taarn hang 3 store Klokker, hvoraf de 2 bleve tagne

til Viborg Domkirke, da den 1567 var brændt. Vesten for Kirken laae et vel indrettet Hospital, der endog længe efter Reformationen vedligeholdt sig ved Kong Christian 3. Goddædighed, og havde sin egen Læge. Testrupgaard (en Gaard paa 12 Tønder Hartkorn,) troe nogle, at have været et anseeligt Munkekloster, men jeg holder for at have været en Biskoppelig Lyst- og Sædegaard, som Nøragergaard, Lynderupgaard med flere, og hvor Provsterne, eller Biskopernes Officialer havde deres Residens. Alle disse prægtige Stiftelser tillægges den Viborgske Bisp Herman i Aaret 1432, hvorfore og Herlighederne tilhørte Bispestolen. Men efterhaanden tabte Sognet sin forrige Hæder. Kirken blev frataget sine Herligheder, forfaldt og blev mindre, Hospitalet blev nedlagt og indlemmet i det Viborgske, Præsten flyttede til Gislum, Testrupgaard mistede al sin Frihed, og blev, som andet seculariseret Gods, solgt til en Bondegaard, som Kong Christian 3. 1555 endog befalede at tiende til Præsten i Gislum, saa dette Sogn nu ikke er mere, hvad det fordem haver været. Ikkun seer man nogle Rudera deraf.

(8) Om Hr. Lauritz Jensen og hans Formand slutter man tydelig af anførte Attester, at de, som Kapellaner eller Vicepastorer for Provsterne i Testrup, have boet i Torup, og havt Farsøe, Vognsild og Svingelbjerg Sogne at betjene, medens Provsterne selv sørgede for Gislum og Testrup Sogne. Af ovenmeldte Kong Christ. 3. Confirmation 1545, "at Torupgaard skal være ret Præstegaard i Farsøe, Vognsild og Svingelbjerg Sogne", hvortil Mag. Anders Grønning var kaldet som første rette Sognepræst, heder det, "at denne Brevviser Mester Anders Grønning, osv. haver beret for Os, hvorledes de Sognepræster, som altid for hannem have havt fornævnte Sogne i Værge, have altid været boendes udi den Gaard Torupgaard, som han nu iboer, osv.", hvilket giver den fulde Oplysning. Af ældre Præster i Torup vides at have været fra catholske Tider.

Hr. Michael Black, der levede omtrent i Midten af det 15 Aarhundrede, da Knud Kobsen i Kong Christian den førstes Tid var Bisp i Viborg. Han synes at have været den første, som har boet i Torup, efter at den var tillagt Farsøe Kirke, som ret Præstegaard. I hans Tid afbrændte den, men blev af ham igien ganske af nye opbyggt. Efter ham kom

Hr. Simon Borch, i hvis Tid ligeledes Torupgaard blev lagt i aske, og som han atter opbyggede. Ham efterfulgte ovenmeldte Hr. Christen Nielsen eller som han og navnes, Selgensen, som siden flyttede derfra til Testrup, da han der blev Provst. Det ledige Torup bortfæstede han da til 2 af Sognets Bønder, som svarede ham alene al Skylden og Landgilden. Hans Eftermand i Torup var

Hr. Erich Selgensen, der omtrent ved Aaret 1511 boede der, og blev succederet af

Hr. Lauritz Jensen eller Erichsen med Tilnavn Borch. Hans Fader var Møller til Vitschild Kloster, i hvis Skole han uden at Tvivl er oplært. I hans Tid var Torup atter bortfæstet til 2 Bønder, Brødre i Farsøe Bye for 20 Mk. aarlig uden videre Afgift. Den sidste catholske Bisp i Viborg, Jørgen Friis, som bortfæstede den, opbar selv Indtægten. Fæstebrevet derpaa er udgivet paa Næs Torsdagen næst efter St. Voldborg Dag (den 1ste Mai.) 1529. Det er

sandsynligt, at disse Præster vel ikke har havt stort mere end det blotte Huuslye, da og deres fornemste Indkomster og Underholdning, som alle den Tids underordnede Præsters, for det meste har bestaaet i Sognefolkets frivillige Gaver og Almisser, da Tienderne med mere nok gik til Testrupgaard. Men ved Reformationen fik alle Ting en anden Vending. Biskop Friis blev fængslet og afsat, Hr. Christen Nielsen i Testrup, og Hr. Lauritz Jensen i Torup antog Luthers Lære, hvorved deres Kaar blev ganske forandrede, og nød betydelige Fordele. Hvad Hr. Lauritz angaar, da blev han strax af den nye lutherske Bisp, Jacob Skiønning i Viborg, og Stiftslehnsmanden, Henrich Ranzov paa Hald, erkiendt og indsat som lovlig Besidder og Bruger af Torup Præstegaard, hvorfra de da værende Fæstere maatte rømme under Straf af Fredløshed. Han har da boet der til 1543, i hvilket Aar jeg ansætter Hr. Christen Nielsens Død, hvorved han er bleven befordret til Testrup, da hans Eftermand i Torup, Hr. Peder Thomsen, var og døde i Farsøe som Kapellan 25 Aar derefter i Aaret 1568. Hr. Lauritz Jensen døde og kort efter Hr. Christen, nemlig først i Aaret 1544 i Torup Præstegaard, hvorefter man næsten skulde troe, al han ei for Svagheds Skyld har flyttet til Testrup, hvortil han som Provst var kaldet.

(9) Mag. Anders Grønning blev strax efter Hr. Lauritz Jensens Død ved Kaldets Deling kaldet til Sognepræst til Farsøe, Vognsild og Svingelberg Sogne, og synes at have besørget Provstens Partes i Testrup, indtil en Sognepræst blev beskikket til Testrup og Gislum. Da Optegnelsen i Gislum Kirke paa Præsterne i Kaldet ikke tæller ham blant sine, forbigaaes han her, men skal siden erindres, som første Sognepræst i det nye Farsøe Kald.

(10) I Anledning af Svingelberg Kirkes Nedbrydelse blev ommeldte Mag. A. Grønning meget forurettet, og Hr. Mads, Sognepræst til Ullitz og Foulum, maatte række Halsen. Rigsraad Jørgen Lyche til Overgaard og Bunderup, nu Lerkenfeld, og Lehnsmand over Mariagers Klosters Lehn, lod omtrent i Aaret 1569 denne Kirke nedbryde, og Sognet lægge til Vesterbølle, for at bruge Materialerne til sin Gaard Bunderup, hvor han byggede den vestre grundmurede Fløi med Taarn, som endnu deraf gemenlig kaldes Kirken. Derover dolererede Hr. Mads saa ivrigt, at han offentlig fra Prædikestolen udskieldede Lyche for en Tyran og Guds Huses Forstyrer. Præsten maatte derfor først give en haard Forpligt, men da han desuagtet paa nye giennemheggede ham, blev han paagreben, dømt ved Bunderup Birketing, og strax uden videre Proces 1570 halshugget midt imellem begge hans Kirker i lige Linie paa et Sted, som Almuen endnu foreviser med Tillæg, at der aldrig mere paa dette Sted voxer enten Græs eller Lyng. Men den egentlige Aarsag til Præstens store Nidkierhed og Harme var vel fornemlig de grove Fornærmelser og store Uretfærdigheder, Lyche havde viist imod ham. Han havde nemlig taget Dollerup Mølle i Foulum Sogn fra Præstegaarden, og lagt Annexgaardens Herlighed til Mariagers Kloster. Hr. Mads, som den Gang boede i Dollerup Bye, Foulum Sogn, var den 5te Præst til Ullitz efter Reformationen. Hans Lig skal være i en af de 3 Kister, som staae i en liden rund Udbygning bag Alteret i Foulum Kirke. Pont. Atl. Tom. 4. Hans Eftermand Hr. Lauritz Madsen, fød

i Viborg, flyttede til Ullitz, hvor den egentlige Præstegaard var, formedelst hans 2 Formænds ulykkelige Afgang, da Hr. Mads's Formand Hr. Morten druknede paa en Baad i Limfjorden tæt uden for Dollerup Mølle. Begge disse Ulykkelige vare ikkun kort i Embedet. Men da man paa flere Steder læser denne Lyches afskyelige Handling at være udøvet mod en da værende Præst i Vesterbølle, og denne Beretning igien lige feilagtig citeres, vil jeg endnu tilføje denne nærmere Oplysning: Svingelberg Sogn, hvori Bunderup laae, i Gislum Herred, har aldrig været Annex til Vesterbølle Sogn i Rinds Herred, og Præsten i Vester bølle havde vel ikke nogen Aarsag at klage over denne Kirkes Nedbrydelse, naar Sognet og Annexgaarden blev lagt til hans Indkomster. Tilmed, da denne Morder-Scene gik for sig, var Hr. Christen Christensen Sognepræst til Vester- og Østerbølle Sogne, som havde intet imod, at Svingelberg blev lagt til Vesterbølle, og levede endnu i Aaret 1598. Jørgen Lyche døde 1583. Jeg vil siden anføre Lyches Forurettigelser mod Mag. A. Grønning, for des bedre at kiende denne Præstehader.

(11) Med temmelig Vished kan man antage, at den nu værende Præstegaard i Gislum (stor lidet over 5½ Tønde Hartkorn) har og i ældre Tider været det den nu er, da ei alene næsten hver Sogn havde sin egen Præst eller Vicarius, som de mange Annexgaarde bevidne, men fornemlig, da Testrup Sogn blev saa anseelig, er Præsten i Gislum, som Biskopens Provst flyttet derfra til Testrup, og dette sidste Sogn, som egentlig hører til Rinds Herred, derved fra den Tid været forenet med de øvrige Sogne i Kaldet i Gislum Herred. Desuagtet blev dog Kaldet ved at bære Navn af Gislum Kald, som tilforn, og Præstegaarden en Annexaaard, indtil den igien blev valgt til Præsteresidens, som formodentlig enten har været strax ved Kaldenes Deling 1544, eller i det seneste for Aaret 1555, da Testrupgaard, som privat Eiendom blev befalet at tiende til Præsten i Gislum. Hr. Mads Sørensen, som er fød i Kierlingtand, 2 Gaarde i Gislum Sogn, er siden Reformationen den første Sognepræst til Gislum og Testrup, og efter 32 Embeds Aar Død 1576.

(12) Hr. Peder Frid. Kragelund er fød 1674 den 28 Julii i Visbye Præstegaard i Løe Herred i Riber Stift, hvor hans Fader Hr. Friderich Kock var Sognepræst. Moderen Sophie Kragelund, en Datter af D. Peder Jensen Kragelund, Bisp i Ribe, efter hvem han er opkaldet. Han var en kort Tid 4 Lextie Hører i Bergen, hvilket Embede han frasagde sig, og 1701 drog igien til Academiet. 1704 blev han Sognepræst for Gislum og Testrup, men derfra forflyttet sidst i samme Aar til Haderup i Riber Stift, hvor han Døde den 29 Octbr. 1731, 57 Aar gammel. Hans Præstegaard i Haderup afbrændte 1719. Var givt med Ellen Ols Datter Engelstoft. Hans Skrivter sees i W. Lex.

(13) Hr. Peder Olufsen Witt er fød i Kiøbenhavn den 15 Julii 1669, hvor Faderen Ole Witt fra Jylland var Kiøbmand, Moderen Elisabeth Bøske. 1688 deponerede han som Privatist og 4 Martii 1705 blev kaldet til Sognepræst for Gislum og Testrup, hvor han døde 1728. Hans Skrivter anføres i W. Lex. Han og Hustrue ligge begravne neden i Taarnet i Gislum Kirke.

Jeg vil her vedføje de Følgende Præster, som have været i Kaldet.

13. Hr. Michel Wittrup blev 1728 kaldet til Sognepræst til Gislum og Testrup. 1755 til Provst over Rindsherred. Af ham er givet 100 Rd., som staae i Præstegaarden, og hvoraf Renten uddeles til begge Sognes Fattige. Han døde 1760.

14. Hr. Hans Harboe, kaldet den 23de Januar 1761.

15. Hr. Mag. Christian Engelstoft er født den 28 Mai 1734. Hans Fader var Hr. Lauritz Struch Engelstoft, Sognepræst til Sebber-Kloster og Lundbye, og Provst i Slet Herred, Moderen Marie Biørn Kragelund. Han nød hjemme privatundervisning til sit 15 Aar, da han derpaa blev sat i Aalborg Skole, hvorfra han i Aaret 1752 blev dimmitteret til Kiøbenhavn. Aaret derpaa tog han Filosofisk Examen. 1754 Attestats med Laudab. Efter mange Aars møjsommelige Information blev han Kapellan hos sin Fader 1771, og siden Sognepræst til Gislum og Testrup og Provst i Gislum Herred. 1779 Sognepræst til Vive, Ove og Dalsgaard i Hindsted Herred, hvorfra han omsider blev Sognepræst til Næsborg, Salling og Oudrup i Slet Herred, hvor han Døde den 15 Febr. 1803, 69 Aar gammel efter 32 Emheds Aar, Til nøiere Kundskab om denne ædle og værdige Lærers Fortjenester vil jeg henvise Læseren til de Kiøbenhavnske lærde Efterretninger for Aaret 1803, S. 110. Jeg vil ikkun her tilføie, at han var en ypperlig Philolog og Fader til Hr. Justitsraad og Professor Engelstoft ved Universitetet i Kiøbenhavn.

16. Hr. Mogens Christian Lind kom 1779 til Kaldet og Døde i samme 1787.

17. Hr. Holger Andreas Vedsted er født 1754. Hans Fader var Christian Vedsted, Degn til Tolstrup og Steenum i Vensyssel, Moderen Marie Steensgaard. I sit 14de Aar blev han sat i Aalborg Skole, hvorfra han 1771 blev dimmitteret. 1777 tog han philosophisk Examen. 1782 Attestats, og kort derefter beskikket til Catechet ved Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn. Imidlertid vedblev han at freqventere de theologiske Forelæsninger, indtil han 1787 blev kaldet til Sognepræst for Gislum og Testrup, hvorfra han 1793 blev befordret til Sognepræst for Nørholm og Capellet paa Restrup, i hvilket Embede han døde.

18. Hr. Mag. Jørgen Borch er født i Odense 1767. Hans Fader var Hr. Andreas Borch, der 1779 blev forflyttet som Sognepræst til Nakskov. Han satte ham da i den derværende latinske Skole, hvorfra han 1787 blev dimmitteret til Akademiet, hvor han udmærkede sig til sin første Examen. Aaret derpaa tog han philosophisk Examen. Han studerte derpaa først Philologien, og siden Theologien, hvori han 1790 tog Embeds Examen med udmærket Berømmelse. Kort derefter erholdt han den philosophiske Doctorgrad, hvorpaa han ikke længe efter den blev 1793 kaldet til Sognepræst for Gislum og Testrup, hvorfra han siden 1799 blev forflyttet som Sognepræst for Gloslunde o.g Græshauge Menigheder i Lolland.

19. Hr. Jens Wolder er født i Randers 1769. Hans Fader var Skrædermester Simon Wolder, Moderen Cathrine Prihn. 1791 blev han dimmitteret fra Randers Skole til Akademiet. 1795 tog han Attestats, blev kaldet den 13de Dec. 1799,

og ordineret den 22 Jan. 1800 til Sognepræst for Gislum og Testrup, og er endnu for nærværende Tid i Kaldet.

Da tilforn er anført, at Farsøe, Vognsild og Svingelbjerg Sogne bleve ikke længe efter Reformationen adskilte fra Gislum Kald, og kom til at udgrøre et Sognekald for sig selv, vil jeg her baade give en Optegnelse paa de Præster, som fra Begyndelsen og hidindtil have været i dette Kald, som og tillige vedføie, hvad erindringsværdigt derom vides, og da er

1. Mag. Anders Grønning den første Sognepræst. Han blev dertil kaldet først i Aaret 1544 efter Hr. Lauritz Jensens Død, men synes tillige at have besørget Embedet i Gislum og Testrup Kald, indtil en Sognepræst dertil blev kaldet. Efterat Sognefolket havde valgt og Biskop Jacob Skiønning i Viborg erkjendt ham duelig, og ordineret ham til Embedet, erholdt han af Kong Christian den Tredie strax derpaa Følgende Collatzbrev.

Vi Christian med Guds Naade, Dannemarkes, Norges, Vendes og Gothes Konning, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenburg og Delmenhørs gjøre alle vitterligt, at efterdi at denne Brevviser, Mester Anders Grønning haver nu været her for Os med Os Elskelige Mester Jacob Skiønnings, Superintendentens udi Viborg Stift, aabne beseglede Bref, indeholdendes, at meenige Sognefolk og Sognemænd udi Farsøe, Odinsild og Svingelbjerg Sogne, haver udvalgt og begieret forn. Mester Anders Grønning til deres rette Sognepræst og Sielesørger udi Guds Ord, og at forn. Mester Jacob, Superintendentens efter Vor Ordinantz Lydelse efter slig Kald haver examineret og overhørt hannem lærd og duelig til saadant Embede, og derfor haver ordineret hannem til samme Sognepræste-Embede til forn. Kirker, da have vi nu undt og tilladt, og med dette Vort aabne Bref unde og tillade, at forn. Mester Anders Grønning maa og skal værre Sognepræst til forn. Farsøe, Odinsild og Svingelbjerg Sogne, og samme forn. Kirker med Farsøe Præstegaard, (Torup) som han nu selv iboer, med al anden forn. Farsøe, Odinsild og Svingelbjerg Kirkers Rente og Rettighed, som en Sognepræst dertil bør at have med Rette, have, nyde, bruge og beholde udi sin Livs Tid og saa længe han lever, dog saa at forn. Mester Anders Grønning skal prædike og lære Sognefolket til forn. Sogne Guds reene og klare Ord, og det hellige Evangelium, og uddele dennem Sacramenterne efter Guds Skik og Befaling, og udi alle Maa der bevise sig udi sit Levnet og Lærdom, og gjøre sit Sognefolk inden Kirke og uden Kirke saadan tilbørlig og christelig Tieneste, som en christelig Sognepræst pligtig er, og i alle Maader være Vor Ordinantz undergiven; thi forbyde Vi alle, ihvo de helst ere eller være kunde, særdeles Vore Fogeder, Embedsmand og alle andre forn. Mester Anders Grønning herimod paa forn. Kirker og Præstegaard, eftersom foreskrevet staa, at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldist og Naade. Givet paa Vort Slot Rendesborg Fredagen næst efter Søndagen Jubilate Aar 1544. Under Vort Zignet.

1545 fik han Kongl. Confirmation paa, som oventil er meldt, at Torup Præstegaard var og skulde være Kaldet perpetueret som ret Præstegaard i Sognene.

Imidlertid levede han i 24 Aar rolig indtil 1568, da hans kapellan, Hr. Peder Thomsen, der 1543 var kommen til Embedet, og blant andet nød Fordelen af Annexgaarden i Svingelbiere, døde i Farsøe Bye, hvor han boede. Ved denne Leilighed paatvang Rigsraad Jørgen Lykke til Bunderup ham en Capellan imod al Grund, blot fordi Lykke vilde fremhjelpe sine Børns Hovmester, Niels Jensen Duurup til et Præstekald. Mag. Grønning, der endnu var en stærk og rørig Mand, behøvede nu mindre Capellan, da Lykke agtede snart at nedbryde Svingelbiere Kirke, men ikke desto mindre blev han ham dog adjungeret og det med Succession. Aaret derpaa 1569 lod Rigsraaden Kirken nedbryde, for at bygge paa Bunderup med Materialierne, som oventil er meldt, og lagde Sognet til Vesterbølle, uden at Hr. Mag. Grønning fik mindste Gotgiørelse enten for Sognet eller Annexgaarden tvertimod hans Kaldsbrev. Herudover fandt han sig med billig Grund fornærmet, og derfor indgav til Corfix Viffert til Næs, da værende Stiftslehnsmand paa Hald, og Biskop Peder Thøgersen i Viborg sin Klage over Jørgen Lykke. Men denne strænge Ridder, der ikke længe derefter knækkede Halsen paa Hr. Mads i Ullitz, blev derover bragt i Harnisk, og truede med blodig Hævn. Den stakkels Præst maatte da ei alene tie og taale alle Uretfærdigheder, men endog af Frygt for værre tilbagekalde sin Klage, og paa Bunderupgaard ganske fraskrive sig Kaldet til den allerede paatrængte Kapellan, Hr. Niels Jensen Duurup, og give derfor sin frivillige Forpligt. Jeg vil anføre samme, da jeg holder den for et sieldent historisk Document, som tillige giver nærmere Kundskab om Jørgen Lykkes Fremgangsmaade.

Reversen lyder saaledes:

"Jeg Anders Grønning i Torup kiendes og gjør vitterligt for alle med dette mit aabne Bref, at den Klage, som jeg haver gjort for Erlig og Velbyrdig Mand, Corfitz Viffert til Næs, og Høvedsmand paa Hald, og for Høylærde Mand, Mester Peder Thøgersen, Superintendent udi Viborg Stift over Erlig og Velbyrdig Mand, Hr. Jørgen Lykke til Overgaard hvorledes han skulde have ladet nedbryde Svingelbiere Kirke, og Præstegaarden med sin Rente og Tiende, desligeste Tiende af de andre Gaarde i Svingelbiere Sogn skulde være mig derover fratagen imod mit Kongebref og Collatzes Lydelse, sammeledes, at forn. Hr. Jørgen Lykke skulde have indsat en Kapellan i min Gaard og Sogne imod mit Minde, den Klage haver jeg gjort ufortænkt af Forseelse, og veed mig nu ingen skiellig Aarsag dertil at have, efterdi jeg nu er kommen i saadan Forfaring, at den gode Herre, Hr. Jørgen Lykke haver Konnings (Frid. 2) Tilladelse, saa og Superintendentens, Salig Mester Kiolds, desligeste Hr. Christen Christensens, Sognepræst til Vesterbølle Kirke, Kirkeværgernes og meenige Svingelbiere Byemænds og Vesterbølle Sogne Mænds Tilladelse og Samtykke da til samme forn. Svingelbiere Kirke at maatte lade nedtage, og forn. Svingelbiere Kirke med sine Ornamente og alt Tilbehøring er forundt til Vesterbølle Kirkes Bygning og Beste. Desligeste bepligter jeg mig, at efterdi jeg synes nu gammel og skrøbelig, og ikke herefter kan gjøre den tilbørlige Tieneste udi Kirken efter Ordinantzens Lydelse, som det sig bør, da skal min Medtiener, Hr. Niels Jensen, nu efter denne Tid forrette Tienesten

udi Farsø Kirke, saavelsom udi Odinsild Kirke, og intet jeg skal bevare (befatte) mig med Tienesten udi fornævnte Kirker efter denne Dag i nogen Maade. Udi lige Maade bepligter jeg mig, at jeg udi alle Maader skal holde og fuldgiøre efter denne Dag den Contract og Forligelse, som gode Mænd haver giort og forhandlet imellem forn. Hr. Niels Jensen og mig udi alle de Ord og Artikler, som de Contracter og Forligelses Bref, som os derom imellem giort er, bemelder og indeholder. Til Vidnesbyrd, at jeg alt dette, som forskrevet stander, fast og ubrødeligen udi alle Maader holde skal, trykker jeg mit Indsegl neden paa dette mit aabne Bref, og underskrevet det med min egen Haand. Datum Bunderupgaard Mandagen næst for Purificationis Mariæ (2 Febr.) Anno. Domini 1570.

Anders Grønmng.

Ved Viborg Landstings Dom den 15 Aug. blev Svingelbiørg Annexgaards Herlighed tilkiendt Jørgen Lykke, men den aarlige Landgilde, 2 Tønder Rug og 2 Tønder Byg tilligemed 1 Lpd. Smør, foruden de 3 Korn- og Qvæg-Tiender, blev tilkiendt Præsten i Vesterbølle.

Mag. Anders levede siden som Pensionær i 18 Aar i Torup Præstegaard, indtil noget før St. Hansdag 1588, da han døde, og som det synes i en høi Alder.

2. Hr. Niels Jensen Duurup er fød i Duurup Præstegaard i Gislum Herred. Hans Fader var Hr. Jens Nielsen, Sognepræst til Duurup, Steenild, Rørbek og Grynderup Sogne, saa og Provst i bemeldte Herred død 1577, og ved hvis Afgang disse Sogne bleve delte i 2 Kald. Hr. N. Jensen var først Informator paa Mariager Kloster for Jørgen Lykkes Børn, og tillige Herredsskriver i Aars og Gislum Herreder, blev derpaa 1563 Kapellan hos hans Formand efter Lykkes Befaling. 1570 Sognepræst paa Stedet imod at svare Afgift til Formanden, ved hvis Død 1588 han erholdt Kaldets fulde Indkomster. 1595 blev han Provst i Gislum Herred efter Hr. Christen Nielsen til Strandbye, og døde 1602 efterat have været Præst i 34 Aar.

3. Hr. Byrge Pedersen Spangaard er fød 1568 i Spangaard i Tostrup Sogn i Rindsherred. Ved Aaret 1598 var han Kapellan hos Hr. Christen Christensen i Vesterbølle, siden Kapellan hos hans Formand, hvilken han 1602 efterfulgte som Sognepræst, indtil den 28 Mai 1628, da han døde. Hans Dødsmaade var høist sørgelig. De Keiserlige Krigsfolk, som da allevegne sværmede i Landet med mange Voldsomheder og Umenneskeligheder, som de deels og udøvede af Religions Had, tvang ham til at drikke sig død i Brændevin. Denne uhørte barbariske Handling skedte ved Svoldrup, en Bye i Vognsild Sogn. Hr. Byrge var da 60 Aar gammel, og havde været Sognepræst i Torup i 26 Aar, og Provst i Gislum Herred.

4. Hr. Søren Hansen Viborg er fød i Viborg 1603. 1628 blev han Sognepræst i Torup og 1641 Provst over Gislum Herred. 1664 fik et Slag og Rørelse, hvorudover han resignerede Provste-Embedet, og døde siden 1666 den 14 Febr. om Morgenen Kl. 8, begravet derpaa den 2 Martii 68 Aar gammel, efter 38 Embeds Aar. Hans malede Epitaphium findes i Farsø Kirke, ligesom over ham en indmuret Steen med Aarstal 1666.

5. Hr. Thomas Hansen Galschyt er født 1627. Blev 1660 Kapellan hos hans Formand, og efter hans Død 1666 Sognepræst. Han døde først i April 1694, og blev begravet den 12 derpaa, 67 Aar gammel, efter 34 Embeds Aar. Var gift med Johanne Mortensdatter Kierulf, som blev begravet i Farsø Kirke den 31 Martii 1702, 70 Aar gammel. Foruden den ældste Datter Anna, der blev gift med hans Eftermand, nævnes og Karen, der var gift med Hr. Christoph. Christensen Kragbek i Gislum. See foran Gislum Præster 11.

6. Hr. Thøger Mortensen Holst er født i Gretterup Præstegaard i Salling 1664. Hans Fader var Hr. Morten Thøgersen Holst, Sognepræst til Tise i Salling, Moderen Lisbeth Christophersdatter, Fæster til Hr. Lauritz Axelsons Hustru i Vesterbølle. 1690 12 Søndag efter Trinitat. som var den 7 Septbr., sang han som Medtiener i Kaldet sin første Messe, og havde samme Dag Trolovelse med Sognepræstens, Hr. Th. Galschyts Ældste Datter Anna, og den 8 Octbr. næst efter Bryllup. 1694 blev han efter sin Svigerfader Sognepræst. 1705 den 9 Martii var han med flere af Stiftets Præster i Viborg at bære Frue Bispinde Dorothea Birkerod, Dr. H. Gerners Efterleverske, til Graven, men blev samme Dag angreben som af en Rørelse saa stærkt, at han i nogle Dage ei kunde tale, eller komme hiem til sit Huus. Dog blev han den 19 derpaa ført hiem i en Karet, men maatte næsten stedse holde Sengen, og efter den Dag aldeles intet kunde forrette af hans Embede. Omsider døde han den 15 April 1706 42 Aar gammel. Den 25 April derpaa blev han begravet i Farsø Kirke. Biskop Deichman i Viborg fulgte ham ei alene selv til Graven, men endog prædikede over ham af Es. 60. v. 20. Indgang Ps. 39. v. 8.

7. Hr. Lauritz Michelsen Hinge, født i Randers, var tilforn Biskop Deichmans Ammanuensis. Han blev ordineret til Kaldet den 12 Novbr. 1706, og den 28 derpaa, som var 1ste Advent Søndag, indsat af Provsten Mag. C. Stistrup i Ullitz. Aaret derpaa den 15 Febr. ægtede han sin Formands Enke Anna Galschyt, og efter 25 Aar i Embedet døde 1731.

8. Hr. Jeremias Sander blev ordineret den 9 Novbr. 1731, og døde i Kaldet.

9. Hr. Knud Bierum var først i 5 Aar personel Kapellan hos hans Formand, men blev siden Sognepræst i Kaldet, og er endnu i samme for nærværende Tid.

Ligesom ovenfor ere anførte de Omvexlinger, som have været i dette Kald, saa vil jeg og til Slutning endnu anmærke den endelige Forandring, som ifølge det Kongs. Rescript af 25 Octbr. 1805 til Biskopen over Viborg Stift, skal foregaa med samme: Rescriptens væsentligste Indhold er følgende:

”I henseende til følgende Geistlige Embeder i Gislum og Rinds Herreder i Viborg Stift nemlig, 1) Strandbye, Biørnsholm og Malle Sognekald og residerende Kapellanie. 2) Gislum og Testrup Sognekald, 3) Farsø og Vognsild Sognekald. 4) Simmested, Hvilsum og Hvam Sognekald samt residerende Kapellani er det Allernaadigst bestemt, at der i Stedet for disse 4 Sognekald og 2 residerende Kapellanier, skal ved indtræffende Vacance oprettes 5 Sognekald, og Sognene da fordeles, saaledes at 1) Biørnsholm forenes med Malle Sogn. 2) Strandbye med Farsø. 3) Simmested med

Testrup Sogn. 4) Vognsild med Gislum Sogn, og 5) Hvam med Hvilsom Sogn, hvorefter de 2 residerende Kapellanier blive at nedlægge, og da Simmested, Hvilsom og Hvam Sognekald, ved Sognepræstens J. Galthens dødelige Afgang var blevet ledigt, saa har Hs. Majestæt Allernaadigst befaleet, at denne Fordeling, for saa vidt disse Sogne angaaer, strax skulle gaae i Opfyldelse, saa at Hvilsom og Hvam udgjør eet, og Simmested eet Sognekald, til hvilket Testrup Sogn skal henlægges.

Ved forefaldende Vacance i Farsøe og Vognsild Kald vil den øvrige Fordeling med Sognene gaae i Opfyldelse. Hvad forrige Simmested, Hvilsom og Hvam Kald angaaer, da har disse 3 Sogne baade før og efter Reformationen været forenede under een Præst indtil Aaret 1555, da Kong Christian 3. befalede, at Kaldet skulde forsynes med en Kapellan, der blant andet Tillæg skulde have Præstegaarden i Hvam til sin Bolig. Fra den Tid har Kapellaniet der vedligeholdt sig i fulde 250 Aar til ovenanførte Deling fandt Sted. Naar Testrup Sogn engang i sin Tid bliver henlagt til Simmested Kald, kommer det tilbage til sit egentlige Herred, Rindsherred, hvorfra det henved 380 Aar har været adskilt.

Ved den nyere Fordeling af de i Reskriptet anførte Sogne vil erhvert Kalds tiendeydende Hartkorn omtrent blive Følgende:

Biørnsholm Sogn 283 Tdr. Skp. Fk. Alb.
Malle 87-1-2-2
Tilsammen 370-1-2-2

Strandbye 127-0-1-2
Farsøe 229- 2-2-2
Tils. 356-3-0-1

Simmested 195-62-0
Testrup 49-2-3-2
Tils. 245-1-1-2

Gislum 81-5-2-1
Vognsild 162-0-0-0
Tils. 243-5-2-1

Hvam 86-4-2-2
Hvilsom 113-5-1-1
Tils. 200-2-0-0

Ved at jevnføre hermed, hvad jeg forhen (Anm. 28) har erindret om de Forandringer, der i Strandbye, Biørnsholm og Malle Sogne siden Reformationen har havt Sted, troer jeg paa nogen Maade at have givet en nærmere historisk Oplysning om disse sammenkiedede Sogne, der endelige vil opløses til en naturligere og fordeelagtigere Forbindelse.

(14.) Af en Optegnelse paa Præsterne, som siden Reformationen have været til Aars og Haubro Sogne, og findes i Aars Kirke paa en Tavle med Følgende Omskrivt:

" i Glemmebog skal være slet opskrevet De Præster, som i Aars og Haubro hafver levet Fra Reformatzen af at tegniss for hver Mand, Her deres Navne op af hver dem læses kan" sees at

1. Hr. Peder Stub har været den første og Hr. Søren Andersen den anden, hvilket altsaa vel ikke stemmer overeens med Hr. Axelsons derom fundne og her givne Efterretning. Men ved nøiere Underssøgelse vil dog Sandheden erfares. At Hr. Peder Stub har været den første, er uden for al Tvivl, og kan ikke nægtes; thi man seer det ei allene af en af ham given gammeldags Sølvkalk, som endnu haves til Aars Kirke, hvor der paa Foden af samme Kalk læses: "Dominus Petrus Stubensis Aurutziansis Pastor" (Hr. Peder Stub Præst i Aars), men endnu med mere Vished af et Reskript (det saakaldte Klemmebrev) Kong Christian 3. udgav om visse Præstekalds Forbedring i Viborg Stift, anført i Pont. D. Atl. Tom. 4 pag. 586 ec., hvori det hedder: "Naar Hr. Peder Stub eller Hr. Søren i Aars dør og afgaar, da skal de 2 Sogne, Aars Sogn og Haubro Sogn, blive ved een Præst" Men for at forstaae dette, maae man vide, at Giver Sogn og hørte med til Aars Kald, men skulde ved en af bemeldte Præsters Afgang fragaae og falde til Skivum Sognekald, og altsaa den efterlevende allene være Sognepræst til Aars og Haubro. Man seer da, at de begge tillige paa een Tid have været i Kaldet. Af et Document, Aars Præstekald angaaende, erfares og at de begge tilsammen baade før og efter Reformationen have været Præster til bemeldte Kald, nemlig: Hr. Peder Pedersen Stub, Sognepræst, og Hr. Søren Andersen, siden 1520 Medtiener eller Kapellan. Men af et Conventmøde, som siden i samme Aar 1555 (See foran Tillægget 1555) blev holdet strax efter St. Kiølds Dag (den 8 Julii) i Hylleberg Kirke, hvor alle Aarsherreds Præster vare forsamlede, seer man, at Hr. Peder Stub ikke var nærværende, men derimod nævnes Hr. Søren Andersen, som ventelig ved Hr. Peders Afgang er bleven Sognepræst til Aars og Haubro i Følge Reskriptet.

Endnu maae jeg tilføie et Par Ord om den anmeldte gammeldags rare Sølvkalk, som endnu haves til Aars Kirke, saa meget desto sieldnere, som den ei allene bevidner Tilværelsen af den første lutherske Sognepræst sammesteds, men og fordi den i mere end 250 Aar er bleven bevaret paa samme Sted og til samme første bestemmelse, uagtet de mange Udplyndringer, Kirkerne i dette Tidsrum have lidt ved fiendtligt Indfald i Christ. 4. og Frid. 3. Tid. Den er af almindelig Form og Størrelse. Paa en af Fodens 6 Udkanter eller Tunger er fæstet en meget fin udarbejdet Figur af Sølv, der forestiller Christus i en korsfæstet Stilling, med den sædvanlige Overskrift: I. N. R. I. Neden under staar Slutnings Ordene af den bekiendte Sentens Es. 53, V. 5. " livore ejus sanati sumus," paa de 5 øvrige Udkanter

læses forhen anførte Ord: "Domini Petrus Stubensis Aurutzensis Pastor. T. E. 1554"

De tre sidste Bogstaver antager jeg for dens Navn, der har udarbejdet Kalken, som Hr. Peder Stub har givet Aaret førend han døde. Efter ham kom da ovenmeldte

2. Hr. Søren Andersen, som er født i Aars mod Slutningen af det 15de Aarhundrede. 1520 blev han Kapellan til Aars, Haubro og Giver Sogne. 1555 Sognepræst til Aars og Haubro, og har saa levet til 1594, altsaa i Embedet som luthersk Præst i 57 Aar, 19 Aar som Kapellan og 38 Aar som Sognepræst. Lægges nu hertil de 16 Aar, han allerede førend Reformationen var Kapellan i Embedet, saa bliver allene hans fulde Embeds Alder i dette Kald 72 Aar, og hans Levealder henvend 100 Aar. I samme Aar, 1593, som Hr. Søren døde, er og død en anden meget gammel Præst, nemlig Hr. Terkel Madsen i Agerskov i Riber Stift; han var født 1488, havde været Præst i 71 Aar, blev 105 Aar gammel, og havde ligesom Hr. Søren levet under 6 Danske Konger.

15) 3. Hr. Jens Nielsen er født i Viborg 1563, kom 1593 til Aars, givtede sig 1595 med Anne Søren Datter, som formodentlig var en Datter af hans Formand, Hr. Søren Andersen. 1602 blev han Provst i Aars Herred, og døde 1651 om Natten til den 26 Febr. i en Alder af 88 Aar. Han havde været Præst i 58, og Provst i 49 Aar. Saaledes har der da med Tillæg af Hr. Søren Andersens 73 Embeds-Aar i Aars og Haubro Sogne, allerede 16 Aar førend Reformationen indtil Aaret 1651 ikkun været 2 Præster efter hinanden, hvis Embeds-Alder samlet udgjør saa langt et Tidsrum af 131 Aar, og hvoraf dog Hr. Søren har Æren at være den første. Hr. Jens Nielsen er ei allene mærkværdig af hans høie Alder og mange Embeds-Aar, men og af sin paa den Tid saa berømte og navnkundige Søn, Mag. Niels Jensen, Rector ved Skolen og Kannik i Viborg, der med sine 2 Brødre, Præster, lod deres gamle værdige Fader hæderligen begrave i Altergulvet i Aars Kirke, og lagde over ham en Mindesteen med følgende Jndskrivt i lapidal Stil:

Her under hviler Hæderlig, Vellærd og nu salige Mand Hr. Jens Nielsön, fordum Sognepræst til Aars og Haubro Sogner udi 57 og Provst udi Aars Herred 48 Aar, døde 1651 den 26 Februarii Anno ætatis 87 med sin kiere Hustrue Anne Søren Datter, som levede udi Ægteskab med hannem 38 Aar og føde XI Børn til Verden, I Datter og X Sønner, de 8 ligger paa Kirkegaarden begrafne og døde hun 1633 den 10 Julii ætatis 63. Gud give dennom med alle Guds Børn paa den yderste Dag en ærefuld Opstandelse.

Denne Steen lode de 3 efterlevende Børn bekoste Hr. Niels Jensön, Skolemester og Canonicus udi Viiborg. Hr. Søren Jensön, Sognepræst til Tyelse og Klagstrup Sogner i Skaane. Hr. Jens Jensön, Sognepræst til Hilsie og Sorfbiinc Sogner i Skaane, oc hörer dem og deres Arvinger til

Hos bemeldte Rector Niels Jensen var Hr. Lauritz Axelson, medens han i Viborg blev underviist til Akademiet.

Jeg vil her vedføie de Følgende Præster, som have været i Kaldet, og da var

4. Hr. Christen Andersen Hobro den tredie neest Følgende Olding i samme. 1651 kom han til Embedet, blev tillige Provst i Aarsherred og døde 1693, som var 100 Aar efter hans Formands Formands Død. Lægges nu hans 42 Embeds Aar til de 2 forrige Jubellærerens, saa har der i 175 Aar ikkun været successive 3 Præster i Aars og Haubro Sogne. Sandelig et sieldent og maaske det eneste Exempel!

5. Hr. Lauritz Hieronymi, fød i Nibe, blev 1678 Kapellan hos hans Formand med Succession. Han boede i den af ham af nye opbygte Annexgaard i Haubro, og var der baade i Hr. Christens Tid og nogle Aar efter hans Død, indtil han 1697 opbygte Præstegaarden i Aars ganske af nye, og flyttede dertil, men havde det sørgelige Uhæld, at den kort derefter, Aaret derpaa den 12 Junii 1698, reent afbrændte. Efter 25 Embeds-Aar døde han i Februar 1703.

6. Hr. Marcus Holstebro. I hans Tid den 27 Novbr. 1705, afbrændte ligeledes hele den nye opbygte Kornlade med alt indehavende Korn og Foring. Han døde i Decbr. 1712.

7. Hr. Vincentz Rønbech var ikkun kort i Embedet, da han døde 1716.

8. Hr. Niels Colding var tillige Provst i Aars Herred, og efter 43 Embeds-Aar døde 1759.

9. Hr. Peder Lund, som først var Kapellan hos sin Formand, med hvis Datter han var givt, blev begravet den 23 Decbr. 1762.

10. Hr. Lauritz Pedersen Herch blev kaldet den 19 Febr. 1763, og efter 22 Embeds-Aar død den 28 Marts 1785.

11. Hr. Friderich Gotfried Stampe er fød paa Øen Hirtzholmen i Aalborg Stift, hvor hans Far Hr. Christopher Mumme Stampe var Præst, men siden forflyttet som Sognepræst til Børglum, Veibye og Furrebye i samme Stift; Moderen Constantia Thyme. I hans Tid, 1791, blev Annexgaarden i Haubro, af Hartkorn 3 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdkr. 1 Alb. bortsolgt for 200 Rdlr., hvoraf vedkommende Sognepræst opbærer den aarlige Rente. Han var tillige Provst i Aars Herred, og efter 17 Aar i Kaldet døde 1802.

12. Hr. David Gottschalch, hvis Fader Mag. Hans Gottschalch var Rector ved den latinske Skole i Aalborg, blev fra samme 1788 dimitteret til Akademiet. 1798 blev han kaldet til Sognepræst til Hvidberg, Ørum og Lodberg i Thy, og er siden 1802 nuværende Sognepræst til Aars og Haubro Sogne.

Optegnelse paa Præsterne i Vesterbølle siden Reformationen.

Til Slutning vil jeg tilføie en kort Optegnelse paa de Præster, der siden Reformationen have været til Vester- og Østerbølle Sogne, og have været Hr. Lauritz Axelsons For- og Eftermænd,

1. Hr. Chresten Nielsen den første lutherske Sognepræst i Kaldet.

2. Hr. Christen Christensen, uden Tvivl en Søn af hans Formand, var ved Aaret 1569 i Embedet, da Svingelberg Sogn i Gislum Herred formedelst Kirkens Nedbrydelse blev lagt til Vesterbølle Sogn, ligesom tilforn er meldt. 1573 blev al Tienden og Landgilden af Annexgaarden ham ved Viborg Landstingsdom tilkiendt. Han levede endnu i Aaret 1598, men maae være død kort derefter, da Hr. Byrge Pedersen, som den Tid var Kapellan hos ham, og siden 1602 blev Sognepræst til Farsøe, alt nogen Tid forud og havde været Kapellan hos hans Formand, Hr. Niels Jensen Duurup i Torup. See foran Farsøe Præster 3.

3. Hr. Lauritz Pedersen Kiettrup, fød i Kiettrup Præstegaard i Vester Hanherred i Aalborg Stift, kom til Kaldet omtrent 1600. Han var tillige Provst i Rinds Herred, og døde 1629. I hans Tid leed Sognene meget ved de Kejslerliges Indfald og Plyndringer.

4. Hr. Svend Pedersen Farstrup, (den ældste Broder til Hr. M. P. Farstrup i Uldbierg,) er fød i Farstrup Præstegaard den 26 Julii 1604. Hans Fader var Hr. Peder Svendsen, Sognepræst til Farstrup og Aistrup, og Provst i Sletherred i Viborg Stift. Han var først Kapellan hos hans Formand, men blev ved hans Død 1629 Sognepræst til Vester og Østerbølle. Han var i sin Tid en duelig og agtet Lærer og efter 42 Emdeds Aar døde 1671 den 25 Octbr. om Morgenens Kl. 8, begravet den 10 Novbr. derpaa i en Alder af 67 Aar, 3 Uger og 5, Dage. Hans Hustrue Karen Lauritzdatter, var uden Tvivl en Datter af hans Formand, Hr. Provst Lauritz. Hun døde Aaret derpaa i Vesterbølle den 31 Octbr., begravet Mortens Dag, eller den 11 Novbr. 1672, 64 Aar gammel. En af deres Døttre, Kirsten, blev givt med Christen Basse i Vester-Aarup i Vognsild Sogn, og døde den 27 Decbr. 1695.

5. Hr. Bertel Kierulf var ikkun kort i Embedet, da han kom til samme sidst i Aaret 1671, og døde omtrent ved samme Tid 1676. En Søn Søren Bertelsen Kierulf blev den 3die Decbr. 1704 givt med Mette Marie, en Datter af Hr. Hans Jensen Paludan til Foulum, Tiele og Vinge Sogne i Synderlyngherred.

6. Hr. Søren Sørensen Prip, kom til Kaldet sidst i Aaret 1676, og var kun lidet over 4 Aar i Vesterbølle, da han døde den 25de Martii 1681.

7. Hr. Lauritz Axelson, Forfatter til denne Dagbog, død 1717. See hans Levnet foran.

8. Hr. Niels Holst blev kaldet 1718, Provst over Rindsherred den 24 Septbr. 1732, og døde Langfredag eller den 8 April 1735, efterat han lidet over 17 Aar havde været i Kaldet.

9. Hr. Børge Krog blev ordineret den 15 Decbr. 1735 ved Biskop Andreas Wøldikes første Ordination i Viborg. Han var en Mand af fortrinlige

Kundskaber og underviste mange til Akademiet. Endnu levende Oldinge erkiende hans Flid og Duelighed. Han døde i Kaldet.

10. Hr. Poul Winding er født 1731 i Kullerup Præstegaard i Fyhn, hvor hans Fader Hr. Peter Nicolai Winding var Sognepræst for Kullerup og Refsvindinge Sogne i Winding Herred. Efterat have frequenteret Odense Skole, blev han i sit 19de Aar derfra dimitteret til Akademiet, hvor han siden ei alene i de akademiske Videnskaber, men endog i det franske og tyske Sprog erhvervede sig udmærkede Kundskaber. Tillige havde han en sielden Færdighed og Duelighed til at meddele andre samme, hvorfor han og i den Tid blev meget søgt og anbefalet til unge Menneskers Underviisning, hvormed han i mange Aar sysselsatte sig. I dette Tidsrum havde han og den sieldne Lykke som Student ved Flid og Sparsommelighed at samle sig en liden Formue, der satte ham i Stand til i Forening med sin Svoger Haagsted at kiøbe sig en Gaard uden for Odense. Han ægtede da Karen Borch, med hvilken han i 15 Aar havde været forlovet, og var en Datter af en Kiøbmand Borch i Odense. Han boede der, paa bemeldte Gaard, da han af Generalmajor v. Lüttichau til Lerkenfeld blev kaldet til Sognepræst for Vester- og Østerbølle Sogne. Hans ovenmeldte Hustrue levede kun med ham i 15 Maaneder, da hun døde i Barselseng, efterladende ham en Datter, opnævnt efter Moderen Karen Borch, der endnu lever, og var givt med Hr. R. J. Giessing, Sognepræst til Bogense og Schoubye i Fyhn. 4 Aar derefter givtede han sig med Else Marie Munk, en Datter af Kammerraad Munk til Ovegaard. Med hende havde han 6 Sønner og 3 Døttre. Ved sin Tiltrædelse til Vesterbølle fandt han Præstegaarden i saadan ussel Tilstand, at han nødsagedes at bygge. Den blev da langt fuldkomnere opbyggt, en skøn Have anlagt, Gaardens Jorder udskiftede af Fælledskabet, saa alt dette kostede ham 3000 Rd., en paa de Tider anseelig Sum, og hvorfor hans Eftermand med største Taknemlighed stedse vil erindre ham. Denne i sit Embede nidkiere og i Levnet elskværdige Lærer forlod Verden pludselig i Januar 1798, medens han sad ved Spisebordet, i sit Alders 67 Aar. Han havde tilforn følt sig svag, og med Hensyn til sin snart forestaaende Død Søndagen forud taget en meget kierlig og rørende Afsted med sine elskte Menigheder, blant hvilke han saa længe havde levet, og hvor hans hædersfulde Minde sildig vil vedligeholde sig. Hans sidste Hustrue efterlever ham endnu skønt meget svagelig.

11. Hr. Adam Gottlob Jahn, hvis Levnets korte Anmeldelse er anført i Optegnelsen paa Præsterne til Uldbierg og Lynderup Sogne ved Slutningen af Hr. M. Farstrups Dagbog, (See sammest. 12.) er for nærværende Tid Sognepræst til Vester- og Østerbølle Sogne.

* * *

Stikordsregister

Registeret er for personnavnene ordnet efter efternavn. Der er i hovedsagen anvendt personnavne i den form, de har i bogen. Stednavne er anført i nutidig form og er kun anført sporadisk for at vække læserens opmærksomhed. Hornum er Vester Hornum i Aars herred. Sognepræster anføres oftest som præst, selv om de senere blev provst, og kun med det ene af deres sogne. I nogle tilfælde er navnet suppleret efter Wibergs Præstehistorie. Da der er stor variation i stavemåde for personnavne, da personer optræder både med og uden efternavne og tilnavne, og da der i mange tilfælde er tilknyttet et stednavn på en sådan måde, at det ikke er klart, om stednavnet er et efternavn, kan en person stå flere steder. Hvor jeg kender til oplysninger ud over, hvad Becher anfører, er disse tilføjet.

A

- Abel
Iver Jørgensen i Store Torup; 75
Peder, præst i Vive; 71; 73; 81
Abrahamson, ridder; 116
Acton
Abel i Viborg; 136
Adelshuset i Vesterbølle præstegård; 58
Agedrup, Bjerge herred; 51
Aggerholm
Melchior, præst i Haverslev; 100
Agri Præstegård; 111
Ahlefeldt
Frederich v., kansler; 60
Ajstrup, Slet herred; 21; 48; 69
Albretsen
Anders, præst i Balling; 80; 89
Oluf, kapellan i Viborg; 68
Alstrup, Gislum herred; 69
Altenhof
Jens Mortensen, præst i Junget; 63;
93; 104
Amalienborg; 62
Anchersen
Ancher, biskop i Ribe; 67; 84
Anders, præst i Dollerup; 74
Anders, præst i Låstrup; 30; 31; 32; 33;
34
Andersdtr.
Anne i Thisted; 76
Giertrud i Thisted; 76
Inger i Glerup; 22
Inger i Gørup; 57
Kirsten i Viborg; 22
Maren i Låstrup; 30
Andersen
Anders, abbed i Vitskøl Kloster; 120
Bertel, præst i Brøndum; 80
Bjørn til Stenalt; 120
Christen, præst i Hiermind; 72
Christen, præst i Sunds; 109
Jens, præst i Thisted; 57
Jens, tingskriver i Middelsom-
Sønderlyng h.; 65
Michel af Hvam; 61
Peder i Thisted; 75
Peder, herredsskriver i Rinds-Gislum
h.; 61
Søren, præst i Aars; 111; 157
Thomas, præst i Foulum; 101
Anderskov; 24
Anna Catharina, dronning; 44
Anna, dronning i England; 95
Annexgård i Haubro; 158

Annexgård i Svingelbjerg; 53; 152
 Annexgård i Østerbølle; 53
 Arctander
 Just Nielsen, købmand i Viborg; 97
 Ariculii Ripenses; 40
 Arnkiel
 Christiane; 51
 Poul Grum, præst i Saksøbing; 51
 Arrøe
 Iver Nielsen, præst på Fur; 127
 Niels Iversen, præst på Fur; 127
 Artilleriheste; 33; 35
 Aschenberg
 Anders, provst i Hindsted h.; 82
 Anders, præst i Astrup; 64
 Asdal i Vendsyssel; 133
 Aslovius
 Oluf Nielsen, præst i Næsborg; 74
 Assels
 Johan Graversen, præst i Hem; 100
 Astrup, Hindsted herred; 64
 Atlask-stof; 46
 Aubertin
 Brorstrup; 84
 Augustus, konge i Polen; 92
 Augustus, konge i Saxon; 97
 Axelson
 Lauritz, præst i Vesterbølle; 38; 52;
 55; 58; 107; 159

B

Badskier
 Johan Didrichsen, biskop i Viborg;
 108
 Bagger
 Hans, biskop i København; 68; 112
 Balling
 Peder Andersen, præst i Hornum; 109
 Balling, Rødding herred; 80
 Balslev
 Jfr. af Fraudegård; 117
 Barfoed
 Anders, præst i Lumbye; 131
 Andreas Georg, kapellan i Ranum;
 131
 Barlag
 Johan, byfoged i Viborg; 94
 Barmer præstegård; 60
 Barmer, Slet herred; 21; 59; 65
 Bartholin
 Christopher, landsdommer i Viborg;
 73; 77; 103
 Bartholin, justitsråd; 77
 Basse

Christen i Vester Årup; 21; 70
 Bay
 Peder, præst i Haverslev; 89
 Bech
 Johanne Nielsdtr. i Jetsmark; 119
 Becher
 Ignatius, kapellan i Bjørnsholm; 132
 Johan Albrect, glassliber i Eger i
 Norge; 132
 Becker
 Ahasverus, færgemand ved
 Hvalpsund; 94
 Bender, tyrkisk fæstning; 99
 Benzon
 Hans, landsdommer; 89
 Niels, doktor i Aalborg; 94
 Niels, geheimeråd; 94
 Peder til Havnø; 84
 Bering
 Frans, borgmester i Viborg; 70
 Jacob, borgmester i Viborg; 64
 Jens Jensen, vinhandler i Viborg; 71
 Jens Madsen; 87
 Jens Pedersen, kapellan i Kobberup;
 58
 Jens, den store; 87
 Jens, præst i Brandstrup; 100
 Johan, provst i Fleskum h.; 127
 Lauritz Jensen, landstings skriver; 85
 Mads Andersen i Kragelund, provst;
 72
 Peder Jensen; 75
 Peder Jensen i Viborg; 72
 Peder Jensen, præst i Kobberup; 87
 Peder, landstingshører i Viborg; 70
 Søren Pedersen, præst i Heilskov; 58
 Bernhardinermunk i Rye; 143
 Berntsen
 Arild; 46
 Peder, præst i Hvornum; 86
 Bertel, præst i Vesterbølle; 31
 Besættelsessagen i Thisted; 71; 75
 Bi
 Thomas, lec.theol.; 84
 Bierum
 Knud, præst i Farsø; 154
 Bigum, Nørlyng herred; 21; 56
 Bilde
 Anders til Søholm, stiftslensmand; 40
 Ove, biskop i Aarhus; 39
 Sten; 32
 Torben, ærkebiskop i Lund; 39
 Bilenberg
 Eggert, præst i Veggerby; 83
 Binderup, Gislum herred; 58

Birkefoged til Lerkenfeld; 58
 Birkerød
 Dorothea, bispeenke i Viborg; 89
 Jens Jacobsen, biskop i Aalborg; 68;
 94
 Jens, biskop i Aalborg; 72; 76
 Birkerød; 114
 Bislev, Hornum herred; 61
 Bjerregrav kirke; 58
 Bjerregrav, Rinds herred; 59
 Bjerregrav, Sønderlyng herred; 56
 Bjerring, Middelsom herred; 59
 Bjørn
 Oluf Jensen, præst i Thisted; 66; 72;
 74; 114
 Bjørnsholm; 48
 Bjørnsholms Mølle; 110
 Blach
 Michel, præst i Farsø; 140; 147
 Blankenborg
 Cecilia; 117
 Blich
 Lauritz, præst i Ulbjerg; 51
 Blichfeld
 Christen Ulriksen i Grettrup; 81
 Niels, provst i Hindsted herred; 74
 Niels, præst i Rold; 60; 82; 136
 Thomas, kapellan i Ranum; 129
 Uldrich Christensen, præst i Thise; 93
 Uldrich Christensen, præst i Thise; 69
 Uldrich Christensen, præst i Thise; 97
 Bloch
 Else Cathrine; 131
 Frederich, provst i Hornum h.; 64
 Hans Fr., kapellan i Ranum; 131
 Jens, præst i Kongerslev; 87
 Kirsten i Malle; 103
 Kirstine i Malle; 126
 Blytækker
 Jens, præst i Lem; 62
 Blære, Aars herred; 35; 48; 67
 Bohus len i Norge; 28
 Boller
 Peder Olufsen i Viborg; 22; 86; 96;
 105
 Bonde
 Jens i Thisted; 76
 Borch
 Andreas, præst i Nakskov; 150
 Claus, præst i Gedsted; 85; 90
 Jørgen, præst i Gislum; 150
 Karen i Vesterbølle; 160
 Lauritz Jensen, præst i Farsø; 147
 Margrethe Lisbeth Clausdr. i
 Gedsted; 88
 Oluf Peder i Gedsted; 90
 Simon, præst i Farsø; 107; 140; 141;
 147
 Borchsenius
 Johannes, apoteker i Viborg; 59
 Peder Johansen, kapellan i Låstrup;
 59; 60
 Borgsmed
 Peder, præst i Horsens; 146
 Bornemann
 Cosmus, højesteretsassessor; 133
 Heinrich, biskop i København; 71; 98
 Heinrich, biskop i Aalborg; 57; 68
 Magdalene i Aalborg; 133
 Bornholm; 28
 Braem
 Johan, biskop i Aarhus; 73; 101
 Brandenborger, morgenfrue; 45
 Brandenburgske tropper; 28; 45
 Brandt
 Mogens, hører i Viborg; 70
 Brasen
 Anders, præst i Ulbjerg; 49
 Birgitte Jensdr. i Gedsted; 36; 50; 80
 Jacob, præst i Gedsted; 50
 Jens Andersen, præst i Gedsted; 49;
 50
 Jens Nielsen, provst i Gedsted; 36;
 47; 50
 Jon, præst i Lovns; 50; 142
 Willum, præst i Ullits-Foulum; 50
 Bredebolstad i Vestersape; 42
 Bregenholm
 Søren, kapellan i Ranum; 131
 Søren, præst i Strandby; 127
 Thomas Sørensen, forvalter på
 Lerkenfeld; 127
 Bret
 Cecilia Birgitte i Skive; 116
 Lauritz, præst i Skive; 55; 85
 Breum; 55
 Morten Sørensen, præst i Ullits; 100
 Brochman
 Hans Rasmussen, professor; 116
 Jacob; 73
 Jacob, amtsskriver på Hald; 70; 72
 Søster; 116
 Brok
 Jens Jensen til Clausholm; 144
 Brun
 Adam Hansen, herredsfoged i
 Middelsom h.; 64
 Axel Frandsen, præst i Højslev; 63
 Brunow

Hans Jacobsen, præst i Skivum; 63;
118
Hans, præst i Grinderslev; 80
Ingeborg Hansdr.; 118
Bruun
Mouritz, landstingshører; 32
Brøchner
Anne Elisabeth i Strandby; 127
Mette Elisabeth; 128
Peder, præst i Karby; 127
Brømsebro; 26
Brøndum
Søren Mortensen, præst i
Grinderslev; 80
Søren, kapellan i Breum; 55
Brøndum, Helligum herred; 80
Braad
Thomas Andersen, præst i Nautrup;
94
Buch
Albret Friderich, præst i Vammen; 94
Buderup, Hornum herred; 62
Bugenhagen
Johan, dr. teol.; 39; 40
Bunderup (Lerkenfeld), Gislum h.; 56;
112
Bunderup Birketing (er Gislum); 148
Bundgaard
Jens Christophersen; 36
Busch
Christopher Heidenreich, præst i
Strandby; 127
Peter Christian, præst i Daubjerg; 127
Busk
Frederich, præst i Daugbjerg; 83
Busted i Veggerby sogn; 60
Bygum, Rinds herred; 62
Bülow
Beate til Harridslevgård; 86
Byrialsdr.
Maren i Bygum; 88
Byrialsen
Christen i Bygum; 88
Bødker
Hans Pedersen, handelsmand i
Viborg; 101
Bøg
Just, præst i Sortebrødre i Viborg; 62;
83; 93
Kjeld i Viborg; 62
Bøgvad
Peder Andersen, præst i Gedsted; 36;
38; 49
Peder, præst i Gedsted; 55; 80; 85
Bølle

Nicolai, degn i Strandby; 130
Niels, præst i Strandby; 130
Bølling
Johan, præst i Skelum; 64
Børnekopper; 25; 63; 99
Bøske
Elisabeth; 149

C

Cane
Peder Jørgensen, præst i Fausing; 109
Carl X, svensk konge; 46
Carl, prins; 83
Carolus II., konge i Spanien; 74; 85
Carolus VI., kejser; 104
Carolus XI, konge af Sverige; 73
Carolus XII., konge i Sverige; 82; 83;
86; 89; 92
Carolus, kejser; 99
Carsten, præst i Tostrup; *Se* Schytte
Carstens
I, stiftsprovst i Odense; 138
Carstensdr.
Kirsten; 62
Carstensen
Jørgen, stiftsprovst i Odense; 117
Casper, løjtnant i Viborg; 36
Cassius
Christian, landsdommer i Viborg; 64;
80
Charlotta Amalia, prinsesse; 92
Christen, kapellan i Ulbjerg-Lynderup;
37
Christen, præst i Låstrup; 34
Christensdr.
Anne i Hvanstrup; 65
Apollonie i Ullits; 65
Else i Junget; 63
Kirsten i Store Binderup; 88
Maren i Øls; 60
Mette af Gørup; 73
Mette i Store Binderup; 88
Christensen
Carsten, præst i Tostrup; *Se* Schytte
Christen, præst i Ullits; 107; 108
Christen, præst i Vesterbølle; 88;
108; 149; 153; 159
Christopher, præst i Strandby; 125
Gravers, præst i Assels, Mors; 87; 94
Isach, præst i Bjørnsholm; 124
Jens i Lodberg; 113
Lauritz i Ullits; 66
Mads, præst i Ulstrup; 107
Mogens i Gørup; 33

Morten, præst i Hjerminde; 72
 Poul, præst i Ullits; 58; 108; 136; 143
 Søren i Store Binderup; 73
 Søren, provst i Næsby; 74
 Søren, præst i Gislum; 110
 Søren, præst i Vilsted; 89; 118
 Christian 1.; 45
 Christian 3.; 23; 39; 41; 43; 45
 Christian 4.; 24; 26; 44; 45
 Christian 5.; 25; 29; 43; 45; 52; 58; 70;
 81; 82
 Christian 5., prins; 26
 Christian 5.s danske lov; 57
 Christian 6.; 48
 Christian, kronprinsen; 82
 Christian, prins; 70
 Christiansands Skole; 114
 Christina, dronning i Sverige; 27
 Christoffer Christensen, præst i Gislum;
 Se Kragbæk
 Christophersdtr.
 Lisbeth; 60
 Lisbeth i Vesterbølle; 154
 Mette; 50; 69
 Mette i Viborg; 70; 72; 87; 93
 Christophersen
 Gabriel, præst i Blære-Ejdrup; 48
 Mogens, ridefoged på Lynderup og
 Eskær; 21; 26; 44; 50; 52; 103
 Chrysanthemum segetum; 46
 Chrysostomus
 Olaus, dr.teol.; 40
 Clausen
 Mathias, herredsfoged i Rinds-
 Gislum h.; 82; 84; 100
 Niels i Vesterbølle; 55
 Colding
 Niels, præst i Aars; 158
 Corbitz (Gorbitz) ved Dresden; 26
 Cormontan
 Mathias Sørensen, kapellan i Låstrup;
 71
 Mathias Sørensen, klokker i Viborg
 Domkirke; 71
 Cortsen
 Albret i Viborg; 93
 Crassau, svensk general; 97

D

Dal
 Anne i Thisted; 76
 Dalsgård, Fjends herred; 100
 Damask-stof; 46
 Dannekiold-Laurvig; 112

Danske lov, 1683; 57
 Degnen i Gedsted; 31
 Degnen i Vesterbølle; 31
 Deichman
 Peder Jacobsen, præst i Buderup; 89
 Deichmann
 Bartholomæus, biskop i Viborg; 83;
 90; 95; 102; 137
 Peder Aagaard, præst i Buderup; 131
 Diderichsen
 Samuel Ludvig, skovridder; 85
 Dommerby, Fjends herred; 63
 Dosborg; 48
 Dragonmundering; 32
 Dresden; 26
 Due
 Bernt til Krastrup; 81
 Jørgen Due, amtmænd; 77
 Jørgen Scheel; 66
 Durkløb sygdom; 63
 Durup
 Jens Jørgensen, præst i Rørbæk; 69;
 96
 Niels Jensen, kapellan i Farsø; 152
 Niels Jensen, præst i Farsø; 153
 Durup kirke; 58
 Dybvad; 48
 Dyre
 Palle til Sindinggård; 93; 112
 Døstrup kirke; 60
 Daa
 Gregers til Lundbæk; 101
 Valdemar til Bunderup; 56; 65; 112

E

Eckhof
 Peder, præst i Buderup; 62; 89
 Eger i Bøhmen; 26
 Ehlersens Kollegium, København; 112
 Eilertz
 Johanne Jacobsdatter; 114
 Ejdrup; 48
 Ellidshøj, Hornum herred; 64
 Enevoldsen
 Iver, kapellan i Ranum; 128
 Iver, præst i Strandby; 94; 126
 Peter; 90
 Engelstoft
 Christian, præst Gislum; 150
 Ellen Olsdtr.; 149
 Lauritz Struch, præst Sebber Kloster;
 150
 Engelstoft, professor; 41
 Erichsen

Christen i Viborg; 90
 Christen, præst i Kobberup; 87
 Christen, præst i Sortebrødre i
 Viborg; 93; 98
 Christen, præst i Sortebrødre kirke,
 Viborg; 81; 136
 Jacob, præst i Hobro; 70
 Jens, præst i Vitskøl Kloster; 107;
 141
 Johannes, rådstueskriver i Viborg; 48;
 50; 69; 70; 72; 87
 Lauritz, præst i Gislum; 110
 Niels, doctor i Viborg; 81
 Zacharias; 71
 Eske, morder, henrettet; 80
 Eske, præst i Rørbæk; 108
 Eskedtr.
 Apollonie; 137
 Apollonie i Ullits; 58; 63
 Sofie i Klotrup; 60
 Eskildsen
 Christen i Torup præstegård; 140;
 141
 Niels i Torup præstegård; 140; 141
 Eskær i Salling; 21; 26; 50; 52
 Eveldrup præstegård; 61
 Eveldrup, Rinds herred; 55

F

Falsterbo
 Knud Christensen, præst i Hornum;
 68
 Familie-konsumptions-folke og
 hestekat; 37
 Farstrup; 27; 48
 Albret Jensen, præst i Farstrup; 21;
 48
 Jens Pedersen, præst i Farstrup; 21;
 34; 48
 Mads Pedersen, præst i Ulbjerg; 21;
 38; 50; 52; 57; 58
 Niels Jensen, præst i Roslev; 21; 29;
 47; 64; 93
 Otte Jensen, præst i Barmer; 21; 59
 Svend Pedersen, præst i Vesterbølle;
 21; 29; 70; 109; 159
 Farstrup Præstegård; 21
 Farstrup, Slet herred; 21; 69
 Farsø kirke; 147
 Farver
 Jens, præst i Nibe; 98
 Peder i Aarhus; 68; 98
 Feldingbjerg, Fjends herred; 58
 Fers

Albret Jochumsen; 73
 Jochum, præst i Selde; 64; 68; 104
 Marie Lisbeth i Selde; 68
 Fiskbæk; 86
 Fjeldsø, Rinds herred; 60
 Flectner
 Jørgen Christian, præst i Hornum.;
 130
 Flejsborg, Aars herred; 68
 Fog
 Rasmus Christensen, præst i Bjerring;
 71; 82; 103
 Rasmus, præst i Bjerring; 59; 81; 82
 Foksen
 Albret, præst i Trinitatis kirke; 105
 Foss
 Hans, præst i Simested; 87
 Karen på Hessel; 95
 Mathias, biskop i Aalborg; 57; 87
 Fovlum, Gislum herred; 74
 Freden i Brømsebro; 26
 Freden i København; 28
 Freden i Roskilde; 28
 Frederich 2.; 23; 24; 42
 Frederich 2.s valsprog; 24
 Frederich 3.; 24; 29; 112; 114
 Frederich 4.; 70; 81; 82; 83; 95; 97; 99;
 101; 105
 Frederich, hertug i Gottorp; 83
 Frederich, hertug i Holsten; 82
 Frederichsborg; 24
 Frid. Augusto, konge i Polen; 99
 Friderich Augustum, kurfyrste i Saxon;
 95
 Friderich, hertug i Holsten-Gottorp; 86
 Friderichshald i Norge; 114
 Fridericus Augustus, konge i Polen; 74;
 89
 Fridericus, kurfyrste af Brandenburg;
 102
 Friedenreich
 Daniel, apoteker i Viborg; 59; 92
 Friis
 Jesper, præst i Kongerslev; 87
 Jørgen, biskop i Viborg; 39; 140;
 142; 147
 Frisborg; 122
 Frodigt år; 27
 From
 Bertram, præst i Selde; 60; 64; 103
 Drude; 103
 Fuglse Herred i Lolland; 43
 Fur; 69
 Fusman
 Inger i Thisted; 76

Fædød (mund- og klovsyge); 104
Fåborgs brand; 105

G

Gabel, admiral; 139
Gabriel, præst i Blære; 35
Galschytt
Anna i Farsø; 154
Anne Thomasdr.; 64; 93
Karen i Farsø; 154
Karen Thomasdr.; 73; 87
Karen Thomasdr. i Gislum; 111
Thomas Hansen, præst i Farsø; 64;
68; 85; 154
Galt
Peder Ebbesen, stiftslensmand i
Aarhus; 40
Galthen
Jacob Pedersen, kapellan i Ranum;
131
Peder, præst i Hersom; 131
Gammelgaard
Karen Jensdr.; 81
Gedsted; 36; 50; 60
Jacob, borgmester i Viborg; 66
Gedstedbro; 71
Geertsdr.
Grete i Viborg; 48; 81; 84
Georg, prins i England; 95
Gerber
Solomon, vinhandler i Viborg; 64; 69
Gerner
Heinrich, biskop i Viborg; 68; 79; 81;
83; 89; 114
Thomas, renteskriver i København;
114
Giessing
R.J., præst i Bogense; 160
Gislum præstegård; 149
Gislum præstegårds brand; 107
Giver, Aars herred; 63
Gjedde
Christen; 32
Gjøl, Hvetbo herred, Vendsyssel; 64;
105; 137
Gjørup; 35; 57
Anders Mogensen; 47
Christen Mogensen; 47; 60
Christen, borgmester i Aalborg; 118
Christen, rådmand i Aalborg; 90
Jens, commerceråd; 45
Kirsten Andersdr.; 86
Kirsten Andersdr. i Viborg; 95

Mogens Christensen; 34; 35; 44; 48;
84

Gjørup, Ulbjerg sogn; 44
Glenstrup præstegård; 67; 68
Glob
Niels, biskop i Viborg; 140
Gluchov, kaptajn; 112
Glud
Søren Sørensen, biskop i Viborg; 30;
32; 55; 59; 61; 62; 63; 66; 67
Søren, biskop i Viborg; 134
Gottschalch
David, præst i Aars; 158
Gottschalkson
Oddur, norsk adel; 42
Gravlev, Hornum herred; 62
Gretterup i Salling; 60
Grettrup præstegård; 69; 93
Grinderslev kloster; 55
Grubbe
Erich til Tjele; 52; 58; 66; 112
Lauritz til Gammelgård; 52; 112
Maria; 112
Grum
Hans Poulsen, præst i Vilsted; 114
Morten, hofprædikant; 116
Poul Hansen, præst i Løgsted; 73
Grønbæk
Jens Ottesen, præst i Roslev; 93
Grønning
Anders, præst i Farsø; 107; 147; 148;
151
Anders, præst i Gislum; 110
Graae
Anders, præst i Daugbjerg; 83
Gudumlund; 48
Guldager
Niels, præst i Øls; 60
Gunderupgård; 88; 105
Gustav Adolf, konge i Sverige; 24; 25
Gyldenløve
Ulrich Friderich; 112; 135
Gyldenstjerne
Ebbe; 32
Ermegaard; 123
Heinrich, lensmand på Vitskøl
Kloster; 123
Henrik til. Aagård; 122
Knud, biskop i Odense; 39
Gørup, Rinds herred; 22

H

Haderslevhus; 24
Hagæus

Hans, præst i Barner; 65
 Hald
 Peder Jensen, landstingssekretær; 72
 Hallenslev sogn, Sjælland; 51
 Ham
 Louise von; 51
 Hamborgsk alen; 48
 Hammer
 Jens Nielsen, præst i Dollerup; 74
 Hammershøj, Sønderlyng herred; 50
 Hans, organist i Viborg; 142
 Hans, præst i Ørum; 69
 Hansdtr.
 Clare i Evedrup; 91
 Margrethe i Nibe; 86
 Hansen
 Anders, præst i Strandby; 125
 Anders, Østergård i Salling; 101
 Christen af Bromølle; 91
 Erich, præst i Ullits; 108; 142
 Jens, amtsforvalter; 77
 Mads i Bygum; 86
 Peder, borgmester i Nakskov; 81
 Søren, præst i Farsø; 109
 Harbo
 Christen Christensen, degn i Ulbjerg;
 33; 37; 38; 68
 Hans, præst Gislum; 150
 Harre herred, Salling; 21; 47
 Hartkornsberegning; 49
 Haubro; 156
 Haverslev i Øster-Hanherred; 41
 Hedegård ved Halkær; 110
 Hee
 Ingeborg i Strandby; 127
 Thomas, præst i Borup; 127
 Heebo
 Anders, præst i Thisted; 66; 114
 Hegelund
 Margrethe i Odense; 116
 Peder Jensen, biskop i Ribe; 116
 Heilskov, Ørslev Kloster sogn; 34
 Heinrichsdtr.
 Else i Gislum; 68
 Hejlskov præstegård, Fjends herred; 72
 Hem
 Niels Jensen, kapellan; 30
 Hem i Salling; 59
 Hemmer
 Karen de, Gunderupgård; 88
 Hemmer, de, af Aalborg; 73
 Hendrich, præst i Hjerck; 70
 Henrichsdtr.
 Else i Gislum; 111
 Karen i København; 114
 Henrichsen
 Hans i Viborg; 31; 34
 Michael, præst Nikolaj kirke,
 København; 83
 Henriksdtr.
 Sofie; 29
 Herch
 Lauritz Pedersen, præst i Aars; 158
 Herlufholms Skole; 114
 Herningsholm; 48
 Herredssammenlægningen; 60
 Hersom, Rinds herred; 59
 Hersomgård, Hersom sogn; 31; 33; 34;
 61; 83
 Hessel, Gislum herred; 95
 Hestbæk Mølle i Alstrup sogn; 90
 Hieronymi
 Lauritz, præst i Aars; 66; 87; 90; 158
 Hiersing
 Dines, præst i Ørslev Kloster; 130
 Magdalena; 130
 Himmersyssel; 49
 Hindsted herred; 60
 Hinge
 Lauritz Michelsen, præst i Farsø; 92;
 93; 154
 Hissel
 Christen; 32
 Christen i Store Torup; 48; 62
 Sofie Pedersdtr.; 55
 Hjerck i Salling; 70
 Hjortsvang
 Anders, præst i Lime; 69
 Hjørings brand 1693; 68
 Hobro; 63; 70; 81
 Christen Andersen, præst i Aars; 66;
 113; 158
 Christen Lauritsen i Aalborg; 99
 Hobros brand 1690; 64
 Hofmann
 Christen; 32
 Gertrud, Gunderupgård; 105
 Niels på Kærsholm; 75
 Thøger på Gunderupgård; 88
 Thøger til Gunderupgaard; 66
 Hollænder
 Erich Nielsen, købmand i Viborg; 70;
 136
 Holmer
 Bolette i Skive; 117
 Holmer, borgmester i Skive; 117
 Holmgård, Farsø sogn; 58
 Holst
 Agathe Christentze Christensdtr. i
 Lovns; 93

Anne Cathrine Thøgersdr. i Torup; 87; 89
Anne Christensdr.; 82
Anne Lisbeth i Lovns; 88
Christen Mortensen, præst i Alstrup; 48; 69; 71; 72
Christen Mortensen, præst i Lovns; 82; 92
Christenze Christensdr. i Lovns; 91
Hans Thøgersen, Torup; 67
Jens Jensen, præst, Aalbæk; 69
Jens Lauritzen, provst i Rødding h.; 64
Johanne Thøgersdr.; 74
Lisbeth Thøgersdr.; 71
Morten Christensen i Lovns; 80
Morten Mortensen i Torup; 69
Morten Thøgersen, præst i Thise; 58; 62; 69; 154
Niels Christensen i Lovns; 84
Niels Thøgersen i Torup; 85
Niels, præst i Vesterbølle; 159
Thøger Mortensen, præst i Farsø; 64; 68; 89; 91; 154
Holstebro; 27
 Marcus, præst i Aars; 87; 100; 158
Holsten; 24
Holum på Island; 42
Hornum, Aars herred; 68
Hossum
 Stygge Mortensen, præst i Simested; 47; 87
Hostrup
 Dorothe Nielsdatter i Grettrup; 93
 Dorothe Nielsdr.; 69
Hostrup hovedgård, Lem sogn; 62
Hundegalskab; 70; 93
Hungersnød; 97
Hungersnød i Sverige; 73
Hvam, Rinds herred; 61
Hvanstrup; 81; 87; 127
Hvanstrup, Farsø sogn; 65
Hvass
 Peder Thøgersen; 47
 Thøger Pedersen; 27; 47
Hylleberg, Aars herred; 68
Høg
 Niels Pedersen, hospitalsforstander i Viborg; 65
Højslev, Fjends herred; 63
Hørby kirke; 60
Høyer
 Christen, præst i Junget; 104
 Hans, provst i Aars h.; 90
 Hans, præst i Skivum; 63

Jochum, præst på Fur; 69; 103
Johan, præst i Sortebrødre i Viborg; 98
Haard
 Christen; 47
 Christen Vogensen; 34
 Christen, foged på Randrup; 30; 48
 Maren Christensdr.; 31; 33; 48; 71; 72; 82
 Maren Christensdr. i Lovns; 88; 91; 93
 Mette; 85; 91
 Niels, borgmester i Viborg; 80
 Niels, præst i Tårup; 100
 Peder, studiosus; 81
 Søren, handelsmand i Viborg; 87
Håsum i Salling; 72

I

Ibsdr.
 Mette; 26; 50
Ibsen
 Eske i Gedsted; 60
 Gunder i Store Torup; 45
 Jens, rådmand i Viborg; 69
Ildsteds- og kvægskat; 33
Isach, præst i Hersom; 31; 32; 33; 34; 38
Isachsdr.
 Kirsten; 90
Isachsen
 Anders, studiosus; 80
 Jens; 86
 Niels, studiosus; 82
Isvinter; 27; 57
Iversen
 Jens Nielsen, kapellan i Ranum; 129

J

Jacob 2. konge i England; 63
Jacob i Mou, provst i Fleskum h.; 101
Jacob, degn i Vesterbølle; 34
Jacob, præst i Ellidshøj; 64
Jacobe, død 1699 på Hvanstrup; 81
Jacobsdr.
 Anne i Thisted; 75
Jacobsen
 Hans, præst i Ørum; 100
 Jens, præst i Ellidshøj; 64
 Mads, præst i Assels, Mors; 94
 Niels, skifteskriver; 56
 Vogn; 83; 87
 Vogn i Lynnerup; 92; 93; 100

Vogn, Hersomgård; 61
Vogn, ridefoged på Randrup; 33; 34
Jacobus II, konge i England; 85
Jahn
Adam Gottlob, præst i Ulbjerg; 51
Adam Gottlob, præst i Vesterbølle;
160
Fr., præst i Kølstrup-Agedrup; 51
Jens, præst i Bjørnsholm; 123
Jens, præst i Gedsted; 31; 32; 33; 34; 35
Jensdr.
Anne af Foulum; 58
Else i Mammen; 29
Else i Vammen; 30
Inger i Vilsted; 118
Jensen
Albret, præst i Farstrup; 35; 69
Christen, præst i Rold; 108
Christian til Asdal; 133
Christine Margrethe af Asdal; 133
Daniel, præst i Hjerck; 70
Hans i Bygum, herredsfoged i Rindsh.; 86
Hans, degn i Simested; 64
Hans, ridefoged på Rydhave; 64
Heinrich, borgmester i Viborg; 111
Isach, præst i Hersom; 47; 109
Iver, præst i Blære; 107
Jens, præst i Hilsie og Sorfbiinc, Skåne; 157
Jørgen, præst i Durup; 109
Lauritz, præst i Farsø; 107; 140; 141; 151
Lauritz, præst i Gislum; 110
Lauritz, præst i Testrup; 146
Niels i Store Torup, underskriver på Hald; 73
Niels, rektor i Viborg Skole; 56; 65; 66; 111; 157
Oluf, vinhandler i Viborg; 72
Peder, præst i Nørholm; 74
Søren, præst i Tyelse og Klagstrup, Skåne; 157
Vitus, præst i Skelum; 64
Jepsen
Eskild i Torup præstegård; 140
Nicolai, præst i Ørum; 100
Jesper, præst i Hersom; 63; 65; 80; 86
Jesper, præst i Håsum; 72; 92
Jespersdr.
Vibeke i Hersom; 65
Jespersen
Isach i Hersom; 65
Niels, amtmand i Aalborg; 66; 71

Peder, hofprædikant i København; 62; 103
Jessen
Peder, præst i Kgs. Tisted; 68; 91; 100
Jetsmark, Hvetbo herred; 119
Johannes, provst i Ferslev; 82
Johannesdr.
Anne i Viborg; 93
Karen i Viborg; 72
Margrethe Cathrine i Viborg; 87
Johannessen
Christopher i Viborg; 70
Johansen
Mads i Rold; 109
Josephus I., kejser; 91; 99
Juel
Axel, stiftslensmand i Aalborg; 40
Christen Nielsen, præst i Strandby; *Se* Nielsen, Christen, præst i Strandby Hans; 32
Niels Axelsen til Bjørnsholm; 124
Niels, præst i Strandby; *Se* Bølle
Julby
Jens, rektor i Viborg Skole; 65
Junget i Salling; 62
Jungetgård i Salling; 71
Justesen
Peder, borgmester i Thisted; 68
Jydsk alen; 48
Jylland; 24
Jørgensdr.
Ingeborg af Rendsborg; 134
Jørgensen
Søren, præst i Durup; 97

K

Kaffa-stof; 46
Kalender i ny, Gregoriansk stil; 82
Kall
Abraham, professor; 132
Johannes, præst i Skellum; 92
Peder, præst i Skibsted; 103
Kapellanen i Hvam; 31
Kapitlet i Lund; 42
Karmark
Maren Pedersdr. i Tostrup; 65
Niels Rasmussen, kirkeskriver; 67
Peder Michelsen, præst i Rørbæk; 96
Kastbjerg
Anne Christensdr.; 71
Katolikkernes religionsfrihed; 58
Kejserlige krigsfolk; 24; 25; 28; 153
Kgs. Tisted, Gislum herred; 58

Kiettrup
Lauritz Pedersen, præst i Vesterbølle; 159

Kingo
Hans, væver i Slangerup; 117
Johan Thomseon, Kril i Skotland; 117
Thomas, biskop i Odense; 82; 88; 117

Kirketerp
Christen, kapellan i Ulbjerg; 105
Christen, præst i Ulbjerg; 51

Kirketerp, Veggerby sogn; 61; 71; 83

Kiølsen
Christen Pedersen præst i Rørbæk; 107

Kjeld, biskop i Viborg (Juel); 152

Kjærulf
Bertel, præst i Vesterbølle; 47; 159
Johanna Mortensdr.; 85
Petrine Iversdr., Gunderupgård; 128
Søren Bertelsen; 89; 159

Kjølstrup, Bjerger herred; 51

Klejtrup, Rinds herred; 59

Klode Mølle; 92

Klotrup, Rinds herred; 60

Knud, biskop i Viborg; 140

Knudsen
Hans i Viborg; 71
Jens, præst i Solberg, Mors; 109
Jens, præst i Tårup; 100
Mathias, borgmester i Viborg; 70
Peder, vinhandler i Viborg; 71

Knudstrup, Vesterbølle sogn; 72

Kobberskat; 30; 47

Kobberup, Fjends herred; 58

Kobsen
Knud, biskop i Viborg, er Knud Mikkelsen; 147

Kock
Mathias Bendixen, præst i Lem; 62

Kolding Skole; 51

Koldinghus; 23

Komediehusets brand; 62

Komet; 24; 28

Kop- og kvægskat; 34; 36; 38

Kornmagasinet i Aalborg; 47

Kornmål og andre måls fornyelse; 62

Kornoxeøie; 46

Kornpriser m.v.; 25; 27; 32; 45

Krabbe
Jens; 65
Otto, gros-kansler; 95

Krag
Erich; 29
Frederich, stiftsbefalingsmand; 86

Kragbæk
Christoffer Christensen, præst i Gislum; 31; 47; 56; 68; 73; 85; 87; 88; 107; 111
Kirsten Christoffersdr. i Gislum; 85
Margrete Christensdr. i Gislum; 56

Kragelund
Christen Gammelgaard; 90
Marie Bjørn; 150
Peder Fr., præst i Gislum; 149
Peder Frederichsen, præst i Gislum; 88; 111
Peder, biskop i Ribe; 111

Kragelund, Hids herred; 72

Kragh
Frederich, stiftsbefalingsmand; 69; 102
Palle, vicesstiftsbefalingsmand; 102

Kras
Lauritz, præst i Nibe; 83

Krastrup; 67

Kreiberg
Jørgen, henrettet; 73

Kreuhawer
Joh. Christoph., medicus i Viborg; 66

Krigsstyr; 31; 33; 35

Kril i Skotland; 117

Krog
Børge, præst i Vesterbølle; 159

Krogsgaard
Anne i Thisted; 76

Krummedige
Erich, stiftslensmand i Odense; 40

Krumpen
Styge, biskop i Børglum; 39

Kruse
Jørgen til Harridslevgård; 86

Kvinder, kagstrøgne for horeri; 25

Kvols, Fjends herred; 81

Kvorning, Sønderlyng herred; 50

Kællingtand; 110; 149

Kærsholm, Thorning sogn; 72; 75

Køln; 143

Kaas
Erich, biskop i Viborg; 140

L

Ladekarl
Søren i Svingelberg; 59

Landmilits etableret; 84

Landmålingen 1683; 57

Lang
Niels Mortensen, præst i Ulbjerg; 50

Lange
Hans, landsdommer; 73

Hans, landsdommer i Viborg; 99
Langgaard
Kirsten i Thisted; 76
Oluf i Thisted; 73; 76
Langvejlebro; 71
Larsen
Lars i Spamggård; 90
Lassen
Egidius, præst i Farstrup; 69
Hans, byfoged i Viborg; 90
Lyder i Randers; 98
Peder Thøgersen, til Rødslet; 48
Thøger i Aalborg; 32; 63
Thøger til Rødslet; 48
Lasson
Fr. Chr., præst i Ulbjerg; 51
Mathias de; 48
Peder de, til Bjørnsholm; 48; 124
Peder Thøgersen, til Rødslet; 48
Rasmus, toldskriver; 51
Laugmand i Island; 42
Lauritz, kapellan i Skive; 94
Lauritz, præst i Nautrup; 94
Lauritz, præst i Vadgård; 108
Lauritzdtr.
Else af Gjøøl; 64; 137
Karen i Gislum; 111
Karen i Vesterbølle; 30; 159
Maren på Overgård; 76
Lauritzen
Christen, præst i Jebjerg; 109
Clemmed, prædikant i Viborg Hospital;
74
Hans, præst i Haverslev; 108
Jens, præst i Eveldrup; 109
Niels, biskop i Viborg; 88
Niels, præst i Gislum; 107; 108; 110
Otte, præst i Bjørnsholm; 123
Ove, provst i Hellum herred; 80
Søren; 85
Søren, præst i Hornum; 107; 142
Thomas, præst i Vorning; 50; 109
Leegaard
Ide Margrethe i Hersom; 131
Lem i Salling; 62
Lem Kirke i Salling; 62
Lemvig
Christen, hofprædikant; 103; 105
Lendorph
Orsle Margrethe, Lerkenfeld; 90
Leopoldus I., kejser; 74; 91
Lerche
Peder til Lerkenfeld; 65; 66; 67; 69
Peder, landsdommer; 56; 58; 79
Vincent, etatsråd; 82; 86
Lerkenfeld; 56
Lerkenfeld ladegårds brand; 63
Lessinsky
Stanislaus, konge i Polen; 89; 91
Leth
Hans, hofprædikant i København; 62
Leth, forstander i Frederichsborg Skole;
118
Levitzow til Store Restrup; 91
Lind
Mogens Christian, præst i Gislum;
150
Linde
Christen af Holstebro; 92
Lindenfeld
Casper, præst i Borup; 98
Lindenow
Christopher, etatsråd; 66; 73
Lindum, Nørlyng herred; 21; 56
Lingen i Vestphalen; 68
Lodberg
Christen Jensen, biskop i Ribe; 67;
113
Lolland; 52; 55
Londeman
Edvard, præst i Skellum; 92; 118
Joh. Wilh., sysselmand i Arnæs,
Island; 118
London; 51
Lorentz, præst i Almind; 87
Lovise, Frederich 4.s dronning; 92
Lovise, prinsesse; 73
Lovise, prinsesse af Mechelborgiske
Huus; 70
Lovns, Gislum herred; 69
Luccassen
Jens, kapellan i Skive; 84
Ludvig 16., konge i Frankrig; 63; 74; 85;
95; 99; 104; 105
Lund
Hans, præst i Rødding; 81
Johanne Lauritzdtr.; 117
Niels Thygesen, kapellan i Ranum;
130
Peder, præst i Aars; 158
Lund i Skåne; 42
Lundby, Slet herred; 21
Lunde
Lauritz Lauritzen, præst i Strandby;
125
Lundsgaard
Christen Nielsen, præst i Hiermind;
72
Lundø, Fjends herred; 63
Luther

Martin; 39
Luxdorph
 Bolle, minister i Sverige; 75
Lykke
 Jørgen til Bunderup; 112; 148
Lynderup kirke; 29
Lynderup, Rinds herred; 21; 36; 37; 49
Lynderupgård; 21; 26; 48; 50; 52; 147
Lynnerup, Skivum sogn; 83
Længdemål; 48
Læsten, Sønderlyng herred; 50
Løvelbro; 58
Løvenbalk
 Jens Nielsen til Aunsbjerg; 144
Løvendal; 112
Låstrup, Rinds herred; 30

M

Maccabæus
 Christianus, professor; 42
 Christianus, rektor i Sorø Skole; 24
 Johannes, dr.teol.; 40; 42
Mads, præst i Ulbjerg; 31; 32; 33; 34;
 38; 47
Mads, præst i Ullits; 148
Madsdr.
 Karen; 21; 28
 Karen i Ulbjerg; 50
 Margrethe; 21; 30; 50; 59
Madsen
 Christen, provst i Aars h.; 107
 Knud, provst i Gislum h.; 85
 Knud, præst i Hem; 72; 100
 Lauritz, præst i Ullitz; 148
 Morten, biskop i Aarhus; 112
 Niels, præst i Vammen; 21; 29; 30;
 48
 Terkel, præst i Agerskov; 157
Magasinskat; 31
Magdalena Sibilla af Saxen; 25; 45
Magrethe 1.; 45
Majoner
 Hans Jürgen, rådmænd i Viborg; 71
Maler
 Christen i Viborg; 88
Mammen, Middelsom herred; 29
Marcusdr.
 Gyrida; 118
Mardefeld, svensk general; 92
Margrethe 1.; 144
Mathiasdr.
 Inger Marie; 94; 127
 Kirstine i Viborg; 134
Matriklen 1688; 60

Mavors
 Charlotta Amalia i Thisted; 76; 114
 Christian Frederich i Thisted; 76; 114
Maximilian Emanuel, kurfyrste i
 Bayeren; 86
Menke
 Alart Menke, skrædder i Viborg; 90
Meulengracht
 Jacob, præst i Nibe; 83; 92
Michelsen
 Christen i Hvanstrup; 65; 81; 87
 Christen, præst i Bjørnsholm; 123
 Henrich, præst i Odense; 116
 Søren, præst i Gislum; 108; 110
Militærskat; 31
Mogensdr.
 Agatha; 33; 47; 83; 100
 Agatha af Hersomgård; 80
 Agatha i Lynnerup; 92
 Anna; 21; 29; 44; 52; 58; 103
 Anna i Sundstrup; 26
 Lisbeth; 72
Mogensen
 Anders i Gørup; 22; 27; 32; 57; 95
 Christen i Gørup; 33; 88
 Christopher i Rind; 47
 Christopher, præst i Ulbjerg; 21; 30;
 50; 57; 58; 59
 Stygge, præst i Evelstrup; 55
Morgenstjerne
 Munte de, til Bækkeskov; 132
Morsing
 Peder, præst i Gislum; 110
 Sophia Amalia; 130
Morten, præst i Ulbjerg; 65
Morten, præst i Ullits; 149
Mortensen
 Christen i Ulbjerg; 65
 Christen, rektor i Aalborg Skole; 72
 Erich, præst i Skørping; 80
 Jens, præst i Junget; 62
 Mads, præst i Als; 109
 Niels, præst i Ulbjerg; 21; 45
Moth
 Ide Christine; 134
 Ide Kirstine; 63
 Mathias, kejserlig livlæge; 134
 Poul, Fr.3s livlæge; 134
 Sophia Amalia; 134
Mouritz
 Brun, borgmester i Viborg; 69
Mouritz, præst i Højslev; 93
Mouritzen
 Niels, præst i Kgs. Tisted; 108
Mule

Else i Nyborg; 133
 Hans Pedersen, præst i Næsborg; 74
 Hans, præst i Nyborg; 133
 Karen Hansdtr. i Næsborg; 74
Munch
 Christoffer Nielsen, præst i Tostrup;
 70; 97; 100
 Ejler, præst i Bjerregrav; 56; 59
 Hans, biskop i Christiania; 82; 100
 Margrethe; 56
 Niels Christoffersen i Tostrup; 84
 Oluf, biskop i Ribe; 39
Munk
 Else Marie; 160
 Munk, kammerråd til Ovegård; 160
Mutterlosen
 Morten Peitersen, kirug i Viborg; 71
Muus
 Antonius, præst i Rold; 82; 136
 Christian, biskop i Ribe; 84
 Christian, biskop på Fyn; 100
Müller
 Christian Rudolph, biskop i Odense;
 88; 100
 Müller, biskop i Bergen; 119
Mæslinger; 101
Møinichen
 Christian, landsdommer; 105
Mølgård, Haubro sogn; 66; 80
Møller
 Gertrud af Svendborg; 132

N

Nakskov; 81
 Navne, biskop i Odense; 43
 Neder Hvolris; 58
Nevling
 Peder, præst i Ø. Velling; 82
 Nibe; 66; 86; 158
 Nibe præstegård; 110
 Niels, kapellan i Sortebrødre kirke i
 Viborg; 93
 Niels, præst i Gislum; 110
 Niels, præst i Hejlskov; 34
Nielsdtr.
 Anne, degnekone i Ulbjerg; 37
 Birgitte; 45
 Birgitte i Holstebro; 27
 Dorothe af Hostrup; 62
 Ellen i Østergaard; 35
 Else i Gislum; 110
 Kirsten i Låstrup; 45; 63
Nielsen
 Anders, præst i Strandby; 125

Bertel, præst i Als; 97
 Bertel, præst i Øls; 74
 Christen i Farsø; 140
 Christen i Foulum; 140
 Christen i Vadgård; 122
 Christen i Vester Årup; 159
 Christen, præst i Farsø; 107; 140; 146
 Christen, præst i Gislum; 110
 Christen, præst i Strandby; 122; 124
 Christen, præst i Testrup; 143
 Christen, præst i Vesterbølle; 159
 Enevold, borgmester i Thisted; 66; 79
 Idal, præst i Kousted; 97
 Jens, forpagter på Lerkenfeld; 100
 Jens, præst i Rørbæk; 153
 Jens, præst i Aars; 111; 157
 Just, præst i Ulstrup; 87
 Mads; 36
 Mads i Vammen; 30
 Michel, præst i Rold; 60
 Niels, præst i Hem; 59
 Oluf, præst i Hundborg; 108
 Peder, præst i Skørping; 80
 Thomas, præst i Kgs. Tisted; 108
Nissen
 Lorentz; 63
Norge; 51
Norkær
 Karen Christensdatter; 116
Nyborg
 Simon, præst i Ørum; 69
Nybro
 Morten Jensen i Viborg; 22; 96
Nygaard
 Anna Catharina i Skelum; 119
 Nykøbing Mors' brand; 105
 Nykøbing Skole; 51
 Nysted i Lolland; 64
 Nøragergård; 71; 147
 Nørbæk, Sønderlyng herred; 50
 Nørholm, Hornum herred; 74; 88
 Nørlyng herred; 21
 Nørre herred, Salling; 21
 Nørre Mølle ved Viborg; 61; 72
 Nørrelyng herred; 56

O

Odense Skole; 51
 Odsgaard, Middelsom herred; 64
 Officialer; 39
 Oluf, dronning Margrethes søn; 45
 Oluf, præst i Næsborg; 87
Olufsdtr.
 Karen i Hundborg; 108

Kirsten i Thisted; 73
Maren i Næsborg; 87
Maren i Aarhus; 134
Olufsen
 Jens, præst i Rødding; 93
 Lauritz, præst i Blære; 67
 Mogens i Hossum; 108
Ommerbomål; 49
Ommersyssel; 49
Ostenfeld
 Anna i Viborg; 136
 Erich, præst i Vive; 73
 Jens i Viborg; 61
 Jens, conrektor i Viborg Skole; 90; 92
 Jens, magister i Viborg; 68
 Jens, præst i Sortebrødre kirke,
 Viborg; 136
 Margrethe i Viborg; 69
 Peder, student i Viborg; 68
Overgård ved Mariager; 63; 76
Oxe
 Johan, biskop i Ribe; 100

P

Palladius
 Peder, biskop i Roskilde; 39; 40; 143
Palle, præst i Aggersborg; 87
Pallesdr.
 Mette i Gislum; 108; 111
Pallesen
 Jens; 86
 Jens, præst i Hersom; 109
 Søren, præst i Gjerrild; 108
Palludan
 Gertrud Jensdr. i Viborg; 71
 Hans Jensen, præst i Foulum; 89; 159
 Hans, præst i Jetsmark; 119
 Mette Marie Hansdr.; 89
 Mette Marie i Foulum; 159
 Peder, lec. theol. i Viborg; 56; 62
 Poul, præst i Vammen; 59; 94; 119
 Søren Pedersen, lec. theol. i Viborg;
 59; 62; 84
Palm, længdemål; 48
Parsberg
 Valdemar til Jernet; 88
 Werner t. Nørlund; 59
Paulin
 Morten, hofprædikant; 116
Paulsen
 Mathias, admiral; 52; 98
Peder N., præst i Grinderslev; *Se*
 Rhumor
Peder, kapellan i Hvam; 34; 38

Peder, præst i Ørum; 34
Pedersdr.
 Anne af Lovns præstegård; 110
 Anne i Thisted; 76
 Birgitte i Gislum; 110
 Else; 21; 27
 Karen i Viborg; 61
 Margrethe i Gislum; 110
Pedersen
 Byrri, kapellan i Vesterbølle; 88
 Børge, præst i Farsø; 108
 Christen i Torup præstegård; 140
 Christen, forvalter på Frydendal; 117
 Hans, præst i Næsborg; 87
 Hendrich, degn i Testrup; 74
 Mads; 140
 Mads Farstrup; *Se* Farstrup
 Mads i Søkbæk; 140
 Niels i Vittrup; 140
 Niels, ladefoged på Lerkenfeld; 81
 Niels, præst i Bjørnsholm; 121
 Niels, præst i Vitskøl Kloster; 140
 Peder i Gedsted; 75
 Torn, præst i Rødding; 81
Pentz
 Adam Ernst til Nøragergård; 91
Pest i København; 98
Pest i København og Helsingør; 99
Pest i Polen; 97
Peter den Store, czar; 102
Petri
 Gebelius, biskop i Norge; 39
Peucher
 Kirstine Hedeveg i Gedsted; 91
Peucher, kaptajn i Gedsted; 91
Philippo V., konge i Frankrig; 85; 99
Piccolomini, general; 44
Pierre la Chaise, jesuit; 95
Pind
 Søren, præst i Langå; 67
Polske tropper; 28
Pomeranus, D.; 23
Pop
 Karen Jensdr. i Store Torup; 66; 84
 Maren Jensdr. i Store Torup; 75
Pors
 Else i Mølgård; 80
 Stig, stiftslensmand i Skåne; 40
Poulsen
 Christen i Ullits; 57
 Claus, procurator i Viborg; 72
 Jens i Fovlum; 74
 Jens på Sæbygaard; 60
 Niels i Ryttergården i Bygum; 62
 Niels, Gunderupgård; 105

Peder i Ullits; 58
Poulson
Sigmund, biskop i Skalholt; 42
Prentzler
Friderich, præst i Haverslev; 89
Prentzler
Friderich, præst i Haverslev; 100
Prihn
Cathrine i Randers; 150
Prinsessestyr; 36
Prip
Søren Sørensen, præst i Vesterbølle;
32; 33; 34; 55; 159
Priser; 45; 66; 82; 96; 139; *Se*
Kornpriser m.v.
Præstecalente; 24; 42
Præstetiende; 37

R

Rafn
Jens Lauritzen, præst i Bjørnsholm;
123
Randrup ved Viborg; 30; 33
Rantzow
Frans til Estvadgård; 95
Heinrich, stiftslensmand på Hald; 40;
140; 148
Johan, generalløjtnant; 95
Johan, stiftslensmand i Ribe; 40
Rasmusdr.
Inger; 59
Karen; 56
Reedtz
Peder; 32
Reenberg
Anne Claudtr.; 48; 105
Claus Christian, præst i Budolfi,
Aalborg; 81
Dorothe Lene; 92
Frans, Holmgaard; 73
Jens Clausen, rektor i Viborg Skole;
65; 90; 92
Peder; 73
Peder Clausen, præst i Budolfi,
Aalborg; 81
Peder, præst i Aalborg; 64; 76
Thøger, landsdommer; 87
Regnfuldt vejrlig; 75
Reimschilt
Carl Gustav, svensk general; 92
Resen
Anders Jensen, præst i Låstrup; 36;
45; 47; 63

Anne Lauritzdr. af Nibe præstegård;
110
Christen Andersen, præst i Låstrup;
38; 48; 59
Rested
Johanne Jørgensdr. i Karby; 119
Reventlov, gros-kansler; 95
Rhodius
Morten, præst i Gråbrødre kirke,
Viborg; 70
Niels Mortensen, kapellan i
Gråbrødre kirke, Viborg; 70
Riber
Peder Lassen, præst i Skibsted; 109
Richartsen
Hans, herredsskriver i Rinds-Gislum;
84
Ridemand
Jens, hører i Aalborg Skole; 76
Rigilsen
Christen Nielsen i Bygum; 61
Riis
Niels, præst; 36
Øllegaard i Strandby; 127
Riis, landstingsskriver i Viborg; 127
Rind i Lynderup sogn; 47; 50
Rinds herred; 49
Rinds herredsting; 25
Rinds-Gislum herredsting; 61
Ring Kloster; 26
Roderigus
Christian, præst i Trinitatis kirke; 105
Rodskouff
Rasmus Jensen, præst i Aars; 67
Rodsted
Jens Christensen, fuldmægtig; 77
Rodsten
Erich, landsdommer i Viborg; 60
Jens; 32
Rold, Hindsted herred; 60
Romlund; 86
Rosenberg
Anna Nielsdatter; 114
Frans, biskop i Viborg; 108
Frans, præst i Ulstrup; 94
Rosenkrantz
Holger Erichsen til Boller; 144
Rosenvinge
Mathias, assessor; 77
Rosenørn
Kirsten til Lerkenfeld; 60; 69
Rosing
Hans, biskop i Christiania; 82
Roslev Præstegård; 89
Roslev, Salling; 21; 29; 64

Rostrup
 Niels Thygesen, kapellan i Ranum;
 130
 Rotbøll, biskop i Viborg; 51
 Roum, Rinds herred; 21
 Ruballegaard; 48
 Ruhmor
 Peder Clausen, præst i Grinderslev;
 80
 Russere fra Narva; 25
 Ruus
 Jens, præst i Buderup; 62
 Ry, Tyrsting herred; 143
 Ryberg; 21
 Ryde præstegaard, Lolland; 52
 Rydhave; 64
 Rytter
 Poul, studiosus; 73; 76; 114
 Rødding i Salling; 80
 Rødslet; 48
 Rønbech
 Vincentz, præst i Aars; 158
 Rønberg
 Ide Christine i Hersom; 63
 Jesper i Hersom, provst; 53; 63
 Rønnov
 Joachim, biskop i Roskilde; 39
 Rørbæk
 Vincent, præst i Aars; 100

S

Sadolin
 Hans Olesen, præst i Strandby; 127;
 128
 Jørgen Jensen, biskop i Odense; 39
 Ole Hansen, præst i Rold; 128
 Ole Hansen, præst i Sortebrødre i
 Viborg; 127
 Sahl Præstegaard; 116
 Sakskøbing; 51
 Salling Nørre herred; 47
 Sandagergård, Fyn; 71
 Sander
 Jerimias, præst i Farsø; 154
 Schade
 Albret, herredsfoged i Gislum h.; 58;
 59
 Scheel
 Christen Jørgensen, stiftsamtmand;
 29; 38; 61; 62; 69
 Christen, kapellan i Kobberup; 87
 Christen, provst i Fjends h.; 99
 Jørgen; 69
 Mogens, stiftsbefalingsmand; 61; 68;
 70
 Schlick, general; 44
 Schov
 Axel Mogensen; 35
 Axel Mogensen i Viborg; 105
 Axel Mogensen, Lynderupgård; 37;
 48
 Schurmann, kapellan i Ranum; 131
 Schytte
 Carsten Christensen, præst i Tostrup;
 21; 30; 31; 32; 33; 34; 36; 38; 47;
 55; 58; 62; 64
 Christen i Viborg; 94
 Christen, medicus i Viborg; 107
 Mads, provst i Mors Sønder h.; 94
 Mads, provst i Aars h.; 94; 107
 Mads, præst i Haverslev; 141
 Mads, præst i Karby; 107; 119
 Schaarup
 Christen, præst i Tostrup; 63
 Lauritz i Hobro; 63; 64
 Sebber Kloster; 21
 Sechman
 Balzer; 66
 Seefeld
 Side Lauritzdr. til Refnæs; 144
 Seehuus
 Hans Jensen, præst i Foulum; 89; 101
 Seerup
 Niels, præst i Hobro; 70; 94
 Segendorph
 Peder Hansen, præst i Hvam; 47; 80;
 108
 Selde i Salling; 60
 Selgensen
 Christen (Nielsen), præst i Farsø;
 141; 147
 Erich, præst i Farsø; 107; 141; 147
 Sevel
 Søren, præst i Holmens kirke; 98
 Søren, præst ved Viborg domkirke;
 67
 Severin Pilckelaas i Jylland; 143
 Sierslev
 Peder Thomsen, præst i Låstrup; 71
 Peder, Thomsen, præst i Låstrup; 47
 Silkeborg slot; 39
 Simensen
 Niels, præst i Hem; 72
 Simested, Rinds herred; 64
 Sinding
 Christen Pedersen, præst i Vorde; 86
 Peder Christensen, præst i Vorde; 86
 Sindinggård; 93

Sinning
 Jens, dr.teol.; 40
 Sinson, kornet; 61
 Sjællandsk alen; 48
 Skade
 Mathias (Lange), biskop i Aarhus; 39
 Skalholt på Island; 42
 Skals, Rinds herred; 59
 Skanderborg; 26
 Skelum, Hindsted herred; 64
 Skibspræst; 52
 Skinder
 Karen i Terndrup; 110
 Michel i Terndrup; 110
 Skindersbro; 71
 Skipper
 Christen Lauritzen, præst i Tostrup;
 64; 65; 70
 Lauritz, byfoged i Hobro; 81
 Skive; 55
 Anders Jepsen, præst i Bjerregrav; 59
 Niels Villadsen, rektor i Viborg
 Skole; 90
 Peder, præst på Fur; 69
 Skives brand; 105
 Skivum, Aars herred; 63
 Skiønning
 Anders, herredsfoged i Aars h.; 66
 Hans, klokker i Aarhus; 44
 Jacob, biskop i Viborg; 39; 140; 148;
 151
 Skovfald; 27
 Skrivers
 Anders af Tostrup; 65
 Skæve, Børglum h.; 94
 Skørping, Helligum herred; 80
 Skåne; 28; 42
 Sluchow, landkaptajn; 93
 Sluse
 Jens Nielsen, præst i Hersom; 108
 Smorup Præstegård i Aars h.; 94
 Snedker
 Jens, provst i Slet h.; 89
 Jens, præst i Barmer; 65; 94; 127
 Snell
 Bertel Ulrichsen, maler i Viborg; 88
 Soelberg
 Christian Jensen, herredsfoged i
 Aars-Slet h.; 100
 Christian, herredsfoged i Rinds-
 Gislum h.; 84; 100
 Solformørkelse; 81
 Sommer, regnfuld; 25; 27
 Sommer, tør; 25
 Sophia Amalia, Fr.3.s dronning; 58
 Sortebrødre kirke, Viborg; 62
 Sorø; 42
 Sorø Skole; 24
 Spanggaard
 Børge Pedersen, præst i Farsø; 153
 Spanggård i Tostrup sogn; 90
 Sparre
 Anna; 112
 Spegel
 Hagen, biskop i Linkøbing; 67
 Spillemands
 Karen i Thisted; 76
 Maren i Thisted; 73; 75
 Sprekelsen
 Peter von, til Dronningborg; 92
 Sprinklersyge; 59
 St. Søren, helgen; 143
 St. Sørenskirke i Ry; 110
 Stamhuset Lerkenfeld; 56
 Stampe
 Christopher Mumme, præst på
 Hirtsholm; 158
 Friderich Gotfried, præst i Aars; 158
 Staven
 Christen Andersen, præst i Alstrup;
 69
 Steenblock
 Willum, præst i Højslev; 93
 Steenbuk
 Magnus, svensk general; 101; 102
 Steensgaard
 Marie i Gislum; 150
 Steenstrup
 Hans, præst i Brandstrup; 100
 Lucas, præst i Vridsted; 101
 Steenvinkel
 Ole, ingeniørofficer; 114
 Stenild kirke; 58
 Stiftslensmænd; 40
 Stistrup
 Christen Christensen, præst i Ullits;
 55; 57; 63; 64; 65; 66; 70; 73; 75;
 84; 89; 90; 92; 99; 136
 Else Johanne i Ullits; 89
 Lauritz, handelsmand i Hobro; 112;
 137
 Stoltzig
 Christian Daniel von, Mølgård; 80;
 84
 Knud Ludvig von, præst i Hornum;
 80; 95
 Store Binderup; 88
 Store Torup, Ulbjerg sogn; 45; 48; 62;
 73; 82
 Storm; 26; 27; 92

Stormen på København; 28; 46
 Stuart
 Carl, konge i England; 26
 Stub
 Peder Pedersen, præst i Aars; 61; 156
 Stud
 Ludvig, præst i Odense; 82
 Stygge, præst i Evedrup; 31; 33; 34; 38;
 61; 64
 Stygge, præst i Simested; 91
 Styggesdr.
 Anne Cathrine i Evedrup; 61
 Stykheste; 30; 32
 Sundstrup, Ulbjerg sogn; 21; 26; 29; 30;
 50; 52
 Suuebrønden i Eger; 26
 Svane
 Jens, præst i Nibe; 92; 98
 Mette Cathrine i Viborg; 83
 Thomas, borgmester i Viborg; 83; 92;
 104
 Svebilius
 Olaus, ærkebiskop i Sverige; 67
 Sveder, provst i Hindsted herred; 64
 Svendborg Urt, morgenfrue; 46
 Svendsdr.
 Kirsten; 21; 70
 Kirsten i Vesterbølle; 159
 Svendsen
 Peder, præst i Farstrup; 21; 159
 Svenske krigsfolk; 26
 Svenskekrig; 27; 44
 Svingelbjerg Kirke; 148; 152
 Svingelbjerg, Rinds herred; 53; 59
 Sæby sogn, Sjælland; 51
 Sø
 Anne, borgmesterfrue i Thisted; 79
 Sønderbæk, Sønderlyng herred; 50
 Sønderlyng herred; 56
 Sønderup, Hornum herred; 59
 Søren, præst i Gislum; 109
 Sørensdtr.
 Anne i Aars; 157
 Karen i Slangerup; 117
 Sørensen
 Christen i Glerup; 22; 57
 Christen i Stistrup; 136
 Christen, præst på Helnæs; 108
 Diderich, byfoged i Viborg; 90; 94
 Diderich, herredsfoged i Fjends h.; 90
 Hans, præst i Vilsted; 89; 118
 Jesper, præst i Junget; 62; 63
 Jochum, præst i Vridsted; 101
 Mads, præst i Gislum; 110; 149
 Peder, abbed i Øm Kloster; 145

T

Tebring
 Niels, provst i Fleskum h.; 82; 101
 Teglgård, Skørping sogn; 88
 Termstrup i Hornslet sogn; 110
 Testrup; 143
 Christen Sørensen, herredsfoged i
 Rinds-Gislum h.; 112
 Testrup hospital; 147
 Testrup kirke; 56; 74
 Testrupgård; 66; 74; 110; 147
 Thestrup
 Fr., conrektor i Aalborg; 133
 Frans, biskop i Aalborg; 133
 Mathias, præst i Dalby; 135
 Ole, præst i Dalby; 133
 Rasmus Pedersen i Aarhus; 10; 134
 Rasmus, præst i Mesinge; 135
 Schach, præst i Dalby; 135
 Thyge, præst i Dalby; 135
 Thise kirke; 60
 Thise, Salling Nørre herred; 58; 62
 Thisted; 57
 Thomas, præst i Vammen; 59
 Thomasen
 Niels, præst i Gislum; 107
 Peder, biskop i Børglum; 39
 Thomassen
 Lauritz, præst i Kgs. Tisted; 108
 Peder, biskop i Børglum; 40
 Thommesen
 Jens, kapellan i Nørbæk; 71
 Lauritz, præst i Vorning; 50
 Thomsen
 Niels, præst i Gislum; 110
 Peder; 30; 36
 Peder, kapellan i Farsø; 152
 Peter, justitsråd i København; 132
 Thorlakson
 Gudbrand, biskop i Hollum; 42
 Thura
 Lauritz Lauritzen, biskop i Ribe; 101
 Thychonius
 Christen Lassen, præst i Skive; 85;
 87; 101; 116; 137
 Thyge, kromand i Lund, Ørslev Kloster
 s.; 130
 Thyme
 Constantia; 158
 Thøger, præst i Torup; 65
 Thøgersen
 Christopher i Torup; 65
 Morten i Gretttrup; 60
 Peder; 31; 32

Peder, biskop i Viborg; 152
 Tisted
 Sveder Jensen, præst i Øls; 74
 Tistorff
 Michael Henriksen; 116
 Tjele; 66
 Toftim
 Maren i Thisted; 76
 Tornsen
 Peder, præst i Rødding; 80
 Torstenson, Leonhard, svensk general;
 26
 Torum i Salling; 62
 Torup
 Anne i Viborg; 83
 Christian, provst; 103
 Jens Christensen, præst i Ø. Velling;
 82
 Torup præstegård, Farsø sogn; 50; 107;
 140
 Torup, Rinds herred; 45
 Torupgård; 147
 Tostrup, Rinds herred; 21; 36
 Trane
 Lauritz i København; 98
 Mads, præst i Viborg Domkirke; 98;
 100; 136
 Marie i Viborg; 98
 Trap
 Albret Mouritsen; *Se* Mouritz, præst i
 Højslev
 Trappe
 Mouritz, skolemester i Viborg; 31; 34
 Troldomssag i Thisted; 75
 Tronhiem len; 28
 Tuxen
 Peder Sørensen, præst i Løgsted; 73
 Tygesen
 Lars, præst i Sahl; 116
 Tyrkerne besejret i Ungarn; 74
 Tyrkiske sørøvere; 24; 60
 Tønningen; 139
 Tårup, Fjends herred; 81

U

Ugelrise
 Christen Christensen, handelsmand i
 Viborg; 35; 48; 81; 84; 101
 Geert Christian i Viborg; 81
 Karen; 48; 72
 Ulbjerg kirke; 29
 Ulbjerg sogn; 26; 49
 Ulbjerg, Rinds herred; 21; 27; 30; 32;
 36; 37

Ulfeld
 Corfitz, rigshofmester; 28
 Eleonora Christine; 28
 Jacob til Våbenholm; 61
 Ulff
 Christen Christensen, henrettet; 91
 Ullits
 Christen Jacobsen, præst i Hornum;
 68; 95
 Jacob Christensen, præst i Gråbrødre
 kirke i Viborg; 94; 108
 Niels Jacobsen, præst i Ulstrup; 94
 Ullits, Rinds herred; 57
 Ullitz
 Jacob, præst i Viborg; 87
 Niels, præst i Ulstrup; 87
 Ulrica Eleonora, dronning i Sverige; 67
 Ulrich, biskop i Schwerin; 44
 Ulrich, hertug; 25
 Urne
 Hans, domprovst i Odense; 43

V

Vachtmester, svensk general; 139
 Vadgård, Strandby sogn; 94; 108; 122
 Vammen; 56
 Mads Nielsen; 48
 Niels Madsen; 34
 Vammen, Nørlyng herred; 21; 30
 Vechmann; *Se* Wichman
 Vedsted
 Christian, degn i Tolstrup; 150
 Holger Andreas, præst i Gislum; 150
 Veggerby, Hornum herred; 61
 Vejrum, Sønderlyng herred; 69
 Vendsyssel; 24
 Verden stift; 24
 Vester Ladegård i Aalborg; 48
 Vester Årup, Vognsild sogn; 21
 Vesterbølle kirke; 58; 88
 Vesterbølle præstegård; 59; 60; 66
 Vesterbølle, Rinds herred; 21
 Vestervig Kloster; 88
 Viborg; 22; 35; 48; 62
 Hans Knudsen; 66
 Jens Olufsen, kapellan i Rødding; 89
 Michel Christensen, præst i Gislum;
 108; 110
 Niels Lauritzen, præst i Gislum; 108;
 109
 Søren Hansen, præst i Farsø; 153
 Viborg Skole; 37; 52
 Viborgbispens åbne kælder; 121
 Viffert

Corfitz, lensmand på Hald; 152
 Vildpret, Frederich 2.s hund; 42
 Villadsen
 Jens i Viborg; 22; 72; 95
 Peder, biskop i Viborg; 30
 Vilsted præstegård; 73
 Vinslev
 Thomas Jonsan, præst i Vammen; 56
 Vinter, hård; 25; 30; 32; 57; 94; 96
 Vinter, tidlig; 75
 Viskum, Sønderlyng herred; 69
 Vistisen
 Thomas, præst o Lovns; 109
 Vive, Hindsted herred; 71
 Vogelius
 Gude Hansen, præst i Astrup; 64
 Vognsdr.
 Maren; 87
 Maren i Svingelbjerg; 59
 Vognsen
 Jacob, Hersomgård; 61
 Vognsild (Odensild), Gislum herred; 64
 Vognsild præstegård; 142
 Vorde; 86
 Vorgaard
 Margrethe Christens Datter; 93
 Vorning præstegård; 71
 Vorning, Sønderlyng herred; 50
 Vrove
 Knud Olufsen, præst i Kgs. Tisted;
 58; 68
 Lauritz, præst i Sortebrødre i Viborg;
 62
 Væver
 Niels, præst i Ranum; 81
 Våbenholm.; 61

W

Wagaard
 Enevold Iversen, præst i Skelum; 127
 Enevold Pedersen, præst i Skelum;
 127
 Iver Enevoldsen; *Se Enevoldsen, Iver*
 Iver, præst i Romdrup; 127
 Mathias Iversen; 127
 Mathias, kapellan i Strandby; 129
 Peder Enevoldsen, præst i Skelum;
 127
 Walchendorfs Kollegium; 51
 Wallenstein, general; 44
 Wandal
 Hans, doct. i København; 97
 Johan, biskop. i København; 97
 Wandalin

Johannes, biskop i Ribe; 39
 Wandel
 Susanna; 56
 Wassard
 Jonas Chr. præst i Ulbjerg; 51
 Weis
 Morten Mortensen, præst i Ulbjerg;
 50; 59; 88
 Otto, præst i Højslev; 67; 113
 Wibe
 Cathrine Hedevig; 86
 Michael, justitskansler; 64
 Wichmann
 Anna Johansdr. i Tostrup; 97
 Conrad, præst i Tostrup; 100; 137
 Wielandt
 Marie Elisabeth i Skelum; 119
 Wildbiere
 Jens, provst i Harre h.; 93
 Wildhagen
 Casper, biskop i Viborg; 102
 Wilhelm 3., konge i England; 74; 86
 Wilhelm, Frederich 4.s bror; 91
 Willadsdr.
 Maren i Viborg; 69
 Willumsen
 Mathias, præst i Malle; 103
 Mathias, præst i Strandby; 94; 119;
 124; 125
 Peder, præst i Skivum; 107
 Winde
 Niels Lauritzen, præst på Gjøl; 105
 Winding
 Anders, præst i Horsens; 105
 Christen Andersen, præst i Hossum;
 72
 Poul, etatsråd; 100
 Poul, præst i Ulbjerg; 53
 Poul, præst i Vesterbølle; 160
 Winterfeldt, stiftsamtmænd i Odense;
 117
 Winther
 Bent, assessor; 66
 Jens Mathias, præst i Haverslev, Ø.
 Han h.; 131
 Niels Jensen, kapellan i Viborg; 68
 Rudolph Abraham', kapellan i
 Ranum; 131
 Wintherberg
 Frederich, amtsforvalter Hald amt;
 70; 94
 Witt
 A.F.; 139
 Ole, købmand i København; 149

Peder Olufsen, præst i Gislum; 88;
111; 149
Wittenberg; 42
Wittrup
Michel, præst i Gislum; 150
Wolder
Jens, præst i Gislum; 150
Simon, skræddermester i Randers;
150
Wolf
Mads Sørensen, birkefoged i
Nørholm; 88
Søren Madsen i Teglgård; 88
Wollin i Pomern; 40
Worm
Christen, biskop i København; 98
Jacob, præst i Gråbrødre kirke i
Viborg; 136
Worms Lexicon over Lærde Mænd; 42
Wormsen
Frands, biskop i Lund; 39
Wraagaard
Jens Sørensen, forpagter på
Lerkenfeld; 89

Ø

Ølbye
Anders, præst i Tårup; 81
Øls kirke; 60
Øm Kloster; 145
Ørting
Søren, præst i Veggerby; 83
Ørum, Sønderlyng herred; 69

Østerbølle kirke; 58; 88
Østerbølle, Rinds herred; 21
Østergaard i Salling; 35

Å

Aabye
Mads Lauritzen, kapellan i Ulbjerg;
91; 105
Mads Lauritzen, præst i Ulbjerg; 50
Thomas Lauritzen, rektor, Odense
Latinskole; 50
Aagaard
Christiane Jacobsdtr.; 131
Jacob, præst i Østbirk; 131
Oluf, præst i Hossum; 108
Ålbek i Rødding Herred; 64
Aalborgmål; 49
Aale Birk; 120
Aalestrup
Anders Christensen, herredsfoged i
Gislum h.; 58
Anders Christensen, herredsfoged i
Rinds-Gislum h.; 61; 66; 82
Aarestrup, Hornum herred; 62
Aarestrup-Buderup-Gravlev, Hornum h.;
131
Åarhus; 26
Åarhus domkirke; 26; 44
Aars; 156
Aars præstegård; 74; 90; 158
Aarø
Jacob, præst i Sønderup; 59
Åstrup i Roum sogn; 60